Gregorianus datus
per magistrum ffamasatz

Gregorianus

In nomine domini nostri ihesu xpisti Amen

Nota duodecim fructus quos designant digne sumentes sacramentum corporis domini nostri ihesu xpisti

Primo namque inflammat caritatem 2° reducit ad memoriam passionis xpisti 3° sustentat contra casum prurientie vel ypa infirmitatis 4° reducit ad operandum bonum 5° auget spem 6° purgat venialia peccata et quasi mortalia peccata 7° resistit manducante mortua consolacionem 8° dat vitam gracie 9° xpisto omnia manducantem 10° confirmat fidem 11° minuit contra demones impulsum 12° fructus aurum sancti vitia ... dorem carnalis concupiscentiam ... fructus congrue designantur per 12 fructus ligni vite de quo habetur apoc. ult. et ad istorum memoriam velocius obtinenda in tribus versibus sunt notati videlicet

Inflammat caritate memorat passionem xpisti sustentat contra roborat auget
Desta spem purgat restat vitam dat et omne
Confirmat fidem minuit fomitemque repellit

Amen dico vobis

Hec historia marie virginis que lactavit eum proprium filium

In nomine domini nostri ihesu

Utrum vero in peccato mortali peccat mortaliter sumens hoc sacramentum videtur sicut dicit ... nichil in sacramentis maius esse quam corpus et sanguinis xpisti nec ulla oblacio maior haec potest esse omnes precellit que pura conscientia domino offerenda atque ab omnibus veneranda et volens accedere ad hoc sacramentum debet examinare consciam suam secundum apostolum 1 ad cor. xi. si stat se esse in mortali peccato, quia nescit se non penitere de peccato mortali commisso vel esse in proposito aliud committendi et in tali statu hoc sacramentum suscipit mortaliter peccat, ut irreverentiam quam facit sacramento et rei contente sub sacramento et rei significate non committere et etiam quia contra precepta transgressor est. Ille vero qui secundum veritatem non est in mortali peccato credit tamen se esse et cum tali conscientia suscipit hoc sacramentum mortaliter peccat quia est reverentie sacramenti contemptor. Similiter non credit se esse in mortali peccato et tamen est hoc provenit ex obmissione debite diligentie in examinando conscientiam et tunc dico quod mortaliter peccat non tamen ita graviter sicut primo, aut non provenit ex obmissione debite diligentie quam tenetur homo adhibere sed quia homo de seipso certus esse non potest, utrum sumat digne secundum illud eccl. 9 nemo scit utrum odio an amore dignus sit et sic accedens in mortali peccato ad suscipiendum huius sacramentum non ~~peccat mortaliter~~ sed conscienciam et commissionem latentem ... Aliud ... quibus hoc homo sumere sacramentum exponere se periculo peccati mortalis quod falsum est

... ordinis ... dixit ... esse ... hic ... peccatis esse ... ... vires ... ... apta plage

Secundo queritur quid significent tres partes hostie consecrate. Dicendum secundum Innocentium de off. misse parte iiij c. xxxiij al. xxv et secundum Hugo li. ij de sacramentis parte viij c. vj. Est enim corpus xpisti universalis ecclesia s. caput cum aliis membris et sunt huius corporis tres partes. Una est ipsum caput s. xpistus caput enim et caput est et pars corporis. Altera pars sunt sancti quorum corpora requiescunt in tumulis et anime regnant cum xpisto. 3a pars sunt sancti patientes miserias temporalis vite due prime partes representantur per duas partes hostie que sunt extra calicem. Calix enim representat passionem. Ille due partes sunt extra passionem et quia anime cum capite suo sunt unite ideo ille due partes simul sunt unite et maior representat caput et minor partem aliam. Pars autem missa in calice que representat passionem representat illam partem corporis que adhuc pati miserias temporalis vite

provideres ... que ... ... amans ... ...

... peccat ... homo ...

Occupacio et ut dicit Hugo de sancto victore ... ... intelligat ... ... salutis ...

Liber et Sancti Gregorii Moralibus compilatus

N. Inv. 1346

liber magistri ffrancisci de Brega

Pro universitate studii Cracoviensis Gregorianus

4119

C ydolatria 34 c 6 E
ymago 28 c 1 x fi 34 c 3 3 36 in prin 21 c 1 s fi
C ypocrisis 39 c 4 fi
ypocrita 34 c 18 42 in prin fi

Zacharias 44 c 1 h
Zelus 36 c 18 t c 1 x fi 44 c 9 3 24 c 9 E 46 c 3 b x n

Finito libro sit laus et gloria Christo
Anno domini m° cccc° lxxiiij post festum pasche

Anno domini m° cccc° lxxx et iij fuit pestis dure

li
liber magistri francisci

#

De iudicandis hominibus qui ad dexteram qui sinistris erunt
De perpetuitate diaboli in inferno
De inferno ubi sit et de igne eius
De cruciatu diaboli in inferno cum reprobis
quod filios in peccato patribus in tormentis sociabuntur
quod unde modo culpe erit debitus in igne
quod reprobi in tormentis videbunt quos dilexerunt ipsos
quod reprobi habebunt dolorem et pavorem
quod reprobi sine fine cruciabuntur
liber quintusdecimus et ultimus de gloria sanctorum post iudicium
quod finito iudicio deus videbitur a sanctis in sua divinitate
quod omnes boni se cognoscent in gloria celesti
quod boni videbunt malos in penis ut se videant ulla fieret ...
quod sancti non orabunt pro reprobis quos videbunt ardere in penis
quod sancti recordabuntur peccatorum suorum in gloria contenti
de diversitate dignitatum quas sancti habebunt in gloria
quod celum et terra innovabuntur
quod sancti erunt sicut filii dei
quod sancti sua corda et cogitationes mutuo videbunt
quomodo tunc replebuntur omnia in sanctis errant premissa
quod diversitas tunc innovabitur quos patri spiritus apparere libat
quod omnes sancti libere deum laudabunt sine fine
quod qualis mutabilitas prius fuerat non erit amplius
exhortatio ad appetendam celestem gloriam amen

Fide peritur a deo pt	7	14
Flagellorum diversa genera	10	1
Flagellat deus duobus modis	10	2.3
Flagellis temptantur sancti	9	14
Flagella dei iusta sunt	10	4
Fornicatoris dictum	8	4
Fortitudinis origo	7	19
Celi secreta iusti videbunt	14	12
Gula prelatorum	6	24
Gratie dimissio	9	2
Gratia dei 7 eius effectus	9	1 .. 17.11
Gaudere debent sancti de fine mundi	13	3
Homo blandus	11	8
Homo mutabilis	3	1
Homo in paradiso fuit	3	2
Humilitatis effectus	7	17.18
Humilitas prelatorum	6	2
Incarnatio verbi	4	6
Inobedientia prothoplasti	3	4.7
Invidie malum	8	7
Iracundie dictum	8	6
Iustus comparatur palme	9	16
Laudabunt sancti deum sine fine	14	12
Lege nature vivebant homines	3	10
Loquitur deus angelis et ...	1	16.17
Loquitur deus per prophetas	1	22
Loquitur deus per angelos	1	23
Symonie detestabilitas	8	3
Maligni spiritus condolentes bonis	12	7
Mali cum moriuntur vadunt in infernum	12	103
Manus dei	1	12
Mala opera non sunt imitanda bonis	9	7
Malis quare hic sit bene	9	10
Misericordia hominis	3	9
Nemo moritur ante tempus statutum	12	2
Nemo scit diem mortis sue	12	4
Naturam humanam assumpsit xpc	4	3
Nomina angelorum	2	10
Nominatur xpc diversimode	10	14 .. 2.6
Nominatur diabolus diversimode	4	12
Orationis modus et ordo	7	4.7.6
Obedientie virtus	7	8
Oblatio eukaristie prodest malis	12	13
Occultanda et publicanda sunt bona opera	9	4
Paciencie virtus	7	13.19
Paupertas bonum	7	17
Pavor hominum morientium	12	4
Peccat homo modis	6	34 .. 8.18
Peccatum est causa peccati	8	19
Peccata quinque sensuum	8	20
Peccatum committitur quatuor modis	8	17
Peccati et delicti differentia	8	23
Pavor futuri iudicii	14	3
Peccatorum prosperitas	11	13
Peccatum unum fugiens cadit in aliud	10	12
Penitentes deus exspectat	11	14
Penitentia quomodo sit agenda	11	18
Pollutio sacerdotum	6	24
Prelatorum officium	6	1
Prelatorum humilitas et caritas	6	2.3
Prelati vitia non sunt consideranda	6	4.4
Prelatorum correctio et disciplina	6	6.8
Prelatorum correctio incipiat a se primo	6	17.16

Reprobi obliviscuntur	11	11
Remuneratio domini	11	15
Resurrectio mortuorum erit	14	2
Resurrectio omnibus credenda	14	6
Resurgentium qualitas	14	7
Renovat deus hominem perditum	4	11
Sancti filii dei erunt	11	8
Sensuum discretio	9	2
Sensus sunt fenestre anime	8	20
Separatio bonorum a malis	14	13
Societas malorum fugienda	4	4
Spiritus sanctus stabilis et mobilis	1	6
Spiritus sanctus illuminat corda	1	7
Spiritus sancti apparitio	1	8
Spiritus sanctus ...	4	8
Superbia initium viciorum	8	1.2
Superbia prelatorum	6	29
Temptatio prodest bonis	9	13
Temptationes sancti patiuntur	9	14
Temptatio diaboli	10	17
Temptavit diabolus xpm	4	9
Timoris initium virtutum	7	19
Tribulationes bonorum et malorum	11	7
Verba bonorum dulcia	6	24
Verbum otiosum noxium	8	8
Vestis preciosa 8.22 ...	8	22
Vicia que omnia ex superbia ...	8	2
Vicia virtutes simulant	8	16
Viciorum cognatio	8	17
Vicia communia	8	12
Vite presentis brevitas	2	3
Voluptatis dictum	8	21
Xpus natus passus mortuus	4	12
Xpc obtulit sacrificium pro ...	4	13
Xpc sepultus est et resurrexit et ascendit	4	14.16
Ypocritarum perfidia et falsitas	4	17.16

Iste liber dicitur ... quia ... et moralis ... omnibus et aliis ... materias magis ... talia librorum quem ...

In primo libro agitur de deo ...
de ... dei patris
de ... dei
de eternitate dei
quod ... sit in eternitate dei
quod deus pater filius ...
quod spiritus sanctus sit stabilis et mobilis
quod spiritus sanctus illuminat corda fidelium
de apparitionibus spiritus sancti
quod deus sit incorporeus
quod in deo est oculus vel manus
quod est os dei ...
quod est brachium dei
quod est ... dei
quod est ... dei
quod est ... dei
quod deus loquitur angelis
quod angeli ... deo
quod deus loquitur ...
qua ... dei
quod deus loquitur ad ...
quod deus ...
quod deus ... ad ...
quod ... deus ... loquitur ...
quod deus ... per ...
... ...

quod deus in natura sua videtur ...
quod antiqui patres viderunt deum
quod ... dei

¶ Lib. 2us de angelis bonis et malis
q. deus angelos mutabiles creavit
dedit eis liberum arbitrium et potentiam
q. lucifer fuit primus angelus qui aliis prefuit
de primi angeli peccato superbia et casu
q. angelus malus ministrat deo in terris
de confirmacione bonorum angelorum / angelorum
de angelis et archangelis et aliis ordinibus
de angelis qui assistunt et ministrant deo
q. maiores angeli mittuntur ad exteriora ministeria
q. quidam angeli sunt prelati aliis angelis
q. angelus non videt et unde desiderat deum

¶ Lib. 3us de creacione hominis et lapsu primi hominis
et naturalibus eius et miseriis [illegible]
q. deus creavit hominem mutabilem qui posset cadere in peccatum
q. deus hominem [illegible]
q. homo expulsus est de paradiso
q. homo [illegible] et mortem [illegible]
q. omnes homines [illegible] descenderunt
de miseriis quas homo in hac vita patitur
de naturali lege ante adventum Christi
q. deus hominem perditum multipliciter ad se revocat
q. tamen gentiles qui [illegible] dei [illegible] desiderabant

¶ Lib. 4us de liberacione hominis et non angeli per Christum
q. homo et non angelus lapsus debuit redimi
q. per carnem et in carne debuit homo redimi
q. deus humanam naturam et non angelicam assumpsit
q. dei filius de virgine est conceptus
q. de sua deitate [illegible] q. videri possit
q. deus [illegible] mansit [illegible]
q. Christus equalis est deo patri
q. [illegible] in Christo [illegible]
q. diabolus temptavit Christum
q. diabolus [illegible] per mortem Christi
quomodo diabolus [illegible] est [illegible]
q. Christus [illegible] pro nobis obtulit
de Christi passione [illegible]
q. Christus [illegible]
q. Christus [illegible] heretici confitebantur

Lib. 5us de ecclesie fundacione et [illegible]
quod deus misit predicatores per mundum
q. predicatores faciebant miracula
de credulitate iudeorum et fide gentium
q. in ecclesia sunt boni et mali commixti
separacio malorum [illegible] vitanda
de fide ecclesie [illegible] et [illegible]
q. [illegible] testamentum [illegible]
de unitate sancte ecclesie
de baptismo et malis [illegible] baptizatis
q. in baptismo omnia peccata dimittuntur
q. [illegible] ad [illegible]
de [illegible]
de [illegible]
de [illegible] in ecclesia
de [illegible] ecclesia [illegible]
de iudeis et paganis [illegible] doctoribus

¶ Lib. 6us de prelatis subditis et predicatoribus
[illegible]
de prelatorum humilitate
q. prelati debent esse perfecte et mature etatis
q. [illegible] vite
prelati debent [illegible] et non [illegible]
q. prelati esse debent [illegible]
quomodo subditi debent pati malos prelatos
de disciplina et [illegible] prelatorum erga subditos
quomodo non omnia [illegible] doctrine
q. non omnibus omnia sunt dicenda
q. doctoribus [illegible]
q. prelati debent subditis et subditi prelatis
de [illegible] et [illegible] prelatorum
quando prelati [illegible] subditis debent [illegible]
prelati [illegible] debent [illegible]
quando prelati debent [illegible] ad bonos et malos
[illegible] quando [illegible]
prelati [illegible] corrigere debent [illegible]
prelati quomodo debent aliud docere
de culpis prelatorum et subditorum
quando prelati debent [illegible] et [illegible] prelatis
de elacione prelatorum
q. [illegible] prelatorum [illegible]
de prelatis [illegible] male [illegible]
de hiis qui [illegible]
de bonis predicatoribus
de prelatis [illegible]
de superbis et humilibus prelatis
q. [illegible] corripiunt et docent
de [illegible] predicatorum [illegible]
de [illegible] predicatorum [illegible]
quando subditi se habere debent erga malos prelatos
quando [illegible] negocia
q. [illegible] modis prelati [illegible] temporalium
quando prelati debent vivere

¶ Lib. septimus de virtutibus variis
de dileccione dei et proximi [illegible]
de [illegible] et [illegible]
de oracione et de oracione et bonis operibus
de oracione [illegible] cum peccatis
de obediencia et de [illegible]
de vita activa et contemplativa et quomodo contemplativi
[illegible] vita
activa [illegible] contemplativa
de paciencia et abstinencia et de ieiunio
de elemosinis quomodo [illegible]
de [illegible] elemosinis
de paupertate et de humilitate
de timore fortitudine et pace
q. [illegible] alia [illegible]
de discrecione habenda in virtutibus

¶ Lib. octavus de variis viciis
de octo viciis principalibus
de superbia et de vana gloria et quomodo [illegible] est
[illegible]
de fornicacione et de adulterio et de ira
de invidia et de [illegible] et de maledictione
de mendacio et de castrimargia
de viciis [illegible] et de [illegible] et fraude
de [illegible] et de [illegible]
de viciis que simulant se esse virtutes
q. [illegible] modis [illegible]
q. [illegible] a studio [illegible]
[illegible] peccatis [illegible] peccati [illegible]
de peccato occultorum
de vicio voluptatis et [illegible] naturalibus
de cultu preciosarum vestium
de distancia inter peccata et peccatores

¶ Lib. nonus de [illegible] electorum et reproborum temptacionibus
de gracia dei et libero arbitrio hominis
de donis que dat deus electis suis
q. [illegible] dona non [illegible]
q. [illegible] de peccatis
q. [illegible] publice
q. [illegible] in hac vita [illegible]
q. [illegible] mala bonis
q. [illegible]
q. [illegible] in fine
[illegible] boni [illegible] mali [illegible] peccato
q. [illegible] detractores malorum
q. diabolus [illegible]
q. bonos [illegible] temptari
q. [illegible] viciis et flagellis temptantur
q. electi [illegible]
q. iusti [illegible]
Cur deus electos permittit temptari
Cur deus permittit [illegible]
quando debemus [illegible]

de temptacionibus [illegible]
q. [illegible]
quando debemus diligere [illegible]

¶ Lib. decimus de flagellis dei et temptacionibus diaboli
de diversitate [illegible] et flagellorum dei
q. duobus modis flagellatur homo et de [illegible] flagellis
q. flagella dei sunt [illegible]
quomodo [illegible] consolari debemus
quomodo afflictum consolari debemus
q. [illegible]
quomodo nos debemus [illegible] flagellatum
q. diabolus nullum temptat sine permissione dei
q. diabolus [illegible] modis [illegible]
quando diabolus [illegible] temptare nos / temptacionibus
de hiis qui [illegible] peccatis [illegible]
de fraudulentis [illegible] diaboli [illegible]
q. diabolus [illegible]

¶ Lib. undecimus de peccatis et de [illegible]
de timore [illegible] / de [illegible]
de [illegible] / de [illegible]
q. [illegible]
de [illegible] et fornicatoribus
de [illegible] bonorum et malorum
de blandiciis et [illegible]
de ypocritis / de hiis qui mala [illegible]
de [illegible] malorum [illegible]
de hiis qui [illegible] mala [illegible]
de hiis qui [illegible] penitere [illegible]
q. deus [illegible] ad penitenciam
q. non debemus desperare de peccatoribus
de confessione peccatorum / q. [illegible]
quando [illegible] et de [illegible] peccatores

¶ Lib. duodecimus de habitaculo [illegible] post hanc vitam
q. [illegible] / q. [illegible] vivere
q. nemo [illegible]
de [illegible] mortalis vite
q. [illegible] mortis [illegible]
de [illegible] moriuntur
q. [illegible]
q. [illegible] ad [illegible]
q. [illegible] post hanc vitam [illegible]
q. [illegible] post hanc vitam [illegible]
quando [illegible] post mortem
de [illegible] / q. [illegible]
[illegible] post mortem

¶ Lib. tredecimus de antichristo et fine mundi
quando mundus cottidie [illegible] ad finem
de tribulacionibus circa finem mundi
q. [illegible] de fine mundi [illegible]
de adventu antichristi / q. antichristus [illegible]
q. [illegible] antichristum [illegible]
q. tempore antichristi [illegible]
de predicatoribus antichristi et signis que faciet
q. antichristus [illegible]
de tribulacionibus tempore antichristi
de predicacione [illegible] Enoch et Helie
de superbia antichristi et eius [illegible]
de fine mundi et de [illegible] iudicio

¶ Lib. quartusdecimus de iudicio extremo et [illegible]
q. [illegible]
q. [illegible]
q. [illegible] / q. [illegible]
q. [illegible] ad iudicium [illegible]
q. [illegible] mundi
de qualitate corporum post resurreccionem
q. [illegible] resurrexerunt mortuorum
q. [illegible] ad iudicium [illegible]
q. [illegible] ad iudicandum
q. [illegible] iudicabunt
q. [illegible]
q. deus [illegible]
q. [illegible]
bonos et [illegible] malos
q. libri [illegible] ad
iudicandum [illegible]
[illegible]

Incipit liber primus De omnipotencia dei patris capitulum primum in omelia xvi super ezechielem et moralium libro xvi° et p° viij° et ix° De omnipotencia dei patris

C. 1. Creator omnium deus per omnipotentis virtutis magnitudinem totus est in parte vero minime, quia ubique est, et tamen minus in est, quia ubique totus est, in parte quia non invenitur. Incircumscriptus namque spiritus omnia intra semetipsum habet, que et implendo circumdat, et circumdando implet, et sustinendo transcendit, et transcendendo sustinet, quem summa regit, et cui omnia non desunt, sustinet, quem summa regit et quem sic impendit maximis ut ei eadem causa regi quod se impendit. Omnia enim ubique presens minus non impediatur aptius, omnia enim ubique presens unus non impediatur, equalis est et indivisibilibus simul dissilis et ubique equalis est, et indivisibilibus simul dissilis eque cuncta disponit, quia non per partes, sed omnia repperiat. Neque localiter tendit, non variatur in omnibus locis nec localiter tendit, nec variatur in omnibus locis. In eum sicut quod deus non comprehendendo videat. In eum sicut quod deus et comprehendendo vadit. Insuper visibilis, sentiri potest, et videri non potest. Nusquam de est, et tamen ab iniquorum cogitacionibus longe est, nec tamen ibi de est, ubi longe est, quia ubi non est per gratiam adest per vindictam. Omnia tangit, nec tamen omnia equaliter tangit. Quedam enim tangit ut sint, non tamen ut vivant et senciant, sicut sunt cuncta insensibilia. Quedam tangit ut sint, vivant et senciant, nec tamen discernant, sicut sunt bruta animalia. Quedam tangit ut sint,

vivant et senciant et discernant, sicut est humana et angelica natura. Et cum ipse nunquam sibimet ipsi sit dissimilis, dissimiliter tangit dissimilia. Ubique presens est, et vix invenitur potest. Stantem sequimur, et apprehendere non valemus. Johannes quidem ait: Mentis oculos que sit illa dei natura, que tenet omnia, implet omnia, circumplectitur omnia, superexcedit omnia, sustinet omnia. Neque enim ex alia parte deus alia ex parte sustinet, atque alia superexcedit, sed alia ex parte implet, atque alia circumplectitur, sed circumplectendo implet, implendo circumplectitur, sustinendo superexcedit, superexcedendo sustinet. Sine inquietudine superius regens, sine labore inferius sustinens, interius sine extenuacione penetrans, exterius sine extensione circumdans. Est itaque inferior et superior sine loco, est amplius sine latitudine, est subtilior sine extenuacione. Qui per molem corporis nusquam est, per incircumscriptam substanciam nusquam de est. Capitulum libro xvi et xviij°

Sic intendit super unam animam sicut super unam urbem, sic super unam urbem sicut super unam gentem, sic super unam gentem sicut super universam humani generis multitudinem, quia et sic deus intendit singulis ut simul omnibus nusquam desit, sic intendit omnibus, ut assit singulis. Namque si peccantes quosdam deserit, eis tamen et ipsis adest per iudicium, quibus deesse dicitur per clementiam. Qui enim omnia administrando implet, regit implendo, nec unum loco deest cum disponit aliud, nec aliud deest cum disponit dissimilium. Cuncta sabbati natura sine paratione quietus operatur, qui dum non angustatur intus, intendit ubique, qui operatur quietus. Sic itaque exteriora circumdat, ut interiora impleat, sic interiora implet, ut exteriora circumdat, sic summa regit, ut una non deserat, sic imis presens est, ut a superioribus non recedat. Sic latet in sua specie, ut tamen agnoscatur in operacione, sic in suo gestatur opere, ut tamen comprehendi non valeat ex effectibus estimatione. Sic adest, ut videri nequeat, sic videri non valet, ut eius presenciam ipsa sua iudicia testentur. Sic intelligendus se implet, et tamen ipsum nobis radium sui intellectus obnubilet, et rursum sic caligine nos ignorancie reprimit, ut tamen nostre menti radios sue claritatis intermisceat, quatinus et sublevata quippiam videat et reverberata contremiscat, et quia eum sicuti est videre non potest, aliquid agnoscat. De incommutabili essencia dei in omelia ij super ezechielem et moralium libro xvi et xviij° Capitulum secundum

Esse dei est commune hunc et incommutabilem preminentem, namque omne quod mutatur desinit esse quod fuit, et incipit esse quod non fuit, et omne quod in se non aliter, quod mutari non esse est. Permanere enim in statu suo non potest, et aliquo modo ad non esse tendit, ab eo quod fuerat semper ad aliud per momenta temporum ducitur. Unde ad Moysen dei verbo esse quod dissimile nunquam est. Unde ad Moysen dicitur: Ego sum qui sum, et dices filiis Israel: Qui est misit me ad vos. Jacobus quoque ait: Apud quem non est transmutacio nec vicissitudinis obumbracio. Et a

in rerum natura sunt tam invisibilia angeli scilicet et homines alium in terra, aer in mari, cuncta volatilia vel quadrupedia atque reptilia, cur de deo beatus Job vocem dicit: ipse enim solus est? Sed aliud est esse, aliud est principaliter esse, aliud mutabiliter, atque aliud immutabiliter esse. Sunt namque hec omnia, sed principaliter non sunt, quia in semetipsis minime subsistunt, et nisi gubernantis manu teneantur, esse nequaquam possunt. Cuncta quippe que de nichilo facta sunt, ex nichilo eorum essentia rursum ad nichilum tendunt, nisi auctor omnium manu regiminis ea retineat. Omnia namque que creata sunt per se subsistere nequaquam possunt, sed nisi [illegible] subsistant, nequaquam ut esse debeant a creatore deo acceperunt, in cuius esse comparatione nostrum esse non est esse. Ipse ergo solus veraciter atque principaliter est, qui solus incommutabilis est. Sicut autem in mutabilis [illegible] immutabilis voluntatis. Nam et si sunt quidam qui de peccatoribus suis eius voluntatem et cogitationem mutasse et immutasse videntur, ita [illegible] sunt intra voluntatis eius cogitata sunt [illegible] illius avertere se depravando valuissent, et acceperunt ab ipso quod apud ipsum agerent. Nemo quippe oculis eius iudicia resistere prevalet, et semel fixa iudicia numquam nequaquam [illegible] sententia [illegible] posuit et non preterivit, cum [illegible] sua mutari videtur, in manibus consilium non mutatur, quia de una [illegible] rerum immutabiliter [illegible] consistunt quidque foris mutabiliter agitur. De eternitate dei Mor. li. xvi. C. [illegible]

Quamvis adhuc fide teneamus adhuc presentem ignoramus, et cum ipse sibi sit eternitas, quod veraciter credimus, qualiter tamen sit ipsa eius eternitas nescimus. Nobis namque quod de divinis nec possumus audire, sed non numquam cogitare consuevimus, quod per experientiam sentimus, omne quod incipit et desinit [illegible] fine concludit, quamvis mora aliquantula differt ut finiat longum dicimus videlicet longinquitate cuius mentis oculos reducat, actus [illegible] in memoria tendit, aut [illegible] expectat. Sed quia spacium temporis dilatatur in mente, quamvis dei eternitatem audit, humano more intento animo longua vite spacia proponit, in quibus meditetur et quid abiit retro quod in memoria retineat, et quid aut restat quod contemplatione expectet. Sed quamvis [illegible] ista cogitamus, eternitatem nec dum consumimus. Ubi quippe [illegible] nec initio capit, nec fine terminatur, ubi nec expectatur quod veniet, nec preterivit quod debeat recordari, sed est deum quod semper est esse, et si nos angelica natura inde cepimus esse, tamen hoc sine initio videmus [illegible] sit semper sine fine esse, ut numquam annis se tendit ad spacia, ac si multiplicentur que sunt et longa fiant. Eternitas namque semper esse habet, unquam nullis per se longitudinibus pretendat aut per alia succedat, sed totum simul esse [illegible] ut metiri desit quod erat numquam [illegible] annum videt, et tamdiu non esset et longum non esse, sed hoc de eternitate loquentes conamur magis videre aliquid quam videmus. Deum quidem et si presidemus nomine qualiter tamen sit eius eternitas sine initio aut secula in futuro post seculum in mora longa, in prestola [illegible] videmus qualiter cuncta ut ea que adeo facta sunt loquendam

Moral li xxv

inabilibus acceperunt ut esse incipiant, et esse in perpetuum non desistant. Horum tamen eternitas ideo est summe eternitati dissimilis, quia eterna esse ceperunt. Horum in [illegible] animus cum intrem retro revocamus, sic aut adextra a principio inventum corporum sine qui non deest non comprehendimus. Deus autem nec initio oritur, nec fine terminatur, et in se ipso finis superior, qui esse non desinit, capit in se ipso finis inferior, qui esse non desinit. Intra ipsum omnia angustantur et superiore scilicet inferiore sine circumitu, ipse vero circa omnia sine spacio extenditur, sine loco dilatatur, [illegible] immensitas, qui vel [illegible] quod super nos extenditur sine inchoatione, et tamen eternitas dilatatur, et quod nec tamen facta prevenit, nec adhuc ventura que non appareant desunt, quia ipse qui semper esse habet cuncta presentia aspicit et videt. Cumque aspiciendo pretermittit non tendit nulla in tunc mutatione variatur. Quod tempora non sunt in eternitate dei Mor. li. xvi. et xxxii.

Moral li i

Capitulum quartum

Apud deum nequaquam cursus temporum mutatione diei noctisque variatur, quia in ea luce quam sui accessu ea que elegit illustrat et suo recessu ea que respuit deserit, de statu immutabilitatis nec quoquam in semetipsa manendo et immutabilis mutabilia cuncta disponit, sic quod in se tenebras condidit ut apud tenebre non possint nec temporis inter mutationes que preterit deflunt, quia apud nos foris decurrunt, fit ut intus eius fixa maneat, ea que non fixa extrinsecus sunt non foris emanant. In scriptura vero sacra deum eternitas aliquando diei, aliquando multorum dierum appellatione nominatur. Unius dies unica est eternitas sua, quam videlicet nec sine claudi interveniens videt. Apud psalmista cum diceret: melior est dies una in atriis tuis super milia. Non numquam vero prolongatione sua dierum multorum appellatione signatur, de quibus scriptum est: ipse autem idem ipse es et anni tui non deficient, quam eternitas eius sicut initio nequaquam incipit, sic nullo fine terminatur. Et cum una dei semper sit succedendo quod nequaquam aliud ipse, atque anni vel dies eius sit. Deus namque hoc est quod habet, eternitatem quippe habet, sed ipse est eternitas; lucem habet, sed lux sua ipse est; claritatem habet, sed ipse est claritas. Non est in eo aliud esse et aliud habere. Quod deus filium genuit Mor. li. xxxiii. C. v.

Deus pater omnipotens unigenitum consubstantialem sibi filium genuisse per beatum Job olim loquens dicit: semel loquitur deus, et secundo id ipsum non repetit. Loqui namque dei est verbum genuisse. Semel autem loquitur quia verbum aliud preter unigenitum non habet; unde et apte sub dicitur quod secundo id ipsum non repetit, quia videlicet hoc ipsum verbum id est filium nisi unicum genuit. Quod autem non ait locutus est sed loquitur, non videlicet tempus preteritum ponens, nec futurum, sed presens ostendit, quia deo tempus nec preteritum congruit nec futurum; itaque in eo quod presens tempus ponitur libere cunctanullum, sed verbum neque enim quod deus potuit liberi si satis quod [illegible] in eo dicta preterea nullum [illegible] ubi namque preter sine tempore genuit. Et quis digne sufficiat illam ineffabilem nativitatem, quod de eterno nat

Unum dixit ipse in utrumque dici mentem ipse audiet

et coeternus / pro existens ante secula genitorem coequalem / quem genuit. Venerat nobis non est inferior / Sed videlicet nos minime intueri possumus / sed intueri nunc valemus / Filius a natiuitate diuinitatis iam intueri posse aliquatenus videre / si ergo videmus quod nequaquam comprehendimus / et autem quod de caecis visu trahere ad sensum suscepimus / Clarum si quis in tenebris oculis clausis iaceat / et ante eum subitum lucis lumine emicat / clausis eius oculis ipso lumine adveniente fulgere expauescunt / Cur quia turbata sunt si clausi sunt mox inducunt / Nec tamen aliquid conspicere possunt per quod videre clausi potuerunt / nam si per se totum videre nequeunt / cur aperte quiescerent quod viderent / sic itaque et sumus in nobis comprehensibili natura mutabili aliquid conamur / Ecce ipso et intuentes contemplationis fulgore percutitur animus / et quod videt quod videre non valet / velud in tenebris positus lumen clausis oculis videt. Diuine vero nature secreta contemplatio non fallat per terrena desideria occupatus. Innotescat quomodo spiritus sanctus sit stabilis et mobilis in omelia va super Ezechielem

Ciffe

Capitulum sextum

Spiritus sanctus ante secula patri et filio coeternus / per cuncta simul intimat / et locis nusquam et ubi non sit / sic scriptum est Spiritus Domini repleuit orbem terrarum / et tamen cum laus sapientie describitur adiunctum est / Est enim in illa spiritus subtilis mobilis / Et paulo post subiungitur stabilis / Cunque ubi magna nobis oritur / cur iste spiritus qui replet omnia / simul mobilis et stabilis dicitur / Sed si ad usum consuetudinis humane retractamus sensum auditoris / longius invenimus / homo quippe qui in ea regione in qua est ubique discurrit / procul dubio ubique obvia venit / et ubi non credit repente invenitur / Omnipotentis ergo spiritus non usque ponitur simul et mobilis et stabilis dicitur / stabilis quia per naturam cuncta continet / mobilis vero dicitur quia vbi est nec spectantibus occurrit / tenens ergo omnia stabilitatem sic omnibus exhibens mobilis appellatur / Quomodo spiritus sanctus inflammet corda fidelium Gregorius libro 20 et in omelia super Si quis diligit me

C 4m

Sanctus spiritus unius substantie cum patre et filio grece loquendo paraclitus dicitur / quod latina consolator vel aduocatus interpretatur / qui ideo consolator vocatur / quia de peccati perpetratione merentibus dum spem venie parat / ab afflictione tristitie mentem leuat / Aduocatus autem ideo dicitur / quia pro errore delinquentium apud iustitiam conditoris intervenit / que pro delictis extabilis exorare perhibetur / quem eos quos repleuerit ad postulandum inflammat / et exorantes facit / et Paulus dicit Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus / Sed ergo spiritus cum se mente infunditur tres notitie actionis insinuat / et infundit / Lenis et vehemens venit / lenis quia notitia sua quantum ingenio sui non valeat mentis sensibus temperat / Vehemens quia quibus huc tempere sub eius adventu in

Gregorius li v

vnicus

inutitiis me caritatem illuminando perturbat / illustrationem in sua nos leuiter tangit / sed in copia mentem in magnitudine commouit / Effusione sui dona nos / et corporalia tollendo tersit / et regna in superna apperire et occulta mea que agenda sunt intimat et instruet / et cor nostrum igne / non adhibita strepitu et tarditatis sermonis / pertinens enim de absconditis reddidit / De eodem sancto spiritu in epistola sua dicit Iohannes apostolus / Vnctio eius docet nos de omnibus / Cuius enim spiritus sanctus corda assistit audientis / ociosus est sermo doctoris / nisi sic intus qui doceat / lingua doctoris exterius in vanum laborat / Nam idem quippe non instruit quem mens non aperiat spiritum sanctum non vngit / O qualis est artifex iste spiritus / nulla ad discendum mora agitur in omne quod voluerit / mox ut tetigit mentem docet / solum quod tetigisse docere est / nam humanum animum subito ut illustrauerit / immutat / abnegat hunc repente quod erat / exhibet repente quod non erat. De apparitionibus sancti spiritus in omelia dominica super Ezechielem et Gregorius libro 7o et in omelia super Si quis diligit me

Gregorius li 27o

Gregorius li 28

In omelia Si quis diligit me

xviij

C 8m

Apparuimus fratres quod spiritus sanctus super discipulos in igneis linguis apparuit / et omnium linguarum scientiam dedit / Hoc se miraculo quod lingua et scientiam eodem spiritu repleta voce designans / quod sancta ecclesia eodem spiritu repleta voce omnium gentium locutura / Spiritus autem sanctus patri filio quoque coeternus / in igne monstratus est / quia incorporeus et ineffabilis atque invisibilis ignis est deus / quia attestante Paulo Deus noster ignis consumens est / Deus quippe ignis consumens dicitur / quia flammis sui amoris ingredit mentes quas repleuit / et a carnali cordibus mundas reddit / et peccatorum rubiginem consumit / Hoc igne succensa ardent intima corda in scorpis / Hoc igne caelestia redemunt ad primam peccatorum corda / que inflamata vehementer / timore vertunt in amorem / et que prius incipiunt metu talescere post modum flagrant amoris igne / De hoc igne veritas dicit / ignem veni mittere in terram / ignem deus in terra mittit / cum cor carnale / et terrenum / in suis spiritus mittit / cum sui carnalem in flamat / ut non sicut lup frigida / aflatu sancti spiritus inflamat / ut relinquat carnis suae concupiscentias vanitatis seculi / et ardeat per amorem dei / Bene ergo in igne sanctus apparuit spiritus quem ab omni corde quod repleuit torpore frigoris excutiat / et hoc in desiderio sue eternitatis accendit / In igneis autem linguis monstratus / quia idem spiritus coeternus est filio / et hoc cognitio maxima lingua cum verbo / Verbum quippe patris est filius / et quia unitas et verbi sancti eodem spiritus innuitur in lingua debuit manifestari / qui per linguam verbum producit / in linguis spiritus sanctus apparuit / quia quisquis spiritu sancto tangitur / dei verbum / in appetit / quia quisquis ab eo tangitur / dei verbum vnigenitum filium confiteri / et negare dei verbum non valet / quia sancti spiritus linguam habet / vel etiam in igneis linguis spiritus sanctus apparuit / quia omnes quos implet ardentes pariter et loquentes facit / lingue igne venit / ardentes / quia doctores habent / quia dum deum amando praedicant

corda audientium inflammant / nam et doctoribus quoque sum-
mo doctoris / si apostolus non valet incendium aperire /
Spiritum autem sanctus spiritus non in columba solum / sed
etiam in igne apparuit hominibus / per columbam
quippe simplicitatis / per ignem vero zelus indicatur /
In columba ergo et igne ostenditur / quia omnes quos replevit
simplices et ardentes facit / simplices puritate
ardentes emulatione / Neque enim deo placet aut sim-
plicitas sine zelo / aut zelus sine simplicitate / Ergo
hic spiritum plenum per mansuetudinem simplicitatis in-
fundit ut quia alios delinquisse / et zelo recti-
tudinis accendantur / quia quo ad rectitudinem deus iste
spiritus et simplicitate / et in igne manari debuit et in
columba / quoniam omne cor quod eius gratia tangit mansue-
tudinis lenitate tranquillum / et zelo iusticie fiat ac-
census / In ipso quoque redemptore ac mediatore dei
et hominum per columbam apparuit / in discipulis vero per ignem /
In columba quippe super dominum spiritus debuit apparere /
quia non venerat ut peccata iam per zelum feri-
ret sed adhuc per mansuetudinem toleraret / At vero
super discipulos in igne debuit apparere / ut qui erant
simplices homines et non peccatores / eos quoque servos ipsos
spiritualis fervor accenderet / et peccata que deus per
mansuetudinem / ipsi per penam punirent in se /
Ergo in igne spiritus sanctus in homines venit / in
columba vero in redemptore apparuit / quia peccata nostra
que prius deus per mansuetudinem tolleravit nos per zelum
rectitudinis cremare debemus quam spiritus / et ardore pe-
nitencie per armare / quia quanto nobis cum iudicaris se-
metis facta temperata / tanto circa se debet fieri magis
infirmitas accensa / Idem autem spiritus sanctus secundo
legitur discipulis datus / primo adhuc in terra degentibus /
postmodum autem in celo presidente / in terra quippe ut
diligatur proximus / quia in terra nos / de celo vero ut
diligatur deus qui super omnes est / Deus sic Mar-
cus ca. xxx libro xxx / Capitulum Nonum

Tam quod diu summo opere se mens mea in
deum suspiciat quidquid corporeum / Inantea po
nos sicut namque in thesum cadere / Deus qui in
immensitate implet et complectitur omnia inter corporalia
lineamenta circumdatus / sed omnipotens deus ut ad sua
alta nos trahat / sursum ad ima condescendendo se
humiliat / et per similitudines suas aliquando corporibus hominum
aliquando animantibus / aliquando vero ab animalibus et ab in- / aliquando
sensatis rebus / quasdam longe dissimiles in se
trahit similitudines / quoniam quo pusillorum animum re-
bus visibilibus / ad inquirenda compungat in-
visibilia / et ab eo qui longe super ipsum est / quedam
iuxta se audiens / quibusdam passibus ad illum
moveatur / Primum igitur corporibus hominum in se simili-
tudine sicut de eo propheta ad israelitas dicit / Qui tetigerit
vos tangit pupillam oculi eius / et sicut

de eo rursum homini specie per prophetam dicitur / In
scapulis suis obumbrabit tibi / Constat nimirum
quod in illa substantia nec oculus deus nec scapulas habeat /
sed quia nos per oculum cernimus et in scapulis honera
sustinemus / Deus quod omnia videat oculum perhibet
habere / quia nos tollat / atque eo ipso quod tolerat sinat
obumbrare nobis in scapulis dicitur / Ait namque in sca-
pulis suis obumbrabit tibi / ac si dicat hora spe-
rabis / et venia post peccata despiciat / ea pietate de-
te protexit / quod peccatum te tollerat / obumbrare
in scapulis suis / quia deus portat defendit / Aliquando
vero animantibus in se similitudines trahit /
sicut propheta ad israel dicit / recordatus sum tui
miseratus adolescentiam / et rursum per sponsi
propheciam loquens / ait / Si illa oblita fuerit ego tu non
obliviscar tui / quis non nesciat quia deum memoria
nec oblivione incipit nec recordatione saciat /
sed cum aliquam desereris permittit / more humano
oblitus dicitur / et cum post longum tempus quem voluit
visitat omnium mutabilitatis consuetudine recor-
datus vocatur / Quoniam pacto dominus ... cuius deum
oblivio dissipat / cum ipsa quoque laudabilis memoria
cenacula recordatur / nulla namque res aut speciata
recordatur nisi ab absencia / quod quo presens re
mansit / cum ipsa que in semetipsis preterierunt eius
intuitum presencia semper assistunt / aut quo
absencium recordatur / dum omnia quoque ipso illi sit
et per hoc quod in ipso est / quia si illa ipse non esset non
esset / nam non conspiciendo videndo creat / eo
presencia videndo continet / quicquid quod creator
non videt / essencia subsistendi caret / Aliquando vero
ab animalibus in illum similitudo trahitur / sicut
per moysen dicitur / Expandit alas suas et accepit
eos / Et sicut propheta ait sub umbra alarum tuarum pro- / Et
tuarum protege me / quia nimirum nos parvulos dei protegit
nutrit / et non quamvis atque honorosa sed levi et bla-
da pietate nos refovet / dum suas in nos
miras extendit more super nos animales te
dicit / Aliquando et in insensatis rebus per infirmi-
tatem condescensione se comparat / sicut per prophetam dicitur
Ecce ego stridebo subter vos / sicut stridet
plaustrum onustum feno / quia nimirum fenum vitam car-
nalium / sicut scriptum est omnis caro fenum / In
eo quod deus vitam carnalium patitur more
plaustri fenum se portare testatur / Cum sub ho-
nere feni stridere / pondera et iniquitates pec-
cancium cum querela tolerare / Cumque longe
dissimiles in se similitudines trahit / solet
dicere invicem / quod quedam talia aliquando di-
cant in deo propter effectum operis / aliquando vero ad
indicandam eius substanciam maiestatis / Nam
cum in deo oculus / scapule / pes / atque ale nomi-
nantur / effectus quidem operis ostenditur / Cum
vero manus / brachium / dextera / ut nos in
deo dicimus / per hec verba consubstancialis ei filius de-
monstratur / Ipse quippe manus et dextera
de cuius ascensione pater per moysen

loquitur dominus / tollam medium manum et inualebo super dorso
terram meam / Ipse brachium de quo propheta ait et bra-
chium domini cui reuelatum est / Ipse digitus cum pre-
ualente dicat, et de quo scriptum est / In principio
erat verbum et verbum erat apud deum et
deus erat verbum / per quod verbum fecisse pa-
ter omnia dicitur / dixit enim et facta sunt / Quid
sit in deo manus oculus etc. Mor. li. xxxiii. C. iv.

In deo qui corporis forma non clauditur / et
membra corporis scilicet manus oculus vter-
us os nominantur / ut ex membrorum voca-
bulis effectus eius possit designari / oculos quip-
pe habere dicitur qui cuncta videt / manus habe-
re scribitur qui cuncta operatur / in vtero autem [illegible] ca-
pitur que in hac vita [illegible] dei eius
consilium accipere debemus / in quo ante secula
predestinati electi sumus / ut tanti [illegible]
[illegible] Quid sit os dei Mor. li. xxxii. C. ii.

Os dei filius unigenitus aliquando appellatur /
quia sicut brachium eius dicitur quia per eum pater
cuncta operatur / de quo propheta ait / et brachium domini cui
reuelatum est / et de quo Iohannes dicit omnia per ipsum fa-
cta sunt / ita et os dicitur quia per eum nobis omnia loquitur / hinc
est enim quod per prophetam ait / os enim domini locutum est / ac si
uno nomine patentius diceret verbum / sicut nos
quoque pro verbis linguam dicere solemus / ut cum greca vel
latina lingua dicimus / latina vel greca verba
innotescimus / os quoque domini non inmerito ipsum
accipimus / unde et ei sponsa in canticis canticorum dicit /
osculetur me osculo oris sui / ac si dicat tangat me
dulcedine presencie unigeniti filii redemptoris.
Quid sit brachium vel manus dei Mor. [illegible]
[illegible] in ii et x super ezechielem Capitulum xii

Brachium quoque vel manus dei in sacro eloquio
aliquando et unigenitus filius appellatur / quia per
ipsum omnia facta sunt / de quo et psalmista dicit / fi-
at manus tua ut saluum me faciat / manus
quippe dei que per diuinitatem non est facta sed genita /
per humanitatem facta est / ut humanum genus [illegible]
sanaret. Quid sit scire dei vel nescire Mor. li. xxx.

C. iii. Scire dei est [illegible] facere [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Mor. lib. xxiiii. et scriptum est / temptat vos dominus deus vester ut sci-
at si diligatis eum / Conditor quippe [illegible] aliquando
nos temptat [illegible] que volumus [illegible]
et [illegible] nobis obediencia vel inobediencia
patefaciat / [illegible] flagelli [illegible] nos [illegible]
[illegible] et quanta nobis [illegible] patiencia ostendit /
scire dicitur eius [illegible] obediencia [illegible] vel in-

obedienciam paciam [illegible] vel in paciencia nosse
nos facit / peccata scire dei approbare est / nescire uero re-
probare / vnde quibusdam quos reprobat in fine
dicturus est / nescio vos unde sitis / discedite a me opera-
rii iniquitatis / sicut et nescire [illegible] Mor. li. xx.
qui labi per mendacium [illegible] / non quo scire [illegible]
velit nesciat / sed quo falsa loqui veritatis amore
contemplatur / quia [illegible] scire dei aliquando dicitur cognoscere / aliquando
approbare / et sic in iudicio [illegible] iniquos / quid cognoscendo
iudicat / nisi [illegible] iudicaret si non
cognosceret / et tamen iniquos nescit / quia eorum facta non
approbat / et [illegible] deprehendit / et non noluit quem
hunc in sue sapientie specie non recognoscit / sicut de [illegible]
quorum [illegible] falsitate nesciat / non quod tamen ab
aliis falsum dicitur [illegible] reprehendere ignorat / sed eandem
ipsum falsam [illegible] sit in examine et [illegible]
amore / ut uidelicet hunc ipse non agat / quod actum ab
aliis dampnat. Quid sit [illegible] dei Mor.
li. xx. Capitulum ix.

Ridere deus [illegible] prosequentis fauore [illegible]
[illegible] / sicut de hiis quorum [illegible]
in hoc seculo felicitatis blandimenta comitantur /
[illegible] tempus [illegible] appellat dominus
[illegible] in [illegible] / sicut scriptum est / [illegible]
[illegible] dominus et [illegible] / [illegible]
[illegible] homines [illegible] /
[illegible] bona [illegible] fauor
[illegible] dei [illegible]
[illegible] per salomonem dicitur [illegible]
cum [illegible] reprobis [illegible] / [illegible]
[illegible] nulla pietate
[illegible] Quid sit [illegible] dei Mor. li. [illegible] C. [illegible]

[illegible] sacra [illegible] dei aliquando [illegible]
[illegible] / sicut [illegible] scriptum est / [illegible]
sub [illegible] te sub umbra legis Mor. li. xxii.
[illegible] / et [illegible] patres [illegible]
[illegible] in melius [illegible]
[illegible] sua in melius [illegible]
[illegible] duobus [illegible]
[illegible] / cum [illegible]
aut [illegible] / [illegible] respectu [illegible]
[illegible] respexit [illegible] petrum / et [illegible] petrus
flevit amare / [illegible] respectu [illegible]
[illegible] super facientes mala ut perdat
de terra memoriam [illegible] Quomodo deus loquitur ad angelos
Mor. li. ii. Capitulum 16

Sciendum est quod incorporea natura [illegible]
qui [illegible] una [illegible]
qualitate formatur / aliter [illegible] loquitur deus ad
angelos / aliter angeli ad deum / aliter loquitur deus
ad [illegible] animas / aliter [illegible] anime ad deum /
aliter loquitur deus ad diabolum / aliter diabolus ad
deum / Nam quia nature spirituali [illegible]

opponere nil obstat / loquitur deus ad angelos sanctos eo ipso quo cordibus eorum occulta sua invisibilia ostendit / ut quicquid agere debeant in ipsa contemplacione veritatis legant / et velut quedam precepta sint vocis ipsa gaudia contemplacionis / quia in audientibus dicitur quod videntibus inspiratur / Unde cum eorum cordibus contra humana superbiam animadversionem vibrans deus infunderet / dixit venite descendamus et confundamus ibi linguas eorum eis qui adherent domino / quia minui hoc ipsum nunquam a divina quia contemplacione decedere in divina contemplacione semper accrescere est / et immutabiliter ardere ad deum quasi quodam mobili statu stabili motu semper venite / quibus et dicit descendamus et confundamus linguas eorum / ascendunt angeli in eo quod creatorem conspiciunt / descendunt angeli in eo quod creaturam sese in illicitis erigentem examine districtionis premunt / dicere igitur descendamus et confundamus linguas eorum / Ipse ipsis eis hoc quod recte agitur ostendere / et per speciem intime visionis eorum mentibus exhibenda iudicia motibus occultis inspirare. Quomodo angeli loquuntur ad deum Moralium libro 2° C 17

Aliter angeli loquuntur ad deum / sicut per Johannem in apocalipsi dicitur / Dignus est agnus qui occisus est accipere virtutem et divinitatem et sapientiam / vox enim angelorum in laudem conditoris ipsa ammiracio intime contemplacionis / Ammiracio divine virtutis obstupuisse dixisse est / quia excitatus cum reverencia motus cordis magnus est ad aures incircumscripti spiritus clamor vocis / que vox se quasi per distincta verba explicat dum se per innumeros modos ammiracionis format / deus igitur angelis loquitur cum eis voluntas eius intima videndo manifestatur / angeli vero loquuntur domino cum per hoc quod super semetipsos respiciunt in motu ammiracionis surgunt / [illegible] ad incircumscriptum spiritum et sumus spiritus sed ab angelis qui nulla sunt carnea necessitate humano insufflatus ac venis folle venarum attrahit ut per organum gutturis vocis expressionem reddat / nos vero ut ea que sentimus intus secretis exprimamus conticescere / per organum gutturis promimus vocis / etiam velut quibusdam quippe oculis mentis se[...] post parietem corporis stamus / sed cum manifestare nos cupimus quasi per lingue ianuam egredimur / ut quales sumus intus secretis ostendamus / spiritualis autem natura non ita est que commixta est corporalis duplex non est. Quomodo anime sanctorum loquuntur ad deum Moralium libro 2° Capitulum 18.

Aliter deus ad sanctorum animas / aliter sanctorum anime ad deum loquuntur / Unde rursum in eiusdem apocalipsi dicitur / Vidi sub altare dei animas interfectorum propter verbum dei / et clamabant voce magna dicentes / usquequo domine non iudicas et vindicas sanguinem nostrum de hiis qui habitant in terra / Quid est enim animas vindictam petere nisi diem extremi iudicii et resurrectionem extinctorum corporum desiderare / magnus quippe clamor earum magnum est desiderium / tanto enim quisque minus clamat quanto minus desiderat / et tanto maiorem vocem in aures incircumscripti spiritus exprimit / quanto se in eius desiderium plenius fundit / animarum igitur verba ipsa sunt desideria / nam si desiderium sermo non esset / propheta non diceret desiderium cordis eorum audivit auris tua / sed cum aliter moveri soleat mens que petit / aliter que petitur / et sanctorum anime in intimo secretissimo deo inhereant / inquit inherendo requiescant / quomodo dicuntur petere / quas ab eius voluntate constat nullatenus discrepare / quomodo dicuntur petere quas et voluntatem dei certum est et ea que futura sunt non ignorare / sed in ipso posite ab ipso aliquid petere dicuntur / non quo quicquam desiderent quod ab eius quem cernunt voluntate discordat / sed quo / sed quo mente ardencius inherent / eo etiam de ipso accipiunt / ut ab ipso petant / quod eum facere velle noverint / de ipso ergo bibunt quod ab ipso sitiunt / et in nobis adhuc incomprehensibili modo / quod petendo esuriunt presciendo saciantur / discordarent ergo a voluntate conditoris / si quod eum velle videant velle non peterent / et quod minus inhererent / si volentem volente dare desiderio pigriori pulsarent. Quomodo deus loquitur ad sanctorum animas Moralium libro 2° Capitulum 19

Aliter ad sanctorum animas loquitur / sic eis rursum [illegible] sanctorum desiderantibus animabus / requiescite adhuc modicum / dicere scilicet ut ardorem desiderii eorum ipsa presencia solacium consolacionis aspiret / ut [illegible] sit hoc quod amantes desiderent et videntes dei sermo / sicut quod eos retribucionis certitudine quod desideria confirmat / Unde igitur eius scilicet ut collectionem fratrum expectare debeant / corporis mentibus libenter expectandi moras infundit / ut cum carnis resurrectionem appetunt / ex colligendorum fratrum augmento gaudeant. Quomodo deus loquitur ad dyabolum Moralium libro 2° Capitulum 20

Aliter deus loquitur ad dyabolum / aliter dyabolus ad deum / sciendum enim est quod sicut in libro Job legimus quatuor modis loquitur ~~dyabolus~~ deus ad dyabolum / tribus dyabolus ~~quatuor~~ modis ad deum / quatuor modis loquitur deus ad dyabolum / quia et iniustas vias eius redarguit / et electorum suorum contra illum iusticiam promit / et temptanda eorum innocencia concedendo permittit / et aliquando eum ne temptare audeat prohibet / loquitur enim dicens ad dyabolum et dicere ei / unde venis / vias malicie eius ac nequicia vi[...] sue / iusticiae et ammadversione occulte districtionis increpare / dicere dei et considerasti servum meum Job / quod non sit ei similis super terram / tales electos suos

in sacrificando suo, quia homines non apostata angelus
posset videre, sed dicente deo quod ecce universa que habet in manu
tua sunt, adplexus fuerat tamen contra eos occulta sed in aversum
illum sue malicie relaxare. Dicit deo quod tamen mitte ac
extende manum tuam, id est ab immoderate occulte temptacionis im-
petu cum ad permittendum restringe. Quo modo dyabolus loquitur
ad deum moraliter libro ii° Capitulum 21

Tribus modis dyabolus loquitur ad deum, cum ut vi-
as suas insinuat vel electorum innocenciam
fictis criminibus accusat, vel temptandam eorum inno-
cenciam postulat. Dyabolus itaque ad deum loqui et videre
cum omnipotencia eius maiestati nil posse celare et sa-
cra omnia sue malicie invisibilibus eius oculis oc-
cultare non posse. Unde ait Circuivi terram et perambu-
lavi eam, id est in die eius quod egerit siue quod actus su-
os illius oculis occultare non possit. Dicit dyabolus
quod numquid frustra Job timet deum, cum bonos in te co-
gitacionum sua probabili congerit, eorum quod puerilibus
mundi atque in videndo replicacionis vanas exigere.
Dicit dyabolus extende paululum manum tuam et tan-
ge cuncta que possidet, ad afflictam bonorum ma-
chinacionibus temptacionibus clamare, quod in illorum temptacionem in iu-
dicis appetit, eo illorum quod . . probacionem deprecans petit.
Quo modo deus per se ipsum loquitur omnibus moraliter libro xxviii° C 22

Sciendum quod in duobus modis locucio divina
distinguitur, aut per semetipsum namque dominus loquitur
aut per creaturam angelicam eius ad nos verba for-
mant. Sed cum per semetipsum loquitur sola nobis in eius inspi-
racionis aperit. Cum per semetipsum loquitur de verbo eius sine
verbis et sillabis cor docetur, quia virtus eius in-
tima quadam sublevacione cognoscitur, ad quam mens
plena suspenditur, vacua gravatur, pondus enim quoddam
est enim anima quam replet levitas incorporea
et quod minora replicat, et repleta exti-
lumen est quod et maiora replicat, et repleta exti-
tunc sed erat sine strepitu, sermo est qui auditum
aperit et tunc sonitum non fuit, quia cum de adventu sancti
spiritus scriptum est, factus est repente de celo sonus
tamquam advenientis spiritus vehementis et repleverunt
totam domum ubi erant sedentes, et apparuerunt
illis dispertite lingue tamquam ignis, seditque supra
singulos eorum per igne quod dominus apparuit, sed per semetipsum
homines intus fecit, et cum ignis deus, eo illo se in te
fuit, sed per hoc quod exterius exhibuit exposuit. Ignisque in-
tus accessit quod enim discipulos et zelo succenses ex-
verbo erudivit. Enim reddidit foras linguas in-
neas ostendit. Illius significacione quod ad mota sunt ele-
menta, ut ignem et sonitum senciret ex parte ho-
minum invisibili et voce sine sonitu doceret
corda, foras quod fuit igne qui apparuit, sed intus qui stra-
vit ferventes, sed per ignem caritatis eunuchus currui
presidens ire carpit atque ysaiam in manibus non
intelligens haberet, inquit demum vir philippo.

spiritus dixit, adiunge te ad currum. Et cum ad devotum
Petrum timentes deum milites Cornelius misisset,
in mente patris dubio a spiritu Petrus audivit: ecce
viri quaerunt te, surge itaque descende et vade cum
eis, spiritus enim dei qui quidam verba nobis dicere,
occulta mea que agenda sunt intimare, et cor
hominis ignarum non adhibito spiritu et tarditate sermo-
nis, per tamen repente de absconditis reddit. Nam
quod auditus ea que dicuntur singulo fuerunt omnia dicta
comprehendit, quippe qui et tales pulsat et particulatim
verba per sillabas capit, in sus aut nosset in eo quod
se dixit totum subito et simul apprehendit. Dei locucio
ad nos intrinsecus facta videtur potius quam auditur, quia
dum semetipsum sine mora sermonis insinuat,
repentina luce interiora nostra tenebras illustrat.
Unde et Baruch venit filius cum requisitus exponeret
quomodo verba Jeremie prophetantis audisset
dixit ex ore suo loquebatur quasi legens, et ego scribebam.
Cum enim legens loquitur alio intendit, sed alio verbum
facit, quod quod videt dicat, propheta ergo dei qui verba eius
vident potius in corde quam audiunt quasi legentes
loquuntur. Quo modo deus loquitur ad homines per angelos moraliter libro
xxviii° Capitulum 23

Cum per angelum deus voluntatem suam indicat,
aliquando eam verbis, aliquando rebus demonstrat, aliquando
simul verbis et rebus, aliquando ymaginibus cordis oculis
ostensis, aliquando ymaginibus et ante corporeos oculos ad
tempus expressis assumptis, aliquando celestibus sub-
stanciis, aliquando terrenis, aliquando simul terrenis et ce-
lestibus, ne numquam vero eam per angelum humanis
cordibus ita loquitur ut ipse quoque angelus mentis obtutibus
presentetur. Verbis namque per angelum loquitur cum nichil
per ymaginem ostendit, sed superne verba locucionis
audiuntur. Sic dicente domino Pater clarifica filium
tuum, ut et filius tuus clarificet te, protinus respondetur:
clarificavi et iterum clarificabo. Neque enim deus qui su-
per te vi impulsionis intime clamat in ipsa per
sua potestate illam vocem edidit, sed cum cunctis spiritus
temporis per humana verba distinguit, sed in illum de
celestibus loquentes verba sua, que audiri ab hominibus
voluit, irracionabili invisibilitate creatura formavit. Aliquando
rebus per angelos loquitur deus, cum in verbo dicit, sed ea
que futura sunt assumpta de elementis ymagine
annunciant. Sic Ezechiel in libro eorum audierat electri
speciem in medio ignis vidit, ut videlicet dum solam
speciem aspiceret, que erant in novissimis ventura
fuerunt. Electrum quippe ex auro argentoque mi-
tallo mistum in qua per unitatem argentum quidem
clarius redditur, sed in fulgorem auri temperatur. Quid ergo
in electro nisi mediator dei et hominum designatur,
qui dum semetipsum nobis ex divina atque natura

humana composuit / et humanam per deitatem clariorem redderet
et dominum per humanitatem mortalibus aspectibus temperavit / Sic
enim virtute divinitatis eius tot miraculis humanitas
fulsit / ex auro mixtum argentum / et quia per carnem deus apparuit
apparuit [illegible] per carnem [illegible] exarsit temperatum
bn^t [illegible] et in medio ignis ostendit / quia in carna-
tionis eius misterium / subsequentis iudicii flamma comi-
tatur / scriptum quippe est / Pater non iudicat quemquam sed omne iudi-
cium dedit filio / Aliquando per angelos verbis simul et rebus
loquitur deus [illegible] quibusdam [illegible] quod sermonibus narrat /
+ montibz Neque enim adam post culpam invisibilis substancie inde
[illegible] potuit / sed intra paradisum verba per angelum audivit /
de quo scriptum est / Cum audisset vocem dei deambulantis
in paradiso ad auram post meridiem / ab scondit se in medio lig-
ni paradisi / quid est enim quod deus post peccatum hominis in paradiso deam-
bulat non consistit / sed deambulat / nisi quia inmotor [illegible]
[illegible] hominis motum decurrit / Et quid quod ad auram post
meridiem / nisi quia lux fervoris veritatis abscesserat / et post
tandem adam culpe sue [illegible] constringebant / [illegible]
adam deambulans / et ceteris animalibus neguida sua
non solum sermonibus / sed etiam rebus [illegible] et per ver-
ba quod fecerat audivit / et per ambulationem amisse eternitatis sta-
tum / mutabilitatis sue inconstancia cerneret / et per auram
fervoris caritatis expulsus / torporem in se iam adverteret /
et ex declinatione solis [illegible] quod ad tenebras appropinquet [illegible]
[illegible] ostendit oculis exterius [illegible] per angelos loquitur deus / sicut
Iacob [illegible] celo scalam vidit / dominum / sic [illegible]
thenum repellebat ad [illegible] plenum [illegible]
[illegible] apparet / quem in corporeo [illegible] oculis cerneret [illegible]
[illegible] non [illegible] / sicut paulus in visione noctis [illegible]
macedo apparuit / qui [illegible] cum in macedoniam rogavit /
Aliquando vero [illegible] et [illegible] oculos ad [illegible]
assumptis per angelos loquitur deus / sicut abraham non solum
[illegible] videre potuit / sed etiam [illegible] suscipere /
[illegible] solum suscipere / sed etiam corporibus etiam [illegible]
e angeli quadam nobis [illegible] adtrahere [illegible]
acere corpora sumerent / [illegible] per [illegible] nostris obtutibus
[illegible] apparerent / nec [illegible] cum abraham caperent / [illegible]
[illegible] aliquando [illegible] elementa [illegible] / Nec minus
[illegible] angeli [illegible] / [illegible]
[illegible] expresserunt [illegible] / et [illegible]
domini ostendit [illegible] / [illegible] presiden-
tie [illegible] / et per illud clarescerent [illegible]
[illegible] celestibus substanciis loquitur deus / sicut baptizato deo scrip-
tum est / quia de nube vox sonuit dicens / hic est filius meus
dilectus in quo michi complacui / Aliquando terrenis substanciis per an-
gelos loquitur deus / sicut cum balaam corripuit / in ore asine
humana verba formavit / Aliquando simul terrenis et celestibus
substanciis per angelos loquitur deus / sicut moysen in monte
cum iussionis sue verba edidit / igne rubum [illegible]
atque aliud superius innueret / [illegible] aliud [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] rubum
moysen alloqueretur / quid aliud ostendit [illegible] ductor
[illegible] et legis flamma [illegible] et tamen [illegible] flamma [illegible]
quibus [illegible] qui [illegible] deitatis

vide
aliud
+ mistus

carnis [illegible] qui [illegible] formas acciperet / et [illegible]
in humanitatis substanciam [illegible] in ipsa divinitatis [illegible]
[illegible] / Non [illegible] humanis auribus etiam per angelos
[illegible] deus [illegible] virtutem sue aspirationis infundit /
Unde zacharias ait / dixit ad me angelus qui loquebatur
in me / dominus ad se quidem / sed [illegible] loquitur angelus dicit /
liquido ostenditur / quia is qui ad verba faciet per corpoream speciem
[illegible] non erat / Unde et paulo post subditur / et ecce angelus qui
loquebatur in me egrediebatur / Qui enim exterius apparuit /
sed sicut sunt angelica spiritus [illegible] dei [illegible] sensibus
in notescunt / atque ita eos ad summa sublevant / et quoniam
in rebus futura sunt in causis originalibus [illegible]
[illegible] / [illegible] corporis [illegible] ponde-
re gravatum [illegible] corpulenciam sua [illegible] substinens
intua non penetravit / et [illegible] iacet / quia levari
[illegible] intus non [illegible] / Unde sic sicut [illegible] ex [illegible]
sensibus ipse [illegible] est subtilitas angelice virtutis apparuit /
corporis [illegible] subtili spiritu tangi [illegible] et non [illegible]
qua minima iaceat / sed repleta intimis affectibus ad summa
consurgeret / atque inde quedam venture [illegible] que in futuro
ventura sunt videat / Sed [illegible] quis [illegible] zacharie
verbis angeli [illegible] vel patre vel filio vel
spiritum sanctum [illegible] / [illegible] facile [illegible]
[illegible] [illegible] ante [illegible] et non [illegible]
[illegible] filium angelum vocatur / Unde
et in eiusdem zacharie verbis aperte ostenditur / quia in illo non
angelus [illegible] creatura loquitur / cum dicit / Ecce angelus qui loquebatur
in me egrediebatur / statim quoque subiungit / et alius angelus egre-
diebatur in occursum eius / et dixit ad eum / loquere ad puerum
istum dicens / absque muro habitabitur [illegible] / Non est ita [illegible] deus
angelus qui mittitur / [illegible] angelus [illegible]
[illegible] / sed [illegible] angelica ministeria or-
dinata [illegible] portione [illegible] et [illegible]
[illegible] opificem suum simul [illegible] gaude-
ant / et [illegible] dignitatis [illegible] sub [illegible] /
ad [illegible] angelum angelus mittat / et [illegible] de deo gaude-
[illegible] et [illegible] / [illegible] / quia cum [illegible] superiore
[illegible] virtute [illegible] et [illegible]
[illegible] / [illegible] ut quibus modis loquatur
deus hominibus demonstretur / Quod deus dicatur zelans
iratus penitens inscius [illegible] capitulum ii C 2

Iussu scriptura cum de deo aliquid indignum dicat /
movet [illegible] velut si aliquando de
deo aliquid indignum dicatur / [illegible] omne quod
de deo dicimus iam indignum est quod potuit dici / Nam cum
[illegible] sufficiat obstupescentis [illegible] sufficiat loquendo lingua /
[illegible] intelligentialibus hominibus [illegible] humanis [illegible]
sunt ineffabilia summa divina / [illegible] est verbum [illegible]
de deo [illegible] homines [illegible] / [illegible] que in
de deo [illegible] dicuntur de deo / ad monentur
[illegible] hominibus / et [illegible] dicatur de deo / ad monentur
[illegible] / [illegible] illa iam de deo [illegible] sunt / que
[illegible] homines [illegible] apud homines [illegible]
[illegible] deus zelans sicut scriptum est / deus zelans nomen
eius / [illegible] scriptum est / [illegible] est deus contra
deus penitens sicut scriptum est / penitet me fecisse
[illegible] / [illegible] sicut scriptum
[illegible] in [illegible] / [illegible] sicut scriptum

est misericors et miserator dominus paciens et multum miseri-
cors. Dicatur patiens sicut de illo ait apostolus / quos presciuit et
predestinauit conformes fieri ymaginis filii sui. Dum nec ze-
lus nec ira nec pena nec pe[illegible] ira nec [illegible] possit esse
video. hec namque omnia ab humanis in illum qualitatibus
tracta sunt. Sed quia ad nos infirmitatis verba descendit / ut quod
quibusdam verbis nobis viciana cognoscimus / sic ad summa eius
ascendere queamus. Zelans ergo dicitur qui cum creatura mentis
castitate custodit. Iratus dicitur qui furore animi con-
punctionis vivunt accendi. Penitere dicitur quod facit displicet / et quasi
mutando aliquid aliud facit. Misericors dicitur qui pietate ad pro-
ximi compassionem [illegible] ardore [illegible] est / eo quod dum [illegible]
minuatur quippia miseriam / atque ei compaciens sub dolore animus
tangitur. ipse autem misereri dicitur / ut cui dimissa libere quem incendium
sine dolore [illegible] quam rem an quod remanet videt / et id quod
quid est postquam presens fiat providet. Deus igitur quo zelans est qui inter
custodienda castitate nulla metus cruciatu tangitur / quo nos
ad quod in [illegible] nulla perturbacione animi ignem
[illegible] / quo est penitens qui quod semel fecerit se fecisse nequaquam
dolet / quo [illegible] qui ad misericordiam inclinat / quo est pro-
pinquus dum nulla nisi que futura sunt presentantur / et sunt que deo
mente futurum est / an cum oculos preterita nulla sunt / presentia non tan-
tum futura non veniunt / quippe omne quod nobis est fuit et erit in eius
semper futura / non veniunt et omne quod presens est sunt pot [illegible] et tamen
in prospectu ipso est et omne quod presens est sunt per [illegible]
Talis dicitur zelans / dicitur iratus / dicitur penitens / dicitur misericors / dicitur presciens dicitur
quod castitatem ante semper custodit. Humano modo zelans dicitur /
quod castitatem sine [illegible] custodit. Humano modo zelans dicitur /
quam metus cruciatu non tangitur / et quod culpas punit dicitur iratus /
quamuis nulla ei perturbacione moueatur / et quod ipse immutabilis id
quamuis nulla perturbacione moueatur / et quod ipse immutabilis id
quod noluit immutat / penitere dicitur quamuis rem mutet consilium non mu-
tet / et cum miserie nostre subuenit misericors vocatur / quamuis miseri-
cors / et cum miserie nostre subuenit misericors vocatur / et quia ea que futura sunt
subuenit / et cum miseriam nunquam facit / et quia ea que futura sunt
nos videt / que tamen ipsi semper presto sunt / presciens dicitur / quamuis neque
futurum prouideat / quod presens videt / clam et quecumque sunt inter futura
futura prouideat / quod presens videt / clam et queque sunt que videntur sunt
scimus non ideo videntur quia sunt / et ideo sunt quia videntur sicut
quibusdam [illegible] / sed ad ultra nobilitatis ut descendit / sed ad ultra mutabilitatem ... ut videat sine
fiction aspiciat qui potius ad incomutabilitatem ... ut videat sine
zelo zelantem / sine ira irascentem / sine dolore et pena penitentem /
sine miseo corde misericordem / sine preuisionibus prescientem. In
sine miso corde misericordem / quecumque sunt cuncta mutabilia in
illo non preterita nec futura reperiri quecumque sunt cuncta mutabilia in
mutabiliter durant / et que in semetipsis sunt corrupte esse non possunt /
ibi sunt omnia assistunt. Nichil que in illum preteriit quod transiit quod
in eternitate eius / in quodam incomprehensibili cuncta sola scilicet
transeuntia manent / arcana sicut / sicut & actu sine
zelo zelantem / sine ira irascentem / ita ea sine crudelitate dica-
mus crudelis / Crudelis quippe dicitur qui districte feriendo non parcit /
ut videlicet crudelis districte feriens possit intelligi / de quo dicitur
[illegible] crudelis non parcens / Vnde et Ysaias cum videt ultimum iudicium dicit
non iram ei ueniam sed cum disputacione et [illegible] ait / ecce dies
domini veniet crudelis / et indignacionis plenus ire furoris atque
non pot esse crudelis qui in deo nulla crudelitas venit / sed nobis crude-
lis esse credit / cum nostre uoluntati [illegible] contrarie quod ei in nobis
displicet feriendo persequitur / Dehinc ipsa crudelitas non sit in qualitate
tate iudicis / sed in mente paciencis Quod deus in natura sua videatur / malo
Mor. li. xviii.

C. 27

Sciendum est quod sicut nonnulli qui dudum dixerunt /
in illa regione beatitudinis in claritate quidem sua conditorem
speria / sed in natura minime videri / quos nimirum minor inquisicionis
subtilitas fefellit. Neque enim illi simplici et incommutabili essencie
aliud est claritas aliud natura / sed ipsa natura sua claritas / ipsa
claritas natura est / quia videlicet diligentibus hec dei sapiencia se quasi
ostendere promisit dicens quod qui diligit me diligetur a patre
meo et ego diligam eum / et manifestabo meipsum. Ac si
aperte dicat / quia in vera me claritas restat ut in mea natura
me videatis / hinc rursus ait Beati mundo corde quoniam ipsi
deum videbunt / hinc Paulus ait nunc videmus per speculum
in enigmate tunc autem facie ad faciem Quod antiqui patres viderunt deum
Mor. li. xviii.

Capitulum 28.

Cum testamenti veteris patres nonnulli multos historie
teste ipsa sacre eloquencie historia deum conspexisse
vidisse / vidit quippe Iacob dominum / qui ait / vidi dominum facie ad
faciem et salua facta est anima mea / vidit Moyses dominum de
quo scriptum est / loquebatur dominus ad Moysen facie ad faciem
sicut solet homo ad amicum suum. Cum testamenti veteris patres dominum
se vidisse testati sunt / et tamen Iohannes ait deum nemo vidit unquam
quid est hoc / nisi quod patenter datur intelligi / quia quamdiu hic
mortaliter viuitur videri per quasdam ymagines deus potest / sed per
ipsam nature speciem videri non potest / ut anima ... spiritus affla-
ta per figuras quasdam ymagines potest / sed ipsam tamen eius
essencie non penetrat / hinc enim quod Iacob qui deum se vidisse
testatur / hunc non nisi in angelo vidit / hinc et quod Moyses qui
cum deo facie ad faciem loquebatur sicut homo solet loqui ad
amicum suum / ei in ipsis locucionis sue verbis dicit / Si inveni gratiam
in conspectu tuo ostende michi temetipsum manifeste ut vi-
deam te / Certe si deus non erat cum quo loquebatur /
ostende michi dicere / et non ostende temetipsum / si autem deus
erat cum quo facie ad faciem loquebatur cur se petebat vi-
dere quem videbat / sed ex hac eius peticione colligitur quod ardenter sitie-
bat per incircumscriptam incomprehensibilis nature sue claritatem cerneret /
quem iam ceperat per quasdam ymagines videre / ut sic eterna
supreme mentis eius oculis adesset / quatinus ei ad eternitatis
visione nulla ymago creata temporaliter interesset / et inde
viuit quod patres veteris testamenti dominum / et tamen iuxta Iohannis vocem
deum nemo vidit unquam / quia in hac mortali carne consisten-
tibus / et videri potuit per quasdam circumscriptas ymagines / et videri
non potest per incircumscriptum lumen eternitatis / Sed videmus quibusdam
potest in hac corruptibili adhuc viuentibus / sed tamen inestima-
bili virtute crescentibus / quodam contemplacionis acumine
eterna dei claritas videri / hic quod ab ea Iohannis sentencia non ab-
horret qui ait deum nemo vidit unquam / quamquam quisquis
sapienciam que deus est videt / huic vite funditus moritur / ne
iam eius amore teneatur. Nullus quippe eam videt
qui adhuc carnaliter viuit / quia nemo deum simul et
seculum potest amplecti / qui enim deum videt eo ipso moritur /
quo vel intencione cordis vel affectu operis ab huius delecta-
cionibus tota mente separatur / Vnde ad eundem quoque Moysen
dicitur non videbit me homo et viuet / ac si aperte dicatur /
Nullus unquam deum videt spiritualiter et in mundo viuit
carnaliter Quo pro creaturam suam cognoscitur deus Mor. li.
xvi. et xxvii. et xxviii.

C. 29

Mens hominis malo eciam subpressa mira est cor-
poris sparsa / ut ad semetipsam intueatur /
in eum qui est invisibilis cogitare sufficiat /
sed carnales visa spiritualia contemplantes / deum que
corporaliter non intuentur / qui adhuc pervenerunt ut eo credant dominum /
nec esse suspicantur / Vnde scriptum est dixit insipiens

in corde suo non est deus. Omnis autem homo eo ipso quo rationalis est conditus, ex hoc debet colligere quod qui se condidit deum esse qui minime tamen videre valet. Et naturam illius rimando conspicere, et transcendentem omnia eius potentiam ex his que condidit colligere. Non illum iam per speciem possumus cernere, sed adhuc ex opera operum suorum admiratione debemus pervenire. Ad eius namque visionem iam
tendimus cum in hiis que fecit miramur. Nam si vigilanter exteriora conspicimus, per ipsa eadem ad interiora revocamur. Vestigia quippe sunt in creaturis, mira opera creature visibilis, ex per hec que ab ipso conspicimus omnibus adinpletur. Unde in libro Sapientie scriptum est: A magnitudine enim creature et speciei cognoscibiliter creator videri poterit. Nam pro suo eorum sparsit, nec dum deus, sicut est, a nobis scitur. Dum facture sue deus foras proponit, quibusdam nobis intimis innuit ex qua interius sequamur ostendit, et innumeris formis exterioribus nos ad interiora perducat. Sed innuit immensa admiratione quod est. Intus hec exterius ostendendo quia est, dum que opera dei facta considerabimus, potentiam factoris miramur, et per invisibilem creaturam sub considerando invisibilem et omnium creatorem dominum revocamur, qui hoc est quo invisibilis permanet, quo comprehendi nequaquam potest, qui vivit et regnat deus per omnia secula seculorum. Amen. Incipiunt capitula libri secundi

1 Quod deus angelos mutabiles creavit et liberum arbitrium eis donavit
II De angelo primo quem primum fecit
III Quod primum angelum ceteris preposuit
IIII De excellencia primi angeli
V De superbia et casu primi angeli
VI De precipitacione apostate angeli de celo
VII De potestate quam habet super terram
VIII Quod spiritus mundi amiserunt ~~medio~~ ceteris
IX De confirmacione bonorum angelorum
X De angelis et archangelis
XI De ceteris ordinibus angelorum
XII Quod quidam spiritus vocantur aliorum nominibus
XIII De angelis qui assistunt vel qui ministrant deo
XIIII Quod minores angeli mittuntur ad exteriora ministeria
XV Quod quidam angeli sunt aliis prelati
XVI Quod angeli semper vident deum et semper inde desiderant

Expliciunt capitula. Incipit liber II de superbia et casu dyaboli. Capitulum primum quod deus angelos mutabiles creavit et eis liberum arbitrium tribuit. Mor. li. xxviii. C. 1.

Prima in tempore condita racionalis spiritualis creatura angeli dicuntur. Unde in Iob dominus laudaverunt (?) vocavit, cum beato Iob a domino dicitur: Ubi eras cum me laudarent simul astra matutina, quod si ita est, terra erat inanis et vacua, et tenebre erant super abissum. Ventura diem scriptis scilicet per lucem sancti per lucem sapiencie ex sancto prevenerunt, qui fortasse ideo astra matutina vocantur, qui ad exhortandos homines sepe missi sunt, et dum ventura orantes nunciant, ab humanis cordibus iniquitatis tenebras fugant. Naturam quoque angelorum ad se angelos

In mo. li. xxviii. super Eze. I. ii. omel. xv. sc. et serm. adhuc

creaturam suis condidit, quam dum ad eternitatem consistere voluit, eam procul dubio ad sua similitudine creavit. Creata quoque liberum arbitrium accepit, ut in humilitate vellet persistere, et in omnipotentis dei conspectu permanere, an ad superbiam labi et cadere ab beatitudine. Natura quippe angelica et si contemplacione auctoris inherendo in statu suo immutabilis permanet, eo ipso tamen quo creatura est, in semetipsa vicissitudine mutabilitatis habet. Quam si mutabilitate fuisset aliqua, hoc ab auctore accidit. Neque in rebus spiritalibus eius celsitudinis arce ac adiscere. Ut enim omnipotens deus naturam ipsorum quorum creavit, mutabilitatem suorum bona sed mutabile condidit, ut et qui permanere nollent ruerent, et qui in conditione persisterent tanto in ea iam dignius quanto et ex arbitrio starent, et eo maioris apud deum meriti fierent quo mutabilitatis sue motum voluntatis studio fixissent. Hanc autem mutabilitatem inveniunt quibus de quo eadem veritas loquitur, quod ei qui semper idem est, vinculis se amoris alligaverunt. De primo angelo quem deus primum fecit. Mor. li. xxxii. super accesserunt adhuc. C. 2.

Cunctis deus cuncta creavit, existunt in natura rerum, angelum qui lucifer vocatus est primum condidit, sicut ipse dominus de eodem ad beatum Iob dicit: Ipse est principium viarum dei. Per vias ergo dei actiones eius hic accipere et intelligere debemus, quo in angelo qui primus est conditus, per Ezechielem prophetam dicitur: Tu signaculum similitudinis plenus sapiencia et perfectus decore in deliciis paradisi dei fuisti. Quin notandum quod non ad similitudinem dei factus, sed signaculum similitudinis dei dicitur, ut quo in eo subtilior natura est, eo in illo ymago dei subtilius insinuetur expressa. Sed autem de eius magnitudine locutus, primo verbo cuncta est complexus. Quid namque boni non habuit si similitudinis dei signaculum fuit. De sigillo quippe anuli talis similitudo ymaginabilis exprimitur, qualis in sigillo eodem cernatur habetur. Et licet homo ad similitudinem dei creatus sit, angelo tamen quasi maius aliquid tribuens, non eum ad similitudinem conditum, sed ipsum signaculum dei similitudinis dicit, ut quo subtilior est natura, eo in illum plenius ut iam deum est similitudo dei creator plenius expressa. Quod primum angelum ceteris preposuit. Mor. li. xxxii. et super accesserunt adhuc. Capitulum 3.

Creatum ergo primum angelum deus reliquis angelorum quorum novem ordines esse invenimus eminentiorem fecit. Propterea autem potentia propheta insinuans ait: Omnis lapis preciosus operimentum tuum, sardius, topasius, et iaspis, crisolitus, onix et berillus, saphirus, carbunculus et smaragdus. Novem dixit nomina certe lapidum, quia nimirum ex post ordines angelorum. Nam cum per sacra eloquia angeli, archangeli, troni, dominaciones, virtutes, principatus, potestates, cherubin et seraphin aperta narracione memorantur, superiorum eorum quante sint distinctiones ordinis, quibus tamen ille primus angelus ideo ornatus et operitus extitit, quia eos quasi vestem ad ornamentum suum habuit. Et dum cunctis agminibus angelorum prelatus eorum claritatem transcendit, ex eorum comparacione clarior fuit. De excellencia primi angeli. Mor. li. xxxii. C. 4.

Moral. li. v°

23

tuum

ubi chenoch

Cum igitur eam primatus angeli per comparationem [illegible] conspiciens prophetae [illegible] ... non fuerunt altiores illo in paradiso Dei, abietes non adequaverunt summitatem eius, platani non fuerunt eque frondibus illius, omne lignum paradisi non est assimilatum ei et pulchritudini eius, quia speciosum feci eum in multis condensisque frondibus, cum namque accepi in cedris abietibus et platanis positis nisi illa virtutum celestium proceritate celsitudinis agmina, in letitie eterne viriditatis plantata, que quamvis excelsa sint condita, huic tamen nec prelata sunt nec equata, cum speciosum fecit in multis condensisque frondibus, dum prelatum ceteris legionibus tanta specie illum pulchriorem reddidit, quanta ei supposita angelorum multitudo decoravit. Ista arbor in paradiso Dei tot quasi condensas frondes habuit, quot sub se positas supernorum civium spirituum legiones attendit. Hunc [illegible] principatus celsitudine adhuc eundem propheta intuens admiratur: Tu cherub extentus et protegens in monte sancto Dei in medio lapidum ignitorum perfectus ambulasti. Cherub quippe plenitudo scientie interpretatur, et ideo iste cherub dicitur, qui transcendisse cunctos scientia non dubitatur, qui in medio lapidum ignitorum perfectus ambulavit, quia inter angelorum corda caritatis igne succensa clarus gloria conditionis exstitit. Quem bene extentum et protegentem dicit; omne enim quod extenditur protegens obumbrare [illegible], et quia comparatione claritatis sue ceterorum obumbrasse claritatem creditur, ipse extentus et protegens perhibetur. Reliquos enim quasi obumbrando operuit, qui a magnitudine eorum excellentia maiore transcendit. De superbia et casu primi angeli. Moralium libro xxxiiii c. 16.

Capitulum [illegible]

Primus angelus per naturam sic est conditus ut conditorem suum caste timere debuisset, videlicet timore castissimo, timore sancto, non timore quem foras caritas [illegible], sed timore qui permanet in seculum seculi, quem caritas [illegible] gignit. Aliter namque timet coniux dominum amans, aliter ancilla peccans. Sic ergo iste fuerat conditus, ut timeret dominum [illegible] quatenus timore recto sancte [illegible] et amans metueret et metuens amaret. Sed sua pravitate factus [illegible] et metuens amaret[?]. Sed sua pravitate [illegible] Job dicit: talis factus est ut nullum timeret. Ei quippe [illegible] ... [illegible] ... [illegible] celsitudinis eius est ... [illegible] sub nullo sit. Angelus autem iste celsitudinis eius [illegible] ... libertatis appetiit ... [illegible] ... sub esset ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... eius imitari debuit subditus, ambiit eius ... [illegible] ... celsitudine. Et hoc quod imitari poterat amisit elatus ... [illegible] ... celsitudinis ... [illegible] ... celsius est inherere noluisset ... [illegible] ... [illegible] ... debuit ... [illegible] ... principium appetiit ... [illegible] ... et tanto magis in se cecidit, quanto ... magis se contra gloriam sui conditoris erexit. Nam que [illegible] ...

Ysa. 14

[illegible] libertas [illegible] ... libertate [illegible] ... nullum timeat effrenatus, sed [illegible] effrenatum restringit ... in medio cuncta [illegible] ordinante ... libertas quam appetiit ... non timet omnibus [illegible] ... sublevans ... clementis et superpositus ... [illegible] debuit timere noluisset ... profecto timeret omnia ... sedens ... non timet omnia patitur. Factus est qui nullum timere ... nullum [illegible] ... nec [illegible] ... passurus est metuit ... fieret timendo supplicia ... non timendo ... [illegible] ... fortitudinis vertit in rigore mentis, ut iam peccatam se male esse non sentiat, qui pro se perditam querere [illegible] ... [illegible] ... remedium insania insensibilitatis ... et quia [illegible] cuncta transgredi non potest, despectu se contra ... [illegible]

De apostata angelus detrusus est et punitur. Apoc. 20 [illegible] C. 6.

Apostatam angelum dum per superbia angelicas potestatibus ostenderunt, et se super ceteros qui in patria [illegible] ... excellentie ... legionibus quas ad ... [illegible] ... in hunc caliginosum aerem de celestibus sedibus demersit. Sic Petrus apostolus dicit: Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus caliginis inferni retrudens tradidit in iudicio cruciandos reservari. Quia ad sublimitatem celi aer iste caliginosus est, et hic aere Satan non multo post in flammis dicitur. Sic est quod ad eius [illegible] ... altitudine terra que inferius iacet, et infimus et profundus potest intelligi. ... [illegible] ... spiritus de superioribus in hec inferiora deiectus ... [illegible] ... [illegible] ... et hic [illegible] ... quia temptare bonos quantum desiderat prohibetur ... et mala implere que appetit negat[ur], superna dispensatione religatus angustatur.

De hac religatione huius apostate angeli dicitur in Apocalypsi: Vidi angelum descendentem de celo habentem clavem abyssi et catena magna in manu sua, et apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus et Sathanas, et ligavit eum per annos mille, et misit in abyssum et clausit et signavit super eum, ut non seducat amplius gentes donec consummentur mille anni, et post hec oportet eum solvi modico tempore. xx c.

Antiquus hostis, id est apostata angelus, et draco et serpens vocatur. Draco dicitur quia nos ad nocendum malicia inflammat, et malicie nobis appetit nocere. Serpens dicitur quia semper [illegible] ... abyssum non corda hominum ... [illegible] ... et per duplicationes [illegible] ... que sunt tenebrosa ... itaque serpens catena ligatus in abyssum mittitur ... religatus ... [illegible] ... mentes ... [illegible] ... dispensationis ... [illegible] ... noceri valet ... [illegible] ... superbe non erumpat ... apostata angelus qui ita conditus, ut ceteris angelorum legionibus emineret, ita superbiendo succubuit, ut nunc stantium angelorum ditioni subiectus sit. Quamvis vel [illegible] ad utilitatem [illegible] eius [illegible] ...

Mor. li. iiii 24, 32 et 33

al. [illegible]

reliquitur lateat / ut post ad probationem vitam eis relaxan
tibus totis se viribus contra nos iungat / solutus excitatur / electi
utique angelorum spiritus / superbum apostatam nunc abyssi carcere
clausum comprimunt / qui humiles sunt sequi non liceat / spiritus
eius administrationibus dispositum est ut ad incrementum apti eccle
siae quam destruendus funditus renovetur / qui tanto
spectandus sit venia quam dampnatus / quanto magnus sit co
paratione fuerat creatus / Consideret quod homo / quid ipse si
superbiat de elationis sue culpa passurus sit / si flendo
deus illi parcere noluit / quem creando inter alia tante clarita
tis elevavit / Consideret quid misera elatus mereatur / si et
prelatus angelis angelus malo consternitur / Iam et hic per pro
phetam dominus dicit Inebriatus est gladius meus in
celo / si apte diceret / quia ira fiam super hos terre prendentes / si
ipsos eciam quos malo [illegible] me condidi per elationis vicio
peccato non pepercit. De potestate diaboli super terra Mor. li. xxxiiii. C. A.

Apostata angelus quamvis actionis sue vitio in
homines cecidit / omne tamen hominum genus in
angelice conditionis transcendit / quamvis non felicitatis interne
beatitudinem perdidit / nec tamen sue magnitudinem non amisit
[illegible] humana omnia superexcellit / hic sanctis hominibus
aut adhuc viribus humana omnia superexcellit / hic sanctis hominibus
uictorum suorum deiectione subiacet / sed et eisdem sanctis
contra hunc dedicantibus / eo rebellionis sue uitium
[illegible] quo ille ab eis vincatur / qui per vite potentiam sunt inne
gestis / quo ille ab eis vincatur / quem potestas in eius super terram
sed hominibus super eum eminentiam prohibet / sic de Iob adnotatur
cunctis eminentiam prohibet / sic de Iob adno[illegible]
potestas super terram que ei comparetur / hostis quippe nostri omnis
tumeat / sed iniquus per naturam et nocet / et quamvis ad multa prevaleat

dicitur ... hoc de primo magne conditionis per / quod ... fortis
aliquibusdam mirae / cuius nimirum malicia nocendi ab an
cure aquo bonus per naturam factus est refrenat / dispensa
dispensatione restringens ne efferat mentes hominum tamen quantum
appetit preualeat / et velint quod desuper iuste disponitur se se
in mortes hominum eius malicia non extendat / multos
cum vitiis consentientibus sine prevalere / ut cum deum deserunt
hosti dampnato famulentur / ab electis vero eo violenter
vincitur / quo soli auctori omnium humilius subserviunt / Cor
hostis antiqui virtutibus audiens / tanta conditionis
eius magnitudine cognita / quis non eius fortitu
dine terreatur / quis non desperationis passione succum
bat / quia quamvis apte congnoscimus cum quanto hoste pugnemus /
super est ut humiliter sub ipsius nimium / tanto se plenius auctori sub
iaceat / quanto contra se vires violentius adversarii vires genera
fecit / quanto namque nos inter prelium sumus / quid vero ille non
divinis conditoribus sumptibus / et quamvis adhuc maior est sumus /
aliud quid de propria virtute audeat / qui contra principes angelorum
prelius pugnat / sed per superiorem spiritum conditor etiam corpus
assumpsit / recte eam superbientem angelum humilis prelius
vincat / Inherendo quippe vere fortitudini vires accipit
qui terrestria sequens / cum semper ipsum sequitur amisit / Et dignum
est ut vincat a pulvere / qui forte se credidit deserto
creatore / ut inveniat superatus / quia deserit elatus /

valde autem fremens hanelat / quod cum ipsum ruina iaceat /
homo ad summa conscendat / quod in illa celesti claritate
subiecta caro permaneat / atque eam ipse spiritus sine
precibus iaceat / sed loca merentium mutavit ordo conditorum /
sic sic superbia meruit deicere / sic humilitas exaltari
quatinus et celestes spiritus erigendo se tartaria toleret tollet /
et terra humilis sine termino super celos regnat. Ut spiritus
immundi ministret deo invitus Mor. li. xxxiiii. C. B.

Cum apostata angelum propheta dicit / ubi auri
et multum opus decoris tui / et foramina tua
in die qua conditus es preparata sunt / aurum opus decoris
eius extitit / quia sapientie claritate [illegible] candidus / quod bene
creatus accepit / foramina vero ideo sunt in lapidibus / ut
simulati auro incarnationis unigeniti / et ne
quaquam a se diffidant / quos inter se fusum auro
repletis foraminibus ligat / huius igitur lapidis in
die conditionis sue foramina preparata sunt / quia
videlicet capax caritatis est conditus / qui si repleri
noluisset / stantibus angelis tamquam positus in or
namento / regio lapidibus inherere potuisset / si virtutis
auro sese penetrabilem prebuisset / sanctis angelis foratus /
in ornamento regio lapis fixus remaneret / huius quoque
lapis iste foramina / sed per superbie vicium caritatis auro
sunt repleta / Nam quia eo ligantur auro ne cadat /
ideo iste cecidit / quia et perforatus manu artificis amo
ris simulis ligari contempsit / Nunc autem ceteri lapi
des qui similiter fuerant perforati / penetrabiles se mutue
caritatis sunt ligati / atque hii inmune meruerunt
isto cadente / ut nequaquam iam de ornamento regio cade
re solidantur / apostata quoque angelus licet ab electorum sorte super
bia exigente dampnatus exiit / et beatitudinem
perdidit / naturam tamen eis similem non amisit / et si meritis
preterunt / conditione nec subtilis attollit / Ideo et sim
tutum quo deus omnipotens cuncta spiritualia conspiciat / et Sa
than inordine subtilioris nature intelligat / attestante scrip
tura que dicit / Oculi domini contemplantur bonos et malos /
Nequaquam vero Sathan deum videre credendus est / sicut
cecus cum in sole consistit / ipse quidem solis radiis per
funditur / sed tamen lumen non videt / quo illustratur / Ita quoque
inter divina que intuendo penetrat omnia / nec se in
dente spiritum immundum intelligit / et ipsa que deum fu
giunt latere non possunt / dum cuncta nuda sint supremo
conspectui / Sathan ipse adhuc absens presenti facie quod vi
instrue invidus spiritus penetratur / ipse tamen videri spiritu
eodem compleret / cognitionis lumine ipse transfigitur / quo illi ut
se luceant presentatur / Antiquus quoque hostis nequicie sue Mor. li. iiii
vinculis astrictus / aliud est quod nunc patitur / aliud
quod in fine patietur / Nunc etiam terrestris etiam aliquem
confundit / sed post gehenne tormento etiam cruciatur /
et superbie eius non solum supplicio vindicta / sed et in fini
te peccavit / que videlicet eius opera tunc accipiet
[illegible] / cum distribus iudicio adveniente tempore iudicium

quam ipsum apostatam spiritum, a conspectu districti iudicis
ad eterna supplicia tempestas illa rapiet pavenda de
qua scriptum est: Deus manifeste veniet, Deus noster,
et non silebit; ignis in conspectu eius ardebit, et in
Mor. li. xxv circuitu eius tempestas valida. Omnipotens Deus an-
gelorum iudicia distringens, et iuste iudicans, subtilissi-
mam angelorum naturam iudicavit, et alios in eterna lu-
ce sine lapsu permanere constituit, alios sponte lapsos a
statu sue celsitudinis in tenebre dampnationis elatione
Mor. li. ii prostravit. Demones a primis partibus mundi, qui celo ethereo
lapsi sunt, in hoc celi terreque medio vagantur, qui tan-
to magis homines ascendere ad celestia invident, quanto
se de celestibus per elationis sue immundiciam proiectos
inveniunt. Deus que electorum angelorum meritis alacris
presidens in suis cuncta disponit, et sicut boni
angeli Deo ad electorum adiutorium, ita reprobi a-
ngeli ad reprobos serviunt, et sicut ab illis in hac vi-
ta laborantibus auxilium pietatis impenditur, ita isti
occulte eius iustitie reserviendo [illegible] ministerium
exequi reprobis conantur. Non enim serviunt Deo soli qui
adiuvant bonos, sed et mali qui probant; nec solum qui re-
vertentes a culpa sublevant, sed et qui redire nolentes
premunt. Occulta namque iusticia malignis spiritibus
licentiam dat, ut quos volentes in peccati laqueo stran-
gulant, in peccati penam et nolentes trahant. Quod boni
angeli sunt confirmati cadente diabolo. Mor. li. xxxiiii. C. 9

Apostatis angelis a beatitudinis arce cadentibus in
ruina, et electos angelos eodem [illegible]
set cum istum elatorum ruina superbie lapsus sui crevit,
illos ad robustius standum timor ipse solidavit. Impugnati
namque sunt, sed non victi. Isto enim reprobis legionibus
exeuntibus, soli in celestibus sedibus qui beati [illegible]
vincerent remanserunt. Humilis itaque lapsus eos erudivit
et purgavit, erudivit ut conditorem suum superbi despicerent,
purgavit vero quia reprobis exeuntibus acti sunt ut
electi soli remanerent. Et quia angelorum opifex Deus
sit ad custodiam bonorum bona [illegible] et mala actione reproborum,
lapsum cadentium vertit in provectum manentium,
et unde punita est culpa superbientium, inde humilibus
angelis et incrementum et solidata sunt augmenta meri-
torum. Istis namque cadentibus illis datum est munus, ne per-
enniter possint cadere, scilicet ut angeli dum in ipsis
nature sue dampna conspiciunt, in se ipsis iam cautius
robustius que consistunt. Ut sic [illegible] auctore rerum Deo cuncta
mirabiliter disponente, et illi spiritu electorum pro-
Dampna sue perficiant, virtutem suum inde firmius
construant. Unde liceat ex parte destructa ipse quam ange-
lica qui [illegible] mutabiles creature sunt conditi, quatinus
aut sua sponte caderent, aut exhibito starent, quam hinc
habet elegerunt et cum habere a quo creati sunt, hinc ipsa
in se mutabilitate sua, standi etiam in mutabilitate in-
ceperunt, ut hoc ipso iniquo transcenderent, quod ordine nature
sue mutabilitati subesse potuissent. De angelis et de ar-
changelis qui omnibus super excreverunt ad illum publicam. C. 10

Angelorum vocabulum nomen est officii, non nature.
Nam sancti illi celestis patrie spiritus semper quidem
sunt spiritus, sed semper angeli nequaquam vocari possunt, quia tunc
solum sunt angeli, cum per eos aliqua nunciantur. Unde
et per psalmistam dicitur: Qui facis angelos tuos spiritus, ac si pa-
tenter dicat: Qui eos quos semper habet spiritus, etiam cum vo-
luerit angelos facit. Greca autem lingua angeli nuncii,
archangeli vero summi nuncii vocantur. Hii qui minima
nunciant angeli, qui vero summa annunciant archa-
ngeli vocantur. Hinc est quod ad Mariam virginem non
quilibet angelus, sed Gabriel archangelus mittitur. Ad hoc quippe
ministerium summum angelum venire dignum fuerat, qui
summum omnium nunciabat. Qui idcirco privatis etiam nominibus
censentur, ut signetur per vocabula etiam in operatione quid valeant.
Et cum ad nos aliquid ministraturi veniunt, apud nos
etiam nomina a ministeriis trahunt. Michael namque quis ut
deus, Gabriel autem fortitudo dei, Raphael vero dicitur me-
dicina dei. Et quotiens mire virtutis aliquid agitur,
Michael mitti perhibetur, ut ex ipso actu et nomine detur
intelligi, quia nullus potest facere quod facere prevalet deus. Unde
et ille antiquus hostis, qui deo per superbiam similis esse
appetivit dicens: In celum ascendam, et similis ero
altissimo, dum in fine mundi in sua virtute relinquetur,
extremo supplicio perimendus, cum Michaele archangelo
preliaturus esse perhibetur, sicut per Iohannem dicitur: Factum est preli-
um cum Michaele archangelo. Ut qui se ad dei similitudi-
nem superbus extulerat, per Michaelem peremptus
discat, quia ad dei similitudinem per superbiam nullus ex-
urgat. Ad Mariam quoque Gabriel mittitur, qui dei forti-
tudo nominatur. Illum quippe nunciare veniebat,
qui ad debellandas potestates aereas humilis dignatus
est apparere. De quo per psalmistam dicitur: Dominus fortis et potens,
dominus potens in prelio. Et rursum: Dominus virtutum ipse est
rex glorie. Per dei ergo fortitudinem nunciandus erat, qui
virtutum dominus et potens in prelio ad debellandas pote-
states aereas veniebat. Raphael quoque interpretatur medicina,
quia videlicet dum oculos Thobie tetigit, quasi per officium cu-
rationis cecitatis eius tenebras tersit. Qui ergo ad cura-
ndum mittitur, dignum videlicet fuit ut medicina dei voca-
retur. Sed quia angelorum nomina interpretando perstringimus,
nunc superest ut ipsa officiorum vocabula breviter exquira-
mus. De certis ordinibus angelorum in omnibus [illegible] precesserit publ. C. 11

Virtutes vocantur illi nimirum spiritus per quos
signa et miracula frequentius fiunt. Potestates etiam vo-
cantur hii qui hoc potentius ceteris in suo ordine pre-
perceperunt, ut eorum dicioni virtutes adverse sint subiecte,
quorum potestate refrenantur ne corda hominum tantum tem-
ptare prevaleant quantum volunt. Principatus etiam vocantur
qui ipsis quoque bonis angelorum spiritibus presunt, qui subiectis
aliis dum ea que sunt agenda disponunt, eis ad
complenda divina ministeria principantur. Dominationes
etiam vocantur qui etiam potestates principatuum alta dissimi-
litudine transcendunt. Nam principari est inter re-
liquos priorem existere. Dominari vero est etiam subiectos
quosque possidere. Ea ergo angelorum agmina que mira
potentia preeminent, pro eo quod eis cetera ad obediendum

subiecta sunt, dominationes vocantur. Throni quoque illa agmina sunt vocata quibus ad exercendum iudicium semper deus omnipotens praesidet. Quia enim throni eloquio latino sedes dicuntur, throni dei dicti sunt hi qui tanta divinitatis gratia replentur ut in eis dominus sedeat et per eos sua iudicia decernat. Unde per psalmistam dicitur: Sedes super thronum qui iudicas iustitiam vel aequitatem. Cherubim quoque plenitudo scientiae dicitur, et sublimiora illa agmina cherubim sunt vocata, quia tanto perfectiori scientia plena sunt quanto claritatem dei vicinius contemplantur, ut secundum creaturae modum eo plene omnia sciant, quo visioni conditoris sui per meritum dignitatis appropinquant. Seraphim etiam vocantur illa sanctorum spirituum agmina, quae ex singulari propinquitate sui conditoris incomparabili ardent amore. Seraphim namque ardentes vel incendentes vocantur. Quia ergo in deo coniuncta sunt, ut inter haec et deum nulli alii spiritus intersint, tanto magis ardent quanto vicinius hunc vident. Cuius profecto flamma amor est, quia quo subtilius claritatem divinitatis eius aspiciunt, eo validius in eius amore flammescunt.

Quare quidam spiritus vocentur aliorum nominibus, in omelia super accesserunt ad Ihesum. C. 12.

Sciendum est quod plerumque ipsi beatorum spirituum ordines vicinorum sibi ordinum vocabula sortiuntur. Thronos etenim, scilicet sedes dei, specialem beatorum spirituum ordinem diximus, et tamen per psalmistam dicitur: Qui sedes super cherubim appare. Quia videlicet dum in ipsis distinctionibus agminum cherubim thronis iunguntur, sedere et super cherubim dominus ex vicini agminis aequalitate perhibetur. Sic quippe in illa summa civitate propria quaedam singulorum sunt, ut tamen sint communia omnium, et quod in se ex parte habet quisque, hoc in alio ordine totum possidet. Sed ideo uno eodemque vocabulo communiter non censentur, ut ille ordo privato uniuscuiusque rei debeat nomine, qui hanc plenius accepit in munere. Seraphim namque incendium, et tamen amore conditoris omnes simul ardent. Cherubim vero plenitudo scientiae, et tamen quis ibi aliquid nesciat, ubi ipsum omnes fontem scientiae vident? Throni illa agmina quibus conditor praesidet vocantur, sed beatus quis esse potest nisi creatorem suum in mente possideat? Haec ergo quae specialiter omnibus habentur et tamen privato nomine data sunt, quia haec in munere plenius acceperunt. Nam et si qua illic sic aliis habentur, ut haberi ab aliis nequaquam possint, sicut speciali nomine dominationes et principatus vocantur, cuncta ibi singulorum sunt, quia per caritatem spiritus ab aliis in aliis habentur.

De angelis qui astant deo et qui ministrant ei, Moralium libro xvii et in omelia super accesserunt ad Ihesum. C. 13.

De ipsis beatorum spirituum ordinibus per Danielem prophetam dicitur: Milia milium ministrabant ei, et decies milies centena milia assistebant ei. Superiorum spirituum numerus et infinitus et definitus exprimitur, ut qui deo numerabilis est, nobis innumerabilis esse demonstretur. Incognitus vero rationi humanae superiorum spirituum non est numerus, quia quanta sit illa frequentia civium invisibilium sanctorum exercituum nescitur. Ceterum sciendum quod aliud est assistere et aliud ministrare. Illae procul dubio potestates assistunt quae ad quaedam hominibus nuntianda non exeunt, quae sic intima contemplatione perfruuntur, ut ad explenda foris opera minime mittantur. Administrant autem deo hi qui ad nos exeunt nuntiando, qui ad explenda ministeriorum officia veniunt; sed tamen ipsi quoque ab interna contemplatione non recedunt. Et quia plures sunt qui ministrant quam qui principaliter assistunt, assistentium numerus quasi definitus, ministrantium vero indefinitus ostenditur. Sed sciendum quod de his agminibus quae mittuntur, etiam venientes cum ad nos veniunt, sic exterius implent ministerium, ut tamen nunquam interius desint per contemplationem. Et mittuntur ergo et assistunt, quia etsi circumscriptus est spiritus angelicus, summus tamen spiritus ipse qui deus est circumscriptus non est. Angeli itaque et missi ante ipsum sunt, quia quolibet missi veniant, intra ipsum currunt. Et mittuntur ergo et assistunt, quia qui circumscripti sunt exeunt, et per hoc quod intus praesentes sunt nunquam recedunt. Ad nos quidem praesentia spiritali foras veniunt, et tamen se inde non recedunt per internam contemplationem. Neque enim sic a divina visione foras exeunt, ut internae contemplationis perdant gaudia, quia si conditoris aspectu exeuntes amitterent, nec lapsos erigere, nec ignorantibus vera nuntiare possent, fontemque lucis quem egredientes perderent, caecis nullatenus propinarent. Hinc itaque est quod natura angelica nunc cum nostra conditione distincta est, quia nos et loco circumscribimur et caecitatis ignorantia coarctamur. Angelorum spiritus vero loco quidem circumscribuntur, sed tamen eorum scientia longe super nos incomparabiliter dilatatur. Exterius quippe et interius sciendo distenti sunt, quia ipsum fontem scientiae contemplantur. Quid enim de his quae scienda sunt nesciunt, qui scientem omnia sciunt? Eorum itaque scientia comparatione nostri valde est dilatata, sed tamen comparatione divinae scientiae angustata, sicut et ipsi illorum spiritus comparatione nostrorum corporum sunt spiritus, sed comparatione summi spiritus et incircumscripti corpus.

Quare minores angeli ad exteriora ministeria mittantur, in omelia super accesserunt ad Ihesum publicani. C. 14.

Fert Areopagita Dionysius, antiquus videlicet et venerabilis pater, dicit quod ex minoribus angelorum agminibus foras ad explendum ministerium vel visibiliter vel invisibiliter mittuntur, scilicet quia ad humana solacia aut angeli aut archangeli veniunt. Nam superiora illa agmina ab intimis nunquam recedunt, quia ea quae praeeminent usum exterioris ministerii nequaquam habent. Cui rei illud videtur esse contrarium quod Ysaias dicit: Volavit ad me unus de seraphim, et in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari, et tetigit os meum. Sed in hac prophetae sententia vult intelligi quia hi spiritus qui mittuntur eorum vocabulum percipiunt quorum officium gerunt. Qui enim ut verba locutionis incenderet, de altari angelus carbonem portavit, seraphim vocatur, quod incendium dicitur. In quibusdam scripturae locis quaedam per cherubim, quaedam vero per seraphim agi dicimus, sed utrum per se hoc faciant an per subiecta agmina agatur, quae sic dicuntur inter eos comparantia, ut venerint, maiorum vocabula sortiuntur, nos affirmare nolumus, quia apertis testimoniis non probamus.

Quare quidam angeli sunt aliis praelati, Moralium libro xxxii et in omelia super accesserunt ad Ihesum. C. 15.

Certissime sciendum est quod illae supernae dispositiones bonorum ita sunt conditae, ut aliae aliis sint praelatae. Angelorum quippe conditor deus, per semetipsum se cuncta teneret, et tamen ad distinguendum pulchre universitatis

ordine alia aliis dispensantibus regitur/ sic quoque in mundo homines
hominibus angeli/ archangeli vero angelis presunt/ nam
miste illos docemur/ qui ait/ omnia subiecisti sub pedibus
eius oves et boves universas insuper et pecora campi/ sed vero an
geli a superiorum angelorum potestatibus dispensantur/ et
ad complendum desuper misterium alii sunt ab aliis
mittuntur. Zacharias propheta testatur qui ait/ ecce angelus
qui loquebatur in me egrediebatur/ et alius angelus
egrediebatur in occursum eius/ et dixit ad eum curre
loquere ad puerum istum dicens/ absque muro habitabitur
ierusalem/ si enim in supernis ordinibus non essent potestates
summe que infima disponerent/ nullo modo hoc quod homini diceret
angelus ab angelo cognovisset/ et dum angelus dicit
ad angelum curre et loquere/ dubium non est quod alius
alium mittit/ minora vero et inferiora sunt que mittuntur/
maiora vero et superiora que mittunt. Quod vero angeli
presunt hominibus/ testatur angelus prophete danieli
dicens/ ego veni propter sermones tuos. et princeps autem persarum
restitit michi xxi diebus/ et ecce michael
unus de primis principibus venit in adiutorium michi.
et paulo post/ nunc revertar ut prelier adversum prin
cipem persarum/ cum ego egrederer apparuit princeps grecorum adve
niens/ quos enim alios principes gentium nisi angelos vo
cat/ qui sibi resistere potuissent exemplis/ cum enim constet
quod cura angelorum ministeria dispensandis singulis quibusque
gentibus sunt prelata/ cum subiectorum mores adver
sum se maxime prepositorum spiritui operum merentur/ ipsi qui
presunt/ spiritus contra se venire resistunt. Iste namque an
gelus qui danieli loquebatur/ captivus israhelitici populi in
persida constitutus prelatus agnoscitur/ michael autem eorum
ex eadem plebe in iudea qui remanserunt prepositus
invenitur. Unde ab hoc eodem angelo paulo post danie
li dicitur/ nemo est adiutor meus in omnibus hiis/ nisi mi
chael princeps vester. Sequitur et hoc quod premissum est/ et ecce
michael unus de primis principibus venit in adiutoriu
um meum/ quid dicitur/ nequaquam simul essent/ sed in adiutorium ve
nire dicitur/ aperte ex propheta prelatus agnoscitur/ qui captivus in
alia parte tenebatur/ quod est quod angelus dicit/ ego veni
propter sermones tuos. princeps autem regni persarum restitit michi/ nisi
sua subditis opera iniquitate/ ac si aperte dicat/ parum
quid tuarum vita exigunt/ ut israheliticus populus
ante sue captivitatis exeat/ sed et est adhuc qui in
eodem propheta persarum duo (?) contra ... vicarium (?) in exemplo erit
illius persarum princeps michi inire contendit/ quantum
preces tuas coram solvere qui iudea relicti sunt
adveniente hoc quod quia adiungit michael prin
ceps venit in adiutorium michi/ cumque venit ad
... persarum preliaretur. egredietur grecorum sibi prin
ceps advenientis apparens/ qua extrema inimicitia/ quod adversum
grecos quia iudea aliquid invaserat/ quorum profecto ca illius
exemptione resistebat/ prophete quod pacis angelus exaudit/ sed
persarum princeps resistit/ quia et sua vita iusta deprecatus
exemptionem propter exigent/ cum sede tamen propter adhuc vita eorum
dicti/ ut qui iudee ... iniquitatis fuerant
dicti punita sunt/ unde et illos adhuc per se devenit/
michael admittitur/ sed grecorum princeps ad plenum ven

que merces quid incommutabiliter vita longa oppressorum captivi
tas potuit/ sed exemptione eorum vincitur/ hoc enim quod ingre
ssos deliquerant obviabat/ et tacite quod dicitur quia omnia (?) se
angeli venerunt/ quia subiectorum sibi gentium vicissim me
rita contendunt/ etiam sublimes spiritus eisdem gentibus
principantes nequaquam pro iniuste agentibus decertant
sed eorum facta iuste iudicantes examinant/ cumque uni
uscuiusque gentis culpa vel iusticia ad supernum curie con
silium ducitur/ eiusdem gentis prepositus vel obtinuisse
in certamine vel non obtinuisse perhibetur/ quorum tamen omnium
una victoria est/ summe super se opificis voluntas summa/
quam dum semper aspiciant quod obtinere non valent nunquam
volunt/ eosdem quoque angelos spiritus de certamine contra pa
res aereas non ignoramus/ sed et tamen certamina nota
sunt in supernis peragunt/ quia quotiens agendo contra spiritus
immundos appetunt/ ex adiutorio cuncta regentis pugnant
Quod angeli semper videant deum et semper videre deside
rant moralium libro xviij° C·16
Ita sedeo petrum ecce pastore dicatur/ in que
desiderant angeli prospicere/ sed nonnulli quoniam
quamquam deum videre vel angelos suspicantur/ et tamen eum
per Veritatis sententiam sancti angeli eorum semper vident fa
ciem patris mei qui in celis est/ numquid quod aliud
veritatis/ aliud veritatis predicator insinuat/ sed si sen
tentia utraque conferatur/ quia sibi nequaquam discordat
agnoscitur. quod videlicet deum quippe angeli et vident/ et vi
dere desiderant/ et intueri sitiunt/ et intuentur/
sed enim sic videre desiderant/ ut effectu sui desiderii
minime perfruantur/ desiderium sine fructu anxietatem
habet/ et anxietas penam/ beati vero angeli ab omni
pena anxietatis longe sunt/ quia nunquam simul
pena et beatitudo conveniunt/ rursus cum eos di
cimus dei visione satiari/ quia et psalmista ait
satiabor dum apparuerit gloria tua/ considerandum
nobis est quod satietatem solet subsequi fastidium/
ut ergo recte sibi utraque conveniant/ dicit veritas quod sem
per vident/ dicit predicator egregius quod semper videre
desiderant/ ne in sit in desiderio anxietas/ de
siderantes satiantur/ ne vero sit in satietate fasti
dium/ satiati desiderant. Et desiderant ergo sine labore
quia desiderium satietas comitatur/ et satiantur sine
fastidio/ quia ipsa satietas ex desiderio semper ar
descit/ ... quia videntes aliis ...
... angelice ... cum ... in multis
perficiuntur beatitudine/ et hec acceperunt ...
... non possunt videre/ ...
presentiam semper assistunt nobis ...
imponit ... pauci ... sunt/
quarum ...
dine/ ... in carne ...
comprehendere valeat/ que sic ...
stabiliter et sine fine ... que ...
defectu/ ... videre/ et in eius
... sine immutatione perficere/ ...

Marginalia: 2 ca° ; dan. 10 ; Dan ; al' vide ; In omel' super evangelium xxvij

sanctorum angelorum innumera multitudo in omnipotentis dei conspectu qualis sit potest investigare. Scilicet que sit in eis sine fine festivitas visionis dei, que semper sine defectu, sine amoris ardor non cruciat sed delectat. Quantum in eis sit desiderium visionis dei cum societate et quanta societas cum desiderio, quibus nec desiderium penam generat nec societas fastidium. Pro quo inherendo beatitudini sunt beati, quo eciam inspectando semper eternitate sunt eterni, quo coniuncti dominum sunt lux facti, quo aspicientes semper incommutabilem mutati sunt in incommutabilitatem. Sed ecce dum celestium civium secreta rimamur, iam ex grauitatis consideracione longe digressi sumus et nos esse vermes meminisse et non debemus. Et pulvis et cinis sumus. Sed tamen quia de secretis celi sicut ante conditionis ordine mandi prius tractamus, intulas pulveris cum suspenimus ad eos de quibus locuti sumus, quatinus ad eorum societatem et gaudia quam pervenire valeamus auxiliante domino nostro Jhesu Christo qui cum patre et spiritu sancto vivit et regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Explicit liber primus. Incipiunt capitula libri secundi

Capitulum i quod deus creavit hominem mutabilem
ii quod deus hominem in paradiso posuit
Capitulum iii quod deus homini obedienciam iniungit
iiii quod homo fuit inobediens domino
Capitulum v quod homo est expulsus de paradiso
vi quod homo immortalitatem perdidit
Capitulum vii quod propter Adam mortalitatem incurrimus
viii quod omnes post mortem dampnati sunt
Capitulum ix de miseriis quas incurrit vita patrum
x de naturali lege et testamento domini
Capitulum xi quod deus hominem peccatum multis modis remuneravit
xii quod gentiles et iudei despiciebat adventum dei

Incipit liber secundus de inobediencia et lapsu primi hominis

Capitulum i quod deus creavit hominem mutabilem. Augustinus libro xx (C. 1)

et anomolia super accesserunt addiciam publicam

Nunc ordines angelorum ad se cognoscendum deus condidit sed ut compleretur electorum numerus hominem deum creavit, quem ad ymaginem et similitudinem suam fecit. Sicut autem spiritus angelici mutabiles conditi sunt, sic et homo institutus est mutabilis. Humana quippe anima in mortalis sicut angeli in lapsum numquam caderet si mutabilis non fuisset, que a paradisi gaudiis expulsa, si mutabilis non fuisset, ad vitam iterum non rediret. Hinc namque dominus quod ad vitam redire niteretur defectus suos alternando semper mutabilis volvitur. Anima ergo, que immobilis condita est, per se mutabilitatem in sua se vendit, nisi ad bonum desiderii statum mane fui teneatur artificis. Eo itaque quod creatura est, per se ipsum mehil, virtute autem per se ipsam se posse non considerat. Sed ad conditorem suum amoris manu se retinet ne in deterius quousque ad immutabilitatem transeat et eo ne mutabilitatem quod in mutabilitatem mutatur.

Capitulum ii quod deus hominem creatum in paradiso posuit. Augustinus libro iiii (C. 2)

Creatum hominem Adam deus posuit in paradiso voluptatis. Ideo autem homo positus fuerat in paradiso ut si se ad conditorem sui obediencia vinculis caritatis astringeret, ad celestem angelorum patriam quandoque sine morte carnis transiret. Et ut post tempus redempcionis morte carnis in corpore vite seculi illic procul dubio parentes primi si in obediencia sue statu persistissent et sine morte corporum transissent. Sic namque immortalis est homo conditus ut si non peccaret et non mori possit, et cognito libri arbitrii beatitudine illius regionis attingeret, et ad illam in celeste civitate conscenderet in qua nec peccare nec mori possit. Superna autem illa civitas ex angelis et hominibus constat, ad quam tantum credimus humanum genus ascendere quantos illic contigit angelos remansisse, sicut scriptum est: Statuit terminos gentium secundum numerum angelorum dei. Tanta namque illic ascensura multitudo creditur hominum quanta multitudo remansit angelorum.

Capitulum iii quod deus homini obedienciam iniungit. Augustinus libro xxx et in pastorali capitulo xli (C. 3)

In paradiso autem creato homine, et in libero arbitrio statuto, quod faceret quidem non facere debuit. Dominus indixit preceptum. Obediencia sola virtus est que virtutes ceteris mentibus inserit insertasque custodit. Ideo primus homo preceptum quod servaret accepit, cui si se vellet obediendo subdere, ad eternam perveniret beatitudinem sine labore. Non enim in paradiso mala arbor extitit quam deus homini ne contingeret interdixit, sed ut melius per obedienciam homo bene conditus excresceret, dignum fuerat ut hunc etiam a bono prohiberet, quatinus tanto verius hoc esset virtus quod ageret quanto et a bono cessans auctori suo se subditum humilius exhiberet. Omnes autem paradisi arbores ad usum dominus concessit, unam prohibuit ut creaturam suam quod nolebat extinguere sed provehi, tanto facilius ab una refugeret quanto ibi [illegible] ad cunctas relaxaret. Cum in a bono quoque subiectos retrahit, ne esse estimet multa concedat, ne in eius obediencia similitudinem videat sed a bonis omnibus penitus repulsa remaneat.

Capitulum iiii quod homo fuit inobediens domino. Moralium libro xxvii et ix et xxiii et xxvi (Capitulum 4)

Primus homo Adam, qui latino sermone rubra terra nominatur, contemplandi creatorem fuerat conditus, et bonum quod deus est videre potuisset et eius semper speciem quereret et in solemnitate omnium illius habitaret, ut sic foris mentis se mentem contemplacionis erigeret, et nulla hunc corrupcio a sui conditoris amore declinaret. Sed paucorum temporum tedio possessionis sue dominum non coluit et illo manente decedere cepit, nec in temporibus ipse transiret, stabat immotus de conveniencia quia necdum ad mortem in perditionem [illegible] tendebat, stabat tamen robustus, quatinus stantem aliquis inpugnabat. Hostis quidem antiquus apostata, sed angelus valde senex et anhelans, quod cum ipsum

Roma

(10

Moralium libro iiii et xxvii ... Moralium libro ... capitulum

yma curarent / homo ad summa conscenderet / qui in illa celsitudine subiecta caro permaneret / ac tamen ipse spiritus sine fine proiectus caderet / et in uberta[te] celsitudine non staret / Ipse decipiendo hominem parentem nostrum ad lignum vetitum invitavit / et coluber serpentis ore loquens / verba per linguam animalis fecit / et cibum ligni vetiti ordinans ad comedendum persuasit / sic temptando superavit / quod sibi eum per consensum subdidit / Nam culpam quam primum serpens insidians intulit / mulier infirmata mox consensit / et de fructu ligni vetiti gustans dedit viro suo / et ideo propter inobedienciam homo expulsus est de paradiso. Mor. li. iiij° l. xx° et vicesimo quinto et xj° C. 4.

Terra primi hominis paradisus extitit / qui si manere voluisset et in mortalitatem tenere potuisset / Sed ea prima noticiam stare noluisset / sic quod sponte ad culpam decidit / et tunc peccatum eius contigit / ad presentis vite miserias / ad illius terre expulsus fallaciam venit / et quod acciperet vetitum pertulit de culpa sua / et offenso creatore cepit iam cum tempore / statu videlicet immortalitatis amisso / cursus cum mortalitatis absorbuit / et dum inveniret ad eternam semper trahebatur ad mortem transeundo declinat sentiens quod fuit / quia videlicet lapsum in culpa stare non potuit / quia tempora eo stante transibant / sic postquam deliquit iniquo delicto se cum mutabilibus temporalitatis posuit / et quod cibum vetitum comedit vetitum statum sui protinus invenit defectum. Emissus quoque adam de eius propter inobedienciam de paradiso voluptatis / latitudinem perdidit in immortalitatis / et merito digna necessitate erat moriendo reductus / sic enim adam data est facies et interiam ibi (sic) lato quippe conditus et mentis accepta vere divine ymaginis similitudine decoratus / et bene eras interimens quia dum sumpsit esse et formatus est oblitus / Unde tunc in ista conditionis iusticia actum est ut qui per consensum intumuit quod irrationale accepit / rursus terra per mortem fieret / quia ipsa se esse humiliter considerare noluit / et quod peccando similitudinem dei perdidit / moriendo ad limum sue materiam redijt [C]. Deus fecunditate soboles coniugibus prestare noluit. Mor. in epistola ad augustinum episcopum C. 6.

Primi parentes nostri in paradiso delinquerunt / immortalitatem quam acceperant recto dei iudicio perdiderunt / quia itaque ipsum omnipotens deus humanum genus pro culpa sua funditus extinguere noluit / omne ei in mortalitatem pro peccato suo abstulit / et tamen per benignitatem pietatis sue / sobolis fecunditatem et carnis propagacionem reservavit. [C]. Quid ergo est quod ante oculos dei omnipotentis non est culpa aliqua / fecunditas et propagacio carnis / et quod ex omnipotentis dei dono humane reservata est nature / nulla ratione a deo dono est culpa aliquam esse [C]. Quia primi parentes culpa amiserunt / et reatus primi hominis ligatus tenetur / quia ad illicitos plures... et ad committenda omnia...

nalis culpe supplicium apud nos iam valet aqua baptismatis / apud veteres egit vel pro parvulis sola fides / vel pro maioribus virtus sacrificij / vel pro hijs qui ex abrahe stirpe prodierant / misterium circumcisionis. [C] Et quod dicendum est / quia si primi parentes nulla prava puritate corrupissent / vel peccatum superbie peccassent / nequaquam esse filios gehenne generaret / sed hij qui nunc sunt per redemptorem salvandi / soli ab illo nascerentur electi [C]. Sentencia carnis quam per inobedienciam adam incurrit. Mor. l° xx° C. 7.

Illa que data est adam de morte carnis sentencia / ab esse humani generis omnino non usque ad finem seculi non mutatur / cuius est enim homo qui vivit et non videbit mortem / quia tunc psalmista vivificat ... ait / cum terribilis est eius respexit ... ex tunc ira tua quia videlicet ... in paradiso ... de cunctis ... semel dei mortalitate carnis iam sentenciam fracta et nunc ... ad ... mutari ... valebit [C]. Nos quoque omnes qui homines adam recedente a paradiso exquisiti sumus / in hac vite meroris erumpna cecidimus / et quia ... culpa ... sua ... in ... sentimus / sine labore nichil est dum nisi quo affligimur invenimus [C]. Et quia peccatores ... carnem ... sumus de ipsa carne flagellamur quia ... possumus. Iustam quippe ... ipsa ... carnis mortem et ... cum natura homo et cum ... carnis ... culpa ... vindicta ... ipsa ... fugiat supplicia / ... supplicio morte carnis dampnatur [C]. Quod ante adventum domini post mortem omnes ad infernum et infra descendebant. Mor. li° xij et xiij

Capitulum 8.

Ante adventum mediatoris dei et hominis / omnis homo quamvis vite probate ... fuisset ad inferni claustra post mortem descendebat / homo non qui per se cadit ad paradisi requiem per se reduci non poterat / nisi ille veniret / qui suo incarnacionis misterio / ... paradisi nobis iter aperiret / non tamen in inferno animas ad infernum dicimus descendisse / ut in locis penalibus tenerentur / sed infra loca alia esse superiora / alia esse deorsum sunt esse inferiora / ut in superioribus requiescerent iusti / et in inferioribus cruciarentur iniusti. ... iusti qui ante adventum christi ... fuerunt / quantumlibet ... habuerunt / corporibus exuti / in sinum celestis ... non valebant / quia adhuc ... ducere poterant / quia nec dum venerat ille qui in inferni claustra sua descensione solveret / ut sine culpa descenderet / eos qui ibi tenebantur ... Inde est quod ... tenebantur / quia pro originali adhuc culpa illuc descendebat / Et ideo ... supplicio ...

habebat, prodolebant autem in Dei presentia, quia quos noverat
esse damnata, ut ad penas humani generis sponte des-
cenderet et captivos mortis in suae sive divinitatis libe-
raret. Dempsit quas humanum genus pat[iebatur] in hac vi-
ta. Moral. lib. ix.

Eccl'ci

Capitulum 9

Dixit quidam sapiens [illegible] suspirios et
[illegible] mentis [illegible]
[illegible] sepulture [illegible] quippe [illegible]
Adam per [illegible] suis persuasionibus [illegible] captivus
[illegible] contemptus cum peccato [illegible]
[illegible] ad [illegible] infirmitatis [illegible]
[illegible] et [illegible] suppositum
qui [illegible] divinis iussionibus noluit [illegible]
[illegible] melius ostenditur [illegible]
[illegible] sustineret et [illegible] et post [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] anhelat [illegible]
[illegible] hoc in corpus quod salus [illegible] Nam
[illegible] media [illegible]
ut subsistat [illegible] absentia [illegible]
[illegible] aqua [illegible] ne arescat [illegible]
ne ipsa nimia [illegible] liquescat [illegible] labore [illegible]
[illegible] ne quiete [illegible] ne labor [illegible]
[illegible] fatigata [illegible] sompno re-
[illegible] sompno [illegible] excitatur [illegible]
[illegible] labor [illegible] ad
[illegible] deficiens [illegible]
[illegible] Cumque molestias [illegible]
[illegible] molestias [illegible] mala [illegible]
[illegible] in Deum [illegible] medicamine [illegible]
[illegible] remotis [illegible] cessantibus [illegible]
[illegible] salus [illegible] auctoritate.
[illegible] solacia [illegible]
[illegible] que [illegible] et [illegible]
[illegible] medicamine [illegible]
[illegible] paulo [illegible]
[illegible] deficimus [illegible]
[illegible]
[illegible] superbia [illegible]
[illegible] portamus [illegible]
[illegible] gaudio sat
[illegible]
[illegible] falsa [illegible]
Et qui [illegible]
[illegible] non [illegible] tota [illegible]
amore [illegible] abundantia [illegible]
[illegible] est [illegible] sentiunt [illegible]
[illegible] oculis [illegible]
[illegible] homo [illegible] qui [illegible]
[illegible] sibi [illegible]
[illegible] sola [illegible]
[illegible] ymagines. Cum
quippe est celi terre aque et [illegible]

Moral. li. [illegible]

Moral. li. v.

despicere quas videre non poterat, intuetur. Aliquando dum
totum se mens delectari putat, ab ipsa intelli-
gencie sublimitate confusa est, et quia ipsa cogitatione ad
summa se non valet, in his infima libentius iacet.
Cum vero omnibus conatibus ab his ad superna

Moral. lib. ix.

petenda se erigit, praedicte celsitudinis [illegible]
[illegible] meruit [illegible] importuno temp-
tationum tumultus [illegible] de sublimi-
bus repente deorsum redit et quam illa libera [illegible]
contemplationis in [illegible] voluptatibus de-
orsum [illegible] delectari [illegible]
[illegible] amissione [illegible] et [illegible]
sunt [illegible] mutabilibus

Moral. li. [illegible]

subdita, et a semetipsa variatur. Nam quietem quam non
[illegible] percipit [illegible] hoc [illegible] hac
[illegible] quam [illegible]
[illegible] Cum labore que sunt eterna [illegible]
ac [illegible] oblivisci [illegible] laborare desiens
[illegible] quod [illegible] ad
[illegible] labens [illegible] in his que
invenit [illegible] sua [illegible]
[illegible] superat [illegible]
pugna [illegible] sibi [illegible]
in [illegible] ymagines [illegible]
[illegible] opera [illegible] in actionis [illegible]
[illegible] se erigit [illegible]
[illegible] qualiter
incorporea [illegible] et non [illegible]
[illegible] sibi [illegible] sufficiat, et [illegible]
[illegible] requirit [illegible]
[illegible] considerans qualiter se videat
[illegible] ampla non est [illegible]
[illegible] requireret, et rursum si angusta non
est [illegible] quam requirit [illegible]
[illegible] homo, et [illegible] molestias [illegible]
[illegible] infirmitatibus [illegible]
[illegible] sufficere [illegible]
[illegible] turbata [illegible]
quiescens [illegible] contemplatione [illegible]

Moral. li. ix.

[illegible] consideret [illegible] homo [illegible]
[illegible] et [illegible] cum [illegible]
[illegible] salus corporis custodit [illegible] et [illegible]
[illegible] reparat [illegible] reparata
semper [illegible] est [illegible]
[illegible] amoris [illegible]
[illegible] formidamus [illegible]
[illegible] quos [illegible]
[illegible] animas [illegible]
et non [illegible]

forte forsitan delinquimus verba suscepimus in minoribus et
qui falli nunquam ut falle nolumus ex cautela ma
gnam circumamus scilicet hec non humane vite pena
dignus est. Quam missa celesti patria repulsus homo
anis deflet exilio quantas miserias et in cogitatione dissimulat
quam dure sit quia multa cogitando quia peregre est minus
luget et tamen in hac vita dum mult[illegible] cecitate sua
scitivo hec aliud quam de pena sua nata est insensibilis
quamvis hic diu stare desideret pro tamen [illegible] vite mor
Mat li xx xxi vii et xxv talitatis impellitur ut cogitat. Quia nec [illegible] patre
nos [illegible] inclinis amaritudinem qua in virgulto
retinemur et quam exilio originem ducamus cuius cursu
et de hac vita tristi nascendo sortiti sumus quam nunc pri
us vite desiderio compressi indesinenter et toleramus
et optamus. Nec enim summam vite appetimus sum
augenda vite ad finem cotidie tendimus et eo ipso cot
tidiano momento quo vivimus incessanter a vita tran
simus et vivendi spacium inde nobis decrescit unde
crescere creditur. Nunc ab infancia ad puericiam, puericia ad
adolescenciam, adolescencia ad iuventutem, iuventus ad
senectutem, senectus transit ad mortem, manifeste dies pre
sentis temporis nostris augentur et ad detrimenta impel
lunt et inde [illegible] sunt nos in spacium vite proficere
credimus nec deprehendimus temporum momenta
quam nulla sunt, in a repente sunt tam facta, que diu
turna videbantur longa, sicut est stultum hic esse non
possumus ubi transeuntes venimus et hec ipsum nunc ni
hil esse cotidie cuncta transire est. Huius infirmitatis et
miserie tante pondera bene quidem sapiens conte
plabat ait: Grave iugum super filios Adam a die exitus
de ventre matris eorum usque in diem sepulture in matrem
omnium terram que nos omnes genuit mater omnium dolens
intelligi. De naturali lege ante adventum domini memoria
sunt super ezechielem. Capitulum 10.

Credimus quosdam sanctos et electos naturalis tem
pore ante domini perfectos et ante legem fuisse
qui legem naturalem districte tenuerunt et omnipotenti deo
xxxiii placuerunt. Gregorius super ezechielem. Creator quippe omnipotens deus, cunc
tis in sensibilibus invisibilibusque distinctum rationa
bilem creaturam hominem condidit quatenus quod certe ig
no norare non posset, creature in lege sine compelleretur sunt pra
vum sine rectum sit quod operatur. Nam [illegible] pactione
vix venit, si potuit nescire quod egit, ipse quam p
ceptis divinis credimus tamen spretis bona an
mala sint que faciunt sciunt. Nam si bona se fecisse
nunt de aliquibus factis deo [illegible] exultant. Cur
sunt si mala se agere formidant? Cur idem sanctus alienos
declinant? Ipsi non sibi testes sunt quia sciunt malum esse
quod agunt, quod ab aliis decernuntur [illegible] mali
esse non crederent, nec quod hec ab aliis vident formidant.
Mor li iiii Electi homines qui ab exordio mundi in primordio ante re
demptionis tempus exorti sunt sine lege tamen
las non habentes, [illegible] sunt naturali lege tamen
vivunt et cum mediatorem venturum crederent hunc

mundo feminarum incorruptibilitate [illegible] et propter
mortificandis voluptatibus et que scripta non acce
perunt precepta servare studuerunt. Quomodo mons
deus homini precepta ante [illegible] revocare memorie
habet [illegible] ad [illegible] publicum et in pastorali capitulo C. 11.

Homo ad ymaginem et similitudinem dei a deo
factus [illegible] similitudinem sui conditoris peccando no
perdidit quia superbiens eius [illegible] quem tam
nec post culpa penitus cum suppliciis deseruit
qui ad eum revocandum exhortatores angelos qui
sepe apparentes hominibus precepta dederunt misit
legem quam per moysen dedit [illegible] patrum
decrevit ad illuminanda patria noctem [illegible]
misit homines quasi astra media super celi facie appare fecit appare
quousque in fine noctis ipse redemptor [illegible]
quasi verus lucifer in divinitate surgens apparuit et
[illegible] dei sapientia per carnem [illegible] adventu
patrum qui nos ex amore [illegible] Quomodo sanctis
dam [illegible] innocentia venit abel qui occidenti se fu
resistisse non legitur ad docendam actionis munditiam
venit enoch ad insinuandam longanimitatem spei
et operis venit noe ad manifestanda obedienciam
venit abraham ad demonstrandam coniugalem castitatem
moniam venit ysaac ad insinuandam laboris [illegible]
ciam venit iacob ad impendendam pro malis bone re
tributionis gratiam venit ioseph ad ostendendam
mansuetudinem venit moyses ad informandam
contra adversa fiduciam venit iosue et cetera qui sicut
quantas stellas in celo cernimus ut nequaquam pe
de operis in nocte ambulemus. Nam quanto
cum hominum divina dispensatio quot [illegible] cor
dibus sic tot astra super peccatorum tenebras clarum
misit quousque verus lucifer surgeret qui nobis
eterni mane nuncians ceteris stellis clarius ceteri
tate radiaret. Que omnes electi dum bene vivendo
precesserunt et rebus et vocibus prophetando perfecerunt
Nullus etenim in sanctis fuit qui non eius [illegible] figuram
gestit dignum quippe erat ut in se cuncti bonum omnes
ostenderent de quo et omnes boni essent et quod prodesse
omnibus sciebant [illegible] sine cessatione promitti de
bet [illegible] sine cessatione [illegible] et sine fine
retinetur ut simul omnia secula sub [illegible] vite
[illegible] sunt collecta. Quomodo gentiles et iudei
desiderabant adventum domini memoria [illegible] super ezechielem C. 12

Ante incarnationis adventum [illegible]
gentilibus et [illegible]
tempore redemptorum sua expectando [illegible]
et desideraverunt [illegible]
redemptionis [illegible] legem
tenentes legis [illegible]
testatur [illegible] augustinus [illegible] redempto
ris adventum [illegible]
Et nascente domino [illegible]
[illegible] desideramus quos desiderio [illegible]
dum misterium incarnacionis eius videre cupierunt

Mor. li. xxiii

Sunt quoque qui ante legem fuerunt, vel post accepta legem in hoc mundo nati sunt, ad spem venturi mediatoris eiusdem legis ammonicionibus et aptis prophetarum vocibus excitati, ex adventu incarnacionis domini redemptoris sui fideliter crediderunt, usque ad apertam divine visionem presencie pervenire nequiverunt. Et meritis eorum domini redemptoris incarnacionem desideraverunt, nequaquam cernere potuerunt, quia prius hos a mundo mors media rapuit quam manifestata mundo veritas illustraret. Ipsa quoque genus humani que venit in fine mundi redempcio ab hiis qui a mundi precesserunt in ... tarda videbatur, et ab eis multum desiderabatur, quia longi temporis spacio a celestium communicacione distinguebantur. Explicit liber iii^us. Incipiunt capitula libri quarti.

C. i. Quod apostata angelus non debuit redimi sed homo
ii Quod per creatorem debuit creatura redimi
C. iii Quod deus humanam naturam assumpsit non angelicam
iiii Quod dei filius de virgine est conceptus
C. v Quod deus divinitatem suam temperavit ut posset videri
vi Quod deus filium suum incarnatum misit in mundum
C. vii Quod dominus ihesus christus equalis sit deo patri suo
viii Quod ihesus secus in deo patre christus semper mansit
C. ix Quod dyabolus temptavit dominum
x Quod diabolus perdidit se dampnando morte domini
C. xi Quomodo diabolus per incarnacionem sit captus domini
xii De passione et morte domini
C. xiii Quod ihesus christus se sacrificium pro peccatis nostris obtulit
xiiii Quod mortuus et sepultus die iii^o resurrexit
C. xv Quod electos suos extraxit de inferno
xvi Quod dominus cum electis suis ad celum ascendit
C. xvii Quod dominus incorruptibilis factus est post resurrectionem suam
xviii Quod homines sunt equales angelis facti

Incipit liber quartus cui deus hec. Quod angelus apostata non debuit redimi sed homo. Mor. li. iiii^o et iiii^o C. 1.

Omnipotens deus duas ad intelligendum se creaturas fecerat, angelicam et humanam; utramque vero superbia percussit et ab statu ingenite rectitudinis deiecit. Sed una tegmen carnis habuit, alia vero nichil infirmitatis de carne gestavit. Angelus namque spiritus est solum, homo vero spiritus est et caro. Creator ergo creaturam ut redimeret, ad se eam creaturam illam debuit reducere, quam in perpetracione culpe ex infirmitate constat aliquid habuisse; et eo altius debuit apostatam angelum repellere, quo cum a persistendi fortitudine corruit, nichil infirmitatis ex carne gestavit. Angelorum vero spiritus in tanto infirmitatis ... irremissibiliter peccaverunt, quia tanto robustius stare potuerant, quanto eos carnis fragilitas non gravabat. Homo vero post culpam veniam meruit, quia per carnalem se corporis aliquid quo semetipso minor esset accepit. Unde et ipsius respectum iudicis argumentum pietatis est hec eadem infirmitas carnis, sicut per psalmistam dicitur: Et rememoratus est quia caro sunt. Est ergo hoc quo perditus homo reparari debuit, et superbiens spiritus reparari non possit, quia nimirum angelus sua malicia

cecidit, hominem vero aliena prostravit. Genus quoque humanum ad primam redemptoris adventum reductum, apostata vero angelus ad restauracionem nulla spe veniens, nulla conversionis emendacione revocatur. Illic namque in nulla ... statum recepit, quia hic et si non persuasus ... sic enim quippe peccati creaturas ... ... quasi ulterius ad lucem ... ... nec mortem respuitur, nec ad veniam cum electis, nec ... claritatis intime ... Quod per creatorem creatura debuit redimi. Mor. li. xviii^o C. 2.

Eterna dei sapiencia ad redimendum genus humanum non sanctos angelos, non iustos homines misit, qui in manifestacione ... presencia dei disposuit. Nullus quippe angelorum, nullus iustorum hominum missus est ut humanum genus a culpa redimeret, quia peccatore natura erat ut creatura lavaret; sicut ipsa veritas ait: Si filius vos lavavit vere liberi eritis. Coeterna sapiencia cum patre manens ante secula sine ... erat incarnanda. Ad hoc homines iusti et sancti ... venit, ut medicus homini ... ... sapiencie ... ... qui misit suos homines, sapiencie ... ... sancti ... ... quod per ... temporis ... ... actum est ut eterna dei sapiencia ... ... venerit ad videndum hunc et ... ... infirmitatis egrotum, id est ... mundi ... genus humanum ... ... tanto post ... ... medici ... morbus ... egroti. Quod deus humanam assumpsit naturam non angelicam. Mor. li. iiii^o C. 3.

Omnipotens deus sicut conditor bonum hominem fecerat ... cum noluit per incarnacionis sue misterium ... reparavit. Christus vero ... est ... angelus ... sed semen abrahe apprehendit. Redemptor namque noster non angelus sed homo factus est, quia hic procul dubio fieri debuit qui redemptus est, et hoc ... angelum non apprehendendo ... reparavit. Unigenitus quoque dei filius ... humana pro nobis ... suscepit naturam ... ut ... ... redimendi nec patebat ad deum, via redimendi fieret per hominem deum. Longe quippe distabamus a iusto et immortali, nos mortales et iniusti; sed inter immortalem iustum et nos mortales atque iniustos apparuit mediator dei et hominum, mortalis et iustus, qui et mortem haberet cum hominibus et iusticiam cum deo, ut quia per ima nostra longe distabamus, assumens in se ipso imo nostra cum summis, atque ex eo via nobis redeundi fieret, quo summis suis ima nostra copularet. De quo per iohannem apostolum dicitur: Advocatum habemus apud patrem ihesum christum, et ipse est propiciacio peccatorum mundi. De quo paulus apostolus dicit: qui etiam interpellat pro nobis. Unigenito vero filio pro homine interpellare est apud coeternum patrem se ipsum hominem demonstrare. Interpellat quippe pro nobis deus non voce sed miseracione, quia quos in electis dampnari noluit suscipiendo liberavit. Quod filius dei conceptus est de virgine. Mor. li. xxiiii C. 4.

Omnium creator ihesus christus qui est dei virtus et dei sapiencia, de patre natus ante tempora, nulla

feme

Mor. li. xxii

12

natiuitate diuina | ab humano genere nostro non re-
cessit, proinde in humanitatem venit ut redderet
videri voluit non mutaret. Natus ex patre sine tem-
pore dignatus est ex matre nasci in tempore | qui in-
tegram conditionem nature corruptibilis veniret sine
commixtione carnalis copule conceptus est. Media-
tor itaque dei et hominum homo ihesus christus | non alius est
in humanitate alius in deitate | non prius homo
conceptus et editus | postmodum vero deus esse ce-
pit | sed angelo nunciante et spiritu sancto aduenien-
te | mox verbum in utero | mox intra uterum verbum caro
tato | et manente incommutabili essencia que est ei
cum patre et spiritu sancto coeterna | assumpsit intra virgi-
nis viscera ut et impassibilis pati et immortalis mo-
ri | et eternus ante secula corporalis esse posset in fine seculo-
rum | et per ineffabile sacramentum conceptus sic et partu
inviolabili | sed utriusque nature veritatem eadem vir-
go | et ancilla domini esset et mater. Et quamuis dominus ihesus
est aliud ex patre aliud ex virgine | non tamen alius
ex patre alius ex virgine | sed ipse est eternus ex patre |
ipse temporalis ex matre | ipse qui fecit | ipse qui factus
est | ipse speciosus forma pre filiis hominum pro divinitate |
et ipse de quo dictum est: Vidimus eum et non erat as-
pectus et non est species ei neque decor pro humanita-
tis. Ipse ante secula de patre sine matre | ipse in fine seculo-
rum de matre sine patre | ipse templum | ipse conditor templi |
ipse auctor operis | ipse opus auctoris | manens itaque unus
ex utraque et in utraque natura | nec naturarum est co-
pulatione confusus | nec naturarum est distinctione se-
iunctus. Preterea idem mediator dei et hominum in ea hu-
mana quam de virgine pro nobis assumpsit | pietatis
forma et compassionis quam imitemur nobis dedit | ut
sub adversitates proximorum suscipere non metuamus |
quatinus illos ab adversitate liberemus | Cum enim
posset nobis esse non moriendo convenire | voluit tamen ho-
minibus moriendo subvenire | quia nos videlicet omnes
amasset | nec vim sue dilectionis nobis ostenderet | nisi hec
que a nobis colerent adiumpnus ipse susciperet | passibiles
quippe mortales quos nos repperit | et qui nos casto fecit
conditos renovare et sine sua morte potuit a passi-
one | sed ut quanta esset viribus compassionis ostenderet sic
pro nobis dignatus est que et nos voluit | ut in se-
ipso temporalem mortem susciperet | quam a nobis fugaret
in perpetuum | tamen non in divinita- tis sue virtute
nisi permanens invisibilis | in quibus nos ditare in-
tantibus potuit | sed ut admirationes nostras homo dicatis
foris apparere dignatus est pauper. Mediator quoque dei
et hominum | ut culpas nostre transgressionis extingueret |
venit nostre mortalitatis flagella tolerare | et qui par
est equalis patri per divinitatem | ipse nos venit ad fla-
gellandam per carnem (que carnem) flagellum nostrum
suscepit | nisi formam hominis dampnati sumpsisset
redimeret. Et nisi primus homo delinqueret | secundus
ad passionem probra minime veniret | nisi enim adam
per voluntarium vicium diabolus in ... morte traxis-

set | adam secundus sine viciis maximis morte de-
lictum non delevisset | adam namque ad ... conditus
divine potentie similitudinem suscepit ipse non
fallit | sic ipse dixit que non rapui tunc exsolvebam |
qui in carne natus de virgine | contagio culpe
inquinatus non est | et tamen ultore culpe depressus est
admissa culpa non tenuit | et in pena carnalem sine cul-
pa suscepit | primum et certum presumpsit non debuit | et
nullum culpe contagium peccavit | sed sic ipse morte inde-
bita non suscepit | numquam nos a debita morte liberaret | venit
itaque sine viciis | qui se subiceret sponte tormentis | et de-
bita iure iniquitatis supplicia | eos reos suos iuste a
mitterent | quos homines ascenderent libere in iuste teni-
essent | et eo electa omnia ad culmen iusticie surgerent |
quos iure qui est super omnia dampna iure suscipiens iusti-
cie | qui cum se quod admissa non tenuit | sed amore sponte ve-
nit in culpam esse. Cor. Deus divinitate sua humanis
temperavit oculis. Cor. li. ... et in omnia sequuntur
et eterna summe patris et in sede patris excelsi et mone-
bat super omnia secula et...

Capitulum x.

Mediator dei et hominum christus ihesus redemptor noster
venturus deus | super omnia ut nos redimeret sicut est
homo perfectus in omnia | beata siquidem virgo maria de
tribu iude stirpe descendit | que hunc deum unigenitum
patris eum in carnali dignatus est | in utero suo sine
virilis admixtione carnis per spiritum sanctum concepit | sic an-
gelus ioseph ipsius sponso dixit | quod in ea natum
est de spiritu sancto est. Natum in conceptu mulieris | nam pia
... ratio nativitatis dominum hominem invenirem
suavem venire nascentem matre eius suam redemptor
in ante nativitate sua hec sponsum ioseph voluit |
qui tamen ad eius nuptias non pervenit | sed in custos esset
integritatis virginitatis sue unus de eius tanto virgo
clausa quando nec apto | per nativitatem sua eius humanos
oculos fecit electum tamen. Electrum quippe ex au-
ro et argento est | in electrum dum aurum argento
quam miscetur argentum ad claritatem crescit | aurum vero
a suo fulgore pallescit | illud ad claritatem proficit | hoc
a claritate temperatur | quod deus in unigenito dei filio non
divinitatis unita est natura nostra | nam ad humanae humani-
tatis in maiestatis gloria excrevit | divinitas a splen-
doris fulgoris suo humanis se oculis temperavit | per hoc quod huma-
na natura clarior facta est | sic per claritatem crevit argentum. Et
quod divinitas a fulgore suo unus est aspectibus tempe-
rata | sic argentum nobis pallescit | per argentum magnitudinis hu-
mana | que in se manens innovat omnia | sic ita est ut nobis
apparere voluisset | fulgore suo nos mortalis non cessavit veno
veniret | sed claritatem sue magnitudinis inius tem-
peravit oculis | ut dum eius nobis claritas temperaret
causa in finitas una pro eius similitudine in eius luce
clarescerit et per acceptam gratiam ut ita dicam latitudinis
sue exterior imitaret | sicut vero a electo aurum

Cor. li. xxiii
I. li. xx
Cor. li. iii
Inomela li. xx

argentum quod miscetur ut res una generaliter dicatur
fiat | in qua prevalente auri claritate temperatur / et per auri
claritatem speciem clarescit argentum / sic in mediatore no
natura divinitatis et humanitatis confuse unita fuit sibi
est atque coniuncta / ut per humanitatem divinitatis eius
claritas nobis temperari posset oculis / et per divinitatem hu
mana in eo natura clarescerit / atque exaltata fulgo
rem ultra hoc quod creata fuerat haberet. ¶ Deus pater
filium suum incarnandum misit in mundum. Ex dictis
[illegible] et viii et in omelia de homine vere qui fecit nup
tias.

C.6. Deus pro tempore dominum filium suum in utero virginis
humane nature coniungens / quem ante secula sibi coeternum
fecit nasci / hominem in fine seculorum / et quem sine tempore ge
nuit / sanandis hominibus cum tempore ostendit / absit
autem hoc ab intellectu nostro ut persona dei et hominis re
demptoris nostri ihesu christi ex duabus compositam
credamus. Ex duabus quippe atque in duabus hunc naturis
confitemur / ex duabus personis compositum credi non ne
fas intelligimus. Ipse ergo dei filius cum humanam naturam susce
pit / eius divina de sublimibus venit / cuius maternam
[illegible] et angeli electi creati sunt / qui eo
[illegible] misterio redempti non sunt / et cum redemptis in fine
mundi hominibus largitate superne glorificaverunt
ipsi quippe cum nos ad laudem conditoris accenderent / alto
[illegible] clamaverunt gloria in excelsis deo et in terra
pax hominibus bone voluntatis / Redemptoris ergo pote
ntiam laudant / et glorificant / et redemptionem nostre
sue exultationis accomodant / quia dum nos assumunt
suum quidem numerum repleverunt. ¶ Credendum est autem quod ipse

Ca. li. xxix.

[illegible] filius dei / qui ante humanitatis ortum in divi
nitate semper stabilis vixit / et sine initio sine exitu / per
mansit ... hoc quod in utero virginis maternam suscepit
carnem / perfecte dispositus / quod vero disposuit in pro
sequendo in humana forma sua voluntate [illegible] / ex
[illegible] divinitatis eius ante et post non fuit / cum dum
[illegible] semper est per eternitatem / dum omne quod labitur circum
dat / sine principio temporum discursus claudit / ortus
a humanitatis eius qua cepit et desinit / ante et post
[illegible]. ¶ Quod dominus ihesus christus equalis sit deo
patri suo. Moralium libro xxix.

C.A. Dominus noster ihesus christus / in eo quod virtus et sapi
entia dei est / de patre ante tempora natus est / vel vel
potius quia nec cepit nasci nec desiit / dicamus verius semper natus
non autem possumus dicere semper nascitur / ne imperfectus esse videatur /
sic vero ut eternus valeat designari et perfectus / et semper
dicamus et natus / natus ad perfectionem pertinet / et semper
ad eternitatem / quamvis hoc ipso quod natus dicitur sine tempore / et tem
poralis valeat designari sermone / quamvis hoc ipso quod
perfectus dicimus / multum ab illius veritatis expressione
deviamus / quia quod factum non est perfectum dici non potest / et tamen
in infirmitate nostra condescendens velud dominus

natus est / et tamen perfectus sicut et pater in celestis perfectus
est. ¶ Dominus quoque noster ihesus christus natus ex patre sine
tempore / ex matre nasci dignatus est in tempore / quod
sumus et verbi dilemus credere dei filium esse

In omelia xvii. Marci sabbato

par coeternum et coequalem / caritate forsitan fortasse
racio humane pulsatur quod filius patri possit esse
coequalis / quia mens humana nata quod ammirando non
valet comprehendere / restat quod hoc sibi ex credibile ex
alia parte ammiratione hic est quod ad hec respondeat sibi
subtilitate / Constat namque quod ipse creavit ma
trem in utero / cum virgineo conceptu carnem
carnem / quid ergo mirum si equalis est patri qui prior est
matre / Paulo ergo attestante didicimus christum dei
virtutem et dei sapientiam / qui ergo filium patre minorem
putat / patri speciale derogat / cuius sapientiam ei ine
qualem esse facit / Quis etiam potens hoc equa
nimiter ferret / si quis ei diceret magnus quidem
es / sed tamen sapientia tua minor te est / ipse ergo dominus dicit
ego et pater unum sumus. Et rursum ait pater ma
ior me est / de quo scriptum est / et subditus erat
parentibus suis / quid ergo mirum si se patre minorem
asserit in celo / ex humanitate sua / ex qua subiectus
erat et parentibus in terra / Concorde ergo paulo dominus
ihesus christus patri per fidem erat equalis / cum ei

philip.

dem paulus dicebat qui cum in forma dei es
set non rapinam arbitratus est esse se equalem deo
¶ Quod spiritus sanctus in domino ihesu christo semper manserit.
Moralium libro xxix et xxx.

C.8. Dona sancti spiritus quippe si generaliter loquamur
utrumque credamus / non semper sed in cor[di]bus me
te quibus dantur / qui nec si mens in predicando
excessit volubiliter aliquis subtrahuntur ut hic inde
scriptum est / super quem videris spiritum descendentem
et manentem super eum hic est qui baptizat.
In cunctis namque fidelibus spiritus venit / sed in
solo mediatore singulariter permanet / qui eius hu
manitatem numquam deseruit / ex cuius divinitate
procedit / in illo ergo manet qui solus et omnia et
semper potest / Nam fideles qui hunc accipiunt / cum dona si
gnorum habere semper ut volunt non possunt / hunc se testantur
accepisse ut transit / ostensione / qui semper quid
[illegible] nec tamen nos
semper ostendit signa virtutum / Mediator autem dei
et hominum homo christus ihesus manet in eo et semper
et continue hic presentem / qui eandem spiritus et voluntate
[illegible] / Recte ergo et cum in cunctis predicatori
bus adesse non fidelibus maneat / in mediatore
singulariter manere perhibetur / quia in istis manet
ad aliquid quod agunt / in illo autem manet ad cuncta perfecta
sic in corpore nostro sensus tangendi cunctis agnosci
[illegible] non corporis sensum possident / ut
videat audiat gustet odoret tangat / ita membra
sanctorum capitis in quibus quidam virtutibus emicant

Nota: de spiritu sancto / in proverbiis.

Nota.

spiritu vero caput mancipis [illegible] clarat descri-
ptus spiritus in illo manet / atque per naturam numquam recedit
et cui est idem spiritus qui de patre ante secula pro-
dit. Alius namque prophetiam / alius scientiam / alius vir-
tutes / alius genera linguarum / alius interpretationem sermo-
num / vix duo horum [illegible] spiritus accepit. Redemptor vero
cuncta eiusdem spiritus munera nemo percipit. Sed
solus eius conditor et redemptor in se per divinitatem
sue potentiam omnes septiformis spiritus in se cunctas
et manentes habuit / De quo ysaias ait Requiescet
super eum spiritus domini / spiritus sapientie et intellectus / spiritus
consilii et fortitudinis / spiritus scientie et pietatis / et re-
plebit eum spiritus timoris domini. Diabolus tempta-
vit dominum moralium libro 2° et [illegible] supra dictum est ihesus
in desertum

C. 9 Antiquus hostis redemptorem humani generis de-
bellatorem suum in mundum venisse cognovit. Un-
de per obsessum hominem [illegible] dicit / Quid nobis et tibi fili
dei / venisti huc ante tempus torquere nos / Qui
tamen prius eum hominem passibilem conspicit deum esse du-
bitavit / Unde temptationum argumenta se conver-
tit dicens / Si filius dei es dic ut lapides isti panes
fiant. Carnem quia passibilem videt non hunc deum esse cre-
didit / sed dubitando temptavit / sed temptando [illegible] eius
penetrat / metuit quod eius temptatione turbare non po-
tuit. Sed eisdem modis a secundo homine temptando vinci-
tur / quibus primum hominem se vicisse gaudebat / ut [illegible]
[illegible] captus exeat / quo nos aditu in
[illegible] tenebat. Diabolus fuit se dampnandum
[illegible] domini moralium libro 33° et xxviii°

C. 10 Hunc antiquus hostis filium dei incarnatum noverat / sed
[illegible] redemptionis ordinem nesciebat / Sciebat
[illegible] quod pro redemptione nostra dei filius incarnatus fue-
rat / sed omnino quod idem redemptor nos illum moriendo
transfigeret nesciebat / quem cum miraculis chorusca-
re [illegible] clamabat dicens / scimus quod sis filius dei / [illegible]
[illegible] prius et confitetur [illegible] se posuit qui
[illegible] et [illegible] non venit [illegible]
[illegible] morte carnis [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] deum passibilem considerat
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Diabolus per incarnationem
domini sit captus [illegible]

C. 11 Deus pater omnipotens unigenitum filii sui redemptoris in-
carnationem beato Job [illegible] et quo ordine antiquus
hostis ab illo sit [illegible] insinuat / dicens an extra-
here poteris leviathan hamo / leviathan quippe [illegible]
[illegible] est hominum [illegible] primo [illegible] hominum [illegible]
[illegible] divinitate se additurum [illegible] in immorta-
litate [illegible] hominem per unionem [illegible]
quibus [illegible] se addere [illegible] et
[illegible] / [illegible] hamo [illegible] ostendit / aculeus occultat. [illegible]
[illegible] ut aculeus pungat / [illegible]
[illegible] redemptionem veniens [illegible] quod [illegible] nunc
[illegible] diaboli hamum fecit / assumpsit [illegible] corpus / [illegible]
antiquus hostis [illegible] suam mortem carnis [illegible]
Ibi quippe [illegible] humanitas que devoratorem [illegible]
[illegible] ibi divinitas [illegible] ibi aperta infirmitas que
provocaret [illegible] occulta virtus que raptoris [illegible] transfigeret
In hac quippe aquarum abysso [illegible] in hac [illegible]
genus humani [illegible] morte [illegible] pena
[illegible] devorans / [illegible] hamus [illegible]
[illegible] ad mortem [illegible] aquarum [illegible]
[illegible] suspensus [illegible]
[illegible] antiquorum [illegible]
[illegible] Abraham genuit ysaac / ysaac genuit
Jacob / [illegible] successores [illegible] Joseph [illegible]
[illegible] quadam linea torquet
[illegible] hamus iste ligaretur
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] leviathan hamo [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] hamus [illegible]
[illegible] leviathan [illegible]
hamo captus est [illegible] redemptore [illegible]
[illegible] divinitatis
[illegible] hamus quippe [illegible]
[illegible]
[illegible] divinitatis passionis
[illegible]
[illegible] captus est [illegible]
[illegible]
[illegible] De morte et pas-
sione domini moralium libro [illegible]

C. 12 Dominus [illegible] incarnatus /
[illegible] carnis morte [illegible]
[illegible] beato Job de [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

manus sunt hostium in redemptore nostro manu tradita
sunt. Terra vero data est in manus impii, quia ipse
his antiquus inimicus redemptoris nostri carnem temptan-
do venenavit, sed eius carnis persecutores satellites ad nichil
um permisit. Et tamen per dispensationem superne pietatis
nesciens [illegible] ipsa permissione serviebat. Et eius et
redemptorem nostrum temptationibus pulsans cor-
de tenere non valuit, sed tamen inde ad mortem carnis
eius concitavit. Cumque et cohorte atque a pontificibus
et phariseis ministros tradidit, semper iste in primis
[illegible] tetendit. Hinc est quod iudices sacerdo-
tes et principes Pilatus atque illusores milites
fuerunt. Iste namque impius ultimum iudicium eius
conpunxit, quod tota persequeretur ne actore suo [illegible]
arent malicie mobilis nesciunt. Si enim cognovisset
numquam dominum glorie cruci fixissent. Cuius tamen in
dicium optime extat, quod meliori persequeretur eum qui tan-
ne tenere potuit dominum. Nec per [illegible] agnoscitur in
et per paulum [illegible] in hodiernum diem cum legitur
moyses velamen est super cor eorum. Unde Ysaac
ad ymolandum ducitur, et ligna portare iubetur
super altare ponere. Et tamen sic redemptor noster ad pas-
sionem ductus, lignum sibi crucis ipse portavit. Et
sic in sacrificio pro nobis mortuus est exhumanitate, in
tam in mortis manu ex divinitate. Unde hoc leo
[illegible] qui aptis oculis dormire perhibetur, quia in ipsa
morte in qua ex humanitate dormire potuit, ex di-
vinitate sua inmortalis permanendo vigilavit. Et
pro virtute sue fortitudinis ut leo surrexit. Itaque
aut indicat indignum incarnatum dominum posse si-
gnificari per leonem vel agnum. De eo constat omnibus quod per signi-
ficandum in scriptura sacra et agnus et serpens leo ss[?]
turs. Sicut scriptum est: Ego autem sum vermis et non homo.
Et sicut apud septuaginta interpretes propheta
de Habacuk de ligno clamavit. Cum quis in magnis
rebus tam affectis et vilibus signatur, quid de illo
convenientius, de quo constat quod per omne aut dicatur.
Vocatur itaque agnus per innocentiam, vocatur leo
per potentiam. Et serpenti comparatur per mortem
si sapientiam. Attamen [illegible] omnia dicta signa-
tur per omnibus [illegible] alius tenearet non pro-
positus de [illegible] omnibus [illegible] [illegible] iam
sine in unum hominum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
dici non possit, nam si agnus per dicere [illegible] leo
non potestate [illegible] si leo per dicat [illegible] non
posset signari. Sed hec omnia dominus in illo tanto la-
pis figuratur. Quanto longius ab eternitate eum apte-
ntur in figura. Tamen in
[illegible] appellatione. Unde quippe [illegible]
[illegible] Adam conspicit. Adesum sic cadavera
deponit. Et [illegible] sic in morte capiet dominus ad mor-
[illegible] mediator dei
et hominum [illegible] appellatione signatur,
qui manens in altitudine divinitatis sue, [illegible]
quedam volatu sublimi cadaver mortalitatis nostre
conspexit in infimis. Et sese de celestibus ad ima
submisit. Fieri quippe per nos dignatus est homo
et dum mortua at petiit, morte apud nos
qui apud se immortalis erat invenit. Sed tamen

ipse ad dominum mortuus ab eterna nos morte libera-
vit. Et morte sua mortem nostram destruxit. Quod dominus
noster Ihesus Christus sacrificium patri pro peccato mundi se
ipsum obtulit. Moralium libro xvii et [illegible]

Quamvis simplicia rerum divinitatis non sit
aliud esse et aliud sapere, nec aliud
sapere et aliud fortem esse, quippe cum
ipsa fortitudo que sapientia, et ipsa sapientia que divini-
tatis essentia est, dominus tamen dyabolum quem ad faciem spec-
tat non virtute sed ratione, sed ratione superavit. Ipse
namque dyabolus in illa nos primi parentis, rationem supplan-
tavit, sibi iusti tamen sua homines quos iuste tenuit, qui libero
arbitrio conditus, ei iniusta suadenti consensit. Ad vitam
namque conditus in libertate proprie voluntatis sponte sua fac-
tus est debitor mortis. Delenda ergo culpa erat, sed nisi
per sacrificium deleri non poterat. Querendum sacrificium
erat, sed quale sacrificium pro absolvendis hominibus
inveniri poterat? Neque enim iustum fuit, ut pro rationali
homine, brutorum animalium victime cederentur. Requirendus ergo
erat homo qui pro hominibus offerri debuisset, ut pro rationali
creatura rationalis hostia mactaretur. Sed quid quod homo
sine peccato non poterat inveniri, et oblata pro nobis hostia
quando nos a peccato mundare potuisset, si ipsa hostia pec-
cati contagio non careret? Inquinata quippe non posset in-
quinatos mundare. Ergo ut rationalis esset hostia, homo
fuerat offerendus. Ut vero a peccatis homines mundaret, homo
et sine peccato. Sed quis homo sine peccato esset, si ex peccati com-
mixtione descenderet? Omne quippe genus humanum
in unica illa persuasione in se ipse contagium, ab ipsa ra-
dice polluerat, utique esse qui prescientibus apud dominum
in excedens a peccato liber appareret, cum ex eadem massa
editus, eque cunctos par in reatum involveret. Proinde
venit ad nos dominus propter nos, et in utero virginis factus
est homo pro nobis filius dei. Assumpsit pro nobis naturam, non
peccatis culpam. Sumpta est ab illo natura, non culpa. Sine
peccato quippe debuit esse, qui pro peccatoribus intercedere po-
tuisset, quia nimirum aliene pollutionis contagium non terget,
si ipsa sustinuit. Mediator itaque dei et hominum homo Christus
Ihesus intercedens pro peccatoribus, semetipsum iustum homines, qui
per alios indulgentiam rogatur[?] ostendit. Veniens itaque ad
nos de superioribus mediator noster, tenuit quod nos in veritate lan-
guoribus presens, quiddam nobis simile et quiddam contrarium op-
posuit. Ad homines quippe venit homo, sed ad peccatores iustus.
Concordaret nobis veritate nature, sed discreparet a nobis veritate iustitie.
Videns enim homo corrigi non poterat nisi per deum, videri
vero debuit, qui corrigendum, ut per homines formam imita-
tionis, an ante malus invitaret vitium. Sed videri ab homine
non poterat deus, homo ergo factus est, ut videri potuisset. Iustus
ergo et invisibilis deus apparuit similis nobis homo visi-
bilis. Et dum videri ex similitudine, curaretur ex iusto. Et dum veritate
generis concordat conditioni, virtute artis obviaret egritudini.
In carne quoque veniens deus, non culpam nostram excusavit,
non penam ex necessitate suscepit. Nulla enim peccati labe
pollutus, reatum nostrum teneri condicione non potuit. Et tamen
mortem nostram omni necessitate calcata, cum voluit sponte
suscepit. Factus pro nobis sacrificium corpus suum, ex humilitate
peccatoribus victimam sine peccato, que et humanitate mori, et
iustitia mundare potuisset. Hic ergo cum post

vapa vidit antiquus hostis/ mox temptacionibus impetiit/
et per diuersos aditus/ ad interiora eius moliens ir-
rumpere victus est/ atque ipsa inexpugnabilis mentis eius
integritate prostratus/ sed quia ad interiora non valuit ad
eius se exteriora conuertit/ ut quia mentis virtute victus
est eum quem decipere temptacione non valuit carnis saltem videretur
morte superare/ atque ut a nobis datum est permissum est
id quod ex nobis mortalibus mediator acceperat/ sed ubi po-
tuit aliquid facere/ ibi ex omni parte deuictus est/ et unde acce-
pit exterius potestatem domini carnis occidendi/ inde interius po-
testas eius qua nos tenebat occisa est/ ipse namque victus
est intus dum quasi vicit exterius/ et qui nos iure debitores
mortis tenuit/ iure in nobis ius mortis amisit quia per sa-
tellites suos eius carnem perimendam appetiit/ in quo nil
culpe debito inuenit/ Deus quippe nobis pro nobis mortem indebi-
tam soluit ut nobis mors debita non noceret/ antiquus autem hostis
pro excessu sue presumpcionis eam causam perdidit/ quam inique per
persuasionis legem possidebat/ et dum audacter eum in quo nil
competebat appetiit/ iure illum quem quasi iuste tenebat amisit
preda itaque deuictus est non virtute/ quando acceptam homi-
dem salutem ab homine possidendo relinquat/ ut in eum qui sibi pos-
set predes... cum illo qui super ipsum est tangendi presumpsit

Quod Christus mortuus et sepultus die tercia resurrexit

C. 14 — Mor. li. e. t. i. / omel' e' sc / pas ss' ge

Mediator dei et hominum per nos qui in morte spiritus carnis
tenebamur/ simplam morte carnis misericorditer suscepit/
et nostras duas quas reperit salubriter iuste dampnauit/ si enim o-
tramque susciperet/ nos a nulla liberaret/ sed simpla sua duple
nostre contulit/ et duplam nostram moriendo subegit/ unum no-
ctis in medio uno die in sepulcro/ et duabus noctibus iacuit/
quia videlicet lucem sue simple mortis tenebris duple mortis
nostre adiunxit/ et medietatem passionis sue aliquid de suo cor-
pore figuraret/ sexta uero feria passus est, sabbato quieuit in se-
pulcro dominico autem die resurrexit a morte/ presens enim
vita nobis adhuc sexta est feria qui in doloribus ducimur et
in angustiis cruciamur/ sed sabbato quasi in sepulcro quiescimus/
quia requiem anime post corpus inuenimus/ dominico vero die
dz. a passione iii / a quiete viii cum corpore a morte resur-
gemus/ et in gloria anime etiam cum carne gaudebimus/ (A) hoc
nostre saluator noster in se fecit hoc utraque signauit ubi
ut nos et dolor in sexta/ et requies in vii/ et gloria excipiat
in viii. Nequaquam autem mediator noster ita ut nos/ fuit
natus/ nec ita mortuus/ nec ita resuscitatus/ non enim ope-
rante coitu/ sed superueniente conceptus est spiritu/ natus autem
matris viscera et fecunda exhibuit/ et incorrupta seruauit/
Resurrexionem nos omnes cum nobis mouimur qui ad salutem
penam debitam expectamus nostre condicionis coartamur/ ille vero qui
ulterius ad minorem est expectacionis successionis pene
quia etiam nostram diuinitate subdidit/ penam namque mi-
si quia etiam nostram moriendo suscepit/ sic ipse ait potestatem habeo ponendi animam
meam, et iterum sumendi eam/ Resurrexionem non ut nos su-
mus, et tercius ... ... in fine seculi est dilata/ illius
autem est/ quia nostra vero in fine seculi est dilata/ illius
autem die iii celebrata/ et nos quidem per illum resurgimus
... ipse pro se/ nec enim qui deus erat sicut nos ... ab alio
resuscitari potuisset indigebat/ unde quod vero eius distat
a nostra/ quia non prius surgimus resurgimus/ sed ille/ pro eo
enim quod simpliciter homines sumus/ ad modo superiori/ ubi resur-
gamus ... indigemus/ ille autem cuius resuscitacionis
vim cum patre et spiritu sancto exhibuit/ qua tamen solus
in humanitate percepit/ deus ergo vere natus/ vere mortuus/
vere resuscitatus/ in omnibus distat a nobis in magnitudine
potencie/ sed sola concordat nobis veritate nature/ et in ...

Mor. li. xviii

operacionibus suis immensa nos virtute transcendit/ in uno tamen
a nobis i. misericordie unitate non disparat/ quia ergo ut predi-
ctum est nullus erat cuius meritis deus nobis propiciari deberet/ uni-
genitus patris formam infirmitatis nostre suscipiens/ solus iustus
apparuit/ pro nobis peccatoribus intercedens/ qui dum penam
nostram moriendo tolerauit/ corruptionem nostram resurgen-
do immutauit/ Ex ea etiam carne quam suscepit/ habet unde li-
bera qua redemit/ que redempta caro videlicet nos sumus
qui condicione nostri reatus astringimur/ sed tanti me-
diatoris equitate liberamur/ sed ipse ait. Si vos filius
liberauit, vere liberi eritis. Quod Christus electos suos extraxit de inferno

Hom. lxxii t omel' sr vna sabbati — C. 15

Per resurrectionem nostri saluator iustorum anime
ab inferni locis/ quamuis non penalibus sunt libera-
te/ et omnes electi qui quamuis in sinu tranquillitatis tamen
apud inferni claustra tenebantur ad amenitatem paradisi sunt re-
ducti/ quod cum ante passionem suam promisit nostra sua
dominus adimpleuit/ Si exaltatus fuero a terra omnia traham
ad me/ omnia videlicet electa/ omnia namque traxit qui de electis
suis apud inferos nullum reliquit/ non ... ab inferno
rediens dominus/ electos simul et reprobos traxit/ sed illos ex
in omnia sustulit quos sibi inhesisse prescriuit/ hinc in-
fideles quosque et pro suis criminibus eternis suppliciis
deditos ad veniam deus resurgendo reparauit/ sed illos
ex inferni claustris rapuit quos suos in fide et operibus re-
cognouit/ Quos etenim quia redemptor noster morte sua quanti
quanti pena soluit/ eos etiam qui celestis patrie vias — Mor. li. e
sectati sunt post transgressionem carnis inferni claustra
tenuerunt non ut pena quasi peccatores plecterentur/ sed ut eos
in locis remotioribus quiescentes/ quia nec dum interces-
sio mediatoris aduenerat ab ingressu regni reatus culpe
prime prohibebat. Redemptor igitur noster pro culpe nostre debito oc-
cumbens infernum penetrauit/ ut suos qui ei inheserant/
ad celos reduceret. Sed quo nunc hos redemptus ascendit
illuc per se si peruenire noluisset/ etiam sine redemptore per tan-
gere. Hostis igitur antiquus quos iure tenebat mortales perdidit/ — In omel' sr / maria dalui
quando eum in quo ius non habebat per magnam presumpcionem immor-
talem morte appetere presumpsit/ et supplantatoris sue vic-
toriam et ea que de humanis genere spolia ceperat a-
misit. Quod Christus cum electis suis ad celum ascendit — C. 16

In omel' viii sr eze t sr maria magd

Post quam redemptor noster
morte ante lucem surgens calcauit/ non solum
de inferno exiit/ sed et etiam ipsa inferni claustra
destruens abstulit et ab inferni vinculis absolutus/
in ipsa qui fuit forma quam assumpsit ad celum etiam cum electis
membris suis liber rediit/ ascendens ergo/ celorum regna
penetrauit humanitatem suam omnibus angelicis potestatibus pre-
sidens/ etiam maiestatibus archangelorum supposuit. In-
carnatus est unigenitus patris propter hoc quod homo factus est
infra angelos fuit/ sicut de eo scriptum est/ Minuisti
eum paulominus ab angelis. Resurgens autem et ascendens
in celos super angelos fuit/ sed de illo alibi rursum
scriptum est/ omnia subiecisti sub pedibus eius/ et sic
ipse ait Data est michi omnis potestas in celo et in terra/
per humane igitur assumpcionem nature/ et ipse est sub angelis
natus/ et ipse super angelos exaltatus/ qui et passionis
per virtutem exaltatur gloriam diuinitatis super angelos fuit/
sed tamen angelis ut deum est humanitate minoratus
ex qua et morti subiacuit/ Redemptor quoque generis
humani humanitatis quam descendendo sub angelis

Mor. li. xvii et xviii — assumpsit, ascendendo super angelos exaltavit. Dicit quoque Paulus apostolus: Christus Iesus qui mortuus est pro nobis, immo qui et resurrexit, qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Pro his pro nobis filius patri loquitur et interpellat, pro quod semetipsum filius nobis ostendit. Unigenito quippe filio pro homine interpellare est apud coaeternum patrem seipsum pro hominibus hominem demonstrare. Cui profecto naturae rogasse est, eandem naturam in suae divinitatis celsitudine suscepisse.

Mor. li. i — Interpellat igitur pro nobis Dominus non voce sed miseratione, quia quod in electis damnari noluit, suscipiendo liberavit. Sedens etiam ad patris dexteram, sine intermissione pro nobis holocaustum immolat, qui sine cessatione patri suam pro nobis incarnationem demonstrat. Ipsa quippe eius incarnatio nostrae emundationis est oblatio. Cumque hominem ostendit, delicta hominis mediator diluit, et humanitatis suae mysterio perenne sacrificium immolat, quia et haec sunt aeterna quae mundat.

C. 16 — In moral. li. xviii — Quod corpus incorruptibile factum est post resurrectionem suam

Humana natura postquam assumpta est ab auctore omnium, et in miraculis sublevata, atque super angelos deducta, a corruptione in incorruptionem sicut cristallum apud patrem est confirmata. Cristallum ex aqua solidatur et congelascit robustum, quoque ut forte nimis fit. Scimus vero quanta sit aquae mobilitas. Corpus autem redemptoris nostri, quia usque ad mortem passioni subiacuit, aquae simile nimis aliquid fuit, quia nascendo, crescendo, lassescendo, esuriendo, sitiendo, moriendo usque ad passionem suam per incrementa temporis mobiliter decucurrit. Cuius cursum intuens propheta ait: Exultavit ut gigas ad currendam viam. Sed quia per resurrectionis suae gloriam ex ipsa sua corruptione in incorruptibilem virtutem convaluit, quasi cristalli more duruit, ut in illo et haec eadem natura esset, et ipsa iam quae fuerat corruptionis mutabilitas non esset. Aqua enim in cristallum conversa, quia corruptionis eius infirmitas per resurrectionem suam ad incorruptionis firmitatem mutata est.

In pastorali ca° xxvii — Incessanter autem considerare debemus, quanta redemptor noster ab his quos creaverat mala pertulit, quod tot abiecta conviciorum probra sustinuit, quod de manu hostis iniqui captivorum suorum animas cottidie rapiens insultantium alapas accepit, quod aqua nos salutis diluens, a perfidorum sputis faciem non abscondit, quod advocatione sua nos ab aeternis suppliciis liberans, tacitus flagella toleravit, quod inter angelorum choros nobis perhennes honores tribuens, colaphos pertulit, quod a punctionibus peccatorum nos salvans, spinis caput supponere non recusavit, quod aeterna dulcedine nos inebrians in siti sua fellis amaritudinem accepit, quod qui pro nobis patrem quamvis divinitate esset aequalis adoravit, sub irrisione adoratus tacuit, quod vitam mortuis praeparans usque ad mortem ipsa vita pervenit. [illegible] debemus existere, quod tanta Deus ab hominibus mala pro bonis pertulit, quod hinc sine flagello non exiit, qui hic sine peccato vixit, et suscepit mortem ne mortem timeremus; ostendit resurrectionem ut nos resurgere posse confidamus, et incorruptibilis factus ascendit ad patrem, ut et nos qui membra corporis eius sumus, post mortem incorruptibiles futuros, et quo ipse qui caput nostrum est praecessit, subsecuturos et ascensuros esse speremus.

C. 17 — Mor. li. xxvii — Quod homines sint cives angelis facti

Post resurrectionem suam Dominus caelos ascendens, humana natura quae priorum parentum despecta fuerat, super caelos elevatur; et homo mediator editus, atque a caelesti patria exigentibus meritis longe depulsus, non solum ad statum conditionis reducitur, sed etiam gloriosius exaltatur, ut qui paradisum perdidit, caelum recipiat, et non solum hunc debiti sui reatus non teneat, sed hunc postea per dona cumulatius excrescat, ut ille contemptor Dei, ille imitator diaboli, si ad fructum paenitentiae redeat, usque ad celsitudinem intimae lucis contemplandae, et usque ad penetranda supernorum spirituum archana conscendat. Sunt et in redemptore nato et parvulo ab angelis adorato, coram angelorum chori in eius annuntiatione prodeunt, hymnum dicunt, et devicta priore vitae discordia, nos quos dudum despexerant cives agnoscunt, quia quos a nobis malicia disiungebat, iam nunc in terra natura iungebat. (marg.: tumeris)

Hinc est quod prius in incarnatione eius angeli ab homine se adorari concedebant, sed post mediatoris adventum recusabant. Prius enim homines carnalibus corruptionibus deditos, et nec abscisos carnalibus corruptionibus redemptos, quos ab electione noverant, istos contempnebant. Postmodum vero humana natura, eo iam sibi subtracta, habere non poterant, quam hanc in auctore suo super se elevatam ipsos ducta videbant; neque enim iam debebat in membris subiecta despici, quae in ipsorum membrorum capite meruit prelata venerari. Iesus Christus qui pro nobis [illegible] mediator angelus exstitit, aequales nos angelis virtute suae immortalitatis fecit. Vivendo et moriendo docuit mortem non metuere, resurgendo de vita confidere, ascendendo de caelestis patriae hereditate gloriari, ut quo caput praecessisse conspicimus, illuc se subsequi et membra gaudeant. Omnes autem nos quia in eius fide nati sumus, eius procul dubio corpus existimus. Non quam fragilitas humana despiciat, unigeniti sanguinem considerat, et in ipso suo conspicit quam magnum est quod tanta valeat. Rependat salutem, quod caput praecessit; et quae ad vinculum praecepti astringitur, ad sperandum quoque roboretur. Confidat caelos, spes superna patriam, angelorum se sociam sciat, atque in suo capite prelatam se etiam angelis gaudeat. Dominus Iesus Christus redemptor noster per mortem ac resurrectionem suam ascensionemque nos ad immortalitatem et ad superna gaudia reduxit, et nos ad caelestia revocans, patriae caelestis dampna reparavit, et angelorum numerum implevit. Ad hoc ergo omnium maxime frequentiae solemnitatis festinemus, quo etsi necdum visione possumus, desiderio et mente migremus, ubi cum eis quos redemptor noster videre mereamur. Amen.

Explicit liber quartus. Incipiunt capitula libri quinti

Quod dns misit pdicatores suos p mundum

Mor. li. vij. Homel. sr. mgra magd.

C.1. adhuc de c. i. d. [illegible]

Sicut adam dormiente eua pducitur. sic moriente xpo eccla formatur. post mortem eius et resurrectionem suam ad predicandum eum p omnem terram dns discipulos suos misit. et de morte qua passus fuerit nomen eius pomnem psu mundum crevit. ex qua hunc infidelis turba se extinxisse credidit. et quem gaudebat occisum nunc dolet mortuum. qm hunc ad suam gloriam agnoscit pvenisse penam.

Mor. li. p. et xxi et xxiiij

Contra superbientem quippe dyabolum agunt. ne dimis hos fecit. quia deus qui ad redemptionem mundum venies et suos contra mundi superbiam pdicatores mittes. relictis his sapientibus insipientes. relictis fortibz debiles. relictis divitibz paupes elegit. et pdicatores in firmos abiectos qz qui potentes ipsos et fideles poplos colligere huic studuit. Ad pdicandum namqz enim tales venire debuerant qui de laude propria nil habebat. ut tanto solius veritatis agnoscere esse quod ageret. quanto et apte cerneret qui ad hoc agendum ydonei per se no fuisset. Ipsa igitur ecclie sue principia litteratos phiberi ignara. ubi videlicet ouiet in pdicatoribz suis redemptor ondit. quod ad vitam poplos credentes no sermo sed causa faceret.

Qr pdicatores sci faciebat miracula. In omel. sr. misit ihc discipulos

C.2. Contessa sunt et adiuncta fas pdicatoribz a dno miracula. ut fidem verbis daret virtus ostensa. et noua facerent qui noua pdicarent. Florente enim mundo ostendente quem hominibus diu in hac vita carne subsistere. rerum opulentia exuberante. quis cum audiret aliam esse vitam crederet. quis invisibilia visibilibz pferret. Sed ad salutem redeuntibz infirmis. ad vitam resurgentibz mortuis. caecis iudiciam recipientibz. leprosis mundatis. a iure spiritu inmundis demoniacis ereptis. quis no crederet quae visibilibz miraculis exactis. quis no crederet de invisibilibz audiret. Ad hoc quippe visibilia miracula coruscant. ut corda audientium ad fidem invisibilium pertrahat. ut p hoc quod mire foris

agitur hoc quod intus est longe mirabilius esse senciatur. Sunt aut nonnulli qui cum mira aplorum opa audiunt. quod accepto. spiritu s. mortuos verbo suscitarent. ab obsessis demonia pellerent. ventura quoque pphetando pdicaret. et linguarum verbum dei omnium gentium loquentes lingua predicaret. quia ventres habent nunc in ecclia no videt. spiritualem iam abesse. supna graciam suspicantur. Nesciente pnsare quod scriptum est. Adiutor in oportunitatibz in tribulatione. Tunc quippe sca eccla miraculorum adiutorio indiguit. cum eam tribulatio psecutoris pressit. Nam postquam superbiam infidelitatis edomuit. no iam virtutum signis sed solum opinmentia requirit. quibus illa pmilios omnes cum optimitas cognoscit. Scriptum quippe est. lingue in signum sunt no fidelibz. sed infidelibz. Ubi ergo omnes fideles sunt quae cum cognoscit. ut signa monstrentur. non est igitur mirum si ppagata fide. crebra miracula no fiunt. quia et ipsi hoc apli in quibusdam iam fidelibz no fecerit. Paulus namqz pdicator egressus ad insulam. militene venientes egrum infidelem prem s. publij orando ad salutem renovavit. et tamen egrotante thymotheum adiutorem evangelij sui non medici pcurat. [illegible]

Mor. li. xx. ix. xxx.

C.3.

De incredulitate iudeorum et fide gentium

Post mortem vero redemptoris dni sca parenit eccla. et meruit est gentibz dilatata. Cum enim dns cunctis mors perijt. fidem suam in gentibz dilatavit. et incarnatus in iudea quae posita in medio gentium fuit. clarissimus sepli circumqzqz positos ex gentilibus omnibus collegit. et innumera credencium corda. sicut excessit extendit. pauca quippe ex iudaica plebe ipso pdicante crediderunt. innumeri vero gentium populi vitae vitam illo moriente secuti sunt. Ex incomprehensibilitate dum indicij. quamvis mentis oculo no valet penetrari. quia et primum iudea credidit. gentilibus omnium in pfidie sue obstinacione pmanente. postmodum vero ad fidem gentilium corda mollita sunt. et iudeorum infidelitas obdurata. Cum enim dns iudeos tunc irans iudeum repulit. et illa mollia et impenetrabilia fidei corda iudeorum in insensibilitate versa sunt gentilium. Factumqz est ut sicut dudum ad percipiendum fidem gentilitas fuerat obdurata. ita postmodum ad fidem gentilitatis suscepit. iudee poplo pfidie tempore durescerit. Et sacra attestatione eloquia dicitur. quod iudea quae nunc deserit ad fidem simul in fine collige. hinc namqz ysaia

34. q. i. c. hac ratione [illegible]

quia si fuerit numerus filiorum israel quasi arena maris, reliquie salve fient. Plebs quippe israelitica, quam ubertim infidelitas colligeret, in ipsis sancte ecclesie exordiis crudeliter obduratam sancti predicatores veritatis reliquerunt, ad intorum verba spiritus. Quod tamen mira rectoris dispensatione agitur, ut nimis gratia predicationis, que recepta in uno populo latere potuit, totius gentilitatis repulsa dilataretur. Cum enim iudea ad unum persecutoris infremuit, apostolos vitam suam in cunctarum gentium generationem dilatavit, et illa preiudiciam tamen captiva dispergitur, ista ubique per gratiam in honore tenditur. Si enim non gravium petrus nosset, solum israelitici populi predicator remaneret. Si enim pauli virtutes agnosceret, nisi hunc iudea ad mundi notitiam persequendo transmisisset. Ecce iam qui flagris et contumeliis ab israelitica plebe repulsi sunt, per universi fines honorantur. Sancta quippe mira dispensatione consilii predicatores suos dominus una premisit tamen gente opprimi, fecit mundi cardines in dilatari.

C. 2 Quod mixta ecclesia sit bonorum et malorum. Mor. li. vi. et i.

Sancta ecclesia per predicatorum ex Omel. sup. Eze. c. x.
omni genere hominum congregetur et ad conditionem dei et adversum peccatores, sapientes et fatuos, liberos et servos, divites et pauperes, fortes et infirmos domino s. o. vocet. Sic enim spes gratie, cum sibi divites subicit, pauperes non repellit, cum fortes humiliat, ad se venire debiles non recusat, cum nobiles colligit, simul et ignobiles apprehendit, cum sapientes suscipit, imperitos simplicitatem non contempnit.

Mor. 23 q. 4 / h. ut vita / ut in re

Mor. li. i. et i. / Omel. sup. Eze. / vi. c. homo / si quis erat

Ad sanctam usque ecclesiam cum bonis et malis credendo conveniunt, et nec boni sine malis, nec mali sine bonis esse possunt. Proximus est quippe filiorum diversitas, quia sic omnes ad fidem generat, ut tamen omnes per munitionem vite ad libertatem spiritualis gratie, carnis coniugalis non perducat. Quomodo namque unus noctis est ut diam secundum prius perimori perga, tunc autem discernitur cum puniendum. Boni enim soli nusquam sunt nisi in celo, et mali soli nusquam sunt nisi in inferno. Hec autem vita, que inter celum et infernum sita est, sic in medio consistit, ita permixtim utriusque cives communiter recipit, quos tamen sancta ecclesia nunc indiscrete recipit, et post discernit in egressione.

23 q. 4

Tamquam ergo boni sunt, quia dum in hac vita subsistunt, eos minime malos debent tollere, namque quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam suam testis est quia bonus non est. Non autem valde est laudabile bonum esse cum bonis, sed bonum esse cum malis. Sicut enim gravioris culpe est bonum inter bonos non esse, sic immensi est preconii bonum etiam inter malos consistere. Tollerandi sunt ubique mali. Sicut abel fieri non valet, quem caym malicia non exercet.

Quod vitari debeat societas malorum. In omel. ix. sup. Ezechiel. C. 4

Unum est pro quo debent vitari societas malorum, ne si fortasse corrigi non valet, ad interitum sui et alios trahat, et cum ipsi a malicia non mutantur, eos qui sibi coniuncti sunt non putant. Unde paulo ait: Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Sic enim verba pravorum audiendo cottidie sumimus in mente, sicut flando et respirando aerem trahimus corpore. Et sicut malus aer assiduo flatu tractus inficit corpus, ita perversa locutio assidue audita infirmitatem inficit animi, ut tabescat delectatione pravi operis assidua iniquitate sermonis. Sicut ergo perfecti viri perversos proximos non debent fugere, quia et eos sepe trahunt ad rectitudinem, et ipsi nunquam trahuntur ad perversitatem, ita infirmi quique declinare debent pravorum societatem, ne mala que frequenter audiunt, et vitare et corrigere non valent, delectentur imitari.

C. 6 Catholice sancte ecclesie. Mor. libro xii. et viii. xviii.

Hereticorum pravitas relinquentes recta fidei catholice sancte asserunt, et suis sibi variis allegationibus contradicunt. Arrius quippe tres personas in divinitate suscipiens, tres etiam deos credidit. Contraque Sabellius unum deum suscipiens, unam credidit esse personam. Sed hec etiam rectum sunt predicans trinitatem, indeclinabilis tenens, et unum deum predicat, tres personas contra Sabellium asserit, et tres personas contra arrium asserens, unum deum confitetur. Porro contra sunt nonnulli qui deo se iniuriam existimant irrogare, si eum veram carnem fateantur assumpsisse, aut si eum veraciter pro nobis credidimus carne mori potuisse. Cumque deo quasi plus honoris tribuere conantur, laudes de bonitatis illius negare coguntur. virtus Secundum enim ei est in laude caritatis sue potencia, quam vera... Sed pro nobis dignatus fecit ad susceptionem, que ei videretur indigna. Sed ante esse verum carnem vera quod illius confitetur morte.

Mor. li. xiii

C. 7 Quod antiqui patres veteris testamenti a fide esse non sunt divisi. In omel. iii. viii. et v. sup. Eze.

Una est enim electorum predicantium atque sequentium, qui ipsa fides atque unitatem ipsum tenuit corda sequentium sub testamento novo positorum, sicut etiam paulum dicit: habentes eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: credidi propter quod locutus sum, et nos credimus propter quod et loquimur. Spiritualiter quippe illi patres omnipotentem deum, ita trinitate credidere, sicut decadi carnem et nomen patres apte loquenti sunt. Ysaias namque dicit angelica agmina in celo clamantia: Sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth.

ut in personarum trinitas monstraretur, in uno solus dominus
sed ut una esse substantia appareret, non domini
sabaoth, sed dominus esse perhibetur. Paulus quoque loquitur
dicens qui prius [illegible] et ex ipso, et in ipso sunt omnia.
Ex ipso videlicet ex patre, per ipsum per filium, et in ipso ac
in spiritu sancto. Quae utique ipsum divisis manifestis adiunxit,
ipsi gloria in secula seculorum amen. Qui enim non dicitur ipsis, sed ipsi,
quodammodo ter ipsum distinxit personas, et subiungendo ipsi non
divisit substantiam. Etsi enim ante ipsi patres antiqui redemp-
toris nostri presentiam corporalem non viderunt, tamen a
sancta ecclesia divisi non fuerunt, quia mente, opere, pre-
dicatione ista iam fidei sacra tenuerunt. Sic enim
nos impleta passione redemptoris nostri, ita illi per
fidem eiusdem ventura sunt salvati. Et sic illis
[illegible] passione ac resurrectione domini sanata sunt. Ita
nos preterita passione illius ac permanente in se fide a
resurrectione salvamur. Que igitur priores nostri expectando
[illegible] crediderunt et amaverunt venturum hominem,
nos et venisse credimus, et amamus eiusque desiderio
accendimur, ut eum facie ad faciem contemplemur.
Patres autem precedentes non ex [illegible], sed in tempore
huius sancte ecclesie fuerunt, et tamen ab eadem fide di-
visi non sunt. De persecutione sancte ecclesie Mor. li. ix. et xviii.

C. 8. Duobus modis ecclesia sancta persecutiones patitur,
ab adversariis scilicet verbis aut gladiis.
Verborum persecutiones ab hereticis non patimur, cum
ipsi nunc linguis subdolis, et similiter falsis blan-
diuntur. Hoc enim tempore prava que sentiunt in pectore con-
primunt, et aperte dicere non presumunt. Persecutiones
vero gladiorum in fine mundi secuture sunt, cum
perversi et carnales aperta predicabunt voce
quod nunc occulta moliuntur cogitatione, cum catholicam
ecclesiam non solum iniustis vocibus, sed etiam
Mor. li. xiii. plagis crudelibus premet. Secta autem contra [illegible]
adversa vite presentis tollat, ut hanc superna [illegible]
ad eterna premia perducat, carnis sue morte de-
spicit, quia resurrectionis gloriam intendit, et custodia
quae sunt patris presentia vero persolvit. Resurrecti-
one [illegible] spe fortitudinis convaluit,
[illegible] in suo capite vite iam factum [illegible]
corpore [illegible] substantie sequitur. De unitate

Sola est sancta ecclesia per [illegible] sancte ecclesie Mor. li. xxx.
C. 9. sacrificium domini libenter accipiat, sola que
[illegible] fiducialiter intercedat [illegible]
hostia [illegible] peccato. In una domo comede-
tur nec efferetur de carnibus eius foras. In una namque
domo agnus comeditur, quia in una katholica
ecclesia vera redemptoris hostia immolatur. De cuius
carnibus divina lex efferri foras prohibet, quia
dare sanctum canibus vetat. Sola est in qua bona opera
fructuose peraguntur. Unde et ob mercedem dena-
rium non nisi qui intra vineam labora-
verant acceperunt. Sola est que intra se positos
valida karitatis compage custodit. Unde et
aqua diluvii archam quidem ad sublimiora
sustulit, omnes autem quos extra archam invenit
extinxit. Sola est in qua superna misteria
contemplantur veraciter. Unde et ad moysen dominus
dicit: Est locus apud me, et stabis super petram,
et paulopost: Tollam manum meam et vide-
bis posteriora mea. Quia enim ex sola katholica
ecclesia veritas conspicitur, apud se locum esse dominus
perhibet, de quo videatur. In petra moyses ponitur
ut dei speciem contempletur, quia nisi quis fidei
soliditatem tenuerit, divinam presentiam non agnoscit.
De qua soliditate dominus dicit: Super hanc petram
edificabo ecclesiam meam. Sola est ecclesia in qua quisque Mor. li. xviii.
fidelis voluerit conflari, ab omni peccati [illegible]
peccatorum sorde purgari. Sicut enim auro locus
est in quo conflatur, sic universalis ecclesia locus
est conflationis fidelibus, in qua tribulationibus affli-
guntur [illegible] et [illegible] peccatorum sordibus
persecutionis igne purgantur. Unde scriptum est [illegible]
[illegible] aurum et argentum. Homines vero
reprobabiles in camino similitudinis non [illegible] in
katholica ecclesia vel [illegible] sunt, in auro locus
est conflationis, et neque [illegible] marcescit, [illegible]
[illegible] vel ut ita dicam [illegible]
assertio in officina caritatis, in qua deus et pro-
ximus [illegible] diligitur, quisque autem ex veritate
[illegible] patitur, [illegible] fieri non
potest, [illegible] si quid pro deo amabilis, si quid [illegible]
[illegible] hanc potius sustinuit [illegible]
[illegible] non autem purgari potest. Sicut enim omnes
sancte pacis amatores summo studio [illegible] que
[illegible] sicut [illegible] invenire, sicut [illegible]
tenere, sicut remissionem peccatorum vel [illegible]
[illegible] vel [illegible] ubi [illegible] in ka-
tholica [illegible] nisi [illegible]
[illegible] quia [illegible] tempore [illegible]
[illegible] et [illegible] dum [illegible]
[illegible] dum [illegible] est [illegible]
[illegible] qui [illegible]
magna [illegible] quibus dicitur [illegible]

venire ad me talium est enim regnum celorum. Et nisi quis sinceris et efficaciam sicut parvuli non intrabitis regnum celorum.

De bap. mortalis l. iiii. c. xix.

C. 10. Omnes homines/ et cum bonis dei infantes quos a culpa originis non liberat salutis sacramentum/ hic et ad tormenta perveniunt etiam/ Et a presenti luce subtrahuntur. etiam qui nullum proprium addiderunt/ ex solo originali peccato dampnantur/ Dum igitur cum tam primi parentis culpa concipitur et so[...] dampna iustum est districtione/ de propagatione mortalis velut arbor infructuosa/ servit in ramis/ cuncti tamen quod tenet contradicit/ post adventum quoque passionis redemptoris/ ad solvendum primi reatus vinculum/ valet unda regenerationis et unda baptismatis/ etiam qui ipsa que salutis unda non diluit/ originalis culpe supplicia non amittunt/ ipse per semetipsum veritas perhibet dicens/ nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non habebit vitam eternam. Et quod enim apud nos valet aqua baptismatis hoc egit apud veteres vel pro parvulis fides sola pro maioribus virtus sacrificij/ vel pro hijs qui ex abrahe stirpe prodierant misterium circumcisionis (ex culpa n. quadam) ex originali peccato polluimur filios sed originale peccatum quod a parentibus trahimus, nisi per baptismatis gratiam solvatur etiam parvuli pena portamus, qui enim ad hunc videlicet cum illis sumus (sed tamen ab originali culpa per baptismum liberamur/ iam non parentum culpas sed quas ipsi commisimus habemus.

Singulis sacerdotibus qui baptizat. mor. li. xviii.

C. 11. Omnes qui sacri baptismatis unda diluuntur qui ante baptismum propria pravitate sordidi fuerant/ in baptismate spiritu sancto superveniente nitore vestiuntur quare ut longe aliud appareat esse quam erat/ unde etiam baptisma, id est tinctio, dicitur ipsa in aqua descensio/ tinguntur quippe qui baptizantur/ et qui prius indecori erant/ et nigri deformitate vitiorum/ accepta fide pulchri redduntur et dealbati gratia/ et ornamento virtutum. Et quos quidem sacerdotes ad sanctum baptisma fideles venientes peccatis viduant per impositionem manuum mentes a deo spiritu sancto accipiunt, atque ipsi ad regnum celorum pertingunt (et ecce nos per negligentiam nostram deorsum tendimus. Confunduntur ergo sacerdotum manibus expiati celestem patriam et ipsi sacerdotes ad inferni festinant supplicia per vitam reprobam. (Cui ergo rei mali similes dixerim malos sacerdotes nisi aque baptismatis que peccata baptizatorum diluens illos ad celeste regnum mittit et ipsa in cloacas postea descendit (Timeamus hoc fratres conveniat huic actioni nostrum ministerium. De peccatis nostris relaxationes cogitationibus cottidie/ ne vita nostra peccato obligata remaneat pro qua omnipotens deus aliis cottidie se placat/

De duobus pueris quorum unus baptizatur alter non baptizatus moritur. C. 12. Mor. li. xxvii.

Doctores et quique perfecti cognoscunt propriam demum agnovi factum sit/ sed eius opera vel iudicia comprehendere nequeunt/ que ab illo cuncta supposita sunt, unde salomon dicit sicut ignoras que sit via spiritus, et qua ratione compingantur ossa in ventre pregnantis, sic nescis opera dei qui fabricator est omnium/ et psalmista. Iudicia tua abyssus multa, ut enim ex multis loquar, duo ad hanc lucem parvuli veniunt, sed uni datur ut ad redemptionem per baptisma redeat, alter ante subtrahitur quam hunc regenerationis unda perfundit, et sepe fidelium filius contra fidei sacro renovatur, sed fortasse aliquis dicat quod hunc deus ceterum presciens etiam post baptisma noverat et ideo eum ad baptismatis gratiam non perducit (quod si ita est peccata quorundam procul dubio puniuntur que sunt perpetrata punitum/ et quis ita recte sentiat dixerit/ quia deus omnipotens qui alios a peccatis faciendis liberavit hoc in aliis etiam non perpetrata condempnat (occulta namque sunt eius iudicia/ et que observari nequeunt conspicua tamen debent humiliter venerari.

Quod omnia peccata in baptismo dimittuntur. mor. li. xxiii. et epistola ad c[...] C. 13 ordini patam

Rubri maris transitus figura sancti baptismatis fuit/ in quo egyptij hostes filios israel a tergo sunt mortui/ sic quippe omnes qui in sancto baptismate tinguntur/ eorum peccata per lavacrum quasi eius velud a tergo hostes egyptij moriuntur/ qui quod dicitur in baptismate peccata funditus non dimitti/ quid est in mari rubro egyptios non veraciter mortuos esse non fateatur egyptios/ quia necesse est in baptismate peccata funditus mori/ quia nunc in absolutione nostra veritas virtutis plus valet in absolutione nostra veritas. quam umbra veritatis. Sciendum est autem quia quamvis baptizati sumus iam quidem mare per quam baptizati sumus rubrum transivimus/ sed adhuc in heremo vite hostes alios ante faciem occurrunt in nostri ...nemy iam peccata prima velud extinctos egyptios relinquimus post terga/ sed ad huc vitia nocentia quasi hostes alij obviant ut ad terram promissionis pergentibus iter ceptum intercludant/ Iam priores culpe velud insequentes adversarij sola virtute divina prostrate sunt./ sed dum in hac terra vivimus/ priusquam ad terram promissionis pertingamus/ tepescente stimuli

q(ui)a hostes aliq(uan)do co(n)t(ra) faciem venim(us)/ et nos
ad terram viuentium tendentes mille fatigant
temptationes/ quas est necesse ut cum n(ost)ro superem(us)
labore. **De fide et operibus in omel(ia) vii. (su)pe(r) p(ar)tem s(e)c(un)d(am) eze(chielis).** C.i.
Nequaquam ex operibus ad fidem peruenitur/ sed
ad opera per fidem pertingitur/ Cornelius enim
centurio cuius elemosine ante baptismum angelo teste
laudate sunt, et orationes quoque cum elemosinis
placuerunt/ fidem habuit/ sine fide enim inpossibile est
placere deo. Creatorem quippe omnium verum deum
sciebat, credebat et orabat/ sed quia eius filius
omnipotens deus incarnatus esset ignorabat/ bona
autem actione promeruit/ ut deum perfecte cognosceret
et incarnationis eius misterium crederet/ quatenus ad
sacra baptismatis perueniret. C. Fide autem venitur ad — In omel. ix. s(upe)r Eze.
operationem/ sed per opera solidatus est in fide/ vnum
autem sine alio nichil prodest/ quia nec fides sine
operibus, nec opera sine fide adiuuant/ nisi fortas-
se pro percipienda fide fiant/ sicut cornelius ante p(ro)
bonis operibus meruit audiri/ quam fidelis existeret/
quia bona faciebat opera pro fide percipienda. C. Constat — Mor. li. xxxv et in omel. s(upe)r Eze. ... in t(e)xtu ...
enim quantum hoc pertinet unde exaudiri meruit/
Veraciter ergo fidei nostre in consideratione vite nostre
debemus agnoscere/ tunc enim veraciter fideles sumus/
si quod verbis promittimus/ operibus complemus/ in die
quippe baptismatis omnibus nos antiqui hostis
operibus, et pompis omnibus abrenuntiare promisimus/
Itaque unusquisque vestrum ad considerationem suam mentis
oculos reducat/ et si seruat post baptismum quod
ante baptismum spopondit/ certus iam quia fidelis
est gaudeat/ Si vero quod spopondit minime
seruauit, et ad exercenda praua opera/ ad concupis-
cendas mundi pompas dilapsus est/ quod er-
rauit plangere studeat/ Apud misericordem namque
iudicem, nec ille fallax habebitur, qui ad veritatem re-
uertitur postquam mentitur, quia omnipotens deus, cum
libenter penitentiam nostram suscipit, ipse suo iudicio
tegit quod erramus abscondit/ Sunt quoque nonnulli aduersa-
rius, toto mentis annisu, in illorum se morte exurgit/
quos contra se respiratos cognoscit, et illos qui bap-
tismatis sacramento sunt subtracti, et sub christianitatis
nomine positi, quia vite bone neglegunt/ post confessionem
redemptoris suscipit/ post lauacri undam polluit/
post sacrum celestium ad inferni profundum rapit/
fidem non tenet/ sed vera fidei non tenet, qui
fidem non tenet/ sed vera fidei non tenet, qui
ante apte illius sermone, aut expuerit corde que
agnoscit prauitatem/ et si sancta videantur ut veraciter
dei/ ad celestem patriam proficiat/ sed audiat
et vite bone neglegens nunc perducit/ quia si
tamen cui ambulandi negligitur/ iter cursum

credendo iam iter tenemus. Vera ergo fides est, quae in hoc quod
verbis dicit moribus non contradicit/ et ille vere credit
qui exercet operando quod credit/ unde contra quosdam
falsos fideles/ qui fidei nomine retinent/
paulus dicit/ Confitentur se nosse deum, factis autem negant/
Hinc iohannes ait, qui dicit se nosse deum, et man-
data eius non custodit mendax est/ Hinc iacobus
ait fides sine operibus mortua est. Qui hoc ea que
recta sunt de condicione pro fide mentitur, sed tamen opera
fidei tenere contempnit/ inedulicatis relinquitur/ qui
ab eo quod credit ...de/ vivendo reprobatur. C. De ypocritis — C.i.
Multos peste **Dia christianorum mor(alia) li. xxxiii.**
ypocrise infirmitatis obsessos/ sub sancto nomine
opera turpitudinis contrarie pater absondit/ quos
tamen si leuis prosecutionis aura perflauerit, mox
ex area velud paleas tollit/ multi namque sunt in
ecclesia fide, non ope, quorum paulus apostolus vitam
notat/ quia confitentur se nosse deum, factis autem negant/
Quod etiam quippe ecclesiam sunt pietatis specie/
sed ecclesiam inuenti sunt impia quisque dicuntur/
aut idcirco proximos vocatione sequuntur/ quia non
se sublimius exaltato, pene omnes in fideles in
derisi aspiciunt/ et pro eo quod hoc alios, vocari
audiunt, ipsi non videri fideles erubescunt/ sed quod
dici gloriantur, esse negligunt/ quia rem virtutis
intime ad decorem sumunt vesionis extrinsece/ et quam ... — si
ante supremum iudicium, inde confessione confiscunt/ infide- — ...
les ... humanos oculos velamento palliantur fide
professione. Nonnulli vero fidem medullitus tenent/
sed fidei ullatenus curant vivere/ in sequuntur enim
moribus quod verum credunt, quibus diuino semper
contingit iudicio/ ut per hoc quod nequiter viuunt
et id perdat quod salubriter credunt. Incessanter non
op. prauis actibus se polluunt, et super hoc vindictam — Ro
iusti iudicii posse venturam diffidunt, et sepe tamen
neglegunt viuere, et usque ad perfidiam dilabuntur/ — Ro
ullo prospectu, nam qui districtum iudicium non credit
iminet, qui se inulte suspicantur peccare, quam parto
fideles prius dici vel esse, fidem quippe perdidisse
convincuntur operibus malis. ... supplicia
reddi posse non credit, quia [illegible] fidei digna
opera sine contempnunt, etiam qua tenere videbantur
fidem perdunt. **C. De falsis christianis qui negant christum absque persequente. Mor. li. xxx** C.iii.
Sunt plerumque quos quosdam in pace
ipse esse sperantur constitutos, et se simulans
esse quod non sunt, in fideles esse ueniunt/ viden-
dos namque nonnullos ita personam potentis accipe-
re requisiti ab eo, ut fauore eius non dubitet

in eam proximi vero negat / et quis est veritas nisi
ipse qui dixit Ego sum via veritas et vita / neque enim
Johes — Baptista nisi de confessione Christi / sed de iustitie veritatis neg-
situs occubuit / sed quia Christus est veritas usque ad
mortem idcirco pro Christo / quia videlicet pro veritate periit
(Penas quoque an oculos, quod aliquis penetratur pro
potius accepit, et ne verbi saltem minima perti-
veritatis negavit, quid rogo iste faceret in dolore penarum /
qui verum erubuit inter flagella verborum. Ecce et post hec
ante oculos hominum adhuc vanus est / et tamen si eum dominus
vel districte disposuit iudicare / iam non est. Videlicet
aut alios qui pro loco magisterii exhortandi sunt
officia arguendi ex commissi / quia videre aliquos
illicita admitti / et tamen dum quod hominibus potentium
offendere gratiam metuunt / arguere non presumunt. Ecce est
vere est / quid aliud facit nisi videt lupum venientem, et di-
mittit oves et fugit. Fugit, quia tacendo tacuit /
et despecta eterna gratia / temporalem gratiam plus a-
mavit. Ecce an potentis faciem, intra sui se late-
bras silentii abscondit / et sicut pro secreto publice
sic occultum locum timor dedit / Hi namque de illis
qui regnum Dei / diligunt gloriam hominum magis quam Dei / qui igitur
talis est, si hic districte iudicatur, et pro secreto pub-
lica desinit, et tamen tacendo verum negavit. De

C ii — **L**ex sancta ecclesia sunt lius quod non credit celum
non nulli / qui verum io sibilla in nomine et si siquis vult post
confitentur, quia cunctos aspiciunt vanos esse /
nam si nunc ad instans gloria hodie non est, et professiones
vero ecclesia non haberet. Sunt itaque nonnulli, qui
vanitatis nove censentur / sed vanitas non habet
fidem / sola omnia visibilia esse estimat / invisibilia
non appetunt, quia nec esse suspicantur / sed inquid
mores sancti, carne suam in morte daret / in suis
actissime constitutis esse vitam / pro qua mori debu-
issent. Et ecce qui ita crediderunt miracles choruscant,
ad extincta namque eorum corpora vivi egri veniunt

et sanantur / veniunt et ademoniis vexantur
demoniaci veniunt et liberantur / quid ergo veniunt
viventi vivunt. Sed in mortuorum miracles vivunt sed ubi
mortui sunt. Certissime itaque aliam vitam
lucemque invisibilem, non solum credimus, sed a deo
quaeramus / nec lucem, quae loco clauditur, et
loco finitur, quae noctium intempore variatur, et
a nobis cum pecoribus cernitur / sed lucem queramus,
quam videre cum solis angelis possimus, quam nec
initium inchoat, nec finis angustat, ad quam
perfecto lucem via fides est. Sed ad hoc carnali
cogitatione dicitur quo possum lucem querere, quam non
possum videre / videlicet in certum est si sic quod corpo-
reis non in filiis oculis. Cum sed cogitatione
est quod vivens quisque videat, qui et heres

ipsa que sentit non per corpus, sed per animam cogitat / et
nec suam etiam videt / nec tamen se dubitat animam habe-
re quam non videt / ex invisibili anima visibile regitur
si anspicatur quod est invisibile / prius corruit hoc
quod visibile stare videbatur / ex invisibili quoque sua in hoc
visibili vita vivitur / et esse vitam invisibilis dubitatur

Omnipotens deus Cum potentibus huius mundi qui minores nascentes
prevenientes ecclesie impugnabat ca. Mor. li. xxxi — c i. — C ig
quod in primordiis nascentis ecclesie potius huius
seculi / leve nigri eius, crassa cordis cervice re-
cusaret suscipere / ait beato Job tenente typum
sancte ecclesie, numquid volet rinoceros servire tibi / ac si
apertius dicat / numquid hii qui fatua superbiunt
elatione / sine meis adiutoriis tue subdentur
predicationi / Rinoceros indomite omnino nature est
ita ut si quando captus fuerit teneri nullatenus possit /
impatiens quippe, ut fertur illico moritur. Ceterum
vero Rinoceros, qui eadem grecis explanibus, rinocerus
seu unicornus nominatur, tante fortitudinis est ut nul-
la venatorum virtute capiatur / sed sicut hii
asserunt, qui describendis naturis animalium in-
vestigatione laboriosa sudaverunt / virgo ei pu-
ella proponatur, que veniente sinum aperit / in
quo ille, omni feritate postposita, caput deponit /
sic ab eis a quibus capi queritur, repente velud
inermis inveniatur. Fulvo quoque colore describi-
tur qui et cum elephantibus etiam aggre-
ditur / eo cornu, quod in nare singulare gestat /
ventre adversantium ferire perhibetur, ut cum ea
que molliora sunt vulnerat / impugnantes se fa-
cile sternat. Huius Rinocerotis nomine, litteria hy-
menisterium sonat in nare cornu. In nare vero — +in rinoceronte hic itu peccatis hii sancti designat
facetas, in cornu elatio figuratur / vel ipse in eo
summe principatus predicacionis qui tempore fuerat ecclesie — +Cum hic dicit quod superbis eius et tunc
cornu elevari dum pro his certius in flatu honoribus /
mentis insignis intus incrassatur, in quibus itaque
inscriis nascentis ecclesie / dum cum illam dominantium
se peccatis extollit / et in eius nece crudeliter in-
se ipsa cruciter anhelavit / ipsa eos huius rinocerote cornu
inermis vel singula, est dum est ventilata / et quod fundatus, intercede cum
dum est ventilata / et quod fundatus, intercedens est
percussa / sed divina gratia dispensante / et illa moriendo
vivificata convaluit / et cornu suum rinoceros iste
ferendo lassatus inclinavit. Sed hoc melius ordine
si ille et postea in superbia, et postmodum pro opus te-
sti in spiritu nos admodum paulo deducatur / quod cum
predicamenta veritatis, de legis operibus, elatione fatua
confisus, dum contra deum / se quod de custodia legis
nescire occulit, cornu in nare gestavit / Rino-
cerus quoque iste, nare gestabat cornu, quod peccatorum.

quia immaniter et crudelis spiravit, postquam prius infremuerat absentes querebat. Huius autem rhinocerontis fortitudinem omnis venator extimuit, quia Sauli seviciam unusquisque predicator expavit, et ante illum abscondebatur, ex oppositione amoris eius effugabatur. Sed quia rhinocerus ad huius capere sinum simul virgo, id est secretum sinum ipsa per se immolata in carne dei sapientia expandit, et Saulo cum Damascum pergeret incorruptam dei sapientia incarnationis sue misterium loquendo prefecit, et fortitudinem suam rhinocerus perdidit, quia prostratus humi quam omne quod superbum tenebat amisit. Sed neque hoc abhorret a Paulo quod rhinocerus buxei coloris dicitur, et elephantorum venatus ventrem ferire perhibetur. Quid per colorem buxeum nisi abstinentie pallor exprimitur, cum ipse se tenuisse ad hec testatur dicens: Castigo corpus meum et servituti subicio. Qui dum legis eruditione preditus dum aliorum ingluviem redarguit, contra ventrem elephantes ferit dicens: quorum finis interitus, quorum venter deus est; et rursum: huiusmodi Christo domino non serviunt sed suo ventri. Cornu suo igitur rinoceros iste non iam homines sed bestias percutit, quia Paulus illa doctrine sue formidine neque [illegible] humiles impetit, sed superbos venatus cultores occidit. Que igitur in Paulo specialiter agnovimus fieri, ut et in aliis sancta credimus, ecce nunc cotidie fieri rhinocerotes agnoscimus, dum multos potentes mundi homines, qui in viribus suis secularia dudum fuerant elatione confisi, ad humilitatis gratiam conversos, experimenta sub superni iugo timoris edomita fortitudine, et sub aratro deo se corde subditos iam videmus. De Judeis et paganis, de sancta ecclesia, de apostolis, et omnibus eorum doctoribus.

C. 29. Beatus Iob ad populi israelitici destructionem et gentium conversionem oculos mentis tendens, virtute spiritus prophetici plenus de deo dixit: qui transtulit montes et commovit terram de loco suo, qui extendit celos solus et graditur super fluctus maris. Scilicet predicatores eterne patrie montes vocantur, quia pro vite sue celsitudine yma terrarum deserunt, et celo propinqui fiunt. Celorum quippe nomine ipsi predicatores signantur, de quibus per psalmistam dicitur: Celi enarrant gloriam dei. Terre etiam nomine in bonorum [illegible] sentes, mundi- humus [illegible] signatur. Montes quos transtulit

Iob. 9

ps.

fuit, cum predicante apostoli a Iudea perfidia repulsi ad plebem gentium venerunt. Unde ipsi eisdem Iudeis in suis actibus dicunt: Vobis oportebat primum loqui verbum dei, sed quia repellitis illud, et indignos vos iudicatis eterne vite, ecce convertimur ad gentes. Repulsis quoque apostolis, Romanum per eum principem Titum Iudea destruitur, et inter gentibus sparsa dissipatur. De loco quippe suo terra commota est, cum plebs israelitica de Iudee finibus evulsa, nimirum colla gentibus subdidit, qui veritati subdi retardavit. Sub ducatu enim a Iudea apostolis nec ipsi in ea bene permissi sunt, sed ab illa vite predicatores expulerunt. Dignum quippe erat ut terrenam patriam sub actu perderet, cum amore eius que sit vera celestis patrie milites impugnare. Sed expulsis sanctis doctoribus, Iudea funditus corruit, et iusto iudicis examine in erroris sui tenebras incedit oculos clausit. Veritas quippe, que hic in perfidie sue nocte remanentem repulsa deseruit, sed contra predicans lumine merito sue pravitatis excecavit. Quos dominus transtulit, cum predicatores suos a Iudee obduratione subtraxit. Et celos extendit, cum eosdem apostolos in latitudinem gentium conversione dilatavit. Iudei quidem per iudicium inimicorum captivi dispergantur, apostoli vero ubique peregrinam in honore extenduntur. Sed in ipsa [illegible] pura dedita mundo gentilitas, cum [illegible] eorum apostolorum lingua corripuit, verba vite libenter accepit, sua cum more suum [illegible] nove conversationis predicatione conspicit. Cum humi mundi divites elatione sue, seu pompam [illegible], cum seculi sapientes ad [illegible] sibi [illegible] verba predicatoris, protinus [illegible] innuerent, et ad mandati eorum tempestates se persecutionis excitaverunt. Et super fluctus maris dominus graditur, qui cum se per ille persecutionis erexit, incredulorum eius obstinatione [illegible], et tumores humane vesanie [illegible] eam anima mitigantur. Sed dum mare fervet, dum insanie sue fluctus erigit, cuncta tamen eterne virtutis [illegible] deo calcat [illegible] sancta perfectio, et ad statum sui ordinis per eorum momenta conversus. Unde et apte beatus Iob mox subdidit: qui facit

arcturus et oriona et yadas et interiora
austri. Nequaquam primo verbi vanas Hesiodi
arati et Callimachi fabulas sequimur ut
arcturum nominans, extremam stellarum septem
caudam ut se illud picet et quasi orion te-
at, amatorum insaniens. Hec quippe astrorum
nomina a cultoribus sapientie secularis inventa sunt
sed scriptura sacra eisdem eorum vocabulis utitur
ut res quas insinuare appetit, notitia usi-
tate appellationis exprimantur. Stellas ergo
hec astra fecisse dominum dicit, per que signi-
ficare que spiritaliter gerantur intelligit. Quid
enim arcturi nomine, qui in axe celi con-
stitutus septem stellarum radiis fulget, nisi ecclesia
universalis exprimitur, que in Johannis apocalipsi per
septem ecclesias septemque candelabra figuratur,
que dum in se dona septiformis gratie
spiritus continet, claritate summe virtutis irradiata
quasi ab axe veritatis lucet. Pensandum quoque
est quod arcturus semper versatur et numquam
mergitur, quia sancta ecclesia persecutionum in-
iurias sine cessatione tollerat, sed tamen usque
ad mundi terminum sine defectu perdurat. Post
arcturum protinus oriones subduntur. Ori-
ones quippe in ipso pondere temporis hie-
malis oriuntur, suoque ortu tempestates ex-
citant, et maria terrasque perturbant.
Quid ergo post arcturum per oriones, nisi marti-
res designantur? qui dum in sancta ecclesia
ad statum predicationis eriguntur, pondus
persecutionum molestiasque passuri, ad
celi faciem quasi hyeme venere. His
etenim natis, mare terraque turbata est,
quia dum gentilitas destrui mores su-
os aspiceret illorum fortitudine, doluit, in
eorum necem non solum iracundos ac
turbidos, sed etiam placidos erexit,
et clarescente eorum constantia, frigida
mens infidelium ad tempestatem se per-
secutionis excitavit. Oriones ergo
bellum edidit, cum sancta ecclesia martires

misit. Sed autem post oriones protinus ya-
des subduntur, que iuvenescente vere
ad celi faciem redeunt, et cum sol iam calo-
ris sui vires exerere se ostendit. Quid ergo post
oriones yadum nomine nisi doctores sancte ecclesie
designantur, qui subductis martiribus, eo iam tempore mundi
ad notitiam venere, quo fides clarius lucet,
et infidelitatis hyeme repressa altiorem per corda fide-
lium sol veritatis calorem, qui remoto tempestate per-
secutionis, completis actibus infidelitatis, longe
autem sancte ecclesie orti sunt, cum ei iam perducti-
tionem anni lucidior apparet. Sed autem appellatione
yadum, quia ortu pluvias ferunt, sancti doc-
tores expressi sunt, qui ad statum universalis
ecclesie, quasi mesti facie deducti, super arentem
terram sancte predicationis imbrem
fuderunt. Sic ergo sonus nunc rederemus ordinem
contemplationis admirantes cum admiratus exclamat
dicens: qui extendit celos et graditur super fluctus
maris, qui facit arcturum et oriones et yades.
Extensis quippe celis dominus firmavit arcturum, quia
in honore deduxit apostolos in sancta ecclesia ... fun-
davit ecclesiam. Fecit oriones ergo post arcturum, fecit oriones
quia roborata fide universalis ecclesie, contra mundi
procellas edidit martires. Edidit quoque post orionibus protulit
yades, quia qualescumque eorum adversa mundi
ad infundenda arida terrarum corda
doctrine contulit magistros. Iste itaque sunt ad
spiritalem ordinem que dum summus auctor emi-
net, super ex superius lucet. Sed post ista quid res-
tat nisi ut sancta ecclesia laboris sui fructum reci-
piens, ad videnda superiora austri que prius
predicta subsequuntur superne patrie interna per-
veniat. Unde nunc hic misto dicitur nomine
in fervor sancti spiritus designatur, quo dum repletur
quisque fuerit ad amorem patrie spiritalis ignescit.
Interiora ergo austri sunt occulta illi angelorum
ordines, et celestis patrie sinus secretissimi
quos implet calor sancti spiritus. Illuc quippe sanctorum
anime, et nunc corporibus exute, et post corpori-
bus restitute perveniunt, et quasi astra in abditis
occultantur. Ibi per diem quasi in meridiano tempore
ardentius solis ignis accenditur, quia condi-
toris claritas, mortalitatis nostre iam pressa.

caligie manifestius videt et velud spere vadit
ad altiora spatia se extenuat quia destructa ipsa
veritas nos spiritalis illustrat / ibi hinc inde contemplatoris sui, et intelligentie eorum umbra mutabilitatis / ibi calor summi lumis sine ulla obscuritate corporis ibi invisibiles angelorum chori, quo astra micant in abdito / que eo videri nequeunt, quo sunt
absconditi quo flamma veri luminis aliorum perfundunt

Explicit liber quintus / Incipiunt capitula
libri sexti

Incipit liber vj. de
prelatis et subiectis quod predicatoris officium declinari debeat a suscipi oportet. C. 1 li. xxi

Omnes homines natura equales genuit, sed variante meritorum ordine, alios aliis occulta dispensatio postponit. Ipsa vero diversitas, que accessit ex vicio, divino recte dispensatur iudicio, ut quia omnis homo iter vite eque non graditur, alter ab altero regatur.

Quanda ut est / me aut non purgatum, quisquam sacra ministeria adire predicationis audeat / aut quod superna gratia eligitur, sub humilitatis specie superbe contendat. Certum ut inimicum est difficile purgatum se aliquis posse cognoscere, predicationis officium tutius declinatur. Nec tamen declinari pertinaciter debet, cum ad hoc suscipiendum superna voluntas agnoscitur. Inp° lib. C. vij

Ipsius vero conversationis est, ut preesse non audeat, qui sub esse non didicit, nec obedientiam subiectis imperet, quam prelatis non novit exhibere. Sed tamen sunt nonnulli qui sine magisterio spiritualia documenta perceperunt. Ut si eis exterius humani magisterii disciplina defuit, magisterium intimum censura non defuit. Quorum tamen libertas vite ab infirmis in exemplum non est trahenda, ne dum quisque similiter se spiritu sancto impletum presumit, discipulus hominis esse despiciat, et magister erroris fiat. Mens vero que divino spiritu impletur, habet evidentissime signa sua / virtutes scilicet et humilitatem, que si in una mente perfecte conveniunt, liquet perfecte quod de presentia spiritus sancti testimonium ferunt. Sic enim quippe Jo. bap. magistrum habuisse non legitur, neque ipsa veritas, que presentia corporali non discipulos aggregavit, apostolos docuit, eum corporaliter inter discipulos aggregavit, sed quem interius docebat, exterius congregavit in sua libertate reliquerat / sic moyses in heremo edoctus, ab angelis mandatum didicit, quod per hominem non cognovit. Sed hec ut predixi infirmis honorum non cognovit / sed hec ut predixi infirmis honore sunt veneranda non imitanda. De humilitate prelatorum C. 2 in Mor. li. xxiiii

Quia plerumque peccatorum

Querens ad culpa prorumpere elationis, magno opere curandum est, ut qui regendis hominibus preferetur, apud se inscrutabiliter intus metiatur, ne mente sibi in corde subdatur, et erga subditum ei, foris assideat humiliter. Cunctis iudicanti ei foris assideat humilitas, et vigilanti oculo incessanter aspiciat, qui iudici ipse de hiis iudicandi assistat, ut quanto tunc cum eum que non videt sollicitius trepidet, taceo cum eum videt secure metuit / timeat. Pre est ergo, quia qui ad sufficiendum districto iudici de sua tantummodo causa fortasse vix sufficit, quod regendis subditis preest / reddere apud eum eius tempore, ut ita dicam / tot solus causas habet / que nimirum cogitat et assidue mente excoquit /

omem supbie timore pmit et ptiltem ac
ceptum no honore, sed honus estimari facit cum
quisqz aut vtor eccius ad culpa supbie delabi
quocies horibz pesse delat et honois sui ptate
leta cum bero bin ee iudicem libet, hunc
vide tue iudicem no libet simulari cui neque
dpe, que ppetrant. Unde ptas amore sue solu
vero peas regitur bn, cum no amado sed tim
do retine, que bo iustrui rete baleat. ex. gn
be hac no cupiditas sed necas impot, pcepta
aut nec p formidine q deseri nec libidine am
plecti, ne aut peis quis q co simulite supbiat,
si dine dispensacois ordiem surgedo otepnat,
aut eo mgu supm vroris abiciat, q cu super
decteros pnatu regiez delat, peas q eu pcipit
no colibidine est amada, sed colongamini est
tollanda vt inde cut admodiam salubrie leuis
sit, bn admusteri pacien gramis inotescat. Ne
cesse est igr ut is qui pest quie ex (oppila) subditis p
beat, solleiter attedit, et tame se sciat vincere
qucis pee viglianto inspiciat, ne in eo quod
platus est intumescat, ne iura debite ptatis
imoderat corigt, ne ius disciplie inrigorem
muite supbie, et bude apuersite subditos re
stingi, inde ing intucan corda puertat, non
aut ea hominem ducatu suscipe, qui nesc hores
bn vivendo pire, vt qui ad hoc elige bt alios
clpas corrigt, q resecare debuit ipe qmittat. Hic
in ergo se qui psuc tau spiciat, ut sibi et subdictos
innat, bt bon quod facuie int sium met ab
scondat, et tam exeo ad p fectu sequentis ex (cepla) rete
opaois inpeiat, ut subditorum clpas amaduter
corrigat, nec tam poum cuish amaduersiois
ctamnescat, ut leuie quedam conta tollene, ne
tn discep vincula eadem leuite dissoluat, ne qda
tollando dissimulet, nec tam ea cresce dissi
mlando pmittat, scieno qui iudicem diussim
hijs qui psuc ficet. Ql pstor cautus debet esse

C. 3. Nequaqz dut | plati in nomel n. scie.

hores tetate infirma p dicare, quia
sino doctrine no suppet nisi in pfcti e
tate. Quoadusqz enim in firmi sumus, otine
nos int nos intrippos debemus, ne dum tenera
bona eiem ondunu amittas. Ad ex in q no st
ondunda, nisi que sut firma, ps u couualesce
mes eq ad proximos vtilitatem, postmo osdemo st
ri, cu nec iam p laudem elena corruat, nec
p vituperacioem p cussa, otthabescat. Nec mone
que piam eq Jeremias, et daniel spm p
phie pnd preperunt, quia miracla in ex
opaciois tralisenda no sut. Compo n. deus, et
lignas infancia facit disertas, et exore in
fancia atqz lactancia pfcio laudem, sed aliud
est quod nos de doctrine vsu, atqz disciplina dis
cimus, aliud de miraclo scimus. Ql no debet esse

Qui adhoc | plati q viciis subiacet. Mor. li. xxiii. C. 2

vicorum bello subiacet, nequaqz p plactionis
lesum pesse magisterio ceterorum dut, et q ad
hut impugnatum ceamina vicorum p gffris delec
cois tollerit, aliorum cura suscipe no psumat.
Cum bo teptacoium bella subeginc, eam apd
se iam de vicana turgilite securi sut, custo
diam soriciant tam. Ez quis h teptacoium pla
sibi pfcte subigat. Sed aliud est bella fortiter
ppeti, aliud bella enormiter expugni, in istis
ce vincus ne extolledebat, in ill omino exting
ui ne subsiste. Cui q scit fortis teptacones
ferre certamis, et cum teptacione ocuitur in alca
psidz arce quiet, qui tacta apud semetipm scipro
cotencones vicorum cecis spiot quibz ulla fructulis

| In pastoli c XIII |

delectaoe osentit. Nulla ergo teol tanndia debz
pollui, qui h suscep officij, ut in alio q tgat
maclas pollucois, quia nere est, be manus
esse munda studeat, que diluere sordes curat,
ne tacta queqz detius inquinz, si sordida in
sequens lutum tenz. Ingraunibz aut quis peas
positus dum sius pmit, aliena no diluit, bn
(ch) Job munds ondit esse, dese qui emudat potuit
pro alijs operme. Ql plati dnari viciis dedant

C. 4

Summus locus bn regi | no filii z Mor. li. xxvi

tam is qui preest vicijs pstp fribz dna
Cunctos quippe nat equales genuit, bt aut
alij adregendo alijs qmittan, no eos na sed
clpa postpoic. Uicijs ergo se dne rectores elige
quorum et ca pferum, et dum delinquentes corrige
sollicite attedat, ne p disciplina clpas quidem iure
ptas feriat, sed p humili custodiam sesipis
fribz qui corrig equales agnoscat. Plerumqz
ecia eos q taita sibi cogitacoe pferat. Disciplina
nempe nra subditos tanto diuino iudicio libalt
ores reddit, qunto hic eorum clpas sine vindicta
no deserit. Nos aut tanto apud dnum obliga
tores sumus, quanto apud homines inulte peccamus,
Suada itaqz est, et incordie humilitas, et in ope
disciplina. Quo hec ecia sollerter intuendu est, ne
dum imodacius custodie virtus humilitatis, soluan
iura regiminis. Et dum plati quisqz plusqz q
decet deiecit, subditorum vitam stringe submitta

disciplinae non possit. Teneamus ergo exterius quod pro aliorum utilitate suscepimus; teneamus intus quod de nostra estimatione sentimus. Sed tamen decenter quibusdam exterioribus signis tales nos apud nos esse exprimamus, ut qui nobis commissi sunt non ignorent, ut et de auctoritate videant quod formident, et de humilitate quod imitentur agnoscant. Obalissa ars domine? aut alme tenet gloriam principis. Et quidem in potentia se potentem esse nescire. Cum tanta arce culmine sublimium regnat humilitas morum, bona est in ordine suo potentia a[?] potestate, sed cauta regendi indiget vita. Bene hanc ergo prelatus qui recte tenere desse appetit non potest, qui scit se per illa super culpas erigi, scit cum illa ceteris equalitate componi. Potentiam deus tribuit, elationem vero potentie malitia nostre mentis invenit. Tollamus ergo quod de nostro contulimus, et bona sunt que de dono largientis possidemus, et potentia temporalis habet apud deum meritum suum, de bona ministratione regiminis.

Quod cum alios prelati corrigunt debent meditari infirmitatis sue. Mor. li. xxiiii

Cum de deo[?] hominibus loquimur, debemus prius meminisse quid sumus, ut ex compassione propria perpendamus quo docendi ordine fratribus infirmis consulamus. Consideremus ergo quia aut tales sumus, quales nonnullos corrigimus, aut tales aliquando fuimus, et si iam divina operante gratia non sumus, tanto temperantius humili corde corrigamus, quanto nosmetipsos verius in his quos emendamus agnoscimus. Et aut tales nec sumus nec fuimus, quales adhuc illi sunt quos emendare curamus, ne cor nostrum superbiat et de ipsa innocentia peius ruat, quorum mala corrigimus, alia eorum bona nobis ante oculos revocemus, que si omnino nulla sunt, ad occulta iudicia recurramus, quia sicut nos nullis meritis hoc dei recepimus, quia sicut nos nullis meritis hoc bonum quod accepimus, ita illos quoque potest gratia superne virtutis infundere (al. infundit), ut excitati posterius etiam ipsa precedant bona, que nos ante accepimus. His ergo primum cogitationibus cor debet premere, humiliari, et tunc demum iniquitates delinquentium increpare. Predicatores ergo iusti stimulata iustitia saepe pravorum iniquitatem refrenantes ducatum districti iuris assumunt, sed interne dulcedinis gratiam non amittunt, eorum amore ardent in quos aspera correctione seviunt.

Quod subiecti debent pati malos prelatos. Mor. li. xxv

plerumque autem et non despiciendo despiciunt, et non desperando desperant, ut tanto celerius eos a culpa penitere ac resilire faciat, quanto iam vicinam mortis foveam ostendunt. Saepe etiam quidam districti moderamine, culpas suas coram discipulis indicant, ut illi audiendo discant, quomodo semetipsos de suis actibus subtilius reprehendant. Tanta autem dispensatione se temperant, ut cum docent se erigunt interius sint rigidi, nec rursum cum se humiliant exterius remissi, qui et in disciplina humilitatem custodiunt, et in humilitate disciplinam.

Nullus qui malum rectorem patitur, eum qui patitur accuset, quia nimirum sui fuit meriti, perversi rectoris subiacere ditioni. Culpam igitur magis proprii actus exhibeat quam iniustitiam gubernantis. Meritis enim subditorum tribuuntur persone regentium, et pro meritis plebium disponuntur corda rectorum. Actum quippe est, quod ita sibimet rectorum merita connectuntur et plebium, ut saepe ex culpa pastorum deterior fiat vita plebium, et ex merito plebium mutetur vita pastorum. Sed quia rectores habent iudicem suum, magna cautela subditorum est, non temere vitam iudicare regentium. Pro magnis quidem duo vitam iudicat plebium, sed per semetipsum exigit facta magistrorum. Omnis etiam subditorum vitia que a magistris non vel dissimulantur iudicari vel nequeunt, eius procul dubio iudicio reservantur. Ergo dum salva fide res agitur, virtutis meritum est, si quicquid prioris est tolleratur. Debet tamen humiliter suggeri, si fortasse valeat, quod displicet emendari. Sed curandum est summopere, ne in superbiam transeat inordinata defensio iustitie, ne dum in tante rectitudo diligitur, ipsa magistra rectitudinis humilitas amittatur, ne eum sibi prelatum quemquam despiciat, quem fortasse corrigit, ubi in aliqua actione reprehendat. Contra hunc tumorem superbie subditorum mentes ad custodiam humilitatis edomantur, si infirmitatis propria incessanter attenditur. Ideo dantur, quia de nobis fortiora cognoscimus, ideo eos qui nobis prelati sunt districte iudicamus. Sciendum quia hec mala sunt, que saepe a subditis in prelatos, saepe a prelatis in subditos committuntur, quia omnes subditos hii qui presunt minus quam ipsi qui sunt sapientes arbitrantur, et rursum qui subditi sunt, subditorum suorum actiones iudicant, et si ipsos regimen tenere contingeret, se potuisse melius agere putant. Unde plerumque fit ut et

rectores minus prudentes ea que sunt agenda vi-
deat. quia eorum oculos ipsa nebula elacionis obs-
curat. et non nunquam is qui subiectus est. hoc cum pre-
latus suus faciat. quod dudum fieri subiectos
arguebat. et pro eo quod illa que iudicantur per-
petrat. saltem que iudicauit erubescat. Quia
sicut prelatis curandum est ne corda eorum estima-
cionis singularis sapientie locus superior extollat. ita subiec-
tis prouidendum est ne sibi rectorum facta displiceant. Si ac-
ta magistrorum vita iure reprehenditur. vt eos subditi
eciam tum displicentes venerentur. Sed hoc est sollerter
intuendum. ne aut que vitanda necesse est imitari ap-
petas. aut que imitanda despiciens venerari contempnas.
Subtilis enim via tenenda est rectitudinis et humilitatis.
ut sic reprehensibilia magistrorum facta displiceant. quatenus
mentes subditorum a seruanda magisterii reuerencia non re-
cedat. Sunt vero nonnulli qui si parum quid de
spiritali conuersacione inchoant. cum rectores suos tempo-
ralia et terrena agere considerant. mox ordine sup-
ne disposicionis accusant. quod nequaquam ut ad re-
genendum sunt prelati. per quos exempla monstrarentur in sancte
conuersacionis. Sed hii minus dum se temperare a rectorum
suorum reprehensione negligunt. culpe sue meritis exi-
gentibus usque ad reprehensionem conditoris excedunt. cum
perfecto dispensacio inde ab humilibus rector agnos-
catur. sed ab elacione non recta iudicatur. Curam enim pietas
regiminis ministerium non potest sine studio cure temporalis. Ah
omnipotens deus miura pietatis dispensacione. ut terrena spiritualia
mentes a terrena cura sine discrecione. omnis re-
tum mentes a terrena cura sine discrecione. onus re-
gimnis diuis cordibus iniungit. ac laboriosis. ut ab
hoc mundo tanto securius ille liceret. quanto hec intra
mundo tanto securius ille licerent. quanto hec intra
nis sollicitudinibus elaborent. Etiam et plerumque prefor-
tias ad eum laborem prouos dirigit. a quo sub-
tiles filios suspendit. et inde filii sunt decori sine
vexacione. unde sunt fedantur in puluere. Sed agnitis quia
quia dum saltem pro subditorum utilitate rectores minime
temporali cure insistunt. plerumque in eciam eorum exterio dete-
riores. quod bene valde est. eius abnegarum
vesitur. quod bene valde est. cuius abnegarum
apastoribus auari terrena sollicitus quam celestia
videtur. sed nec hic sunt iniusta. si non supremus dominus
sicut mores presidentium nostrorum subditorum disponuntur
merita. recte enim et sponte precialiter exigunt a-
merita. exempla pena a pastoribus peccantur. quatenus iusto-
rum ut pena apastoribus peccantur exempla. quatenus iusto-
iudicio is qui de via dum suspicatur exorbitat in-
bia qua graditur. eciam preducatu pastor ou-
dat. De malis pastoribus propheciam dominus cogitur dicens.
Ipsi regnauerunt et non ex me principes extiterunt
et non cognoui. In Job capitulo 34 dicitur quod ypocritam
dominus regnare facit. Cesare dei reprobatur est. et
aliquando fieri cius est id quod fieri per hebes vnus
iciendo permittere. Unde et reges egypti cor se

obdurare asserunt. quia videlicet obdurare permi-
sit. Christo iste modo dominus ypocritas et regnare
facit. et nesciat facit sinendo. nescit reprobando.
vnde necesse est ut non omne quod in hac vita re-
spicitur. plus voluntas interna requiratur. cum
humani cordis auris propere appetit. sicut
hoc non verbis sed rebus sonat. locus ergo
regiminis cum regendus offertur. in se prius necesse
est ut quisque discuciat. si loco vita congruit.
si ab honore acto non dissentit. ne iustus re-
ctor eo post in oblacione eius preces non audi-
at. quo ipse eius de quo tribulacio oritur. con-
ordia honoris suscepit. De disciplina prelatorum et

C. 8.

misericordia in subiectis. moralia libro xx

Sunt nonnulli pastores ita districti. ut omnem eciam mansue-
tinem benignitatis amittant. et sunt nonnulli ita
mansueti. ut perdant districta iura regiminis. Sunt
autem rectoribus utraque semper sunt tenenda. ut neque
in disciplinae vigore benignitatis mansuetudinis. neque
rursum in mansuetudine districtam deserunt
disciplinae. quatenus nec a passione pietatis ob-
durescat. cum contumaces corrigunt. neque dis-
ciplinae vigore molliat cum infirmiores animos con-
solantur. Regat ergo disciplinae vigor mansue-
tudinem et mansuetudo omnem vigorem. et sic altera
commendetur ex altera. ut nec vigor sit rigidus
nec mansuetudo sit dissoluta. disciplina enim vel
misericordia multum destituitur. si una sine altera teneatur.
sed circa subditos suos in esse rectoribus debet
et iuste consules misericordia. et pie seuiens disciplina.
ut nec multa dectum subditi aspiciet ne mi-
nima dissoluantur benignitate. sit itaque amor
sed non emolliens. sit vigor sed non exasperans.
sit zelus sed non immoderate seuiens. sit pie-
tas sed non plusquam expedit parcens. Sepe autem
contingere ne disciplinae regulam qua scit pas-
tor durare nesciunt tenere. quia aut nimio zelo
motus. minus se per mansuetudinem temperat. aut nimia
mansuetudine placidus. minus contra se vicia in
zeli stimulo inflammat. Tam vero dicitur esse pastor
discretus. ut nec disciplina nimia. nec misericordia
sit remissa. ne si inordinate culpa dimittitur.
is qui est culpabilis. in reatu grauius astringatur.
et rursum si culpa immoderate retinetur. tanto
qui corrigitur deterior fiat. quanto se inter se nichil ex gra-
benignitate agi considerat. Exhibenda est itaque
primis asperitas inuasione. caritas in mente. ut
et correpcio dura delinquentes terreat. et caritatis
custodia inmedicam mansuetudinis non obmittat.
Hoc est magisterium disciplinae. ut pastor
culpas. et districte noverit. et pie resecare.
qui aut districcionis spiritum non habet. aut si dimit-
tit peccantem ut non corrigat. aut sic. q.

corrigendo feriunt, ut non dimittat.

Quod non omni tempore sit congrua correctio. Mor. li. xx.

C. 9 Nequaquam cuncta tempora doctrinae congruunt. Nam plerisque doctorum virtus perditur, si inportunitate proferatur. Saepe vero et quod dicitur congruenti tempore agitur. Ille ergo recte scit dicere, qui et ordinate novit tacere. Quid enim prodest eo tempore nascentem corripere, quo alienata mente non solum aliena verba percipere, sed semetipsum vix valeat tollerare? Fuerit quippe qui vinnolentum corripit, quod ei qui non sentiat plagas ebrio imponit. Doctrina itaque ut fructuose ad cor audientis valeat, quae sibi sint congrua temporum momenta perpendat.

Quod non omnia sint omnibus dicenda. Mor. li. xvii.

C. 10 In primo nascentis ecclesiae curaverunt apostoli superpositi audientibus plana et capabilia, non summa atque ardua praedicare. Nam si non ferre potuissent, si Paulus raptus usque ad tertium caelum in paradisum ea archana verba audiens quae diu homini non liceret, tam immensos superne scientiae sinus aperire. Praedicatores itaque et doctores rudibus simplicibus nec alta nimis de caelestibus, nec tamen terrena dicunt praedicare, et infirmiorum utilibus loquentes. Quantum valet sentire, plus tenere doctor iam plurimis, si auditorum cor immensitate verbi corrumpitur, lingua doctorum indiscretionis pena multatur. Est itaque tegenda coram parvulis mentibus alta scientia, ne unde cor doctorum ad summa attollitur, inde infirmitas auditorum ad yma dilabatur. Dignum quippe est, ut qui praedicat, aliquid sibi ex periciae infirmis auditoribus restringat, et audientium mensuram considerat, quatenus non se simul omnes plenitudine praedicationis effundat, sed cum auditorum suorum capacitate conferat. Nequaquam namque debet praedicator infirmis intimare cuncta quae sentit, nec debet praedicare rudibus quantum cognoscit. Debet quippe subtilis is qui docet perspicere, ne plus studeat quam ab audientibus capi possit praedicare, sed ad infirmitatem audientium semetipsum condescendendo descendere, ne dum parvis sublimia et ideo non profutura loquitur, se magis curet ostendere quam auditoribus prodesse.

Quod doctoribus aliquando sermo datur, aliquando tollitur. Mor. li. xxx.

C. 11 Saepe doctori verbum pro qualitate tribuitur auditorum, et saepe propter auditorum culpam subtrahitur sermo doctori. In his quae doctor nobiscum praedicat, nulla elatione se efferat, ne fortasse non propria sed pro audientis gratia eius replicat lingua. Et in his quae doctor sterilius dicit, auditor non succenseat, ne fortasse doctoris lingua non propria, sed pro audientis reprobitate torpescat. Pro audientis namque gratia datur verborum copia, quia malis sermo doctoribus, sicut potuerit pharisaeis supponit verba praedicationis, de quibus scriptum est: Omnia quae dixerint vobis servate et facite, secundum opera eorum nolite facere. Propter auditorum autem reprobationem bonis etiam doctoribus sermo subtrahitur, sicut ad Ezechielem dicitur: Linguam tuam adhaerere faciam palato tuo, et eris mutus, nec quasi vir obiurgans, quia domus exasperans est. Aliquando autem sermo praedicationis propter devotionem datur, aliquando propter devotionem subtrahitur. Propter devotionem datur, sicut divina voce Paulo apud Corinthios dicitur: Noli timere sed loquere et noli tacere, quia populus multus mihi in civitate hac. Propter devotionem vero subtrahitur, sicut Heli sacerdos et praesumptionem filiorum cognovit, et digna increpatione non exercuit vocem, cum praeesse futurus esset, nisi in morum supplicio, et istorum reatus flagitii et illum silentii pena multavit. Quae haec itaque cum ita sint, quo sermo detur, vel propter quae subtrahitur ignoramus, et salubre remedium nec de his quae aliis manant accepimus nosmetipsos extollere, nec de eo alios quod minus accepimus deridere, sed firmo humilitatis pede constanter incedere, quia in hac vita tanto veracius docti sumus, quanto doctrinam nostram nobismetipsis supperesse non posse cognoscimus. Cum quis de doctrina superbiat, quoniam secreto iudicio vel cui quod detur, vel cui quod subtrahatur ignorat.

Mor. li. xxvii.

Quod praedicatores sonos et doctores voce sua foris sonant, sed audientium corda per semetipsum intimus illustrat. Nequaquam sibi ergo doctores tribuant, quod per exhortationem suam auditores ad summa perfici videt, quia nisi Spiritus sanctus corda repleat, ad aures corporum vox doctorum incassum sonat. Foris enim vocem magistri exterius premit, sed hanc mens inspirare non premit. Quod autem bene praedicatores implet, quod loquendo festinat suadere, quia vox illa cor audientis penetrat, quae hoc quod sonuit ope cogitat, ut loquentis auctoritas perdit quando vox ope non adiuvatur. Qui autem aliis docens, eius obediet, dum ipse respuit ope quod praedicat voce et quod non vult audire dissimulat. Plerumque enim a discipulis incassum bonum audiuntur, cum ex magistrorum opere eos destruunt.

Quod plani vivere quid debeat. Mor. li. xxii.

Sunt nonnulli qui super plebibus praelati, vitae quidem stipendia ex ecclesiastica largitate ad usum corporis percipiunt, et exhortationis ministerium non impendunt. Quid hos pastores dicimus, qui admittunt dispensationem? Imo officium quidem pastoris suscipimus, sed alimenta ecclesiastica muniti

mendicitas / exigit quod nos debet corri-
gere non impendis quod subiectorum debes condi-
tioni. Hoc namque dico omnipotenti deo qui praest
populo / hic qui inter(?) hic qui paucioribus
praeest, ut sic debita iusticia assiduae ex-
hibitionis, quid ipse etiam quid semper amo-
ris debeat sollertius attendat. Omnes
namque qui sub dispensatione cotidianis vicariis
in ministerio iunguntur, sub uno et vero
Domino / quid nos aliud nisi invicem con-
servi sumus. Cum igitur is qui subest fuit ad
obsequium, restat procul dubio ut is
qui praeest fuit ad verbum. Cum is
qui subest iussis obtemperet, oportet ut is
qui praeest curam sollicitudinis et pietatis
impendat. Sicque fit ut dum studiose
nunc fiunt nobis per caritatem invicem, quasi
cum vero Domino qui exultatione dominemur.

Beato Petro **De potestate ligandi atque sol-**
apostolo pastori **vendi quam habent prelati in persona [illegible]**
adhuc in hac carne **C v. [illegible] dyal' li. ij. c. i.**
existenti dominus noster bonus pastor ante pas-
sionem suam dat claves regni celestis
ait enim: Quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in celis,
et quodcumque solveris super terram erit solutum et in celis. Post pas-
sionem vero suam eandem ligandi sol-
vendique potestatem ceteris simul discipulis
cum beato Petro commisit dicens: Quorum remise-
ritis peccata remittuntur eis; et quorum retinueritis retenta sunt.
Horum profecto vicem nunc in ecclesia episcopi ce-
terique pastores, id est ligandi solvendique
auctoritatem suscipiunt et optinent, qui
locum et gradum sacri regiminis fide
et moribus tenent. Sed adhuc in hac carne
corruptibili degentes solvere possunt et
iusto iam invisibili iudicio constrictas
conscientias. Honor sed grande pondus istius
honoris. Durum quippe est ut qui nes-
cit tenere moderamina vite sue iudex fi-
at vite aliene. Et plerumque contingit ut hic
locum iudicii teneat cui ad locum vita
minime concordat. Et sepe agitur ut vel
dampnet inmeritos vel alios ipse ligatus
solvat. Sepe in solvendis ac ligandis
subditis sue voluntatis motus non cause
merita sequitur. Unde fit ut ipsa hac ligandi
solvendique potestate se privet, qui hanc pro suis
voluntatibus et non pro subiectorum moribus exercet.
Sepe fit ut erga quemlibet proximum odio vel
gratia moveatur pastor. Iudicare vero digne
nequit de subiectis qui sua vel odia
vel gratiam sequitur in subditorum causis. Unde
ergo sunt pensande et tunc ligandi solvendique
potestas exercenda. Videndum que culpa, et que
culpa post peccatum / aut que pena post
culpam sit secuta, ut quos omnipotens deus per
compunctionis gratiam visitat, illos sententia pas-
toris absolvat. Tunc enim est vera absolutio
presidentis cum interni sequitur arbitrium iu-
dicis. Sub magno igitur moderamine pastor
ecclesie vel solvere studeat vel ligare. Sed
utrum iuste vel iniuste pastor obligat,
pastoris tamen sententia gregi timenda est, ne
is qui subest et cum iniuste forsitan
ligatur ipsam obligationis sue sententiam ex
alia culpa mereatur. Pastor vel absol-
vere indiscrete timeat vel ligare. Is autem
qui sub manu pastoris est ligari timeat
etiam iniuste. Nec pastoris sui iudicium
temere reprehendat, ne et si iniuste li-
gatus est, ex ipsa tumide reprehensionis
superbia culpa que non erat fiat. Quid

Prelati debent esse leni vel seui(?)
Sciendum nobis **erga subiectos. Mor. lib. ij.**
est quia
quod humoribus et subiectis voluptatibus se
agitur, minores et prelatos disciplina cohibet.
Cum vos maiores ipsi et prelati voluptati
deserviunt, minus moribus et subiecti laxa-
tur frena laxantur. Si minus enim se sub dis-
ciplina constrictionis retineat, qui et ipsi ceteris
ministros constrictionis accipiunt se voluptatibus relaxa-
at. Tunc ergo eorum nos hostis antiquus vires
vehementius accepit, cum et ipsos qui pre-
sidere disciplinae sunt prelati licitate(?) fuerint
cognoverit. Tanto enim liberius ad ferienda
occupat quantum et hii qui prepositi sunt
tede potant voluptatem et lenitate vivant

et timore merorem subversionis quibus addi-
tur per negligentiam maiorum. Illud gr(egorius). Sit ergo disten-
satio regiminis, ut is qui preest, ita se circa
subditos medie moderetur, quatenus et callidus
timeri debeat, et cautus amari, ut eum
nec nimia letitia vilem reddat, nec immo-
derata severitas odiosum. Sepe namque subiectos
frangimus, dum plus iusto rigorem iusticie
tenemus, qui profecto rigor iam non est, si se sub
iusto moderamine non custodit. Et sepe ad
inplicite metu resiliunt subditos, si immo re-
gimine hilaritatis frena laxamus, quia dum nos
quasi licenter letos aspiciunt, audacter ipsi
ad illicita resiliunt. Ergo ut rector velut certa
letus debeat timeri, necesse est ut ipse letitiam
sui cordis sub certa cessatione timeat. Illa etenim
multa difficile deleri credimus, que quod se pro-
movendo dum totum afflixit a subditis sentitur,
que non necessitate eius spiritualis desiderii sup-
na appetit, valde decet in dubium venire, hoc
per aliquem an honores hilarescit. Quod prelati primum
C 17 Ordo creationis in bono se debent corrigere et
exigit est ut primum contra nos postea subditos. Mor. li.
et postmodum contra malos erigamur, nam qui xiiii
contra bonos erigitur, per superbiam inflatur.
Contra nosmetipsos erigimur, cum mala propria
recognoscentes districta nosmetipsos pene-
tratione ferimus, cum neque nobis in peccatis par-
cimus, et nullis eius cogitationum illecebris
blandientibus inclinamur. Qui si districte in-
tra nos mala insequimur, iustum quoque est ut
certa contra aliena mala recte erigamur, ut
ea que in nobis punimus, etiam in aliis redar-
guendo superemus. Qui enim semetipsum prius non
iudicat, quid in alio recte iudicet ignorat. Sic
qui ipsi sunt purgandi, per quos aliorum culpe debent
corrigi, ut ipsi iam mundi per zelum fiant,
qui aliorum vitia corrigere festinant. Reno-
vetur itaque intus ad conscientiam ut prius sua cor-
rigat, et tunc aliena reprehendat. Necesse e-
nim, ut cum contra nos zelo divini ex(ter)ius
accensa mens se constringat reprehendere, ut ad la-
menta prius ipsa se contra semetipsam erigat,
et contra bonos elata, et sibi humilis sit
contra se rigida sit, bonis autem omnibus

submissa. Cum enim pastores per disciplinam a-
lios feriunt, sic aliena in fine debent p-
cavere, ut et sua tamen occulta noverint recog-
itare, ut ex semetipsis considerent quanto aliis
ferendo parcant, cum se quoque ipsos dignos per-
cussionibus non ignorant. Quod se prelati debent habere et ad bo- C 18
nos et ad malos subiectos. Mor. li. xxi C 16
Prelatis et
potentibus viris magnum est virtus
humilitatis considerata equalitas conditionis. Omnes
namque homines natura sumus equales, sed acce-
ssit ordine dispensationis, ut quibusdam
prelati videamur. Sed si hoc a mente deponimus
quod accessit temporaliter, invenimus citius quod sumus
naturaliter. Sancti enim viri dum presunt non in se
potestatem ordinis, sed equalitatem conditionis
attendunt, nec gaudent hominibus preesse sed
prodesse. Et plus etiam a subditis timeri
appetunt, sed quando ab eis subditi deum
timere non deprehendunt, ut humana saltem
formidine peccare metuant, qui divina
iudicia non formidant. Nequaquam enim prepositi ex
hoc quesito timore superbiunt, in quo non
suam gloriam sed subditorum iustitiam querunt. C 19
Cum vero deest vitium quod corrigatur, non
de excellentia potestatis, sed de equalitate gaude-
at conditionis, et non solum ab eis metui
sed etiam plus quam necesse est refugiat ho-
norari. Neque enim leve sit precepti dispendium
humilitatis reddunt, si ab eis plus iusto forta-
sse ordinis plus exigimus. Quo verecundi sunt
Verecunde mentes corrigendi cum peccant. Mor. C 1[7]
si quas fortasse li. xxiiii. et in omel. xi. super Eze.
culpas admiserint, leniter sunt arguende,
quia si asperius increpantur, frangimus potius
quam erudimus. Predicatores itaque iusti cum
aliquos corrigunt, si in eis exalta prius
ad bone operationis fortasse potuerint in-
venire, ad eadem obiurgationis verba cum
magna dispensatione dicunt defendunt, ut
cum verecundas mentes fiunt pal-
pando reprehensio, ita ut ex aliis rebus
audiat quid moveat sustineat, pro in-
crepatione premissa ad desperationem cadunt.
Sunt autem predicatores precantibus dispositi Mor. xx..

et iusti redemptoris in predicationis serie spem det et metum innuisse, quatenus nec incaute de misericordia confidat, nec desperate iustitiam timeat. Quod sancti doctores

Quod prelati debent tollerare quedam vicia que corrigere nequeunt. Mor. li. xx

Sepe namque cum prudentes homines ad exhortationis voce devotiores existunt, magis eligunt tacere, et dum corda resistentium delicta diminuit, aspiciunt, afflicti gemitu, non numquam conticescunt. Solet enim evenire, ut numquam redarguimus, priori devotiores consistimus, dum redarguimus, et non nobis parcimus, si ab eorum redargutione et non ab eorum amore cessamus. Non necesse est nisi aliud tollerando taceamus, sunt quatenus in nobis distat tollerando, quod non sunt. Quedam igitur mansuete debemus corrigere, quedam vero, que corrigi nequeunt, equanimiter tollerare. Sed cum delinquentes corrigere non possimus, patienter tollerare debemus, quatenus si fructum conversionis eorum non valemus, corporis tamen premium longanimitatis accipiamus. Illis autem necesse est, ut prius metibus quam qua predicatione nequeunt corrigi, divina flagella debeat benigne optare, sed cum magis fit amoris studio, quia videns non errantem pena queritur, sed correctio, et oro potest esse morietur, quem maledicto.

Quod corrigendi aliquis peccans. Mor. li. xxii

Cum peccamus et potest quispiam aliquid culpe perpetrasse, cognoscitur tempus predicatoris quem quere, ut de malo quod fecit incipere. Cuius enim predicatoris corrector sustineat, quando proferre recte correctorem possit, auget in eo malum quod infirmus sepe in contingit ut talis sit, qui illa increpationis verba suscipiat, quid magis in eius culpa predicationem agendum est, nisi ut in primo amonitionis ex pacientia salute omnium auditorum faciat talis culpas ad mentem deducat, quales eum perpetrasse considerat, quia et presto est, et de se illo adhuc arguitur non potest, ne dolor fiat. Et cum generaliter communiter culpam innuendo increpando corrigendo, verba libenter admittere ducitur, quia potest prius invitat, quod sibi specialiter hoc dicatur. Cum sic plerumque ut eo vehementius perpetratam culpam lugeat, quo reatum suum, et cum se prius sensit, nescit putat. Magna itaque predicationis arte agendum est, ut qui ex aperta correctione deteriores fiunt, quod temperata correptionis ad salute redeant. Cum sic de occultis peccatorum delatis loquimur, nam quando et aliis agnoscentibus peccant, aliis etiam cognoscentibus incrependi sunt, ne si predicator tacite culpam approbasse videatur. Itaque hi credentes in eo mirentur, quia pastoris lingua non increpat.

Quod non prelati debent tacere. In moral. xxi. li. ezech.

In ore pastoris magnus debet esse ordo et consideracio loquendi. Pensare namque doctor debet quid loquatur, cui loquatur, qualiter loquatur, et quando loquatur. Et cum unum defuerit, locutio apta non erit. Considerandum est namque doctori quid loquatur, ne sit sermo noster in sale gressus semper conditus. Pensandum quoque nobis est cui loquimur, quia sepe increpationis verbum quod hic admittit, quia semper ipsa sepe eadem persona sermonem factum sit altum. Unde Nathan propheta David post adulterium forte increpationis sententiam proferre sit, cui tamen non de Salomonis regno loquitur, quia culpa defuit ei, sed humiliter oratione prestavit. In una eademque persona, quia ei dispar existit et sermo, quia personis dissimiles sunt. Pensandum est et quando loqui debeamus, quia sepe si differtur increpatio, postmodum benigne suscipitur. Pensandum quoque nobis est qualiter loquamur, quia sepe verba que sunt ad salutem revocent, aliquando vel venerit. Cavendum quoque est qua loquimur, ne si ei que nulla profice non valet, verbum exhortationis vel amonitionis longius extendimus, auditorem nimium ad fastidium perducamus. Hoc tamen ipsum sepe predicatori convenit, ne prius quidem tantum causam spiritualem audiat, si quod corporale in predicatione dolorem compungit. Nam si ei una in tempore exhortationis sermo fuerit multiplicatus dictis, quia nulla ratione non valet, simul amittitur omnis. Cavendum tamen est quod et si quando modum suum sermo prolixior transeat, prolixum hic auditoribus non est. Sicut qualiter quod dicatur et quibus dicatur, distillatio attendere valde periculosum est. Verecundie enim metus si quibus forte considerate culpas ad misericordiam lenius anguntur sunt, quia si asperius increpentur, frangunt, quod emendantur. Et pro inobedientia retinentur ad desperationem. Et quam incaute asperitate impunitatis si leniter fiunt increpatio, ad maiores culpas ipsa provocatur lenitas. Sed nisi aperta increpatione possint sentiunt, nullo modo considerant malum quod egerunt. Unde sepe hi qui imprudentes sunt tali se peccasse sentiunt, quia de peccatis quas fecerunt incipiunt, ut maiores culpas suas estimant. Quos in moralitate castigant, et quas vehementer diminuunt, videntur maiores esse reprehendunt. Unde necesse est ut sermo predicatoris cum auditorum debeat qualitate formari, ut aut vitiis singulis apta, aut imprudentibus lenia loquatur.

De culpis prelatorum et subditorum. In moral. xi. li. ezech.

Multi filii communi sunt pastoribus et prelatis, sed magis positorum, qui in ubi fuerit eorum sua culpa monet, illa ... eis quos peccatores non moveant ... sed ... quod nos digni pastoribus non sumus, etiam communi culpa est qualibet tales prelati sumus. Et si qui nos ad magna sunt destinatos, et reatum quos ab ipsis ... maxime nostris desideriis non ... Ideo ... si a primo opere ... quos non ... nos cum constringimus nos ... quem ... quem super ea mala que ... alienas

q̄ mortes addis / quia tot obsidiis (gladiis) q̄ ad m̄
morte ire cotidie tepidi et videntes videt

C. 22 P̄relati et (Quomodo plati silentes et verbosi p̄ subiecti / Idem dicitur loq. In omel. ix. super eze.)

Boni verbi sic amatores ut tamen qui
post dicit vera libere, et is qui post bona non
reduxit humiliter in serve, bonum n. quod amatur
inordinate tunc vere bonum est si humiliter dicatur.
Ut ergo aliquando bonum humiliter auctoritas non de
in esse de humilitas libera. Sed sepe in omnibus pre
loquendi ordo confunditur, quia aliquis per timorem
clarius loquitur et loqui se per amorem liberé
estimat, et aliquando alius dum timet ne maiores
gratiam amittat, atque pro hoc temporalis dampni sus
tineat, vera que intelligit postulantem timorem
tacens occultat, et se tacere pro humilitate putat. Sic
itaque sub auctoritate superbia, et humilitas timor sub
humilitatis se palliat. Discernenda ergo sunt semper
libertas et superbia, et humilitas et timor, ne
aut timor humilitatis, aut se superbia libertatis
finxit. Et sciendum quod sepe cum intelligunt

Mor. li. v.

non valere detectionis, vel facta, vel dicta meli
orum displicent. Sed tacitis non temere reprehen
denda sunt, que apprehendi veraciter nequaquam possunt.
Sepe a maioribus dispensatione aliquid agitur,
quod a minoribus error putatur. Sepe multa a for
tibus dicuntur, que idcirco in firmi dijudicant,
quia ignorant. Aliqui etiam viri sancti quedam
minimis condescendendo dicunt, quedam de
summa contemplationis proferunt. Dumque vim con
descensionis vel altitudinis nesciunt, audacter
hoc stulti reprehendunt. Cum vero quedam sunt
meliorum displicent, nequaquam hoc quod menti
movet retinendum est, sed cum magna hu
militate proferendum, quatenus mentis pie sententiam
eo vero servat forma virtutis, quo proferre cogitur
humiliter libere. Ergo dicenda sunt que sentimus,
et valde humiliter promenda que dicimus, ne et
que recte intendimus, hec elate proferendo non recte
faciamus. (De elatione platorum. Mor. li. v.)

C. 23 Quamvis quibusdam motibus
oporteat cogitando, loquendo, agendo, per
tinentiam omnia per terram hec cuncta effrenatius
rapitur. Cum vidensque hunc prosperitate refrenatur,
nam cum pro iure se potestatis excedit, alta
esse elate cogitationibus sentit. Et cum aut
tate vocis cunctis resistit, lingua licentius
per abrupta refrenatur. Cumque facere quod libet

licet, iuste omne sibi estimat licere quod libet. Sed
sancti viri cum mundi huius potestate fulciuntur, tanto
sublimiores mentis disciplina se redigunt,
quanto per impatientiam sibi potestas suadet il
licita quod decetur saue. Cor namque a cogitatione
vida sua glorie reprimunt, linguam ab immode
rata locutione restringunt, opus ab inquie
tudine vel elatione custodiunt. Sepe n. qui ipsa
te sunt, ea que recte faciunt, quia elate co
gitare amittunt. Dumque se ad cuncta vales
estimat, etiam impense velle sibi mentem
rapiat. Ut n. cunctis fere digniores sint,
nota est, ne ei apud se sit indignum vide
atur, ne eadem bona, recto agendo consoluit,
et sublevando plus accionem de elatione
ciciat, quod ipsos forte quibus impenditur in
net. Potestas namque cum habet et cogitandi
est adiutorium, et dissimulandi ipsos timores.
eruat is qui ea valet et ne possit facere debe
at posse se sciat, et se extolli non debeat
posse se nescit. Sepe vos qui in potestate sunt,
ad subiectorum passim ... contumelias
erumpunt, et hoc quod inniglanter regnum
sumunt, pluque potestatem perdunt.
Amore sermonis indictis verba
pensant, quia qui sine ea sunt
tamen dicere vehementer se in nimiis addit.
Sepe hii qui in potestate sunt, dum se fecisse
aliorum vetue nesciunt, ad illicita opa et in
quieta delabuntur. Solus n. in illicito num
cadit, qui se ab aliis cante restringit.

C. Sepe quosdam (Qui sermo corrigit in viris / dulcis est audientibus In omelia x)
viderimus cotidie
se mente ad facere loci sermidum contulisse,
neque inter verba domestica recognoscamus in-
quantum deliquerunt semipsos mercedis.
inacteles mentes continuo affici simul hunc
mundi prosperitatibus delectare, ita ne eis vera
prius queri, et hujus ista fastidium fieret.
sed ad colloquendum ea admittit, atque a
rigore disciplinae cum difficile relaxatur
pro amore caritatis lucidum solummodo et sile
re gaudet. Et sic plerumque ut hoc quia
ex dono celestis gratie, etiam verbum do
ctrine percipiat, neque debere eas pabulo quod
in se fecerit dulce rimumat, et pecora sua
nec pascat. Sequitur perfecto ore pro loca
tanto audientibus dulce est quod cor

actio contraria sinis predicatoribus non est, qui de propria
vita sentit, quod plerumque prius consentit spiritui
non de composita scit loqui suauiter, quam sentit
didicerunt in cordis sui visceribus amare veraciter.
Ista sermo dei dulcedinem non habet, quia vita reprobata
intra conscientiam remordet. Unde necesse est ut qui
verbum dei loquitur, prius studeat qualiter viuere sciat.
prius ex vita colligat, que et qualiter dicat. Ad
predicandum namque plus conscientia sancti amoris edificat,
quam exercitatio sermonis, quia amando celestia mentem
semetipsum predicator legit, quo persuadeat, ut
despici debeat terrena. Qui non vita sua
interius pulsat, et ex suo foris alios admonendo
edificat, quasi in corde lingue calamum tingit,
in eo quam manu ubi prius exterius scribit. Hinc admirabilis
predicator, cum inter discipulos exhortando diceret, quia nullam mentem semetipsum de
conscientia correctionis perculit, secum admonet: si qua
virtus, si qua laus discipline, hec cogitate, — philip. 3.
que et didicistis et vidistis in me, hec agite
et deus pacis erit vobiscum. Quod placere doctor

C 27

Magna est gloria prelatorum male vivere non possit. Vl. [rubric: ...]
vivendo subditos. Unde bene egregius predicator discipulis dicit: Que est enim mea spes
aut gaudium aut corona glorie? nonne vos ante
deum? Sed placita vita discipulorum negligunt et
ultra de eorum profectibus curam frustra ferunt,
quid aliud quam in gloria deposuerit, quia
ante districtum iudicium, numquam gloriam talem non meruit,
quia non in subditorum suorum moribus predicatoris studio non conquirunt. Cum meritum regentium
iusto diuino iudicio defecit, hoc meritum
retributionis premium non requirit. Sed pretiosa gloria
de principatu gloriatur temporali, quia dum rectores
premia predicare negligunt, in
futura celestis patrie premia cadunt. Et sciendum quia cui
sermo hic voluntatibus cadunt. Est sciendum quia cui
placitus non agit bona que loquitur, ei terra sermo
subtrahitur, ne loqui audeat que non operatur. Sic per
prophetam dicitur peccatori ait dominus deus: quare tu enarras iustitias meas, et assumis testamentum meum
per os tuum. Unde terra deprecatur: et ne auferas de ore
meo verbum veritatis usque quaque. Perpendit namque quod
omnipotens deus, quod veritatis verbum facientibus tribuit, et non facientibus tollit. Qui ergo de ore suo
hoc auferri non petit, quid aliud quam gratiam bone
operationis consumit, ac si aperte dicat: a bono opere me
errare non sinas, ne dum amitto ordine bene
vivendi, rationem perdam loquendi. Et plerumque.

doctor qui docere audet quod negligit agere, cum
desistit bona loqui, que operari contempsit. Docere
subiectos incipit prima qui agit, ut iusta dei
omnipotentis iudicio in bona iam nec lingua
habeat, quam hic bona vitam recusat, quando cum mens
terrenas amore madidatur de terrenis rebus semper
loquitur, uti in cordis vetus dicitur: ex habundantia
cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro
profert bona, et malus homo de malo thesauro
profert mala. Hinc etiam Iohannes ait: ipsi de
mundo sunt, ideo de mundo loquuntur. Quod hominis que in vita proficit
[rubric: ...] nemo vel quod cogitet cum li. — C 26

In amaritudine animae
sunt omnes electi, quia vel pure flendo
non desinunt, que deliquerunt, vel se qui nunc
vite affligunt, quia longe sunt a facie conditoris proiecti, adhuc metuunt patrie gaudijs non sunt. Electi
in amaritudine anime sunt, quia vita sua unicuique est
abscondita, et sic in qua sit vite equalitate
considerat, ad hunc tamen ad que fine tendat ignorat. Et si iam superna appetit, et suppleuis hic
desiderijs querit, si adhuc in eisdem desiderijs permaneat nesciat. Peccatum quippe deserentes ad
iustitiam tendimus, et in hominum nouimus, sed quo
peruenimus ignoramus. Quid hesterna die fuimus — quid
scimus, sed contingit nos eras crastina nescimus
scimus. Sed contingit nos eras crastina nescimus
homines certa, ea ipsa que recte nos agere credimus,
an in districti iudicis examine recta sint ignoramus.
Sepe enim opus nostrum est dampnationis causa et profectus esse
virtutis putatur, sepe unde placari iudex creditur
inde ad iracundiam placidus instigatur. Salomone
attestante qui ait: Est via que videtur hominibus
recta, nouissima autem eius deducunt ad mortem.
Sepe enim cum mala superat, sua terra bene
gesta formidat, ne cum bona agere appetit
de actionis ymagine fallatur, ne pestiferum habeat
pinguedinis sub boni specie lateat coloris. Conuenit
quod corporis pondere ad hunc grauati, diiudicare bona subtiliter nesciunt. Et eorum oculos
examinis regulam deducunt. Et ipa in
homini nonnumquam, et que approbat metuunt, et tota
sic mente interna cupiunt, sed tamen dei
iudicium trepidi, quo gradiuntur nesciunt
certitudine operum trepidi, quod desideratis
et celesti desiderio feruicat, quid desiderijs
incipis intrinsecus sit dispositum ignorat, et valde
metuunt, ne quod sibi obuiet in iudicio, ex
de metuunt, ne quod in boni feruoris
specie desi nunc lateat, certa in boni feruoris
desiderio. Sed et viri qui cottidie in terrenis sunt
amaritudine, in hunc exilium erumpnas se miseros
agnoscunt clarissime, in eius prosperitate resurgere
nimio mundo funditus concupiscunt, ne sicud in
noui mundo meis mihil appetunt, ita etiam affectu nulla
obligatione teneantur. Sed oculos sepe dei iudicij
eius vel prosse intueri vel in inuenit honoribus

compleatur / et cum valde defleat quia tandiu
de hac peregrinatione ad patriam et sublimia con-
templanda redeat / insuper honoris onera tollere co-
gitur / et huius mundi gloria crebris gemitibus contra-
dicit / ubi pena se validissimi timoris afficiat /
quia et si mundum quem mortali mente non tenet / ad-
huc tamen se teneri et metuat / qui a mundo
teneatur / Quia nisi ei quelibet quedam veniunt
hos ad usum suum procul dubio non amaret /
Mortue etenim in semetipso vivit rerum corpora-
lium esse se penitus complectit mortuas simul dicens
quia se mundo et mortificans / et ab omni gloria
temporali contigerit desiderat / quatenus perdurans timo-
re tollatur / et intus quid servat desiderium
perfectionis / foris autem explet ministerium ordinis /
quatenus nec ab affectione perventionis recedat / nec
dispositionis conditionis per superbiam contradicat / Cum vero
divinum intus pietate agitur / tunc is qui perfecto cor-
de ad contemplationem tendit / humanis ministeriis occu-
patur / ut et infirmioribus eius mens perfecta-
ficiat / et quo semetipsum perfectum respicit / inde
ad humilitatis culmine perfectior assurgat / Non-
nunquam etenim sancti viri / inde desideriorum suorum
detrimenta tollerant / unde merita lucrantur / quorum
aliis reportant / quia dum eis vacare ut appe-
tunt non licet / rapere secum alios quibus administra-
tur / libus / Sic quippe mira dispensatione pietatis / et unde
se destitutores estimat / inde locupletiores
ad celestis patrie consertionem surgat / Nonnunquam
vero ideo ad tempus desideria nostra premuntur /
ut ipsa mediante tarditate ad eadem deside-
ria laxate mentis sinum dilatentur / et que exte-
nuati forsitan impleta potuit / magis dis-
positione agitur / ut repulsa crescat / Sic quippe
mortificati appetitus / ut iam perfecte si liceat
conditionis sui faciat contemplentur / sed cor de-
sidium deferuntur ut perficiat / et tardius suum
sinum nutrire ut crescat / Sic ergo sancti vi-
ri bene sub potestate terrenas actionum strepi-
tus alios per divinum amorem intimitando perpo-
tunt / ne dum prima indesinenter occupant /
corde funditus a summis cadat / Sciunt enim
quia necesse est mens ad superna tolli / si circa
tumultibus nimis minime occupatur / et unde non
de deo occupatur contineat / qui de isto apprehen-
dere aliud certa vacatus laborat / Qui ergo
curis temporalibus occupantur / tunc bene exteriora
disponunt / cum sollicite ad interiora refu-
giunt / cum nequaquam foris perturbationum

strepitus diligunt / sed apud semetipsos intus in
tranquillitatis sinu requiescunt / Sic quippe mentes si
temporalium rerum administratio deest / non eam querunt
et quamvis etiam cum adest ferunt / quia peritiores
curam aspice exire pertimescunt / Et non solum nulla
cupiditati temporalium turbulentas rapiuntur appetitu /
verum etiam eius procul a vite necessariis immode-
ratius refugiunt occupari / ne dum ad multa
foris inveniunt / a semetipsis alienatus cogitatio-
nibus recedat / Qui enim solam celestem patriam dili- Mor. li. xviii
gunt plene superba superna discernunt / quantum de-
beat vacare / et ad aliud compulsi occupari / Ut
per occulta dei ordinatione / aliquid non appe-
tentibus de huius seculi curis imponitur / cedat deo
que diligunt / et per amorem eius intrinsecus sola
illis desideret usquequaque / Et timore vero eius / in-
positam sibi exterius humiliter expleat actionem
ut et vacare deo appetant ex gratia dilectionis / et
rursum curas superimpositas expleant ex con-
dicione famulatus / Cumque occupationes exterius
perstrepunt / interius in amore pacatissima
quies tenetur / atque occupationum tumultus exterius
perstrepentes dispensat interius preses medius
ratio / et tranquillo moderamine / ea que extrinsecus
sunt tranquilla disponit / Sicut non vigor mentis
frenandis prevalet motibus carnis / sic sepe super-
impositos tumultus occupationis bene regit amor con-
tis / qui si exteriores curas per necesse amore
non appetant / non confusus / sed ordinato animo nun-
quam inveniunt / Sancti etenim viri necesse eas appete-
re / sed celesti ordine sibi superimpositas gerunt
Et quamvis illam perfectiorem intentionem fugiant /
tamen per subditam mentem portant / quamquam si nove-
rint si liceat vitare festinant / sed timentes occul-
tas dispositiones dei tenere quod fugiunt / Scien-
tes quod vitant / Sciunt enim interior sunt et ibi consi-
lium quod velit occulta voluntas dei / sese
subditos debere esse summis ordinationibus
cognoscentes humiliant cervicem cordis iugo
divine dispensationis / quamquam vero talis est quam
tumultibus versentur interius / nunquam adeo in-
teriora perveniunt / Et eiusdem agunt ut aliud men-
te secum voto / aliud exterius tenentur officio /
Sed universalis — De locutionibus predicatorum Mor. li. xxiiii
ecclesie / spiritualis quisque predicator
moneo qui dum sollerter curat inspirare /
ne meo quod voce predicat vicio se clamoris

extollat, ne vita et lingua discordet, ne pacem
quam mentita annunciat, in se ipso dum bene dicit et
male vivit amittet. Non studet superbe contra ma-
ledicos rumores adversancium, et defendere lo-
do quod vivit et ornare vincendo quod dicit.
Nec in moribus huius suam, sed actoris gloriam que-
rit, atque omnem sapientiam quam, ut loquatur, accepit,
non suis se estimat meritis, sed eorum utilitatibus
pro quibus loquitur accepisse. Quique dum se infra de-
lat, supra est quia sine magni nominis mercedi pro-
ficit, quod bona que exercet privatis, aliis merce-
reddit. Indignum se omnibus iudicat, etiam cum dig-
nus auctor vivat, scit enim quod bona que intes-
ene habuit sine periculo vix esse possunt. Et quamvis
sapientem esse se sentiat, velle esse tamen sapiens nec
videri, atque hoc sibi omnino quod loquendo prodit
pertimescit, et si liceat tacere appetit, dum esse inlo-
silencium tacitus tenuit, eosque se feliciores putat,
quos intra statum eciam loci inferioris silencium
occultat, et tamen ut sancta ecclesia defendatur, et ad-
loquendum vi caritatis impellitur, et necesse quidem
officium locucionis suscepit, sed ex magno desiderio
etiam taciturnitatis querit. Hic sunt voto illud
exercet ministerio. De iracundis prelatis Mor. lib. xxvi

Omnis per quem recte est alicui via corrigi-
tur, sensum prius deus sollerter intueri, ne dum
aliorum culpas ulciscitur, ipse ulciscendi furore
superetur. Plerumque mentem sub optentu iusticie ira
mentes vastat, et dum quasi zelo rectitudinis
rabiem explet furoris, iniustus se facere estimat quod
quod ira neglige dictat, unde et modis sepe ulcis-
cendi transgreditur, quia mensura iusticie non frenatur.
Dignum quippe est ut cum aliena corrigimus, prius ira-
cundiam ut prius mens a sua accessione deferuit,
prius infra sensum zeli sui impetum tranquilla
equitate componat, ne si ad animadvertenda vicia abri-
pto furore trahimur, peccata corrigendo peccemus, et quod
extra dum iudicamus inseguimur, immoderate feriendo
faciamus. Non autem cum correcto delinquitur, sed nisi op-
pressio sua si in libertate ira ultra quam culpa meruit
excendit. Incorrepcione quippe vicorum subesse menti
iracundia, non preesse debet ex animo in iusticie non
dominando preveniat, sed famulando subsequatur, et
totum iudicari possessa impleat non preveniat. Si
enim is qui corrigere nititur ira superatur, opprimit animo,
non is qui corrigitur, sua dum plus quam debet accenditur, subiecte
ultionis optentu ad immanitatem crudelitatis effrenatur.
Sic plerumque idcirco evenit, quod corda rectorum nimis a
more sunt solius tacoris incenta. Ita dum nihil in
hac vita appetitur in immunis cogitacionibus dissipa-
tur, et cum subiectos subditorum culpas reprimunt

digne cum deo eis indicare nequeunt, quia cor-
da sua mentis turbationis sparsa, ad discre-
tionis culmine colligere repente non possunt. Commo-
ta quoque tamen nimis ad ulciscenda peccata libratam
equitatis metiuntur, quos etiam tranquillitatis fine sepe
non reguntur. De superbis et humilibus prelatis
Mor. libro xxxiiii

Sepe nonnulli quod plerique
qui presunt, in ordinatam sibi metu a sub-
ditis exigunt, et non tam pro deo quam pro deo re-
verentiam volunt. Intus enim se tumore cordis ex-
tollunt, cunctosque subditos in sui comparatione despi-
ciunt, nec condescendo consolantur, sed dominando premunt,
et videlicet alta cogitatione se erigunt, et equales
se esse illis quibus eos preesse contigit non agnoscunt.
Ipsaque bona que subditis dicunt dominando
proponunt, et consulendo preferunt, et videlicet quasi ex
experimento dicam sensus ipsos constituant dedicasse.
Singularitate eciam gaudet animus, et non equalitatem
discentis. Unusquisque enim eorum superbus, toties ad cul-
pam apostasie dilabitur, quociens preesse hominibus
delectatur, honoris sui singularitate letatur, sub-
iectis non condolet, et equalibus quia non sit equalis
exultat. Unde autem hic vicium superbie pullulat,
in ante refrenum, nisi consummatur illius quod desper-
tus angelorum societatibus dixit, ascendam super altitudine
nubium et ero similis altissimo. Unusquisque enim vero
eius comparabiliter esse cuius regit, toties plerumque similem
superbie assumit rectoris similitudo superat, et cum eq-
ualibus sibi subditos despicit, eius superbie similitudo
sub quo omnes equales sunt non agnoscit. Beatus autem
et electus vir qui cum sibi quoque adesse videt
gemitu quasi omnium actione non videt, cibusque totum
summus est, quod ad alterius spes vivus destitit, sic eius fo-
ris exultat gratia superne dispensacionis, ut tamen
intus sub disciplina teneat timor ingere eius-
tatis, quoniam dominus deus distruit, ut deius certius ac-
cipiunt. Apud semetipsos semper amplius humilitate
vere mente sub iugo discipline teneat, innu-
meras potestatis licencia ad superiora erumpit. Sepe na-
que subditorum tumultus honore potestatis suscep-
mente lascessit, simulque ordinis culmine inordi-
natis motibus excedunt. Plerique qui presunt
nisi more cordis sui sese freno teneant in
vite nullius auctoritate prosiliunt. Et utrumque
prelati agere cum sibi in subditis estimant licere,
Animi et ei prelati pene se impaciencia coegit
male subiectis imperant, et quod ipsa fecit preter eos
est. Hi vero plus se intus premere in iugo sub-
icant, quod foris hominibus presit, et eo more prelati
subiecti foris exhibet, quo humiliorem deo intus
servus simulatum tenet, atque ideo plus sepe
quod prodesse valuerit, quo se deinceps amplius
possunt, ac ne . . .

C. 28
C. 29
Mor. li. xx

plerumque nolunt per se exequi quod libet, subiectorum suorum pietas sufferendo patienter migrat, quos prius in humeris portat. Ut prelati corripiant delinquentes et doceant. Mor li. xxiii.

C 30. Plerumque doctores ab auditorum suorum cordibus ea vicia que increpata sunt, minus correctionis eradicant, sed etiam illa subsequi conspiciunt ex aliis que precedunt. Sepe enim corporales medici quasdam egritudines quia iam venisse inveniunt, quasdam vero ne veniant medentur. Sic sancti doctores alii incolumitati vel salute vestiunt, alii vero agunt ut temptationibus non vulnerentur. In quibus hoc sollerter intuendum est, quia sicut ita plerumque cum aspere redarguunt, ita interdum vicia cum tranquillitate condiunt, ita ferientes increpant, ita pungentes demulcent. Sepe etiam exaggerare solent delinquentium vitia, et ex quibusdam signis publicis occulta rimari, ut possint ex minimis maiora cognoscere. Sepe autem quedam solent minima discutere, ut ab extremis exterioribus ad occulta possint maiora pervenire. Verbera aspere increpationis movent, ut spinas mortifere cogitationis eradicent. Et cum hec agunt cautius, amore serviunt, non in superbie elacionis intumescunt. Mori enim propriis parati sunt quos quasi usque ad mortem ferientes affligunt, servant magistratum quod diligunt, in se quod persequuntur. Bona predicantes insinuant, mala autem caventes puniunt. Erga commissa sibi ita non numquam increpando feriunt, ac si de tranquillitate nil habeant; sed ita indilate tranquilli sunt, ac si nullus eos fervor accedat. Valde namque metuunt ut si a suo ordine correptionis cessaverint, ipsi participes dampnationis puniantur; et cum ardore increpationis se inflammant, nichil quidem ad hec veniunt, sed tamen hoc defensionis sibi apud districtum iudicem preparant. Unde necesse est ut doctores appetitum delinquentes ardore zeli succendant, ne cogantur post de torpore negligencie igne gehenne cruciari. Sed adhuc est quod innuitur et non subditur, et aliud quod insinuari debet, et spiritualiter pedes subditorum venatori nos ipsa considerata equitas inclinat; ut illorum vero nos correptioni atque custodia reddendarum vocum timor attendat. Sepe autem magnis hortamentis quod doctoribus contingit, ut quo altitudine fervent modum correptionis exaggerent, et lingua aliquid quod non decet dicat, quia mentem dilectio quantum decet inflammat; sed verbo prolate contumelie tanto citius peccatur quanto cicius culpa dimittitur, que nequaquam malicie

studio perpetratur. Apud misericordem namque iudicem nequaquam sine venia culpa relinquitur, cum per zeli fervorem ex eius amore peccatur. Sciendum autem de doctoribus est, quod plerumque carnis impetus sub velamine spiritualis impetus se palliat, et quod carnalis facit, mentitur sibi ipsa cogitatio quod spiritualiter faciat. Nam sepe quis iracundie stimulis iustos contra delinquentes velut ferventi zelo iusticie plus quam necesse est inflammatur, et iustitie limitem multa nimis transiens agit et delectet sese agere iuste suspicatur. Impetus ergo carnis hic sub specie spiritus est velatus, cum hoc quod iuste agi creditur, sub discretionis moderamine non tenetur. Et sepe alius nimia mansuetudine studens, vicia subiectorum aspiciens, atque hec per zeli fervore corrigere recusat, que in eis crudeliter non corrigenda multiplicat, sic quasi ut eius lenitas sibi sit et subiectis inimica, qui torporem mentis sue, quia pacem deputat, pietatis spiritum ab impetu specie elongatur. Sicut autem omnipotente domino mali subiecti ex asperitate de opere perverso, quia loquuntur de facta mala, sic non minus boni prelati ex asperitate de suo silencio, quia recitant bona. Talis culpa est perversa agere, istis iam recitare. In hoc itaque cum malis etiam boni sibi dominum exasperant, quia cum perversa non increpat, cis per suum silencium perficiendi licentia praemittitur. Necesse est ut loquatur, et quod docendo loquitur hoc sub discretionis spiritu vigilanter operatur, nec si quem sibi de re considerat, ut ab eorum operatione contitescat. Loquitur quippe eius exigit ut loquatur verbis quod sine semper impleverit, et si non id loquitur quia operatur, id operis quod magis loqui conplectitur. Ubi itaque se conspicit si opere neglegit implere, quod docet ubi auditores animum eorum ad eos per studium sancte operationis attendat. Ubi autem nec dum se videt implesse quod loquitur ad bona quibus auditores animum se quoque prior inflammant, ut ipse etiam sibi discat in opere quod loquitur virtus impediatur. Sepe enim quod videndo nescit, compulsi loco doctrine loquendo discit. Et cum decurrit more pigritie sermo vocis nascitur in mente, eandem mentem subito compuncto suborta transverberat, et sua voce transverberata excitata vigilet in opere, que prius torpebat motio sine voce. Omnis namque qui predicator est, inter sua mente considerat ne qui unus est lapsos erigere, ipse in operibus pravitatis cadat cum lapsis. Et hunc sua pauli ferit dicens: In quo alium iudicas te ipsum condempnas. Quo pacto predicator Galli Mor lib. xxx.

C 31. Designatis predicatoribus sub galli significatione beato Iob agnoscit dominus quis dedit gallo intelligentiam. Galli nomine designantur predicatores sancti, qui inter tenebras presentis vite student venturam lucem predicando quasi cantando nunciare; dicentes enim: Nox precessit, dies autem appropinquavit. Qui vocibus suis sopitum mentibus torporis excuciunt clamantes: Hora est iam nos de sompno surgere. Et rursum: Evigilate iusti et nolite peccare. Intelligentiam quoque gallus accepit, ut prius nocturni temporis horas discuciat, et tunc demum vocem excitationis emittat, quia videlicet sanctus quisque

Mor li. x
in omelia xx super ezechielem
in omelia in se(?) pro ezechiele
in omelia xi super ezechielem

predicator prius in audientibus suis qualiter vive-
re consideret, et tunc demum ad erudiendum congruam vocem
predicationis formet, quia horas noctis discernere est
peccatorum merita diiudicare, [illegible] et actionum tenebras
apta increpationis voce corripere. Gallo itaque intelligentia
desuper tribuitur, quia veritatis doctori discretionis virtus
ut noverit quibus quid, quando vel quomodo inferat divinitus
ministratur. Non enim una eademque cunctis exhortatio convenit,
quia nec cunctos par morum qualitas astringit. Et
sepe aliis officiunt que aliis prosunt. Pro qualitate
igitur audientium formari debet sermo doctorum, ut et ad sua
singulis congruat, et tamen a communis edificationis arte num-
quam recedat. Rursum etiam aliud quod de galli huius
intelligentia considerare debeamus, quia profundioribus horis
noctis valentiores ac productiores solet edere cantus. Cum
vero matutinum iam tempus appropinquat leniores et minu-
tiores omnino voces format, in quibus galli huius intelli-
gentia quid nobis innuat, considerata predicatorum discretio de-
monstrat, qui cum iniquis adhuc mentibus [~~] predi-
cat, altis et magnis vocibus eterni iudicii terrores in-
timat, quia videlicet quasi in profunde noctis tenebris
clamat. Cum vero iam auditorum suorum cordibus veri-
tatis lucem adesse cognoscit, clamoris sui magnitudinem
in lenitatis dulcedinem vertit, et non tam illa que sunt
de penis terribilia, quam ea que sunt de premiis blanda pro-
fert. Qui etiam minutis tunc vocibus cantat, cum
appropinquante mane subtilia quoque de mysteriis predicat,
ut sequaces sui eo minutiora queque de celestibus au-
diant, quo luci veritatis appropinquant, et quos docet
longius galli clamor excitaverat, vigilantes suavior
delectet, quia certo cum agnoscere de regno subtilia
dulcia libeat, qui dudum prius adversa formidavit. Est
adhuc aliud in gallo solerter intuendum, quia cum ede-
re cantus parat, prius alas excutit, et semetipsum feriens vigi-
lantiorem reddit, quod patenter cernimus si sanctorum predica-
torum vitam vigilanter videmus. Ipsi quippe cum verba
predicationis movent, prius se in sanctis actionibus excutiunt, ne
in semetipsis torpentes opere, alios excitent voce, sed ante
se per sublimia facta excutiunt, et tunc ad bene agendum alios
sollicitos reddunt. Prius cogitationum alis semetipsos feriunt,
quia quicquid in se inutiliter torpet, investigatione sollicita
deprehendunt, districta animadversione corrigunt. Prius
sua punire fletibus curant, et tunc que aliorum sunt
punienda denuntiant. Prius ergo alis insonant, quam cantus
emittant, quia ante exhortationis verba proferunt, omne
quod locuturi sunt operibus clamant, et cum in semetipsis
perfecte vigilant, tunc dormientes ad vigiliam vocant.
Sed unde hec tanta doctori intelligentia, ut et si perfecte vi-
gilet, et dormientes ad vigilias sub quibusdam cla-
moris provectibus vocet, ut et peccatorum tenebras prius caute
discutiat, et discrete postmodum lucem predicationis os-
tendat, ut singulis iuxta modum et tempora congruat, et sibi
omnibus que illos sequuntur ostendat [?], in adiutoria [?] et
tam subtiliter tenditur, nisi intrinsecus ab eo a quo est con-
ditus doceatur? Laus igitur tante intelligentie non predicatoris
est virtutis, sed dei auctoris, qui doctorum mentes
quas ex nichilo mire condidit, ad intelligentiam quasi [?]

sunt occulta, qui mirabiliter instruit. **De similitudine predi-**
catorum et corvi. Mor. li. xxx.
[D]e eo [illegible] corvi
significatione beato Job adiungitur dicitur: Quis cor-
vo escam suam quando pulli eius ad deum clamant
vagantes eo quod non habeant cibos? Fertur quod
corvus pullis editis escam dissimulat prebere prius-
quam plumescendo nigrescant, cumque in media
affici patitur, quousque in illis pennarum nigre-
dinem sua similitudo videatur, qui huc illucque
vagantur in nidum et cibos expetunt a patre
ore subsidium, ac cum nigrescere ceperint, tunc
ei prebenda alimenta ardentius requirunt, quo
eos illos alere diutius distulit. Corvus perfecto est
doctus [illegible] quisque predicator, qui magna
voce clamat, dum peccatorum suorum memoria atque
cognitionem infirmitatis proprie, quasi quandam colorum
nigredinem portat. Cui quidem nascuntur in fi-
de discipuli, sed fortasse adhuc considerare
infirmitatem propriam nesciunt, forsitan a peccatis
preteritis memoria avertuntur, et per hoc eam quam habuerant nō
optimi [?] contra huius mundi gloriam habitant [?]
nigredinem non ordinant. Hii vero ad accipien-
dam escam os aperiunt, cum doceri de secretis
sublimibus querunt, sed eis doctor suus ali-
menta predicamentorum sublimium tanto minus [?]
tribuit, quanto illos peccata preterita minus digne desle-
re cognoscit. Expectat quippe et amorum [?] ve-
ritatis [?] prius fomenta ingres-
antur prius vite [?] per penitentiam [?] subel-
cat, et tunc demum congrua predicationis subde [?]
lestie alimenta preparat. Corvus in pullis
in gratia ora respicit, sed cum [?] meis pe-
nas in nigredine moram corpus quod [?]. Et discre-
tionem [?] in militie [?] doctor media mysteria fratribus [?] non ministrat
quos adhuc ab hoc seculo incipit [?] se ab-
scisse considerat. Quanto quoque discipuli ex
corde Paulum dicere prius [?], in nigredine [?] ingri-
sue, tantum per verbum tibi intelligentie [?] munere
plenius, et quos se temporali gloria non exuere [?]
cit [?], eos a spirituali refectione ieiunat. Sicut vo-
ce [?] confessione vite preterite lamenta sui gemitus
velud nigrescentes plumas proferunt, illos
doctor in contemplationem ad escam de sublimibus
descendunt [?], quia pullorum refectionem cogitans corvus
volat, cibosque hiantibus in ore eorum revocat,
dum exquirit intelligentie [?] quia cepere esurientibus
tibi [?] discipulis alimenta vite loquendo sublimi-
ter tradit, quos tanto ardentius de superioribus
reficit, quanto verius mundi nitorem in
gressu [?] lamentis prius digno sunt, dum quos [?]

[Left margin:] Qui horas no[ctis] discerne[re] est
Nō
[?] c. 24
[Right margin:] c. xxiii
parat — Job 38
nō

per cautelam operari disciplinae, dum per discretionem (c 27)
congrua doctrinae tempore intelligit, ipse non solum
se, sed etiam pueris quibus laboris sui studia
impendit, maiora intellectus munera percipit. Cum
enim pulli eius ad deum clamant, esca corvus
paratur, quia dum verbum dei boni audito-
res esuriunt, proficiendi eis meliora doc-
toribus intellectus dona tribuuntur, et ei divinitus
largior copia praedicationis datur. Secundum
39 c doctoribus eiusdem Iob a domino subsequenter dicitur:
Numquid nosti tempus partus ibicum in pe-
tris, vel parturientes cervas observasti? Medi-
cina pro ibices aves vocat, que nihil sibi
cultis in altitudine, orientalis vero occidentalibus pla-
ga pro quadrupedia ibices nominat, quibus
et mos est in petris parere, quia neque sciunt
nisi in petris habitare, que si quando de
alto saxorum cacuminibus ruunt, in sinus cor-
nibus illaesa suscipiunt, caput quippe in-
cedens feriunt, cumque dum primum cornua oppo-
nunt, sic omne corpus incolume custodiunt.
Cervarum vero mos est inventos serpentes
extinguere, corporum membra morsibus dilaniare
ferunt autem, quod si quando flumina transeunt ca-
pitum suorum onera dorsis praecedentium suppo-
nunt, sibique invicem succedentes pondus non
sentiunt. Quid est ergo quod beatus Iob de partu
ibicum et cervarum discutitur, nisi quia in cervis
vel ibicibus magistrorum spiritualium persona de-
signatur? Ipsi quippe velud ibices in alti-
tudinis dampna sentiunt, dum in suis cornibus
excipiuntur, quia quicquid eis ruina temporalis
accessit in testimoniis scripturae se suscipiunt
et quasi cornuum exceptione salvantur, de his
enim testamento dictum est: cornua sua in mani-
bus eius. Ad scripturarum quoque complexionem refugi-
unt, dum aliqua temporalis casus iactura feriuntur.
Ipsi etiam cervae dicti sunt, sed per Ieremiam
de doctoribus genitos filios in caritate deseren-
tibus dicitur: Cerva in agro peperit et reliquit.
Ipsi nunc cervarum more terrenorum vitiorum extinctores
serpentibus vivunt, et de ipsa extinctione ad
fontem vitae ardentius inardescunt. Unde psalmista
dicit: Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desi-
derat anima mea ad te deus. Cervi quoque dum labentia huius
temporalis monita quasi quaedam flumina transeunt,
compatientes onera sua sibi invicem superponunt,
alterutrum

quia tanta observatione custodiunt id quod scriptum
est: invicem onera vestra portate, et sic adimple-
bitis legem Christi. Beatus igitur Iob de tempore partus ibicum
cervarumque discutitur, ac si ei dicatur: Ideirco egisse te
aliquid sublime credis, quia illud tempore nec du-
pendis, quo spirituales magistri in mundum missi, per
doctrinam antiquorum patrum filios generant, sinusque in
laboribus curarum suarum comportant. Nam si illorum fortitu-
dinem, quam ibicum cervarumque partus aspiceres, valde
humiliter de tua virtute sentires. Nihil vero obstat
quod verba dei de doctoribus fatens non cervarum, sed cervarum
casus specie demonstrat, quia illi nimirum veri doctores sunt
qui in rigore disciplinae patres sunt, compassionis
viscera etiam matres noverunt, qui labores scilicet compassi-
onis tollerant, et proferendos deo filios intra viscera
curarum portant. **De malis praelatis quomodo subiecti se habeant** C 3
Nemo amplius **liber 3 in pastorali c 3 et xxxiiii**
nocet in ecclesia, quam qui perverse agens no 6
nomen vel ordinem sanctitatis habet. Delinquentem namque
hunc redarguere nullus praesumit, et in exemplum culpa vehe-
menter extenditur, cum pro reverentia ordinis peccator
honoratur. Qui ergo ad sanctitatis speciem deductus verbo
ceteros destruit, vel exemplo, melius per fecto fuerat, ut
hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constrin-
geret, quam sacra officia in culpa ceteris imitabilia
demonstraret, quia nimirum si solus caderet, utcum-
que tollerabilior hunc inferni poena cruciaret. Scire
enim praelati debent, quia si perversa umquam perpetrant,
tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos
perditionis exempla transmittunt, et more curarum aliorum rei
sunt, quos pravis exemplis destruunt. Subiecti vero debent
cavere, ne cum culpas praepositorum considerant, contra eos
audaciores fiant, sed sic eorum acta apud semetipsos
diiudicent, ut ex divino timore constricti ferre sub
eis iugum reverentiae non recusent. Cum enim praelati
delinquunt sibi praepositi, eius contra se iudicium a quo
sibi praelata est debent perhorrescere, nam cum in praepositos
delinquimus, eius ordinationi qui nobis eos praetulit
obviamus. Semper quoque sollicite considerare, pensandum **Mor 21 xxii**
est ne aut hii qui praesunt ex mali operis subiectos
provocant, cordisque vitam suo gladio puniendo extinguant,
aut hii qui alieno regimini subiacent, facile iudicare
facta eorum audeant rectorum. Atque praeterea quod de hiis qui
sibi praelati sunt murmurat, non hominem, sed eum qui
cuncta disposuit ordinem divinum condicione, cui
enim contra suppositam sibi potestatem murmurat, liquet
quod illum redarguit, qui potestatem eandem ho-
mini dedit. **Quales debent exteriora opera vel curam** C 38
Eccle est ut maiora **in loco suscipere mor 11 xxii**
vel exteriora opera, que sunt huius necessitatibus
perfruitura, illi suscipiat exercenda, quos hic diiudi-
cave, et sub semetipsis prima exquirenda noverit

virtutis. Nam cum infirmus quisque ad locum
regiminis vel ad exteriora agenda detrahitur quo-
que eo se duce eradicatur, qui et arbor que radices
per non mittit citius ventorum impetu fracta, si se ad
altitudinem veritatem tollit, cordis citius ad yma corruit,
quod altius in aere sine radicibus excreverit. Cum igitur
maiora in ecclesia sint merita spiritualibus donis ditati,
ipsi pro certo rebus non debent negociis implicari, ut
dum non coguntur inferiora bona disponere, exercitari
valeat bonis superioribus deservire. Qui vero minora
merita sunt in ecclesia et nullis magnorum donorum
virtutibus pollent, ipsi debent negociis indigere,
et qui de exteriorum rerum sapientia perceperit, hii
terrenas causas exerceant, quatenus per quos negligunt
maiora bona suppleant minora. Curandum ergo magno
opere, ut hii qui donis spiritualibus emicant, negociis
exteriorum in sinatum negocia fundities deserviant,
sed quod aliis quibus dignum est tractanda committant,
sic quod sic ut et summi viri magis ad spiritualia
dona proficiant, dum eorum mente res infime non
occupant, et minimi viri inertia sanctum sine bono
opere non vivat, dum in rebus exterioribus inveniunt rectum
que agunt, sic ergo sancte ecclesie membra debent et
officio esse distincta, sed caritate coniuncta, ut summi viri a se
occupacionum curas pellentes, quicquid per eos in terris negotii
agitur, ad maiorem utilitatem referentur,
ut specie ...ctantum prospiciat, non sibi tantum ... graditur.
Qui itaque sibi ... alterna ... conveniunt, immo
modo agit, ut quod ... sibimet ... ipsa
...sunt, eorum sint opera, que ipsi non possunt, sed
... curam ... exterioribus
... hii quoque qui spiritualibus
bonis pleni sunt, eorum infirmitati condescendentes, eorum terrenis
... debent ... dispensatione
deservire. Quot modis peccatur in temporalium rerum dispensatoribus. Moral. li.
vii.

C 34 Omnis qui dispensandis terrenis rebus presidet, eo quo
occulti laqueis ... nonnulla imprudentis
agere ... temporum ... prudens ... in
... incaute ... nec ... in
... sepe ... prudentia ... negotiis
aliquid ... agit, que ... negotiis
sepe dum plus iusto se ingerit ... exteriorum
... in ... rebus ... dispensationis
... ubi ...
... que loqui debuit ... admonere
... dum ... loqui que non
debuit. Ceterum ... cogitacionum ... mul-
... ut ipsa ... valeat ... prudens
... in ... magna ... tacere
... dum ... apud ...
... actionis ... quietis ... lassat
... cum ... animus ... ...

sunt intencionem proponit, magnus quietis ... contencionis
se inserit, ... mox in die veniunt ... quieti
fovere membra lectulus teneat, ... magnis clamo-
ribus in corde ... litigium ... plerumque ... nulla
veniat ... prodeat, totaque ista cogitacio ... dum
se plena intencione pandit, repente ... vacua ...
est, ... tanto ... longius ... inanis ... quanto
inania ... cogitavit. Terrene quoque dispensacio-
nis curas ... maligni spiritus ... corporeum
vel ... illicita affectione ... modo
... immoderata ... superflua locucione co-
... semper ... et immoderatis
cogitacionibus ... ut dum ...
... extremis mentes efficiant ... inter ... a
sua ... separet. Et ... que de
... nesciat, quia quod aliena forcius
studio ... elaboret. Sublimis quoque rex ...
... dispensacionibus, quo ... dispensator ...
nobis ... insidiatur inimicus. Certe
... dispensacionis suscipit, quid sibi
... debeat attendere, ... paliens-
... immoderacioni ... studia negli-
git, nec ... aliena ...
Quomodo prelati debent vivere. Omel. xi. super Ezechielem

Quamvis aliena ... speculator vocatur
Que in vertice altitudinis sedeat, per vocabulum nominis
... non est speculator qui in
... est. Speculator quippe semper in altitudine stat, ut
quicquid venturum est longe prospiciat, et quisquis ipsi
speculator ponitur, in alto debet stare per vitam, ut
possit prodesse per providenciam. Neque hoc speculatori
sufficit ut alte vivat, et eorum qui sibi sunt commissi
opera intendat, nisi ut assidue ... auditores
suos et ad amorem celestis patrie succendat
et provehat. Speculatoris quoque vita ... debet
semper esse circumspecta. Unde quoque sponsi voce in
cantico canticorum sancte ecclesie dicitur: Nasus tuus
sicut turris libani, quia per nasum semper odores
fetoresque discernimus, per nasum discretio speculatorum
designatur. Qui nimirum nasus esse turris
ad libanum dicitur, quia videlicet discretio prepositorum
et munita semper debet existere et ... alta
vite conspecta, ... in valle ... infirmum operis non iacet
sicut ... in monte turris ... ad speculandum
ponitur, ut hostes qui veniunt longius videantur,
sic predicatoris vita semper in alto debet permanere
... ut ... malignorum longe prospiciat,
et commissas animas sibi provida prudencia cautas
reddat, et inde ... odores ... fetoresque
viciorum discernat.

C 35 ... (right margin) C 36

Incipit liber VII de virtutibus et c. 1 De dilectione dei et proximi. Moralium libro X.

C. 1. Caritas adaucta [...] dilatatur, que a duobus quidem preceptis incipit, sed se ad innumera extendit. Inicium namque caritatis dilectio dei est et dilectio proximi. Per amorem dei amor proximi gignitur, et per amorem proximi dei amor nutritur. Nam qui amare deum negligit, profecto diligere proximum nescit. Et tunc plenius in dilectione dei proficimus, si in eiusdem dilectionis sinu prius proximi caritate lactamur. Quia enim amor dei amorem proximi generat, dicturus per legem dominus: Diliges proximum, premisit dicens: Diliges dominum deum tuum, ut scilicet in terra pectoris nostri prius radicem amoris sui figeret, quatinus per ramum postmodum dilectio fraterna germinaret. Et rursum quia amor dei ex amore proximi calescit, testatur Iohannes qui increpat dicens: Qui non diligit fratrem suum quem videt, deum quem non videt quomodo potest diligere? Que tamen divina dilectio per timorem nascitur, sed in affectum crescendo mutatur. Dei ergo dilectio in tria distinguitur, quia ex toto corde, ex tota anima, et ex tota fortitudine diligi conditor iubetur. Qua in re notandum est quod divinus sermo cum deum diligi precipit, non solum narrat ex quo, sed etiam insinuat ex quanto, cum subiungit: ex toto, ut videlicet qui perfecte deo placere desiderat, sibi de se nichil relinquat. Proximi autem dilectio ad duo precepta dirivatur, cum et per quendam iustum dicitur: Quod ab alio tibi odis fieri, vide ne tu alteri facias; et per semetipsam veritas dicit: Que vultis ut faciant vobis homines, ita et vos facite illis. Quibus duobus scilicet utriusque testamenti mandatis per unum malicia compescitur, per aliud benignitas erogatur, ut malum quod pati non vult quisque non faciens cesset a nocendi opere. Et rursum bonum quod sibi fieri appetit, impendens erga alterum utilitate prodesse se exerceat ex benignitate. Sed hec nimirum dum sollicita intentione cogitatur, ad innumera virtutum ministeria tenditur, ut vel ad inferenda que non decet desideriis mens vel erga exhibenda que congruunt mens fervet, vel [...] resoluta torpescat. Nam cum cavet alteri facere quod nequaquam vult ipsa ab aliis tolerare, sollicita se intentione circumspicit, ne superbia elevatum [...] et usque ad despectum proximi animum deiciens exaltet, ne ambitio cogitationem laniet, cumque hanc ad aliena appetenda dilatat, angustet; ne cor luxuria polluat, et subiectum desideriis per illicita corrumpat; ne ira exasperet, et usque ad proferendam contumeliam inflammet; ne invidia mordeat, et alienis felicitatibus emula sua face consumat; ne immoderate linguam ad lasciviam loquacitatis pertrahat, eamque usque ad obtrectationis audaciam extendat; ne odium malicia excitet, et os usque ad licentiam maledictionis irritet. Et rursum cum cogitat ut hoc alteri faciat quod ipsa sibi fieri ex altero expectat, pensat nimirum ut malis bona, ut bonis meliora reddat; ut erga protervos mansuetudinem longanimitatis exhibeat, ut malicie peste languentibus gratiam benignitatis impendat; ut discordes pace uniat, ut concordes ad concupiscentiam vere pacis accingat; ut indigentibus necessaria tribuat, ut errantibus viam rectitudinis ostendat; ut afflictos verbo et compassione mulceat; ut accensos in huius mundi desideriis increpatione restinguat; ut oppressorum minas potentium ratione mitiget; ut oppressis angustias quantas prevalet ope levet; ut foris resistentibus opponat patienciam, ut intus superbientibus exhibeat cum patiencia disciplinam; ut erga errata subditorum sic mansuetudo zelum temperet, quatinus a iusticie studio non

Tho. 8
Mt 7 et Luce 6
1 Ioh. 4

enervet, sic adulacionem zelus feriat, ne tamen pre
limite feriendo transcendat, ut iustus viciosis ad a
modum proximos, ut erroris cuiusque misteriis in amore subiciet,
ut pro laborem mala cum corrigere non valet tolerat,
et cum corrigit, loquendo prius silencium consumat
et pertimescat, ut sit ea que tacet tolerancie. Tamen in
Fuori e statt — animo intus doloris occultet. Sic sic malivolis mansuetudine be
nignitatis exhibeat, ne tamen per gratiam animo rectitudinis
excedat. Sic cuncta proximis que puniat impendat, sed hec
impendendo non timeat. Sic sic in bonis que exhibet
timoris principium paveat, ne tamen ubi bonum omnium tempus
timoris principium paveat, ne cum bonum operatur tempus
cat sic sit que possit tribuat, quatenus quanta sic lar
gitas remuneracionis attendat, ne cum terrena largitur,
quia plus plus necesse inopiam cogitet, et in oblacione mu
neris hilaritas lumine tristicie obscurat. Caritas in sim
plicitate (?) hilaritas lumine tristicie obscurat. Caritas n. sim
tem plene cepit, hec ad minima opera inlaboriose
accendit. Est itaque in dileccione dei nostre tenenda fides

In more. li. ix. Pe per precepte que in nobis est et signis diligitur

et vita. Est in dileccione dei nostra fides et vita
tas custodiri. Est in dileccione dei nostra fides et vi-
tas custodiri. Est fides sine operibus mortua est, ·Jacob 2·
quia videlicet scriptum est, sine fide impossibile est deo placere. Probacio ·Heb. xi·
et rursum sine fide impossibile est deo placere, probacio
que dileccionis exhibicio est operis. Hinc Johannes in epistola sua ·1 Joh. 2·
dicit: Qui dicit quia diligo deum, et mandata eius
non custodit, mendax est. Vere enim deum diligimus si ad ma
data eius nos a nostris voluptatibus coartamus. Nam qui ad
huc per illicita desideria defluit, profecto deum non amat,
Nota — quia ei in sua voluntate contradicit. Est autem in dileccione
proximi nobis paciencia et benignitas conservanda, quia
scriptum est: Caritas paciens est, benigna est. ·1 Cor. 13·
ea dileccione scriptum est: caritas paciens est, benig-
na. Paciens scilicet ut illata a proximis mala equanimiter por
tet, benigna autem ut sua bona proximis desiderabiliter in
pendat.

More. li. x. — Sepe vero omnipotens deus, ut quisque a caritate
pendat. Sepe vero omnipotens deus, ut quisque a caritate
eius ac proximi longe sit, vel in ea qui proficeret in
notescit, miro ordine cuncta dispensans, alios flagel
lis deprimit, alios successibus fulcit, et ea quosdam
Nota — lis deprimit, alios successibus fulcit, et eis quod mallem tal
(?) qualem deserit in quorundam cordibus quod nos miseros inspicimus quam feli
cem diligimus, ostenditur
ciorem. Nam plerumque ipsi nos miseros inspicimus, quam feli
citer in prosperitate coluerit. Cumque eum quis potens
est in prosperitate diligere, incertum est valde utrum prosperitas
in prosperitate diligitur, utrum scilicet amicicia aut felicitas interrogat ·Eccli. 12·
vel persona diligatur. Amissio autem felicitatis interrogat
vim dileccionis, unde bene quidam sapiens dicit: Non agnoscetur
in bonis amicus et non abscondetur in malis inimicus. Nec adversitas in
Nota — prosperitas quippe amicum indicat, nec adversitas i
nimicum celat, quia et ipsa sepe prosperitas nostre
nimicum celat, quia et istam sepe prosperitas adversitatis
veneracio cogit, et iste ex conscienciam adversitatis

aperitur. **De dileccione amici et inimici. In more. li. xxi. Iste est textus oe. hoi. q. fec.**

C. 2 — Nemo autem quempiam caritatem putet protinus ipsum
diligit. Hoc se caritatem examinat. Nam si quis proximum
diligit hoc se caritatem examinat. Nam si quis pro
Nota — ipsum vim sue dileccionis examinat. Nam si quis pro
pter deum non amat, caritatem non habet, si hoc
se amat, sed pro deum non amat, caritatem non habet, sed habere
se putat. Caritas autem vera est, cum et in deo di
ligitur amicus et propter deum diligitur inimicus. Ille enim
diligit amicos et propter deum diligit inimicos. Ille enim
propter deum diligit eos quos diligit, qui et [illegible] eos
diligendo agimus non diligentes. Probans [illegible]
et cum caritas per sola odii adversitatis solis, unde
per semetipsum dominus dicit: Diligite inimicos vestros
benefacite hiis qui oderunt vos. Ille igitur securus

amat qui propter deum et illum amat a quo se non amari
non amari diligit. Que dileccio paulus ait: Caritas pa
ciens est, benigna est. Cum non dum contraria deffluet,

Mor. li. vii

caritas non est. Si videlicet malos aut absque beni
gnitate tolleras non amat, aut rursum se sine
paciencia ostendit, negligit tollerare, quos amat.
Ut ergo autem caritas vera teneatur, necesse est quatenus
et benignitati paciencia, et rursum paciencie benignitas
suffragetur. Omnipotens deus nos et discipulos

Mor. li. xxi. xxv.

sola custodia caritatis probat, virtutes quippe
maximum sine caritate testatur. Predicator egregius
nichil valet, qui ait: Si distribuero in cibos pau
perum omnes facultates meas, et si tradidero
corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem non
habeam, nichil mihi prodest. Deficere quoque signa
ac miracula clamant fallacia, sed hec prima affl
iccionis sue et abstinencie laudes videlicet quas
amat recapitulabis. Redemptoris voce dicitur: Multi ·Mt. 7·
dicent in illa die: Domine, domine, nonne et in
nomine tuo prophetavimus et in nomine tuo demonia
eiecimus et in nomine tuo virtutes multas fecimus?
Et tunc confitebor illis, quia numquam cognovi vos.
Discedite a me qui operamini iniquitatem. Et in
in persona quid dicitur nichil, nisi in omnibus
caritas et humilitas non autem debeat ostencium
suffragari venerari. Probacio quippe signis non est suf
ficiens, sed virtutes que non est diligere, de deo et veri
desperio meliorum, vel quia dei sermo per se sentire.
Nam quia bene virtus in amore est, non autem in ·Jo. xiii·
oracione miraculi, veritas demonstrat qui ait:
In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis,
si dileccionem habueritis in invicem. Apte indicat quia
veros dei famulos non miracula, sed sola caritas
probat. Testimonium quippe superni discipulatus est do-
num fraterne dileccionis. Que minime dileccio si cor ·nota·
vero vacat repleat, duobus modis ostendi solet.
Videlicet si amicos in deo et inimicos diligimus
propter deum. Sed sciendum est, quia inimici dileccio
aut vacat custodiri, cum nec de profectu addicitur,
nec de ruina illius letatur. Nam sepe in dile
ccionis ymagine erga inimicum animus fallitur,
seque hunc diligere estimat, si eius vite quamvis
non existat. Sed dileccionis vim veritatis rectitudine
aut profectum inimici aut casum interrogat. Sat
et enim dare ad plenum semetipsam mens
hominis nescit, nisi eum quem sibi cognoscit a
vero credidit, nescit vel profectu eius in ma
iorem statum inveniet, si eum
tepescere se morum sui status inveniet, si eum ·nota·
de prospera tenore addere, et de calamitate se odiunt le-
tari, constat quia non amat quem vult esse me
liorem se senciunt et strante voce prosequitur.
Sed inter hec sciendum est
accedisse gratulatur. Sed inter hec sciendum est
quod evenire plerumque solet, ut non amissa cari
tate et inimici nos ruina letificet, et rursum eius

gladio mundare culpa coarguit, cum et eo vincente quos sibi crucis credimus, et illo proficiente plerosque in ipso operum formidamus, quia nunc metientes intimum nec eius iam defectus cognoscere nec eius profectus addiscere. Si vero cognovimus, nec in ipso. Sed quid de ipso et aliis agatur attendit. Sed ad hoc servanda valde est nostra subtilissime discretio, ut sine cum odia nostra exequimur sub specie veritatis aliene fallamur. Recta discretio est in eadem vel aliud de quibus aliud quam in minime sibi nos, et ceteris. Etiam si aliis est bonus, si in nos forsitan culpa non pro nobis malus esse, nec omnino iam de eius gaudendum est ruina, cum nos solos certum est tollasse adversa. Cum vero in ac ira hostis premimur de proximo corripiendo in te ac commone, per quod de minima in tantum vere est ut correctione subalterne. Optinemus, ne adversa perversa subalterne pensare debeamus, et quid debemus sed ... pensare debeamus, et quid iniste ferimus nostra erumne peccatis, et quid iuste ferimus, nostra cum perversum conspicimus, deus omnipotens penitus, et condolere perversum est in miserie permittit, et de grandeo est dum est miserie, permittit, et considerandum est ut ille et inflictu sit pena iniustitie iudicio, ut nos et inflictu sit pena iniustitie iudicio, et rursus mirandum videat contra vienos ponimus, et rursus mirandum velat contra pro vibita iudicia dei, quia nec perversi homines cohibiti iudicio dei, qui nec perversi homini constans adversarii, nec iudicanti deo inmicta constans adversarii. Sepe deo non illi eos quos sibi inimicos adversarios estimat maledicere ferunt, qui virtute nequam prout, in quibus patenter apparet, quia mala facerent si possent, quam ea que facere nequeunt, imperium iure desistunt. Sciendum autem est quod omnis homo peccato subiacet, qui hoc petit adeo fieri, quod ipse facere vel omnino non possit, vel si possit, iure deo sibi aliquando maledictionibus insectatur, quod aliud quam facere dominum voluit nisi quod ipse facere aut nequivit aut erubescit. Sicut vere in adversarius exoptans capiunt, quod et si possunt inferre metuunt, ne aut peccati homicidii teneantur rei, aut iniqui appareant, cum tamen sint. Cum enim deo dicunt occide quem odi, quasi aperte voluntati clamat, hoc fac meo adversario quod me illum facere nec permittit deus.

Concordia quanta sit precipitur in moribus. vii. Gregorio

Cum contra spiritus malignos spiritale certamus aciem ponimus, summopere necesse est, ut per caritatem semper uniti atque constricti, et numquam interrupta per discordiam inveniamur, quia quelibet bona opera in nobis fuerint, si caritas desit, per ipsum discordie locus aperitur in acie, unde ad feriendos nos hostis valeat intrare. Caritas enim vero in inimicis castitatem in nobis. Si sine caritate fuit non timet, quia nec ipse carne premitur, ut eius luxuria dissolvatur. Abstinentiam non timet, quia ipse cibo non utitur, qui necessitate corporis non urgetur. Distributionem terrenarum rerum non timet, si eidem opibus caritas desit, quia divitiarum subsidiis nec ipse eget. Valde autem in nobis caritatem, id est amorem humilem, quam nos vicissim impendimus, timet, et concordiam nimis invidet, quia hanc nos tenemus in terra, quam ipse tenere nolens amisit in celo, et electorum multitudinem eo pertimescit, quo eos per caritatis concordiam munitos contra se et conglobatos aspicit. Quanta autem sit concordie virtus ostenditur, cum sine illa ceteres reliquas virtutes non esse monstratur, quia videlicet nihil sine concordia deo placet, ipsa per se veritas demonstrat dicens: Si offers munus tuum ad altare et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ibi ante altare et vade prius reconciliari fratri tuo et tunc veniens offeres munus tuum. Ecce ab discordantibus recipere non vult sacrificium, holocaustum recipere recusat. Hinc ergo perpendite quantum malum sit discordie, per quod et illud abicitur per quod et culpa relaxatur.

De oratione mor. li. x.

Ut mortuus facies absque macula levetur, tam orationis semper tempora debet sollicite conspici quibus pro moribus reprobari. Talem quippe se mens exhibere festinet, qualis apparere mundo in ipso orationis tempore exoptat. Sepe namque immunda quedam vel illicita in cor venimus, quoties a peccatis vacamus, sed cum se mens ad studia orationis erexerit, earum rerum imagines reverberata patitur, quibus libentius prius occupata fuerat. Et quasi iam faciem cordis attollere levare non sufficit, quia in se minorum inquinata meminit ex pollutione cogitationis erubescit. Sepe eius mundi occupantur. Cumque post hec studio orationis intendimus, nequaquam se mens ad celestia erigit, quam pondus huius terrene sollicitudinis in profundis mersit. Et in prece facies munda non videtur, quia cogitationis in sine luto maculatur. Non nunc cor ... exercitiis et illicitis motibus etiam cum a prece vacat obviamus. Sed tamen cum nos culpas raro committimus, aliena proximis delicta laxamus, eo quo peccatore nostrum animus solliciti metuitur, eo districtius hoc quod in se ab alio delinquitur abhorrescit. Sed quid hoc doloris malitia, reprimit dextrius per hec in conspectu iudicis cum terrore non conquinat sed nocat. Mentem quippe atque quas culpa polluit, sanctis vero contra proximum dolor occidit. Iaceri namque ut gladius figitur et nunc illius ipsa viscera occulta perforantur. Ferrum si fixo corde si prius non educitur, nihil prosperitatis bene opus obtinetur, quia vulneribus inposita salutis medicamina nequeunt nisi ferrum a vulnere subtrahatur. Tunc ergo vere sine macula faciem levamus, cum nec nos prohibita mala committimus, nec ea que in nos commissa sunt ex proprio zelo retinemus. Trahit namque mens nostra onus suum tempore confessionis deprimit, si hanc aut sua [illegible] ad hunc ope inquinat aut aliene malevolentiae dolor accusat. Absque enim fiducia precibus frangitur si maculata peccatis, nec dum deum dimittit, ac pre memoria mordetur, diffidit namque accipere se posse quod appetit. Nam profecto resistere se prop

eius quae postulat meruit. Quia vero hoc est salubre remedium, ut cum se mens in commemoratione pravi operis reprehendit, hoc plus cum orat defleat, quod errando commisit, quatenus erroris macula cum fletibus tergitur, in petitione sua cordis facies ab auctore munda videatur.

C. 4

De oratione cum bonis operibus. Moralium libro xviii.

Si id quod Deus praecipit facimus, id quod petimus [procul dubio] ab eo obtinebimus. Valde namque apud Deum utraque haec sibi necessario conjungunt, ut et orationem opus et operationem fulciat oratio. Hinc etenim Jeremias ait: Levemus corda nostra cum manibus in caelum ad Deum. Corda enim cum manibus levat, qui orationem suam operibus roborat. Nam quisquis orat, sed operari dissimulat, cor levat et manus non levat. [Sunt] namque nonnulli qui per hoc ad orationem pares sunt, sed vita dependere non sunt; qui promissa caelestia petitionibus sequuntur, operibus fugiunt. Hi nonnumquam etiam lacrimas in oratione percipiunt, sed cum post orationis tempora vitiorum suggestione pulsantur, nequaquam aeterni regni desiderio flevisse se meminerunt. Verum igitur pondus orationis non habent, qua nequaquam perseverantiam continui amoris tenent. Nonnullis vero in usum negotiationis vertitur labor orationis, de quibus in evangelio Veritas ait: Devorant domos viduarum sub obtentu prolixae orationis; hi accipient prolixius iudicium.

Mor. li. xviii.

C. 6

De oratione pro inimicis. Mor. li. xxxvi.

Quisquis pro aliis intercedit, sibi potius ex caritate suffragatur; et pro semetipso tanto citius exaudiri meretur, quanto devote pro aliis intercedit. Plus ergo sibi preces suas efficit, qui has et aliis impendit. Libamen quippe sacrificii orationis accipitur, cum in conspectu misericordis iudicis proximi dilectione conditur. Sicque hanc veraciter quisque cumulat, si hanc etiam pro adversariis impendat. Hinc est enim quod magister Veritas dicit: Orate pro persequentibus et calumniantibus vos. Unde quod verae orationis celsitudo [illegible] et tunc quisque vere quod petit adipiscitur, cum eius animus impetitur nec inimici odio fuscatur, sed plenus relaxatione animus [illegible] et in pro inimicis orantibus fundit [illegible] pro adversariis [illegible] tenere amorem [illegible] sepe, et orationem [illegible] sed hanc [illegible] exaudiendum [illegible] et tunc ne exaudiamur timemus, sed cum [illegible] verba considerat [illegible] postulat, qui pro eo exaudiri non orat.

C. 7

Quando sit precandum in oratione. **In omni loco est precandum.**

In domo Domini Jesu [illegible] templo in porticu pro talibus oramus. Ecce alius in oratione quaerit uxorem, alius petit villam, alius postulat vestem, alius deprecatur ut sibi alimentum

Et quidem cum haec desunt, ab omnipotente Deo petenda sunt, sed meminisse continue debemus, quod ex mandato eiusdem nostri Redemptoris accepimus: Quaerite primum regnum Dei et iustitiam eius, et haec omnia adicientur vobis. Et haec itaque ab Jesu petere non est contrarium, si tamen non nimie petantur. [illegible] peccatores [illegible] videamus, et id quod ad salutem nostram pertinet a Deo petamus, id est gaudia aeternae salutis postulemus.

Mor. li. xxvi.

Saepe autem quod tardius audiuntur, quod a superna clementia negligi creditur, saepe non nostra desideria [illegible] non celeriter fiunt exaudita, et quod impleri [illegible] petimus [illegible] tarditate prospicitur. Desideria itaque nostra dilatione crescunt, ut proficiant; proficiunt ut ad hoc quod perceptura sunt convalescant. Exercentur certamine, ut maioribus cumulentur praemiis; inter plagas labor proficit, ut propugnatori crescat corona victoriae. [illegible] cum vellet non audit quo [illegible] Internum quippe est medicus et petenti [illegible] quae mentis medullitus reprobat, secat, abscidit [illegible] putridus ferro tribulationis, et quae voces eius audire dissimulat, eo celerius [illegible] sine poena.

C. 8

De obedientia. Mor. li. xxxv.

Obedientia sola virtus est quae menti ceteras virtutes inserit, insertasque custodit. Unde et primus homo praeceptum Dei quod servaret accepit, cui se obediens vellet subdere, ad aeternam beatitudinem sine labore perveniret. Hinc Samuel ait: Melior est obedientia quam victimae. Obedientia quippe victimis iure praeponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero propria voluntas mactatur. Tanto igitur quisque Deum citius placat, quanto ante eius oculos repressa arbitrii sui superbia gladio praecepti se immolat. Hinc per Salomonem in ostensione [illegible] dicitur: Vir obediens loquetur victorias. Vir quippe obediens victorias loquitur, quia dum alienae voci humiliter subdimur, nosmetipsos in corde superamus. Sciendum vero est, quia numquam per obedientiam malum fieri, aliquando autem debet per obedientiam bonum quod agitur intermitti. Neque enim mala in paradiso arbor extitit, quam Deus homini ne contingeret interdixit; sed ut per melius obedientiae meritum homo bene conditus excresceret, dignum fuerat ut hunc etiam a bono prohiberet, quatenus tanto verius hoc quod ageret virtus esset, quanto et a bono cessans auctori suo se subditum humilius exhiberet. Sed notandum quod illic dicitur: De omni ligno paradisi comede, de ligno autem scientiae boni et mali ne tetigeris. Qui enim a bono quolibet subiectos vetat, necesse est ut multa concedat, ne obedientis mens funditus intereat, si bonis omnibus penitus repulsa ieiunat. Omnes autem

Vir quippe obediens victorias loquitur.

xi 93

paradysi arbores ad esum dominus concessit, cum ab una prohibuit, ut creaturam suam quam nollet expugnari sed proficere, tanto facilius ab una restringeret, ipso ad ceteras latius relaxaret. Sed quia non numquam nobis huius mundi prospera, non numquam vero libere adversa succedunt, sciendum summopere est quod obedientia aliquando si de suo aliquid habeat nulla est, aliquando autem si de suo aliquid non habeat minima est. Nam cum huius mundi successus precipitur, cum locus superior imperatur, is qui ad percipienda hec obedit, obedientie sibi virtutem evacuat, si ad hec etiam ex proprio desiderio anhelat. Neque enim se sub obedientia dirigit, qui ad percipienda huius vite prospera libidini proprie ambitionis famulatur. Rursum cum mundi despectus precipitur, cum probra adipisci et contumelie iubentur, nisi ex semetipso animus appetat, obedientie sibi meritum minuit, quia ad ea que in hac vita despecta sunt invitus nolensque descendit. Ad detrimentum quippe obedientia ducitur, cum mentem ad suscipienda probra huius seculi nequaquam ex parte aliqua etiam sua vota comitantur. Debet ergo obedientia et in adversis ex suo aliquid habere, et rursum in prosperis ex suo omnino aliquid non habere, quatinus et in adversis tanto sit gloriosior, quanto divino ordini etiam ex desiderio iungitur, et in prosperis tanto sit verior, quanto a presenti ipsa quam divinitus percipit gloria funditus ex mente separatur. Sed hoc virtutis pondus melius ostendimus, si celestis patrie duorum hominum facta memoremus. Moyses namque cum oves in deserto pasceret, a domino per angelum in igne loquente vocatus est, ut educende omni Israhelitice multitudini preesset. Ad prospera de suo nil habuit, quia paulus renuit [illegible] nec illi plebi preesset. Paulus quoque divinitus admonetur ut Ierosolimam ascendere debeat, cum per prophetam Agabum in itinere audisset quanta se adversitas in Ierosolimis maneret, ad adversa ex suo voto ducitur, quia et malorum inventionem [illegible] paratus, sed de nomine Christi et ad aeterna proficiat dicens: Ego non solum alligari, sed et mori in Ierusalem paratus sum pro nomine Ihesu. Moyses prius preesse noluit nisi reluctans; Paulus vero ad aspera et adversa de proprio properavit. Ille precepto dominico reluctante et domina [illegible], fundunt ad [illegible] superna. Pensare ergo licet quam distincta virtute [illegible], ut si obedientie palma vincat [illegible] prosperis huius seculi ex sola iussione, adversis autem et ex devotione [illegible].

C. 7
Quatuor sunt Compunctiones secundum Gregorium Moralium li. xxiii.
Qualitates quibus iusti viri anima in compunctione vehementer afficitur, cum aut malorum suorum reminiscitur, considerans ubi fuit; aut iudiciorum dei sententiam metuens et secum querens cogitat ubi erit; aut cum mala vite presentis sollerter attendens, merens considerat ubi est; aut cum bona superne patrie contemplatur, que quia necdum adipiscitur, lugens conspicit ubi non est. Et quia per ista compungitur, cum metuens mala sua preterita recolit, quo compungitur cum gaudia superna conspiciens prospera que a sentencie rolvat. Illa compunctio afficit ac terret, hec vero letas lacrimas

movet. Alia quippe est compunctio que per timorem nascitur, alia que per amorem. Quia aliud est supplicia fugere, aliud premia desiderare. Alii enim adhuc per timorem plangunt, alii vero per amorem iam se afficiunt lacrimis. Cum ulla namque peccatorum suorum recordatione supplicia eterna pertimescunt, lacrimis maculas lavant, ante perpetua supplicia macerant. Nullis se huius mundi actionibus implicant, indigentibus tribuunt que habent, nec concupiscunt habere que non habent; carnem castigant, semetipsos cotidie secreto planctu compunctionis mactant, cotidianis se lacrimis affligunt, plangunt mala que fecerunt, et metuunt etiam compunctionis igne, quorum adhuc suggestiones patiuntur in corde. Alii vero carnalibus viciis liberi, aut longis iam fletibus securi, amoris flamma in compunctionis lacrimis inardescunt; celestis patrie premia ante oculos proponunt, supernis civibus interesse concupiscunt. Diuina eis adhuc ferunt longitudo peregrinationis sue, necdum regnum, pro quo inardescunt, consideratur, et eius amorem adhuc remota facie videre non possunt. Flere cotidie non cessant, pro compunctionis lacrimas mel eterni nec sufficientum gaudium. Salus illis ipse sufficit, qui omnia fecit; concupiscentiam omnem despiciunt, ut mentem colligant in unum; non iam timore penarum, nec metu viciorum, sed amoris flamma succensi ardent in lacrimis cum amore venturi. C De activa vita et contemplativa in omeliis secundum Gregorium super Ezechielem.

C
Due sunt scilicet vite, activa scilicet et contemplativa. Activa vita est panem esurienti tribuere, verbo sapientie nescientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis viam superbientem revocare, infirmantibus curam gerere, que singulis quibusque expediant dispensare, et commissis nobis qualiter subsistere valeant providere. Contemplativa vero vita est caritatem quidem dei et proximi tota mente retinere, sed ab exteriori actione quiescere, soli desiderio conditoris inherere, ut nil iam agere libeat, sed calcatis curis omnibus ad videndam faciem sui conditoris animus inardescat, ita ut iam noverit carnis corruptibilis pondus cum merore portare, totisque desideriis appetere illis ympnidicis angelorum choris interesse, ammisceri civibus celestibus, de eterna in conspectu dei incorruptione gaudere. Activa prior est tempore quam contemplativa, quia ex bono opere tendit ad contemplationem. Contemplativa autem maior est merito quam activa, quia hec in usu presentis operis laborat, illa vero sapore intimo venturam iam requiem degustat. Et quamvis activa sit bona, melior est tamen contemplativa, quia ista cum mortali vita deficit, illa vero in inmortali vita plenius excrescit. Actiue namque vite opera cum corpore transeunt; contemplative autem gaudia melius ex fine convalescunt. Quamvis enim activa prima perire contingat, eo quod ubi nemo esurit, quamvis panem tribuat, sed activa ubi nemo sitit, quamvis mortuum se

poliat. Ubi nos modo sumus activa quoque vita cum corpore deficit, et in futuro seculo augetur. Contemplativa vero nec deficiat nec augetur; hic enim incipit, sed in superna patria felici luce perficitur. Amoris quippe ignis qui hic ardere inchoat, cum ipsum quem amat viderit, in amore ipsius amplius ignescit. Quod dicitur est enim quod activa vita perfecte tenui per illa opera perfectionis, sed inchoat vita posita contemplationis in hac sola initia degustamus, et de ea et quodam modo per rimulas aliquas attingere valemus; quantum tamen amore animus ardescit, quantum vite cogitationis in ardorem tendit, non iam quod amat perfecte videt, sed adhuc inchoat videre quod amet; quia sicut fortissimus predicator dicit: videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem; et nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Contemplative vite amabilis valde dulcedo est, que super semetipsam animam rapit, celestia aperit, terrena vero despicienda esse mentis oculis ostendit, spiritualia mentis oculis patefacit, corporalia despici debere ostendit. Et notandum quod due vite sunt quas dono gratie (?) dum tamen nos premimus (?) vivimus. Una nobis est in utilitate, altera in voluntate. Unus enim contestes dum adeo regnum ingreditur, nisi hic plus operetur. Sine contemplativa quippe vita intrare possunt ad celestem patriam qui bona que possunt operari non negligunt. Sine activa autem intrare non possunt, si negligunt bona operari que possunt. Quod nullus indefesse possit in contemplatione persistere. Mor. li. x.

C. 11. In activa vita indefesse persistimus, sine defectu mens nostra figitur (?). Contemplativa autem infirmitatis sue pondere victa labitur, rursumque adhuc magnis conatibus per intervalla temporum reformatur. Illa quippe tanto firmius durat, quanto ad moralia circa utilitatem proximi se dilatat; hec tanto celerius labitur, quanto et carnis claustra transgrediens super semetipsam ire conatur. Cum igitur clarescere mentes per contemplationem ac vacabant (?) activa vita se suspendunt, quia diu persistere in contemplatione sufficiunt, sese ad operationem fundunt, ut in hiis quasi sibi impositis se exercendo reformentur, et supposite rursum resurgit contemplando quiescant. Sed cum hec eadem contemplatione more debito per horum intervalla repetitur, indeficiendo perfectius (?) et in soliditate persistitur. Anima et si infirmitatis sue pondere superata mens deficit, hanc tamen iterum continuis conatibus reparando comprehendit, nec stabilitatem suam mens perdidisse dicenda est, quia etsi semper deficit, hanc tamen perdit semper in gerit (?). Quod activa vita prius est exercenda et postea contemplativa. Mor. li. xvi.

C. 12. Quisquis iam mentis continuas (?) carnis edomuit, superest ut mentem per studia sancte operationis exerceat. Et quisquis iam mentem per sancta opera dilatat, superest ut hanc usque ad secreta intime contemplationis extendat. Neque enim perfectus est qui vel propter contemplationis studium operanda negligit, vel propter opera-tionis instanciam contemplanda postponit. Quisquis enim ad perfecta desiderat, curet necesse est ut non solum ad opera se latitudine dilatet, verum etiam ad culmina contemplationis extendat. Sed in hoc magnopere sciendum est quod valde inter se diverse complexiones animarum. Nonnulli namque hominum ita ociose mentis sunt, ut si eos labor occupationis exceperit, in ipsa operis inchoatione succumbant. Et nonnulli ita inquieti sunt ut si vacationem operis habuerint, gravius laborent, quia tanto deteriores tumultus cordis tolerant, quanto eis licentius ad cogitationes vacat. Unde necesse est ut nec quieta mens ad exercitationem se immoderati operis dilatet, nec inquieta ad studium contemplationis angustet. Sepe enim qui contemplari dominum quieti poterant, occupationibus pressi ceciderunt; et sepe qui occupati bene humanis usibus viverent, gladio sue quietis extincti sunt. Hinc namque est quod nonnulli inquieti spiritus dum plus exquirunt contemplando quam capiunt, usque ad perversa dogmata erumpunt. Et dum discipuli esse veritatis humiliter negligunt, magistri errorum fiunt. Hos itaque vita contemplativa videntur assumpta cum ab altitudine cadunt, quos in statu sue rectitudinis humiliter poterat sola activa custodire. Rursum nonnulli quibusdam mentibus contemplativa vita potius quam activa congruit; unde nequaquam (?) per psalmistam dominus declarat: vacate et videte quoniam ego sum deus. Sed mentis exercitium sepe et pigras mentes amor ad opus excitat, et inquietas in contemplatione amor refrenat. Anchora enim cordis est pondus timoris. Contemplative per fluctus cogitationum quatitur, sed per disciplinam sue vincula retinetur, ne hanc tempestas sue inquietudinis ad naufragium pertrahat. Quia in dei in amoris litore perfecta caritas astringit. Unde necesse est ut dum quisque ad contemplationis studia properat, semetipsum subtiliter prius interroget quantum amet. Machina quippe mentis est vis amoris, que hanc dum a mundo abstrahit, in alto sustollit. Prius ergo discutiat si summa inquirens diligit, si diligens timet, si noverit incognita aut amando comprehendere, aut non comprehensa timendo venerari. In contemplatione enim si mentem amor non excitat, tepore sui torpor obstupat (?). Si timor non aggravat, sensus per hanc per inania ad nebula erroris levat, et cum clausa ei secretorum ianua tardius aperitur, ab ea longius ipsa sua presumptione repellitur; quam irrumpere cupit, hanc se non inveniens querit. Cumque superba pravitate erroris incipit, quo quasi ingressu mentis porrigit, foras tendit. Prius ergo mens ab appetitu glorie temporalis, et ab omni carnali delectatione est tergenda, et tunc ad arcem contemplationis erigenda.

cum in certamen apprehendere perfectionis intendunt, cum contemplationis arcem desiderant tenere, prius in operis campo in exercitio se debent probare, ut sol-licite sciant si nulla iam mala proximis inrogant, si inrogata a proximis equanimiter portant, si ob-iectis bonis temporalibus nequaquam mens leticia solvitur, si subtractis non nimio merore sauciatur, ac de-inde perpendant si cum ad semetipsos

introrsus

redeunt in eo quod spiritualia rimantur nequaquam secum rerum corporalium umbras trahunt, vel fortasse tractas manu discretionis alligant, si lucem incircum-scriptam videre cupientes cunctas sue circumscriptionis circumscriptionis ymagines deprimunt, et in eo quod super se contingere appetunt vincere quod sunt. Actionis ergo est primum, contemplationis optimum. Unum necesse est ut per-fectus aliquis prius operibus bonis et virtutibus mente exerceatur, et hanc postmodum vestigia per contemplationem debeat. De paciencia. In omel. super illud In pacientia vestra et omel. viii. super ezech.

C. 13

Paciencia est radix omnium et custos virtutum. Paciencia vero est aliena mala equanimiter perpeti, contra eum quoque qui mala inrogat nullo dolore mordeas. Paciencia enim vera est que et ipsum amat quem portat. Nam tollerare et odisse non est virtus mansuetudinis, sed velamen furoris. Qui enim sic proximi mala portat ut tamen tacitus doleat et tempus digne retributionis querit, pacientiam non exhibet sed ostendit. Virtus autem est coram hominibus adversarios tollerare, sed virtus coram deo diligere, quia hoc solum deus sacrificium accipit quod ante eius oculos malarum boni operis flamma caritatis incendit. Sciendum vero quod plerumque patientes esse videntur qui retribuere mala non possunt. Sed qui de certo malum non retribuunt, quod nequaquam valent, patientes non sunt, quia pacientia non in ostensione agitur sed in corde. Sciendum vero est quod plerumque evenire pacientibus solet ut eo quidem tempore quo adversa patiuntur vel contumelias audiunt nullo dolore pulsantur et sic pacientiam exhibe-ant ut custodire et cordis innocentiam non negligant, sed cum post paululum hec ipsa que pertulerint ad memo-riam revocant, illa se equanimiter tollerasse circa

captivum

post victoria [illegible] exhibuerint, scilicet non reddidisse contumelias dolent et retributionem requi-runt, si occasio prebeatur querunt. Sed sciendum est quod iste pacientiam servant qui et adipiscuntur sine dolore aliena mala tollerat, et tamen eadem mala deterio-

tractans

res pertulisse se talia congaudeat, ne pacientie bo-num conventus tempore perdat, quod imperturbatum cus-todierit. Sciendum preterea quod tribus modis virtus pacientie exerceri solet. Alia namque sunt que a deo, alia

que ab adversario antiquo, alia que a proximo sustinemus. A proximo namque persecutiones, dampna et contumelias; ab antiquo vero hoste adversario temptamenta; a deo autem flagella tol-leramus. Sed in his tribus modis vigilanti oculo debet semetipsam mens circumspicere, ne contra mala proximi re-pellatur ad retributionem mali, ne contra temptamenta adver-sarii seducatur ad delectationem vel consensum delicti, ne contra vero flagella opificis ad excessum prorumpat murmu-rationis. Perfecte enim adversarium vincit qui mens eius ira et inter temptamenta eius ad delectationem atque consensum non trahitur, et inter contumelias proximi custoditur ab odio, et inter fla-gella dei compescitur a murmuratione. De paciencia. Gregorius naz. omel. [illegible]

Ille enim vere perfectus est qui circa imperfectionem proximi impaciens non est. Qui enim pacientiam servare contempnit, socialis vitam concordie per impacientiam deserit, neque enim servare unitatis gaudia nisi per solam pacientiam valet. Crebro namque in humana actione nascitur unde mentes hominum [illegible] et dilectione scinduntur, et nisi ad discutit tollerandum tales se preparet, cum adversitatis aliquid acciderit quod animus ferre non valet, si unitatis gaudium relinquet. Sed qui aliena imperfectorum ferre non valens deserit, ipse sibi testis est quod perfecte necdum proficit.

C. 14

Abstinencie. De abstinencia et ieiunio. omel. li. xx.

Abstinentia ante omnia nulla est, si tamen aliquid corporis non edomat quod vitium. Per abstinenciam aliquid carnis dura castigaverit se non carnis, et tanto aliquid sibi deus mo-derante posse ut et ad culpam caro non supplantet, et tamen ad effectum rectitudinis inopante subsistat. Gustus itaque vitia et contines aliquid ad dispensandam necessitatem debere despicit et a voluptate restringit. Sciendum autem est quod sub voluptatis specie se palliat ut voluptatem per necessitatis aliquid dissimulat, sola deo soli debi-tum necessitatis petit, completur desiderium succedit, et tanto gula sterninus in preceps rapit quanto sub honesto nomine necessitatis explende se erigit. Sepe vero in ipsa obediencia via sentitur admixta subsistit, nonnumquam vero in prudenter libera et perpere conatur. Facile est autem depre-hendere cum voluptas eius victualium percutit, sed valde est difficile discernere cum in ipso esu necessario se occulta superinget, nam quod pro nature penitus nec appetitum sentit, quod actio debens tenendus [illegible] in tempore quo necessitati debitum solvitur, quod per se voluptatis interim miscetur, ad necessitas petat; et sic tunc est voluptas super-erat ignorat. Sepe vero et discernimus, atque sibi concitat ignorantes [illegible] quod cetera inceptas rapimus, libet ut predo fallamur, et dum sibi necessitati blanditur, cum voluptate decipit. Sic scriptum est carnis curam ne feceritis in desideriis, que cum in desiderio se prohibet, in necessitate concedit. Sed sepe dum incauti necessitati con

nota

desideriis desideriis deservimus. Nonnumquam vero dum desideriis immoderatius obviare nitimur, necessitatis miserias augemus. Sic ergo necesse est ut arte geminae considerationis teneatur, quatenus non carnem sed vitia carnis occidat. Nam plerumque dum plus iusto carnem caro restringitur, et ab exercitatione boni operis enervatur, ut ad orationem vel praedicationem non sufficiat, dum incentiva vitiorum in se funditus suffocare festinat. Adiutorem quippe habemus intentionis interioris hunc hominem quem exterius gestamus, et ipsi insunt motus lasciviae, ipsi suppetunt effectus operationis bonae. Saepe vero dum in illo hostem insequimur, etiam civem quem diligimus trucidamus. Et saepe dum quasi civi parcimus, ad proelium hostem nutrimus. Eisdem namque alimentis vitia succrescunt, quibus nutriuntur virtutes, et cum virtus alitur, plerumque vires vitiis augentur. Cum vero immensa [illegible] vitiorum vires opprimat, et virtus deficiens anhelat. Unde necesse est ut interior homo noster equus quidam arbiter praesideat, ut se teneat quod exterius gestat, quatenus ei semper homo exterior et per adhibitam mensuram servire sufficiat, et numquam superbe libera contra [illegible]. Nec moneat suggerendo [illegible] ministrat. Dum non cum [illegible] contra [illegible] praemat. Unde [illegible] et magnitudinem virtutis suppetit carnem macerat, et per abstinentiam mortificet, etiam desideria affligit, concupiscentias turpes interficiat, caro nobis laeta trahit ad culpam, afflicta reducit ad veniam. Auctor et innocentis nostri per fructum ligni vetiti praecepta transgressus est, unde qui gaudio paradisi gaudiis plenum cecidimus, adhuc nunc nos pessimus per abstinentiam resurgimus. Sed nec sibi eandem abstinentiam solam posse credunt sufficere. Illud namque [illegible] per prophetam (?) quod adeo oculos nostros eleemosynarum levat, quod cum pro nobis dilectae agit, quod ceperit condicit, ut quod tibi subtrahis alteri largire, et unde tua caro affligitur, inde egentis proximi caro reparetur. Bene enim veniunt quia alimenta corporis quae subtracta dona sunt decoctoris, cum indigentibus proximis, quam id quod sibi ad tempus subtrahit, nequaquam venter postmodum offendere custodit, sed pauperibus tribuit. Hinc per Iohel [illegible] sanctificate ieiunium, sanctificate ieiunium, quippe est admixta bonis digna [illegible] abstinentia, conde[mnata] [illegible] aliis misericordia(?) impia. Incassum namque caro atteritur, si a pravis suis voluptatibus animus non refrenatur.

Elemosina in omnibus | Omel. x. sup. Eze.

Dominus praecipit in evangelio (?) dicens: Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis. Aliud est etiam ex praecepto facere, atque aliud ex caritate. Ex praecepto enim facere bonum, imperfectionis est; ex caritate autem bonum perfectionis, quia non solum quae iubentur faciunt, sed et diligunt facere quod iubentur.

Hinc est enim quod in magna virtute per psalmistam dicitur: Vide quoniam mandata tua dilexi, Domine; in misericordia tua vivifica me. Obedientia enim et in passione facit fructus et obedientes est. Diligendo autem fuit obedientes et amantes. Sciendum autem necesse est quod ille perfecte tribuit, qui cum eo quod afflicto porrigit, afflicti etiam in se animum sumit, ut prius in se dolentis passionem transferat, et tunc contra dolorem illius per ministerium concurrat. Saepe namque largitorem nimius rerum fluentium amor exercitat, et non de terrenis compassionis. Cum enim afflicto perfecte compatitur, plus quam in indigenti tribuit, in quo ipse quem dedit angustiatur, et est plena cordis nostri compassio, cum mala inopiae proximi suscipere non metuimus, ut illum a passione solvamus. Unde praedicator egregius cum ad gratiam largitatis ex iusta compassionis discipulos accenderet, dixit: Non ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio. Sed pro dubio compassionis despicit et pravus vult, ne plena pietas, et ipsi postmodum inopiam minime tolerantes ad impatientiam erumpant. Cum vero caritas nostra inopia proximi mestitiam, si vultum sibi subtrahit occasionem sic impatiens eripit. Prius quippe providendum est patientiae animus, et tunc aut multa vel etiam tota largienda, ne dum minus aequanimiter inopiam incurrit, pereat et praemissae largitatis mercedem, et adhuc mente deterius murmur subsequens perdat. Aut nullus enim inopiae proximi inutilis tollabilis est minus tribuere, quam post largitatem suam ex inopiae angustia murmurare, plus autem non minus debemus omne compati considerare quod datur, quam [illegible] indigenti proximo compatiens, minus constat omne quod datur, et re quod liberet dat cum non compatitur. Sicque autem quod tribuit, compatitur quod nunc est proximo consulit negotio.

De humilitas et pietas debet | Tre? sententiis eleemosinas. Mor. l. xxi.

Omnibus qui dant eleemosynas pauperibus, duae virtutes humilitas scilicet atque pietas ita sibi in conspectu debent iungi, ut vicissim se fulciat, quatenus humilitas non deneget proximum largitas gratiam descendat, nec pietas cum largitur, ergo in tumescat. Sed utique proximum humilitatem pietas fulciat, humilitas pietatem, ut cum indigentibus rebus necessariis naturae tuae consortem videas, nec propriae destinas tegere, ne per superbiam negligens tamen quae temporis concessa sunt non nullis quam more ut abigerentur(?) fratribus fruunt, necessaria postulant, postea dona largita prius in eis conculcavit(?) rebus iactaverunt, qui et sic nobis in nostra pietatis proficiunt, videlicet cum gratiam humilitatis perdunt, sicut ut pluribus videtur, quod illatae iniuriae satisfactione solvunt, cum post contumelias

C. 15

C. 16

Nota

In omnibus sit discretio

Mor. lix x et i | pastoral. c. xliii

dona largiuntur [illegible] operis quod postu-
lati [illegible] quo ipsi donatoris sui [illegible]
[illegible] sermonis [illegible]
[illegible]
[illegible] largitatis
[illegible] non nulli qui pretium suae visitationis [illegible]
[illegible] solis [illegible]
[illegible] nimium plus [illegible] valet
[illegible] largitur [illegible] plus [illegible]
[illegible]
[illegible] collectis
[illegible] amicos de ma-
mona iniquitatis ut cum defeceritis recipiant
vos in aeterna tabernacula [illegible]
[illegible] aeterna tabernacula acquirimus [illegible]
dubio pensare debemus [illegible]
[illegible] dona largimur [illegible]
[illegible] largire negligimus [illegible] inopes [illegible]
[illegible] divites [illegible] pauperi tribuunt
agunt ut [illegible] pauper non sit [illegible]
[illegible] clara
[illegible] maiore culpa [illegible]
[illegible]
largiendo [illegible] bonis [illegible]
[illegible] agit ut se
ipso [illegible] fiat, quo se indigentem proximo me-
lior putat [illegible] inops est, qui non habet
[illegible] humilitatem [illegible]
[illegible]
[illegible] bona [illegible]
[illegible] inopes [illegible] non [illegible]
[illegible] nos [illegible]
[illegible] indigentes sumus. De paupertate in omel.
Praedicator egregius VII. super partem secundam Ezechielis.
dicit: Scio humiliari, scio et abundare; magna [illegible]
[illegible] est aliquem humiliari [illegible] ut per
magno se [illegible] ista tamen praedicator [illegible]
cordis [illegible]
[illegible] penuria sua
non [illegible]
[illegible] non [illegible] sed humiliari [illegible]

dicat apostolus: [illegible] pecunia [illegible]
[illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] non possidet quod accepit [illegible] indigentibus
misericordiae [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] nobis omnibus [illegible]
[illegible] vitae [illegible]
[illegible] via magna
nobis [illegible] paupertas [illegible] non [illegible]
[illegible]
[illegible]
in via [illegible]
[illegible] nobis hic inopia placeat [illegible]
[illegible] indigentia
[illegible] ad cupiditatem
[illegible]
[illegible] indigentiam [illegible]
[illegible]
[illegible] pauper [illegible] non [illegible]
[illegible] non [illegible] divites [illegible]
in inopia [illegible] non [illegible] possessionis [illegible]
paupertate [illegible] non est pauper. De humilitate
Alia sunt summa bona, alia bona Mor. li. xxvii.
media. Bona quippe summa sunt fides, spes, caritas,
quae cum veraciter habentur in malum flecti non possunt. Bona autem
sunt media: prophetia, doctrina, curationum virtus, et cetera quae
[illegible] ut alii [illegible]
[illegible] virtutis
[illegible] appetit [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] indigentia [illegible]
[illegible] doctrina atque prophetia [illegible]
[illegible] largiuntur [illegible]
[illegible] laudis [illegible]
[illegible] ut accep-
ta virtus [illegible]
[illegible] virtus non sit [illegible]
[illegible] humilitas [illegible] virtus [illegible] pullulat
[illegible]
[illegible] intimis [illegible]
[illegible] caritatis [illegible]
[illegible] humilitatem tenere [illegible]
[illegible] humilitate [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] humilitate virtutes [illegible] in vento pulve-
rem portat [illegible]
[illegible] De constantia in tribulationibus tenenda Mor. li. xxviii.
In via Dei audacter incipit ut ad fortitudinem [illegible]
[illegible] in via [illegible] audacia fortitudine [illegible] in via Dei
audacia [illegible] debilitate [illegible] in via Dei [illegible]

timor debilitatem, ita e diverso divinus timor fortitudinem
gignit, attestante Salomone qui ait: In timore
Domini fiducia fortitudinis. Timore quippe Domini fi-
ducia fortitudinis inesse dicitur, quia nimirum mens nostra tanto
valentius terrores rerum temporalium despicit, quanto se auc-
tori earum temporalium verius per formidinem subdit,
que in timore Domini constituta non invenit quod me-
tuat, quia dum rectori omnium conditori omnium inheret, potesta-
te quadam cuncta superiora sibi sublevat. Fortitudo autem non nisi in adversi-
tate ostenditur, unde et de fortitudine patientia nascitur. Tanto
enim se unusquisque ad fortitudinem profecisse demonstrat,
quanto aliena mala robustius tolerat. Nam minus se
convaluit quem iniquitas aliena sternit, quia mentis
sue concussione non valet, pusillanimitatis sue gladio con-
fossus iacet. Ex patientia vero nascitur perfectio. Ille enim
vere perfectus est qui erga imperfectionem proximi impatiens non
est, nam qui aliena imperfecta ferre non valet, desertum
ipse sibi testis est quia perfecte necdum proficit. Hinc magistra
Veritas dicit: In patientia vestra possidebitis animas vestras. Quid est enim
animam possidere nisi perfecte in omnibus vivere, cunctisque mo-
tibus mentis ex virtutis arce dominari? Qui ergo patien-
tiam tenet, animam possidet, qui inde contra adversa omnia
fortis efficitur, unde sibi et se ipsum vincendo dominatur,
et quo se laudabiliter frangit, inde robustius se fortiorem
exhibet, quia cum in se voluptates superat, sese ad gloriam
invictum producit. Quod una virtus sine aliis sit imperfecta.

C. 20

Quamvis sese virtutes aliquo possint edere, tamen Mor. li. xxii
vacare possunt cum aliis ex alia parte non subiacent.
Nam si ex alia vitiis succumbit, nec hoc est solidum ubi
stare putabatur. Una namque ex virtutibus tanto minor est
quanto desunt cetere. Ita sepe quosdam prudentes nobis au-
dire contingit, sed non humiles; quosdam vero humiles, sed non
misericordes; quosdam vero misericordes, sed non iustos; quosdam
vero iustos, sed iustitie potius quam misericordie confidentes.
Et certum est quia nec castitas eius munda vera est, cui hu-
militas deest, quippe quia superbia se interius corrup-
te servitutem diligens admodum timere formidat. Nec
humilitas vera est cum misericordia iuncta non est, quia nec hu-
militas dicitur, que ad compassionem fratris inflecti nescit
inclinari. Nec misericordia vera est, que a rectitudine iustitie
consistit aliena, quia quod per misericordiam pollui procul
dubio semetipsi iniquum. Nec iustitia vera est, que fidu-
ciam suam non in conditore hominum, sed in se fortasse, aut in
rebus conditis ponit, quia dum auctori se subtrahit, ipse
principali iustitie ordine privatur. Una itaque virtus sine
aliis aut omnino nulla est, aut imperfecta, ut iuxta consideratum
visum est, de primis interim virtutibus loquar, prudentia, tempe-
rantia, fortitudine atque iustitia, tanto perfecte sunt singule,
quanto vicissim sibimet coniuncte. Disiuncte autem perfecte
esse nequaquam possunt, quia nec prudentia vera est que iusta, temperans
et fortis non est, nec perfecta temperantia que fortis,
iusta et prudens non est, nec fortitudo integra
que prudens, temperans et iusta non est, nec vera
iustitia que prudens, fortis et temperans non est.

Qualiter discretio in virtutibus tenenda. Mor. li. xxviii.

C. 21

Summa cautela virtute discretionis discernimus, si talia agenda tali
proportione restringamus, ne cum nos aliud quam est credimus,
ex permixtione virium sepe inimica mutetur actio.
Unde fit ut cum quod bonum agimus, plurimum mali ab eo
a quo eo assumimus, et laudabilium adeptis desit quod
in suo tempore laudabiliter mentis tenebat.
Nam si quis bonis minus quibus actibus pro-
ficiat tunc in dulcissimis mollissimis mitissimis
verbis, maiorum laborum mala corporis minuit,
[illegible]
[illegible]
[illegible]
quo percussione sua malicius cordibus fidei
intra virtutem desistit. Unum enim discretionis
bonum Paulus nobis ostendit, qui et quasdam ad fidelitatem
fidei venientes circumcidi prohibuit, et Ti-
motheum atque hyconium (?) suscipiens ipse circumcidit
qui gentilem fidem prosequens caritatis consensu perdidit.
Ex quo non se mandata [illegible] suave fidelis [illegible]
[illegible] qui sibi [illegible] adverterit
[illegible] sua [illegible] possessione et in
[illegible] fidei se [illegible]
custodivit, fecit quod fidei amor prohibuit,
sed ad fidei recurrit ministerium quod si non fidelis
fecerit, plerumque cum virtus cum indiscrete tenetur
amittitur, cum discrete inclinatur plus tenetur.
Ex studio namque arcus distenditur, ut in suo tempore
cum utilitate tendatur, qui si ocium relaxationis non
acciperit, ferendi virtute ipso usu tensionis perdet.
Sic aliquando in temperantie virtutibus cum perfectionis plenitu-
dine respuatur, ut cito post victoria valeat fieri
[illegible] apertius [illegible] [illegible]
alta consideratione opus est, ne fortasse necessaria
virtutibus bonorum consilio, sed timore proposito, vel omnibus am-
bitionis studio, aut in virtutis operatione assistere
quod nimium cum agitur, iam non discretionis, sed
culpe fuit.

Explicit liber septimus. Incipit liber octavus de vitiis

De vii principalibus vitiis. Moralium libro xxxi.

24 di. c. i. [illegible]

C. i.

Superbia vitiorum regina cum devictum cor plene ceperit, mox illud vii principalibus vitiis devastandum tradit. Radix quippe cuncti mali superbia est, de qua scriptura attestante dicitur: Initium omnis peccati superbia. Primae autem eius soboles, septem nimirum principalia vitia, de hac virulenta radice proferuntur, scilicet inanis gloria, invidia, ira, tristitia, avaritia, ventris ingluvies, luxuria. Nam quia his septem superbiae vitiis nos captos doluit, idcirco Salvator noster ad spirituale liberationis proelium spiritu septiformis gratiae plenus venit. De inani gloria inobedientia, iactantia, ypocrisis, contentiones, pertinaciae, discordiae et novitatum praesumptiones oriuntur. De invidia odium, susurratio, detractio, exultatio in adversis proximi, afflictio autem in prosperis nascitur. De ira rixae, tumor mentis, contumeliae, clamor, indignatio, blasphemiae proferuntur. De tristitia malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor circa praecepta, vagatio mentis erga illicita nascitur. De avaritia proditio, fraus, fallacia, periuria, inquietudo, violentia et contra misericordiam obdurationes cordis oriuntur. De ventris ingluvie inepta laetitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo sensus circa intelligentiam propagatur. De luxuria caecitas mentis, inconsideratio, inconstantia, praecipitatio, amor sui, odium dei, affectus praesentis saeculi, horror autem vel desperatio futuri generantur. Ex quibus videlicet septem principalibus vitiis quinque spiritualia duoque carnalia sunt, sed singula eorum tanta sibi cognatione iunguntur ut non nisi unum de altero proferatur. Prima namque superbiae soboles inanis gloria est, quae dum oppressam mentem corruperit, mox invidiam gignit, quia dum vani nominis potentiam appetit, ne quis hanc alius adipisci valeat tabescit. Invidia quoque iram generat, quia quanto interno livoris vulnere animus sauciatur, tanto etiam mansuetudo tranquillitatis amittitur, et quia quasi dolens membrum tangitur, idcirco oppositae actionis manus velud gravius pressa sentitur. Ex ira quoque tristitia oritur, quia turbata mens quo inordinate se concutit, eo addicendo confundit, et cum dulcedinem tranquillitatis amiserit, nihil hanc nisi ex perturbatione subsequens maeror pascit. Et tristitia quoque ad avaritiam derivatur, quia dum confusum cor bonum laetitiae in semetipso intus amiserit, unde consolari debeat foris quaerit, et tanto magis exteriora bona adipisci desiderat, quanto gaudium non habet ad quod intrinsecus recurrat. Post haec vero duo carnalia vitia, id est ventris ingluvies et luxuria supersunt. Cunctis autem liquet quod de ventris ingluvie luxuria nascitur, dum in ipsa distributione membrorum ventri genitalia esse subnixa videantur. Unde dum unum inordinate reficitur, aliud procul dubio ad contumelias excitatur. Tantum quod fortes tamquam superbiae ab ipsa mox radice secanda est, ut cum latenter oritur, tunc vigilanter abscidatur, ne provectu surgat, ne usu roboretur. Difficile namque in se quisque in recta superbiam deprehendit, quia nimirum hoc vitium quanto magis patimur, tanto minus videmus. Sic quippe in mente superbia sicut in oculis caligo generatur, quo se hic latius dilatat, eo vehementius lumine angustatur. Paulisper ergo in praecordiis elatio crescit, et cum se vastius extendit, oppresse mentis oculum funditus claudit, ut captivus animus elationis typum et pati possit, et tamen id quod patitur videre non possit.

Moralium xxxiiii

C. 2

Sicut in secretis De superbia. Moralium libro xxxiiii.

Radix tegitur, sed ab ista ramorum extrinsecus expanditur, ita se superbia vitiorum radix intrinsecus celat, sed ab illa protinus aperta vitia pullulant. Sciendum quod alia vitia eas solummodo virtutes impetunt quibus ipsa destruuntur, ut videlicet ira patientiam, castrimargia abstinentiam, libido continentiam expugnat. Superbia autem quam vitiorum radicem diximus, nequaquam unius virtutis extinctione contenta, contra cuncta animae membra se erigit, et quasi generalis ac pestifer morbus corpus omne corrumpit, ut quicquid illa invadente agitur, etiam si esse virtus ostenditur, non per hoc deo sed soli vanae gloriae serviatur. Quasi turrim obsessam quandam civitatem intercipit, cum mentem superbia irrumpit, et quo ditiorem quemque ceperit, eo durior, et quo amplius res sine virtute exercet, eo latius ista dominatur. Tanto enim mens eius ... Mens ergo quae huius tyrannidem captiva mente suscepit, hoc primum damnum patitur, quod clauso cordis oculo iudicii aequitatem perdit. Nam cuncta quae ab aliis vel bene geruntur displicent, et sola ei quae vel prave ipse egerit placent. Semper aliena opera despicit, semper miratur quae fecerit, quia et quaeque egerit egisse se singulariter credit, atque in eo quod exhibet per gloriam cupiditatis semetipsum favet per ... et cum memetipsum transcendere ceteros cogitatione ..., per lata cogitationum spatia secum deambulans laudes suas tacitus clamat. Nonnumquam vero ad tantam elationem mens ducitur ut in eo quod tumet etiam per obstinationem locutionis effrenetur.

loquendo

Sic tacite facit ruina sed quanto apud se quisque in prudencie
potencie culmine exaltatur, hinc namque scriptum est: Ante ruinam
exaltatur cor. Sciendum vero quod hec ipsa dignitatum titulum
elatos, alios correctis sectantibus, alios vero conspicua-
libus possidet. alter namque intumescit auro, alter
eloquio, alter infimis et terrenis rebus, alter
summis celestibus que virtutibus. Una tamen eademque
ante dei oculos agitur, quamvis adhuc corda ve-
nientes in eorum obtutibus diverso amictu palli-
etur. Elatum is qui dextre pro gloria superbiebat,
postmodum de sanctitate extollitur, neque cor eius de-
serunt elatio, sed ad eum conspicua veniens
ut agnosci negat veste mutavit. Sciendum
quoque est quod aliter hec prepositos atque aliter subditos
temptant. Prelato namque in cogitationibus deservit quod
solo vite merito sit ceteris extiterit, et si ab-
eo bene aliquando gesta sunt, hec imprudenter eius memorie
obicit, et cum hunc deo singulariter pla-
cuisse insinuat quo facile suggesta persua-
deat, ipsum ad testimonium potestatis tradite verbum
vocat dictes, quia nisi omnipotens deus de hiis omnibus
meliorem cerneret, hos sub tuo regimine non de-
disset. Cuiusque mox mentem erigit, viles atque in-
utiles eos ostendit qui subiecti sunt, ita ut
nullum quem dignum respiciat, cui equanimiter lo-
quatur, et mox mentis tranquillitas in ira-
cundia vertitur, quia dum cunctos despicit, dum sensum vi-
taque omnium sine moderamine deprehendit, tanto
irrefrenatius se iracundia dilatat, quanto eos qui
sibi commissa sunt esse sibimet indignos putat.
At contra cum subditorum cor superbia instigat, hoc
superbe agere intendit ut sua acta considerare funditus
negligat, et semper tacitis cogitationibus rectoris
sui iudices fiant, qui dum nullo reprehendere
debeat imprudenter respiciunt, in semetipsis quod corri-
gatur minime videant. Unde et tanto atrocius pene quan-
to a se oculos avertunt, quia in hiis dominorum vite ita
ne offendere corruunt, dum alibi intendunt. Et
quidem peccatores se asserunt, nec tamen tantum ut
tam noxie integre persone tradere, et dum eius
sancta despiciunt, dum propria contempnunt, ad tantam
usque insaniam devolvuntur, ut deum res humanas
curare non estiment, quia ei quem nunc reprehen-
dunt esse se commissos dolent. Sicque dum contra
rectorem superbiunt, etiam contra iudicia conditoris

intumescunt, et dum pastoris vitam diiudicant
ipsamque supernam dispositione impugnant.
Sepe autem rectoris sui dictis proterve obviant,
et eandem vocem superbie in libertate vocant.
Sic quippe elatio sese pro rectitudine libertatis
obicit, sicut sepe timor pro humilitate se supponit.
Nam sicut plerique reticent ex timore, tamen tacere
se estimant ex humilitate, ita nonnulli loqui per
impacienciam elationis, et tamen loqui se credunt pro li-
bertatem rectitudinis. Illi autem subditi perversa que
sentiunt nequaquam produnt, et hii quorum loquaci-
tas vix compescitur, nequaquam ex sola immanitudine
metum timoris obticescunt, qui pro dolorem
mentis, provocatione sue verba subtrahentes,
tamen male loqui soleant, peius tacent, quod cum
peccantes aliquid de correptione audiunt, indig-
nantes etiam rectoris verba suspendunt.
Cum hiis qui aspere agitur, sepe ad querele
voces de hac ipsa asperitate prosiliunt. Cum vero
eos magni sui blande preveniunt, de ipsa
humilitate qua preventi sunt, gravius indignantur,
et tanto eorum mens vastius accenditur, quanto conside-
ratus infirma iudicatur. Hii nimirum quia per
humilitatem que virtutum mater est, nesciunt vi-
sui laboris perdunt etiam si qua bona sint que
operari videantur, quia surgentes fabrice rob-
usta, exspectando non figitur, que nequaquam per fun-
damenta fortitudinem capit solida. Soli
ergo ruine crescit quod edificat, qui ante
molem fabrice humilitatis fundamenta non parat.
quos bene ab intimis prodimus si pravitas
in exterioribus ostendimus. Citius namque superba
apud se cogitatione tumentibus inest clamor
in locutione, amaritudo in silencio, dissolutio in
hilaritate, furor in tristicia, inhonestas in actione,
honestas in imagine, erectio in incessu, rancor
in responsione. Horum mens semper est ad irroga-
das contumelias valida, ad tollerandas in fir-
ma, ad obediendum pigra, ad lacessendum vero
alios importuna, ad ea que facere debet
et prevalet ignava, ad ea autem que facere nec
debet nec prevalet parata. Hec in eo quod sponte non
appetit, nullis exhortationibus flectitur, ad hoc
autem quod latenter desiderat queritur ut cogatur,
quia dum metuit ex desiderio suo vilescere, [margin: metuit]
optat vim ipsa sua voluntate tollerare.
Quia ergo redemptor noster corda regit humi-
lium, et antiquus hostis rex dicitur superborum, aper-
te cognoscimus quod evidentissimum reproborum
signum superbia est. At contra humilitas

clarior. Cum enim quod quisque habeat agnoscitur,
sub quo rege militat invenitur. Unusquisque ergo
quanta tyrannide premitur, operis quod facit videat,
servum potestate firmat iudicio. Cui ergo sub
rege superbia militat, et si qua fictam
speciem humilitatis sumunt, semper tamen
a communibus oculis iudicari possunt, quia corda
superbia diu latere non sustinet, et cum
ex alia tegitur, ex alia actione denudatur. Et
qui sub rege humilitatis militat, semper pavidus
atque ex omni latere circumspectus, adversum
iacula elationis pugnat, et quasi contra venientes
ictus solis, mentis in suo corpore oculum
custodiunt, dum in semetipsis principaliter
humilitatem tuentur. De luxuria Moralium
Duo vicia sunt quae luxuriam li. xxvi.

C. 3. Duo vicia sunt que luxuriam generant,
qui inmaniter dominantur, unum videlicet spiritus,
deorum aliud carnis. Elacio namque spiritus cuius
luxuria carnis corrumpit. Aliquando namque hostis
humanam mentem aut per elationem superbie, vel per
luxuriam premit, et dapnatum hominem sibi
dicione sue dominationis, vel per elationem spiritus vel
per carnis corruptionem tenet. Plerosque vero
utroque possidet, quia cum eos superbie
spiritu elevat, carnis in eis altarius videlicet
verecundia sue corruptionis inclinat. Alium
homo luxurie aut cogitatione penetravit
aut opere. Callidus enim adversarius mentem
cum ab effectu operis expellitur, secreta cogitationis
polluere nititur. Alius namque luxuriam
preterita actione, alius autem preteritudinem
versat in mente. Sed auctor
iudicii redemptor noster veniens, ab eius
finis non solum luxuriam carnis quam
perpetrata dampnavit, sed etiam cordis
cogitata absolvit. Nulla enim bona sunt
vestra, si vestri iudicio oculis castitatis
testis non approbantur. Omnes quippe virtutes
in conspectu conditoris sui invicem
se opera elevant. Ut quia una virtus sine
alia, vel nulla est omnino, vel minima;
vicissim sua coniunctione fulciantur. Si enim aut
castitati humilitas deserat, vel castitas
humilitate relinquatur, apud auctorem humilitatis
et castitatis prodesse quid prevalet, vel superba
castitas, vel humilitas contaminata.

Sed inter hec sciendum est aliud esse, quod cum delectatione
carnis patitur, aliud vero cum per consensum delectationis
obligatur. Plerumque etenim prava carnis cogitatio
pulsat, sed renititur. Plerumque autem perversum quod concipit
hoc mens semetipsam etiam per desiderium volvit, et
minimus mente necessarius conspectus in tumida conservat
cum pulsat, sed cum hanc sibi per delectationem subiugat.
Porro sciendum est quia nonnulla peccati animam
polluunt, nec tamen extinguunt, sed beatus Job
crimen luxurie diffiniens ait: Ignis est usque ad
perditionem devorans, quia nimirum reatus facinoris
non usque ad coinquinacionem maculat, sed usque ad
perditionem vorat, et quia quecumque alia fuerint bona
opera, si luxurie scelus non abluitur, inmensitate
huius criminis obruuntur, sequitur: et omnia
eradicans genimina. Genimina quippe sunt
anime operationis bone, cum tamen perverso ordine
tamen dominatur ipsius luxurie, bene placita eveniunt,
ad dum ratione luxurie, bene placita eminant.
Nulla quippe ante omnipotentis dei oculos iusta
pie tibi sunt opera, que corruptionis contagio monstra
tam inmunda, quid enim prodest si pie quisque
vivat in semetipsum deserviat, compatitur proximi, qui inpie semetipsum deserviat
temeritatem spectaculum dei. Et ergo per cordis munditiam
libidinis flamma non extinguitur, incassum alibi
virtutes oriuntur, quia si corruptionis malo non
resistitur, et illa procul dubio pereunt, que bona videbantur.
Quod elacio sit seminarium luxurie Moralium li. xxvi. c. xi.

Sub vigilancia intendendum, ut et mentis humilitas
et castimonia teneatur, et ideo agnoscamus
quia alteram custodit ex altera. Nam multi sepe superbia
luxurie seminarium fuit, quia dum eos
spiritus quasi in altum erexit, quasi tandem infimis mergit.
Hii enim prius sentire elevant, sed postmodum publice
corruunt, quia dum occulte intumescunt motibus
cordis, aperte cadunt lapsibus corporis. Curandum namque
est et omni custodia, mens a superbie tumore servanda,
ne non ante oculos dei vacue tumentes
late cogitationes mee, et ulla monita corporis
per eam tussient, in statu vero humilitatis
videlicet deus, quod in mente elevat, et ideirco
foris permittat invalescere quod deponat. Interius
quo expellitur, quod foris postmodum luxurie carnis
ferentes, occultam videlicet culpa sequitur aperta percussio, ut malis exterioribus interiora puniantur,
et cor publice corruat, quod latenter tumebat. Hinc unde prohibitum custodia suadet
in mundicia castitatis, si enim cum spiritus subditur
primum caro illicite, super spiritum non elevatur.

concomitatur culpa ... tamen non dissimilis ... distinguitur uicius in quibus fornicationis culpa est ab adulterii

Habet quippe hoc commissum sibi dominium car-
nis, si tamen sub deo regimen sortiatur ...
... ut ... si ... suum ... subditi corpo-
ris ... et ... plus suscepit ...
aut qui postquam superna appetere cepit, si car-
nis uoluptate prosternitur, tunc demum se uictum
indicat, cum ipse superatur. ... plerumque ...
uis libidinis deuincit naturae claudis, tunc
... uiolat, cum spe latens ... tamen ...
... per longa tempora repetere solitum ...
plerumque, et usque ad senium uirginitatis ...
... etiam ... conscientia cordis
... desperat ... tantis
... aperta mala ... tenetur,
... uidentur recedere ... nam
qui dum ... bonum perdidere ...
... aliud malum tenentur ... ad aliud ...
... quod ab omnipotenti deo ...
... in ... temporis in
alio ... ei ... indicatur corporis in
se est. De fornicacione et adulterio mor. li. xxi.

C 4. Nonnumquam reatu adulterii alterius nequaquam
discrepat culpa fornicationis, cum Veritas
dicat: Qui uiderit mulierem ad concupiscendam eam, iam
moechatus est eam in corde suo; quia ... uolto
... adulterium dicitur, cum uiro aliena coniunx ... mulier ...
... qua solo uisu, cum ...
... adulterium ...
... ordine ...
... eloquiis ...
... adulteri ... regna
... neque fornicarii ... neque adulteri regnum dei
possidebunt ... sine ...
lxxvi ... ualde ... luxuriosi ... carnalibus
... carnis uoluptate ... sit ...
... Iob ... dulcedo illius uermis ... uermis
quippe nomine ... designatur ...
... putredo et filius hominis uermis ... namque
... carnalibus desideriis anhelat, quid aliud
... nisi carne ... constat ...
... amore ... carnalibus
... per ...
... quid sit ...
... quod amat ... quippe ... dona
... desideriorum carnalium appetitus ualet, quasi
... diligere quale sit mortuum ... |

... considerata cum corruptione carnali ... gratia ...
quia cum illa ... cum ... tales desideratur
... de luxuriosi mente ... dulcedo illius uermis
qua is qui in desiderio carnalis corruptionis ...
... ad fetorem putredinis ... Gregorius in
Moralibus libro quinto

De ira mor li. quinto

C 6. Quanta sit iracundiae culpa pensare possumus,
quo per iram sapientia perditur, ut quid quoue or-
dine sit agendum omnino nesciatur, quia nimirum
intelligentiae lumen ira subtrahit, cum mentem
permouendo confundit. Per iram iustitia relinquitur,
quia dum perturbata mens iudicium sue rationis
exasperat, omne quod furor suggerit rectum putat.
Per iram uita amittitur socialis, quia qui se
ex humana ratione non temperat, necesse est ut bestia-
liter solus uiuat. Per iram mansuetudo amittitur.
Per iram concordia rumpitur. Per iram lux ueritatis
amittitur, quia cum mentem iracundia confusionis
tenebras ... huic deus radium sue cognitionis abscondit. Per iram sancti Spiritus splendor
excluditur ... et quietis requiescit
... quia cum ira quietem menti subtrahit, sua
... habitationem claudit ... amo
... ad apertam ... insania ... et usque
ad ... cogitationum fundamento dissipatur. Nam ira suis stimulis accensum
cor palpitat, corpus tremit, lingua se praepedit,
facies ignescit, exasperantur oculi, et nequaquam
recognoscuntur noti; ore quidem clamorem format,
sed sensus quid loquatur ignorat ... ubi ...
ab ... longe est ... (x)
... unde fit plerumque ut usque ad apertum
... prosiliat, et quo ... longius recessit, audacior
... ualet ...
fos ... est ... membra ...
... quo ... membrorum ...
mente captiua tenet. Aliquando ira ... non
... in ... uerbum ...
... namque ... exposita
et ... ipse ...
... sit namque ... hoc ... Pagine
... manibus ...
Aliquando ira perturbato animo quasi ... silen-
cium indicit ... foras per linguam ... exprimit ...
... ignescit ... locutionem ...
... subtrahat ... quod ...
... silencium ... per disciplinae
dispensationem ... sollicite ...
... forma teneat. Nonnumquam ... dum accensus
... sancta ... per accessum temporis ...
... animi ... et ... sint
ad memoriam ueniunt ... exasperant

oriuntur, atque in irati corde scissura irrationabilem iurgii, dum ira iudicium perturbat. Plerumque ira per silentium clausa intra mentem vehementius estuat, et clamosas tacitas voces format, verba sibi quibus exasperatur obicit, et quasi in cause examine posita durius exasperata respondet; sic ut esset perturbatus animus in maiore strepitu silentium premat, animumque conclusa ira ut flamma exurit. Sciendum vero est quod nonnullos ira citius accendit, facilius deserit; nonnullos vero tarde commovet, sed diutius tenet. Alii namque accensis similes calamis cum vocibus perstrepunt, quamdam accensionis sue sonitum reddunt; citius quidem flammam faciunt, sed protinus in favillam frigescunt. Alii autem lignis gravioribus non dissimiliter accensionem tarde suscipiunt, sed tamen accensi semel difficilius extinguuntur; et quia se tardius in asperitatem concitant, furoris sui diutius vindictam servant. Alii autem, quod est nequius, et citius iracundie flammas accipiunt et tardius deponunt. Nonnulli vero has tarde suscipiunt et citius amittunt. In quibus nimirum quatuor modis liquido lector agnoscit quia et ad tranquillitatis bonum ultimus plus quam primus appropinquat, et in malo secundum tertius superat. Sed hoc solerter sciendum est, quia alia est ira quam impatientia excitat, alia quam zelus format. Illa ex vitio, hec ex virtute generatur. Si enim nulla ira ex virtute surgeret, divine animadversionis impetum Phinees per gladium non placasset. (Numeri 25 — Phinees) Hanc iram quia Heli non habuit, motum contra se implacabiliter superne ultionis excitavit. Nam quo contra subditorum vitia tepuit, eo contra illum districtio eterni rectoris exarsit. Sed cum per zelum animus movetur, curandum summopere est ne hec eadem que in instrumento virtutis assumitur menti dominetur, ne quasi domina preeat, sed velut ancilla ad obsequium parata a rationis tergo nunquam recedat. Tunc enim robustius contra vitia erigitur, cum subdita rationi famulatur. Nam quamlibet ira ex zelo rectitudinis surgat, si immoderata mentem vicerit, rationi protinus servire contempnit; et tanto se impudentius dilatat, quanto impatientie vitium virtutem putat. Unde necesse est ut hoc ante omnia qui zelo rectitudinis movetur attendat, ne eadem mentis dominium transeat, sed in ultione peccati tempus modumque consideret, surgentemque animi perturbationem subtilius pertractando repugnet, animi ardorem sub equitate reprimat, et motus fervidos subsequenti dispensatione componat. Et eo fiat iustior ultor alienus, quo prius extitit victor suus; quatenus sic alienas culpas debite corrigat, ut ante ipse qui corrigit per patientiam crescat; et fervore suo transcendendo diiudicet, ne intemperanter excitatus ipso zelo rectitudinis longe a rectitudine aberret. Sed quid prodest quod iracundia quo mentem teneat diximus, si non

etiam qualiter comprimi debeat exponamus. Duobus etenim modis fracta possidere animum desuescit. Primus quippe est ut mens sollicita, antequam agere quodlibet incipiat, omnes sibi quas pati potest contumelias proponat, quatenus Redemptoris sui probra cogitans ad adversa se preparet. Que nimirum venientia tanto fortior excipit, quanto se cautius ex prescientia armavit. Solerter quoque animus ante actionis sue primordia cuncta debet adversa meditari, ut semper hec cogitans, semper contra hec thorace patientie munitus, et quicquid accesserit providus superet, et quicquid non accesserit lucrum putet. Secundus autem servande mansuetudinis modus est, ut cum alienos excessus aspicimus, nostra quibus in aliis excessimus delicta cogitemus. Considerata quippe infirmitas propria mala nobis excusat aliena. Patienter quippe illatam iniuriam tolerat, qui pie meminit quod fortasse adhuc habeat in quo debeat ipse tolerari. Et quasi aqua ignis extinguitur, cum surgente furore sua cuique ad mentem culpa revocatur; quia erubescit peccata non parcere, qui vel Deo vel proximo sepe se recolit parcenda peccasse. **De invidia Gregorius libro v°**

Quamvis per omne vitium quod perpetratur humano cordi antiqui hostis virus infunditur, in hac tamen nequitia tota sua viscera serpens concutit et imprimende malitie pestem movet. De quo nimirum scriptum est: Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum. Nam cum devictum cor livoris putredo corruperit, ipsa quoque exteriora indicant quam graviter animum vesania instigat. Color quippe pallore afficitur, oculi deprimuntur, mens accenditur, et membra frigescunt; fit in cogitatione rabies, in dentibus stridor; cumque in latebris cordis absconditur crescens odium, dolore ceco vulnus inclusum conscientiam ... Nil de propriis prosperum libet, quia tabescentem mentem sua pena sauciat, quam felicitas torquet aliena; quanto extructio operis in alterius fabricam ducitur, tanto fundamentum mentis livore suffoditur, ut eo quo alii ad meliora properant, eo ipso deterius ruat. Que ruina invidie et in aliis actibus perfecto opere surrexisse putabatur. Nam invidia que in mente oritur, bona gesta consumit. Perfecto livore accensa, contra hec de invidia dicimus, si non et qualiter subruatur ... Difficile namque est ut hoc alteri non invideat, quod adipisci alter exoptat; quia quicquid temporale percipitur, tanto fit minus in singulis, quanto dividitur in multis. Et ideo desiderantis mentem livor excruciat, quia hoc quod appetit aut funditus alter accipiens adimit, aut a quantitate restringit. Qui ergo livoris peste plene carere desiderat, illam hereditatem diligat quam coheredum numerus non angustat; que et omnibus una est, et singulis tota; que tanto largior esse ostenditur, quanto ad hanc percipientium multitudo dilatatur. Imminutio ergo livoris est affectus surgens interne dulcedinis, et plena mors eius est perfectus amor eternitatis. Nam cum mens ab eius rei appetitu retrahitur, que accipientium numero

proximum tanto magis proximum diligit, quanto minus ex peccatis illius sua dampna pertimescit. Qui si perfecte ad amorem celestis patrie rapitur, plane erga in proximum dilectione solidatur, quia cum nulla terrena desiderat, nichil est quod eius erga proximum caritati contradicat. De ociosis verbis. Moral. li. viii° c. ii°

C 8. Cum ociosa verba cavere negligimus, ad noxia pervenimus. Sic enim loqui aliena libet, et postmodum detractionibus eorum vita de quibus loquitur lingua mordeat, quandoque autem usque ad apertas contumelias erumpat. Hinc seminantur stimuli, oriuntur rixe, accenduntur faces odiorum, pax tota extinguitur cordium. Unde a multiloquio quisquis sumens rectitudine iusticie tenere non possit testatur propheta qui ait: Vir linguosus non dirigetur in terra. Hinc Ysayas ait: Cultus iusticie silencium, videlicet indicans quia mentis iusticia desolatur, que ab immoderata locutione non parcit. Hinc per semetipsum nos Veritas admonet dicens: Omne verbum ociosum quod locuti fuerint homines, reddent racionem de eo in die iudicii. Ociosum quippe verbum est quod aut racione iuste necessitatis aut intencione pie utilitatis caret. Si ergo racio de ocioso sermone exigitur, pensandum valde est que pena illud multiloquium sequitur, in quo etiam per superbie verba peccatur. Gregorius. Quoniam est quod ab omni rectitudine statu deperiunt, qui per noxia verba dilabuntur. Humana etenim mens aque more et circumclusa ad superiora colligitur, quia illud repetit unde descendit, et relaxata deperit, quia se per infima inutiliter spargit. Quot enim supervacuis verbis a silencii sui censura dissipatur, quasi tot rivis extra se ducitur. Unde et redire interius ad sui cognicionem non sufficit, quia per multiloquium exterius sparsa vim intime consideracionis amittit. Totam se ergo insidiantis hostis vulneribus detegit, quia nulla se munitione custodie circumcludit. Sed in hoc pensandum est quia cum pavore nimio a locucione restringimur, interdum plus quam necesse est intra claustra silencii coartamur. Et dum lingue vicia incaute fugimus, occulcius deterioribus implicamur. Nam sepe dum a loquio immoderate compescimur, grave multiloquium in corde tolleramus, ut eo plus cogitaciones in mente ferveant, quo illas violenta custodia indiscreti silencii angustat. Et plerumque tanto lacius defluunt, quanto se esse securiores estimant, quia foris reprehensoribus non videntur. Unde nonnumquam mens in superbia tollitur, eosque quos loquentes audit quasi infirmos despicit; cumque os corporis claudit, quantum se viciis superbiendo aperiat non agnoscit. Linguam enim premit, mentem elevat, et cum se per negligenciam minime consideret, tanto apud se cunctos liberius quanto et secrecius accusat. Plerumque autem nimis taciti cum nonnulla iniusta paciuntur, eo in acriorem dolorem prodeunt, quo ea que sustinent non loquuntur. Nam si illatas molestias lingua tranquille diceret, a consciencia dolor emanaret. Vulnera enim clausa plus cruciant, quia cum putredo que interius

fervet eicitur, ad salutem dolor aperitur. Plerumque nimis taciti dum quorumdam mala conspiciunt, et tamen in silencium linguam premunt, quasi conspectis vulneribus usum medicamenti subtrahunt; et eo mortis auctores fiunt, quo virus quod poterant eicere loquendo noluerunt. Unde et immoderatum silencium si in culpa non esset, propheta non diceret: Ve michi quia tacui. Duobus enim modis labiis delinquimus, cum aut iniusta dicimus, aut iusta retinemus. Quid ergo inter hec nisi quod lingua sub magno moderamine libracione sollicita pensanda est, non insolubiliter obliganda, ne aut laxata in malum defluat, aut restricta etiam ab utilitate torpescat? Hinc Salomon ait: Tempus tacendi et tempus loquendi. Discrete quippe vicissitudinum pensanda sunt tempora, ne aut cum restringi lingua debet, per verba inutiliter fluat, aut cum loqui utiliter potest, semetipsam pigre restringat. Quod bene psalmista considerans, brevi postulacione complexus est dicens: Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium circumstancie labiis meis. Ostium namque aperitur et clauditur. Qui ergo ori suo non obicem poni peciit, sed ostium, aperte docuit quod et per disciplinam retineri lingua debeat, et per necessitatem laxari, quatenus os discretum et congruo tempore vox aperiat, et rursum congruo taciturnitas claudat. De maledictione. Moral. libro quarto.

C 9 Scriptura sacra duobus modis maledictionem memorat: aliud videlicet quod approbat, aliud quod dampnat. Aliter enim maledictum profertur iudicio iusticie, aliter livore vindicte. Maledictum quippe iusticie iudicio ipso primo homine peccante prolatum est, cum audivit: Maledicta terra in opere tuo. Maledictum iusticie iudicio profertur cum Abrahe dicitur: Maledicam maledicentibus tibi. Gen. 3 / Gen. 12 Rursum quia maledictum non iudicio iusticie, sed livore vindicte promitur, voce Pauli predicantis admonemur qui ait: Benedicite et nolite maledicere. Et rursum: Neque maledici regnum Dei possidebunt. Ro. 12 Deus ergo maledicere dicitur, et tamen maledicere homo prohibetur, quia quod homo agit malicia vindicte, Deus non facit nisi examine et virtute iusticie. Cum vero sancti viri maledictionis sentenciam proferunt, non ad hanc ex voto ulcionis, sed ex iusticia examinis erumpunt. Intus enim subtile Dei iudicium aspiciunt, et mala foris exsurgencia quia maledicto debeant ferire cognoscunt; et eo in maledicto non peccant, quo ab interno iudicio non discordant. Hinc est quod Petrus in offerentem sibi pecuniam Symonem sentenciam maledictionis intorsit dicens: Pecunia tua tecum sit in perdicionem. Act. 8 Qui enim non ait est, sed sit, non indicativo, sed optativo modo se hec dixisse signavit. Hinc Helyas duobus quinquagenariis ad se venientibus dixit: Si homo Dei sum, descendat ignis de celo, et consumat 4 R. 1

vos/ quorum videlicet sententia contra veritatis vigorem convaluit nimium causae meae praemit. Nam et Semei olim prolatae maledictionis/ et duos quinquagenarios desuper veniens flamma consumpsit/ utrumque quod sub regis tempore quam morte maledictionis sententia punit, tamen eum et maledictus non praemaneret/ et tamen eum qui maledixerat usque ad interitum maledicto absolvit/ exortusque pars sine colligit/ quia ab illo et minimo [illegible] in [illegible] sententia supra iaciat. De mendacio Mor. li. xviii.

C.10. Omne mendacium iniquitas/ et omnis iniquitas mendacium/ quia profecto ab aequitate dissentit quicquid a veritate discordat. Sed sciendum quod magna distancia est inter loqui mendacium et meditari. Neque enim peius est mendacium meditari quam loqui/ nam plerumque loqui praecipitationis est/ meditari vero studiose pravitatis. Et quis ignoret in ista distancia quanta culpa distinguitur? Unde praecipitatione aliquis [illegible] mentiatur. Summopere ergo cavendum est omne mendacium/ quamvis nonnumquam sit aliquod mendaciorum genus culpae levioris/ si quisquam praestando mentiatur. Sed quia scriptum est: Os quod mentitur occidit animam, et: Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Sed quorum mendaciorum genus perfecti viri summopere fugiunt/ ut nec vita cuiuslibet per eorum fallaciam defendatur/ ne sue anime noceant/ dum praestare nituntur carni alienae/ quamquam hoc ipsum peccati genus facillime credimus relaxari. (22 q. 2 [illegible]) Nam si quaelibet culpa sequenti solet pia operatione purgari/ multo magis haec facile abstergitur/ quam mater boni operis pietas ipsa comitatur. De castrimargia Mor. libro xxx.

C.11. (de [illegible]) Nullus palmam spiritualis certaminis apprehendit/ qui non in semetipso prius per afflictionem vincit incentiva concupiscentiae carnis. Tentationum ad conflictum spiritualis agonis assurgitur/ si non prius intra nosmetipsos hostis positus/ gule videlicet appetitus edomatur/ quia si non ea que nobis sunt viciniora prosternimus/ nequaquam ad ea que longius sunt impugnando transimus. Incassum namque contra exteriores inimicos in campo bellum geritur/ si intra urbis moenia civis insidians habetur. Mens quoque ipsa certamine sub [illegible] confusionis dedecore ab spiritualis certaminis congressione repellitur/ que in infirma in carne sua gule gladius confossa superatur. Nam cum se prius [illegible] conspiciat/ [illegible] maioribus [illegible]. Nonnulli vero ordinem certaminis ignorantes/ edomare gulam negligunt/ et tamen ad spiritualia bella consurgunt/ qui aliquando et multa que magne sunt fortitudinis faciunt/ sed dominante gule vitio per carnis illecebram omne quod fortiter egerunt perdunt. Et dum venter non restringitur/ per carnis concupiscentiam simul cuncte virtutes obruuntur. Sciendum est praeterea/ quia nos quinque modis gule vitium temptat. Aliquando namque indigentiae tempora praevenit/ aliquando vero tempus

non praevenit/ sed cibos lautiores querit. Aliquando quelibet sumenda sibi praeparari accuratius expetit. Aliquando autem et qualitati ciborum et tempori congruit/ sed in ipsa quantitate sumendi mensuram refectionis excedit. Nonnumquam vero et abiectius est quod desiderat/ et tamen ipso estu immensi desiderii deterius peccat. [illegible] est abiectius [illegible] in [illegible] experimento liquet lautiores cibos plerumque sine culpa sumimus/ et abiectiores non sine reatu conscientiae degustamus. Esau quippe primatum per lenticulam perdidit/ et Helyas in heremo virtute corporis carnes edendo servavit. Unde et antiquus hostis/ quia non cibum sed concupiscentiam cibi esse causam dampnationis intellegit/ et primum sibi hominem non carne sed pomo temptavit. Hinc est quod plerumque Adam culpam contrahit/ cum cibo abiecta et vilia sumimus. Neque enim Adam solus [illegible] praeceptum prohibitionis accepit. Nam cum alimenta quedam salubria sumere Deus contraria indicat/ aliis nos [illegible] prohibet/ et tamen concupiscentes ea attingimus/ profecto quia aliud quam vetita degustamus. Capienda namque sunt que naturae necessitas querit/ et non que edendi libido suggerit.

C.12. De vitiis commessationis Mor. li. primo.

Notum multa sunt vicia que a commessationibus aut proveniunt aut [illegible]/ aut [illegible] proveniunt. Pene enim semper epulas comitatur voluptas/ nam dum corpus in refectionis delectatione resolvitur/ cor ad inane gaudium relaxatur. Unde scriptum est: Sedit populus manducare et bibere et surrexerunt ludere. Pene semper epulas loquacitas sequitur/ cumque venter reficitur/ lingua diffrenatur. Unde recte dives qui epulabatur cotidie splendide dicitur/ et post aquam apud inferos petere lingua cruciatur. Sed cum in deliciis epulis valde diffluere loquacitas solet/ ex poena indicat culpa/ et eum quem epulatum splendide veritas dixerat/ in lingua plus ardere perhibebat. Sed qui convivia [illegible] amant/ tanta hec arte dispensant/ ut plerumque cum unum tangunt longe aliud/ ac multis [illegible] corda [illegible]. Cumque ista [illegible] reddit illa que in eodem cantu temperata est/ alios in [illegible] erumpit. Sic sacra scriptura plerumque de [illegible]/ sic de [illegible] agit/ dum loquendo aliud insinuat/ tacendo aliud innotescit. Nichil enim contra dignitatem [illegible] loquacitatis memorat/ si divina poena in lingua dicat/ que in convivio [illegible] alias [illegible] culpa [illegible]. De desidia et fraude Mor. li. x.

C.13. Duo sunt que in bonis operibus valde est timendum/ desidia videlicet et fraus. Unde et per prophetam apud veritatem dicitur: Maledictus omnis qui facit opus Dei fraudulenter et desidiose. Sed sciendum summopere est quia desidia per torporem nascitur/ fraus per privatam dilectionem. Illam namque minor Dei amor exaggerat/ hanc autem mentem male possidens proprius amor creat. Fraudem quippe in opere Dei perpetrat/ qui se ipsum semper inordinate diligens/ per hoc quod recte egerit ad remunerationis transitorie bona festinat. Sciendum quoque est quod tribus modis fraus ipsa committitur/ quia per hanc procul dubio/ aut [illegible] cordis humana [illegible]

aut favoris gratia [illegible] rebus quibus exterius depraedicantur. Contra recte dicitur per prophetam dicat: Beatus qui excutit manus suas ab omni munere. Quia enim non solum in acceptione pecuniae est munus, Paulus dubio [illegible] tria vero sunt acceptiones munerum ad quas exorando festinatur: munus manus, munus a corde est captata gratia, munus ab ore est gloria per favorem, munus manus [illegible] est pretium per pecuniam. Sed in sanctis quisque ab omni munere manus excutit, quia nec eo quod recte agit, nec aliquam a corde inanem gloriam, nec ab ore laudem, nec a manu accipere remunerationem querit. Solus ergo in Dei opere fraude caret, qui cum ad praemia bonae actionis invigilat, nec ad corporalis rei praemia, nec ad laudis verba, nec ad humanum iudicium anhelat. Saepe quoque nonnulla bona nostra latentia fraude deperiunt, qui rebus se iunctis ac [illegible] concupiscentiae terrenae subiungunt; saepe desideria vehementer deficiunt, quia a fervore quo coepta sunt transitorio amore tabescunt. De malis cogitationibus Moralium libro xxv.

Per singulas operationes et per internas cogitationes motus alternantes, quasi per quosdam passus continue adeo vicadimus (?), sic pie Deo propinquamus. Ad Deum enim quasi tot passibus accedit quot bonis motibus proficit, et rursum tot gressibus longe fit quot malis cogitationibus deficit. Unde plerumque contingit ut necdum procedat in opere motus mentis, et tamen [illegible] perfecta iam culpa sit ex ipso reatu cogitationis. Sed nonnumquam quod districte omnia non solum facta sed etiam cogitationes pensantur, quid facimus de reatu mali operis? Si sic Deus subtiliter iudicat gressus cordis, certe occulta mentis vitia nullus hominum videt, et tamen ante Dei oculos tot gressibus ponimus quot affectibus movemur. Toties enim ante illum labimur quotiens a recto itinere infirmae cogitationis pede claudicamus. Sanctus enim in conspectu eius esse assiduus internorum lapsus in se perpendit, per prophetam non clamavit: Aufer malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Hoc autem dicens [illegible] operis malitiae quod facere se non posse testatur, quae cooperta [illegible] esse non potest, quia videlicet importune eius conspectui ingeritur. Quibus a nobis illicita occulte cogitantur. Omnia enim sicut scriptum est nuda et aperta sunt oculis eius. Deus autem a malo bonum nec cogitata ignorat, nec perpetrata obliviscitur, nisi ab eius oculis poenitendo deleantur. Lux enim aeterna quae Deus est, quanto incommutabiliter fulget, tanto penetrabilior videt, et nec occulta nescit quia cuncta penetrat, nec perpetrata obliviscitur quia in immutabilis durat. Proinde quotiens aliquid indignum corde concipimus, totiens in luce peccamus, quia ipsa nobis et non sibi praesentibus praesto est, et pravae cogitationes in [illegible] impingimur, quia procul longe sumus. Cum

vero nos videre non credimus, ipsi velut clausis oculis tenemus, illum videlicet nobis absconditum, non nos illi. Neque enim possimus a conspectu eius iudicis et male cogitata. Et tenens quaesita delectamus (?) tenuerimus ante oculos cordis, quanto plus se cognoverit ita nequiter presumpserit, nisi sibi mala blandiatur infirmitas, atque in hoc quae recolit peccatum delicta non patitur, sed contra sibi male sit consciam timore magis humilius sit poenitentia, et ponat contra se suum iudicium et quanto in se sentit districte foeda, per humanam indicans sic in se prius fiat per primam confessionem. De cogitatione vitiorum in omelia super Ezechielem.

Sunt quaedam vitia quae sibi propinqua cognatione coniuncta sunt, sicut [illegible] vanis appetitus gulae et in ventris lascivia, sicut multiloquium falsitatis atque parvitatis. Ex distensione quippe ventris mens ad ingluviem venientis rapitur et dum ab his venter extenditur, ad luxuriam mox erigitur suppleviendo [illegible]. Et rursum ex multiloquio falsitas generatur, quia difficile est ut qui multiloquitur non et mendacia. Et saepe mendacium eorum promissio tegitur, ut cum humana iudicia velle. Superbia quoque et sine invidia et inanis gloria nullatenus potest. Superbus est enim quisquis honorem quem ipse ambit alium adipisci [illegible], et cum se contrario obtinuerit, in elatione se temporale attollit, atque quae alios prospiciat omne propriae potuisse, sic se in inanem gloriam gaudet [illegible]. De vitiis quae simulant se virtutes esse. Moralium libro xv (?) et in omelia octava decima super Ezechielem.

Sunt et nulla vitia quae ostendunt se virtutes in studiis specie, sed ex prioritas prodeunt in simulatione, saepe in malitia tanta se arte palliat, ut plerumque ante deceptae mentis oculos virtutes fingat. Unde quisque dici expectet praemia, unde aeterna dignus est invenire tormenta. Plerumque enim nolens [illegible] audelicatis agere et iustitia paravit, atque immoderata ira iusti zeli meritum credidit, et cum ad spiritales inibus peccantes [illegible] debeant, violenta inflexione frangunt. Plerumque autem dissoluta remissio, quasi mansuetudo ac pietas [illegible], et dum plus quam decet delinquentibus parcit, ad aeterna supplicia [illegible] reservant. Saepe namque pietas per inordinatam amorem et erratibus [illegible] fortasse perpetrat quae punienda non sunt, quia et quae sunt gehennae ignibus post dispositionem sunt vertere corrigenda, per inordinatam pietatis cum temporaliter parcit, ad aeternum supplicium pertrahit. Saepe plerumque effusio misericordiae creditur, et dum suum malae culpa sic poenis sunt acceptum est non timet. Et saepe tenacia parcis putatur, et cum quae sunt vitium non tribuere, virtutis credet acceptam retinere. Saepe malorum pertinacia constantia dicitur, et dum a mente corrumpitur sua facta non parcit.

quasi ex recti defensione glorietur. Sepe immoderata
quies tractabilis habetur, et quo quisque sedentem in te-
gram nulli facit, eo se amicabilem aestimat.
Aliquando timor inordinatus humilitas creditur, et cum
quali formidine pressus quisque defensione veri-
tatis tacet, arbitratur quod illius dei humilitati hu-
milem se peccatoribus exhibet. Aliquando vocis sup-
erbia libertas aestimatur, et cum procaciam verita-
tis gradiatur, loquacitas veritatis defensio
putatur. Plerumque pigritia quasi gravitas tenentiae
attenditur, et cum gravius culpe sit recte studio
se non agere, magne virtutis meritum creditur.
Aliquando inactione offert. Plerumque inquietudo sol-
licitudinis vigilans provisio nominatur, et cum quie-
tem quisque non tolerat agendo, quod appetit vir-
tutis debite impleri se operatum putat. Sepe ad
ea que agenda sunt incauta precipitatio lauda-
bilis studii fervor creditur, et cum desiderat bonum in
tempestiva ante corrumpitur, eo agi melius quo
celerius aestimatur. Sepe accelerandi boni tar-
ditas consilium putatur, et cum expectat ut ex
tractatione perficiat, sed in sedans mora suppla-
tatur. Aliquando aut hostis insidians discordie ymagi-
nem oculis obicit, et ad indiscretionem bellorum
provocat, sicut est cum impulsu eius per infirmitatem
plus nobis aliquid quam discrete convenit,
sed indiscrete quam nos bella excitamus. Aliquando yma-
ginem humilitatis ostendit, ut effectum utilitatis sub-
trahat, sicut est cum quosdam aliquorum se infirmos
atque inutiles fingit ipsi asserit, ut dum se in-
utiles indignosque considerant, rectis quibus prodesse
proximis poterant ministrare pertimescant.
Dum culpa velut virtus aspicitur, nemo presumit
est, quanto tardius mens vitam suam defleat,
quanto hoc quod perpetrat non erubescit. Tanto tar-
dius mens vitam suam defleat, quanto pro virtu-
tibus mens decepta ... de eo rectitudinem
querit. Hinc est quod nonnulli qui via
sanctitatis aperiunt, in errore lapsi tardius
... Verbum quippe aestimant esse quod
agunt, et sic excolende virtuti sectando proficere
iudicant, recte aestimant quod agunt, et
... suo iudicio crimina ...; facile cum cul-
pa corrigitur que et erubescitur, quia esse culpa
sentitur. Culpe quoque que suppeditata (?) specie muta-
tione virtutis, culpis apte et manifeste
sunt graviores, quia ille in aperto cognite animum
in confusione deiciunt, atque ad penitentiam trahunt.

[S]epe vicia non solum in prima non humiliant, sed cum
virtutes putantur, mentem crescentius elevant,
aut quia si forte nos studio tantum vitiorum inclina-
tionem nullos numquam ... possidet; sed plerumque dum meam
subdunt ipse zeli ardorem incitaverunt. Et nonnullos
superbia erigit, sed dum divine fortitudinis fervida
animum inclinant, hanc ad defensionem iustitiae
vocat libere auctoritatis ... tali. Et nonnullos for-
titudo exercens illecebris, sed dum extendis pius ope-
ribus corpus subdunt, unde inquietudinis similiter
passi sunt, inde pietatis lucrum merentur. Quatuor
modis peccatum perpetratur. Moralium libro IIII°

Quatuor modis peccatum perpetratur in corde, quatuor
consummatur in opere. In corde namque suggestione,
delectatione, consensu, defensionis audacia per-
petratur. Fit enim suggestio per adversarium, delectatio per
carnem, consensus per spiritum, defensionis audacia per
elationem. Culpa enim que terrere mentem debuit
extollit, et deiciendo elevat, sed tamen gravius elevando
supplantat, quia unde se quo peccando ambulare
distinguitur, eo in ruine sue audacia nequius obduratur.
Eisdem etiam modis quatuor peccatum consummatur in opere. Prius
namque latens culpa agitur; postmodum vero etiam
ante oculos hominum sine confusione reatus aperitur; dehinc et
in consuetudinem ducitur; ad extremum quoque vel false spei seductionibus
vel obstinatione misere desperationis enutritur. Dum enim
perdita culpa in usum ... sive vel falsa spe
divine misericordie vel aperta miseria desperationis pascitur,
vitio ad correptionem nequaquam redditur, quo ut ad penitentiam
suam per se inordinate suadet, vel confitetur in ordinate
formidat. Cum culpa in usum inclinat, etiam animus
ipse appetat debilius resistit, quia quot vitiabilis prave
frequentatione astringitur, quasi tot vinculis ad mentem ligatur.
Unde fit ut cum ... animus solum ... valet, ad quandam
se perniciosam false excusationis inclinet, inclinet quoniam bene
uti iudice tantum se ... ne pendeat, ut eos etiam quos
arguendos invenit, penitus non offendat. Cum vero hoc
deterius accedit, quod et multorum favorum lingua consentit,
cum multi eius in multa gesta laudibus exaggerant,
unde fit ut incessanter crescat culpa favoribus nu-
trita, quatenus ... velimus negligere quod dignum penitus
laudis videtur. Aliquando cum falsa spes mentem non in-
tegre aperit, sed durior desperatio confingit, que omnem spem
venie funditus interimit. Peccata aut ignorantia
aut infirmitate aut studio perpetrantur. Moralium libro xxv°

Sciendumque peccatum tribus modis admittitur:
aut ignorantia, aut infirmitate, aut studio per-
petratur. Et gravius quidem infirmitate quam ignorantia.

sed multo magis studio quam infirmitate peccatur. Igno-
rantia Paulus peccavit, ut cum diceret: qui prius
fui blasphemus et persecutor et contumeliosus, sed misericordiam
consecutus sum quia ignorans feci in incredulitate.
Petrus vero infirmitate peccavit, qui omne quod pre-
dicabat fidei quod Domino prohibuit, una voce puelle co-
cussit, et Deum quem corde tenuit voce negavit. Sed quia
infirmitatis culpa vel ignorantia [illegible] facilius tergitur
quam quod studio perpetratur, Paulus qui ignorans persequendo
cucurrit, et Petrus nimia [illegible] ascendendo [illegible]
tem iam [illegible] fidei [illegible] negando [illegible]
Exprimit [illegible] de quibus [illegible]
[illegible] dicebat: si non venissem et eis locutus fuissem,
peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato
suo. Et paulo post: et viderunt et oderunt et me et
patrem meum. Aliud est enim bona non facere, aliud bonorum
odisse doctorem, sicut aliud est precipitatione, aliud
consilio et deliberatione dampnatur. Ex infirmitate
enim plerumque solet accidere amare bonum sed implere
non posse. Ex studio vero peccare est bonum nec facere nec
amare. Sed quo non nunquam gravius est peccatum diligere quam per-
petrare, ita nequius est odisse iustitiam quam non fecisse.
Sunt quidam non nulli in ecclesia qui non solum bona non
faciunt, sed etiam persequuntur et que ipsi facere negligunt
etiam in aliis detestantur. Horum peccatum scilicet non ex infirmi-
tate vel ignorantia, sed expresso studio perpetratur, quia
videlicet si vellent implere bona, nec tamen possent, ea
que in se negligunt saltem in aliis amarent. Si
enim ea per [illegible] non apprehenderent, ista ab aliis non de-
spicerent. Sed bona eadem audiendo cognoscunt, intuendo
despiciunt, et advertendo persequuntur. Sunt plerique non
nulli in ecclesia qui nequaquam ex infirmitate non intelli-
gunt, sed intelligere nolunt, quia sepe que [illegible]
despiciunt etiam sine contemptu. Quia enim scriptum
est: servus nesciens voluntatem domini sui et non faciens
digna plagis vapulabit paucis, et servus
sciens voluntatem domini sui et non faciens vapulabit
plagis multis, in pravitate peccandi
[illegible] remedium nesciendi, qui nimirum sola
superbie caligine tenebrescunt, atque ideo non discunt,
quia aliud est nescisse, aliud scire noluisse. Nescire
enim ignorantia est, scire noluisse superbia.

Quod peccatum sit aliquando causa alterius peccati. Moralium
libro [illegible]

C iii

Omne peccatum quod tamen citius penitendo non tergitur
aut peccatum est et causa peccati, aut peccatum est et pena
peccati. Peccatum namque quod penitentia non diluit, mox
suo pondere mox aliud attrahit, unde fit ut ex
illo peccatum sit sed peccatum et pena, ex illo quod
[illegible] culpa subsequens oritur, ex quo [illegible]

ducatur, ut penis et alio ligetur, sed peccatum quod expiatur
oritur, non iam peccatum tantummodo, sed peccatum est et pena
peccati, quia iusto iudicio omnipotens Deus cor peccantis
obnubilat, ut precedentis peccati merito et in aliis
cadat. Qui enim liberare noluit deserendo punit,
non quod merito pena peccati dicatur, quod humana despicit [illegible]
[illegible] caritate ex precedentis peccati ultione pe-
tratur. Quod videlicet agit dispositio superna ordinata,
sed in suis iniquitatibus confusa, ut et precedens culpa
causa sit subsequentis, et rursum culpa subsequens sit pe-
na precedentis. Quod bene in infidelibus et rebellibus Pau-
lus quasi quibusdam ponit erroris aspexerat, cum dice-
bat: qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorifi-
caverunt aut gratias egerunt, sed evanuerunt in
cogitationibus suis. Sed quid ex eius erroris se-
mine pullulavit illico adiungit dicens: propter quod tra-
didit illos Deus in desideria cordis eorum in immun-
ditia, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis.
Qui enim cognoscentes Deum peccata superbie intellig-
entiam perverterunt, secuti etiam ne intelligant caruerunt.
Ergo intelligentiam suam in peccato et causa peccati est qui per
hunc intellectum pervenit in peccato et pena peccati. Doris
quod peccati merito precedentis subsequentia tunica tegit, ut qui
mala sciens perpetravit, demum per iustum in aliis etiam
nesciens cadat. Sed quippe agitur ut cuius culpe
fiant quatenus supplicia fiant [illegible]
[illegible] quamquam omnipotens Deus ad peccatum
quos indulget, quod tamen humana malitia ad usum
sue iniquitatis intorquet. Nimirum iusto iudicio
angente culpa permittitur ut addendum alienis
cumulentur. Plerumque vero unum idemque peccatum et
peccatum est et pena est et causa peccati. Quod melius osten-
dimus si res [illegible] ad medium ducamus. Ex offensa
enim ventris ingluvies in furore luxurie per le-
nocinium carnis instigatur, lacerata a luxuria
sepe cum [illegible] et homicidio tegitur, ne sua
malitia legum ultione puniatur. Donantur ergo
[illegible] quod voracitatis sibi frena laxant
qua voracitate superatus adulterii facinus
admisit, deprehensus autem in adulterio la-
tenter virum adultere ne eam diu [illegible]
occidit. Hoc itaque adulterium inter voracitatem
et homicidium positum, de illa vide-
licet nascens, et hoc generans, peccatum, pena
et causa peccati. Peccatum quippe est per se ipsum, pena
vero peccati est quod culpa voracitatis
oritur. Causa autem peccati est, quod subsequens
et homicidium generat. Unum quo denique peccatum est
et pena precedentis et causa subsequentis, quia
et in se facta Dei exigente dampnat et adiungit se
peccata que dampnari debeant. Item De peccato
Moralium libro [illegible]

C. 20

Sed quia sine delectatione anima numquam potest esse, nam aut infimis delectatur aut summis, et quanto altiori studio exercetur ad summa, tanto maiori fastidio torpescit ad infima; quantoque acrius inardescit ad infima, tanto torpore damnabili frigescit a summis. Utraque enim simul et aequaliter amari non possunt; cum enim exterior per temporalem amorem iungitur, interius in illecebris delectatur. Et cum sit invisibilis anima, necesse est ut corporea corporeae delectationis tangat, nisi quod adhaerens corpori quasi egrediendi foramina eiusdem corporis sensus habet. Visus quippe, auditus, gustus, odoratus et tactus quodammodo viae mentis sunt, quibus foras veniat et ea quae extra sunt concupiscat. Per hos enim corporis sensus quasi per quasdam fenestras exteriora quaeque anima respicit, respiciens concupiscit. Hinc etenim Ieremias ait: Ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras. Mors quippe per fenestras ascendit et domos ingreditur, cum per sensus corporis concupiscentia veniens habitaculum mentis intrat. Quo contra de iustis per Ysaiam dicitur: Qui sunt isti qui ut nubes volant, et quasi columbae ad fenestras suas? Iusti namque volare ut nubes dicti sunt, quia a terrenis contagiis sublevantur; et quasi columbae ad fenestras suas sunt, quia per sensus corporis exteriora quaeque minime concupiscendo respiciunt. Columbas per fenestras non rapit concupiscentia carnalis, sed per eas corporis sensibus minime extrinsecus respiciunt. Plerumque in delectatione peccati etiam nolentem trahit, atque obligatus desideriis incipit velle quod noluit. Sic corpus quippe anima caeca, dum ante non providet ne incaute videat quod concupiscat, caeca postmodum incipit desiderare quod videt. Unde et prophetae mentis acies sublevata saepe infimis mentis inhaerebat, quia alienam coniugem incaute vidit, obtenebrata postmodum sibi

illicite coniunxit. Valde namque est quod ante decorum trahit, et semel species formae cordi per oculos illigata vix magnis luctaminibus manu solvitur. Reprimenda quaedam libera in cogitatione visus, illicitum quod non decet, quia intueri non decet quod non licet concupisci. Ut enim munda mens in cogitatione servetur, a lascivia voluptatis suae deprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores ad culpam. Neque enim Eva lignum vetitum contigisset, nisi hoc ante incaute prius respiceret. Hinc ergo pensandum est quanto debeamus moderamine erga illicita restringere visum, nos qui mortaliter vivimus, si et mater viventium per oculos ad mortem venit. Hinc etenim sub Iudaeae voce, quae exteriora videndo concupiscens bona interiora perdiderat, propheta dicit: Oculus meus depraedatus est animam meam.

Concupiscendo enim visibilia, invisibiles virtutes amisit. Cum igitur maiorem ... per exteriorem visum perdidit, per oculum corporis praedam cordis. Unde nobis ad custodiendam nobis cordis munditiam exteriorum quoque sensuum disciplina servanda est. Nam quantalibet virtute mens polleat, quantalibet virtute vigeat gravitate, carnales tamen sensus puerile quiddam exsudant per se ipsos, et nisi maioris gravitatis pondere quasi infantilis quidam lusus retineantur, ad fluxa quaeque atque levia mentem citius trahunt. Sic autem temptatio saepe per oculos trahitur, sed non nisi concepta intus amplius sibi exteriores oculos deserviunt. Nam plerumque res quaelibet innocenter respicitur, sed ipso conspectu animus concupiscentiae gladio confoditur. Non enim ut ... iam dominus David ideo studiose respexerat quia concupisceret, sed eo concupivit quia incaute respexerat. Sic recto iudicii actibus examine et qui exteriori negligentius utitur, in interiori oculo non innocens erit. Saepe autem iam intus concupiscentia dominatur, et illecebratis animus ad usus suos sensus corporeos famulari amore tyrannidis exigit, sine quibus voluptatibus oculos suos capellat, atque ut ita dicam fenestras suas celebrare capit actionibus. Unde sancti viri cum sensus pulsari delectatione se sentiunt, ipsa per quam formae species ad mentem trahitur disciplinae magistratio lima restringunt, ne per eas cogitationum mentis lenocinata subeat, quia si mens subtiliter custodiri negligitur, cogitationis immunditia per eam ad operationem transit. De vitio voluptatis et clarius in necessariis naturalibus adimplendis. Moralium xx°

Natura humana bene condita, sed ad infimum vitio proprie voluptatis lapsa, in talem mortalitatem cecidit, quia ipsa in imis actionibus in hac vita nisi unde affligitur inveniat, sed in eisdem necessariis naturalibus plurimum quam plerumque expedit deservimus. Sancti vero contra negligentiae consortia miseria, in necessitatis quippe tam innixi voluptatis vertimus, et amplius voluptati necessitatibus miseria superaddimus, quas videlicet necessitates corrupti culpa meruimus. Necessitates namque naturales hic ipse valde perniciosum solet, et saepe in eis nunc deserviunt, quod contra illas per utilitatis studium, et quod per voluptatis vitium agitur. Crebro enim occasione sedulae voluntatis immunditiam, dum naturae debita reddimus, voluptatis vitio deservimus, et infirmitatis velamine ante discretionis oculos concupiscentia se palliat, ac quasi sub pretio complendae utilitatis occultat. Unde sancti viri in omne quod agunt studiosissima intentione discernunt, ne quid plus ab eis natura sive infirmitas quam sibi debetur exigat, ne sub necessitatis tegmine in eis vitium voluptatis excrescat. Aliud enim ex infirmitate, aliud ex temptationis suggestione sustinent, et quasi quidam rectissimi arbitri inter necessitatem et voluptatem

per continuam hanc carnis palpando sublevatus illam prius
deserunt sic ac contra gaudent spiritum in istis corrumpens
suis oneratur quia animi gravitas ad usum volup
tatis retorquet. Cum enim reficiendis acceptis
naturae suum per delectationem gulae in voluptatis dis
cenditur ingluvie et in regendis membris vestimen
ta quaeruntur non solum quae tegant sed etiam quae extollen
tia appetuntur et contra torporis frigus non solum quae propul
sent minuatur sed etiam quaeque molliae tactu mulceant
sed etiam quae per colorem oculos seducant. De pastoris vestibus
in ancilla super homo quidam erat dives
C. 22 Sunt non nulli qui cultum subtilium pretiosarumque
vestium non putant esse peccatum. Quod si videlicet peccatum
non esset nequaquam sermo Dei tam vigilanter exprimeret
quod dives qui torquebatur apud inferos bisso et purpura
indutus fuisset. Nemo quippe vestimenta pretiosa nisi
ad inanem gloriam quaerit videlicet ut honorabilior ce
teris esse videatur. Nam quia pro sola inani gloria vesti
mentum pretiosius quaeritur res ipsa testatur quod nemo vult
ibi pretiosis vestibus uti ubi non possit ab aliis videri. Luc. 16
Culpa est facilius ex diverso agnoscere possumus. Nam si ab
jectio vilis indumenti virtus non esset, evangelista tam
vigilanter de Johanne non diceret: quod indutus erat pilis
camelorum. Nemo igitur existimet in fluxu atque studio
pretiosarum vestium deesse peccatum quia si hoc culpa non esset
nullo modo Johannem Dominus de vestimenti
sui asperitate laudasset. Si hoc culpa non esset, neque Paulus
per epistolam feminas a pretiosarum vestium appetitu compesce
ret dicens: non in veste pretiosa. Itemque Petrus apostolus
dicit: quarum sit non extrinsecus capillatura aut circumdatio auri aut indumenti
vestimentorum cultus. Pensate ergo quae culpa sit in
viris appetere a quo curavit etiam pastor et egregius doc
tor et feminas prohibere. De distantia inter peccata
et distinctione inter peccatores. Mor. li. v.
C. 23 Sicut aquila alto valde volatu suspenditur
et ad misti superioris aethera levatur, sed pro appetitu
ventris terras conspicit seseque ab sublimibus repente
deorsum fundit; sic sic humanum genus repente per
de sublimibus ad ima corruit quod nimirum conditionis
suae dignitas in rectitudine quasi in aeris liberta
te suspenderat; sed contra praeceptum cibi contingens pro ven
tris concupiscentia ad terram venit et quasi post volatu
carnibus pascitur, quia illa libera contemplationis in spe
cula perdidit et deorsum corporis voluptatibus
laetatur. Iniquitatem quod multarum delectationibus et pravorum
Mor. li. xi. implicatur. Sed inter iniquitatem et peccatum
nihil distare perhibebat Johannes apostolus qui ait: Iniqui
tas peccatum est. Ipso tamen usu loquendi plus iniquitas quam
peccatum sonat et omnis homo se liberius peccatorem fate
tur, iniquum vero se nonnumquam dicere erubescit. Inter scelera

peccatorum et delicta hoc distat quod scelus est pondus pec
cati, delictum vero pondus peccati non habet, quamvis
et cum offertur sacrificium pro lege in verbis ammonetur.
sicut pro peccato sic est pro delicto. Et nonnumquam scelus est
in opere, delictum vero plerumque in sola cogitatione. Unde
et per psalmistam dicitur: Delicta quis intelligit? Quia videlicet
peccata operis tanto citius agnoscuntur quanto extrinsecus
videntur, peccata vero cogitationis eo ad intelligendum
sunt difficilia quo invisibiliter perpetrantur. Tacendum
Mor. li. xviii. est enim quia sunt peccata quae a iustis vitari fortiter
et sunt nonnulla quae etiam a iustis vitari non possunt.
Cum enim cor in hac corruptibili carne consistens
in sinistra cogitatione non labitur vel si iustus adeo
sensus forcia non inquinat; et tamen haec ipsa quam cog
itant peccato existimentur gravius inferorum et si libera est a
pravo opere, aliquando tamen corruit impulsa cogitatione
et in peccato gravius labitur, quia saltem in cogitatione declinat,
sed cogitationi resistens ad se reparatur quo per consensum
cadebat. Inter peccatum et delictum hoc distat quod peccatum In omel. ix
est mala facere, delictum bona derelinquere quae super proph. Ezech.
summo opere sunt tenenda vel certe peccatum est in
opere, delictum in cogitatione. Hoc etiam inter peccatum
distat et crimen, quod omne crimen peccatum, non tamen
omne peccatum crimen. Et in hac vita multi sine crimine,
nullus vero sine peccato valet esse. Unde et praedicator 1 Thy. 3
sanctus, cum virum dignum gratia sacerdotali describeret,
nequaquam dixit sine peccato esse valeat. Cum Johannes 1 Jo. 1
dicat: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos
seducimus et veritas in nobis non est. Cuius videlicet
peccatorum et criminum distinctione pensanda est,
quia non nulla peccata animam polluunt, nonnulla crimina
extinguunt. Sicut autem distinctio inter peccata esse cognoscitur,
sic inter peccatores distantia esse signatur. Inter impium
enim et iniquum hoc distare non nullis sed per omnis ip
se iniquus est, non omnis iniquus impius. Impius Mor. li. xviii.
prius dicitur qui infidelis est qui a pietate religionis alienus. Iniquus vero dicitur qui
pravitate operis ab aequitate discordat, vel si for
tasse fidei christianae nomen portat. Hac quoque
Mor. li. xxv. distantia peccatores ab impiis distinguntur quod cum
omnis impius sit peccator, non tamen omnis peccator impius.
Peccator enim dici potest etiam qui in fide pius est. Im
pius vero ipse dicitur qui a religionis pietate
separatur. De talibus psalmista dicit: Non resurgent
impii in iudicio. Explicit liber octavus.
Incipiunt capitula libri noni

i. De gratia dei et libero arbitrio hominis
ii. De donis que dat deus electis suis
iii. Quod quedam dona non manent semper in electis
iiii. Quod iusti se peccatores semper cognoscunt
v. Quod ista bona que faciunt aliquando occultare et aliquando publicare
vi. Quod iusti nunquam sunt in hac vita securi
vii. Quod non sunt admiscenda mala cum bonis
viii. Quod in electis remanet aliquid viciorum licet parum
ix. Quod sic perseverandum in bono usque ad finem
x. Cur bonis bene et malis est male in hoc seculo
xi. Quod boni non debent timere detractiones malorum
xii. Quod dyabolus electis omnibus modis bona nostra persequitur
xiii. Quod bonis prodest ut temptentur
xiiii. Quod sancti viri temptentur et flagellis
xv. Quod electi temptentur ne in superbia eleventur
xvi. Quod iusti pacienter compaciuntur
xvii. Cur deus electos permittit temptari
xviii. Cur deus permittit adversarios exurgere contra bonos
xix. Quomodo debeamus nos habere ad illos qui nostra tollunt
xx. De temptacionibus noviciorum conversorum
xxi. Quod novicii non debent exteriora officia promoveri
xxii. Quomodo debeamus diligere proximos nostros

Incipit liber nonus de virtutibus electorum et temptacionibus. Capitulum primum. De gratia dei et libero arbitrio hominis in omelia ix super Ezechielem. Capitulum primum.

Omnipotentis dei gratia ad bona quedam opera conari possumus, sed quod inplere si ipse non adiuvat qui iubet non valemus. Sic Paulus cum discipulos admoneret dicens: Cum metu et tremore vestram ipsorum salutem operamini; illico quibus viribus ipsa bona operentur adiunxit dicens: Deus est enim qui operatur in nobis et velle et perficere pro bona voluntate. Hinc est enim quod ipsa veritas dicit: Sine me nichil potestis facere. Sed in hiis considerandum est quia bona nostra cum sic omnipotentis dei dona sunt, ut nostra aliquo modo non sint, tamen nos qui premia eterne retributionis querimus, sed autem ita sunt ut dona dei omnipotentis non fiant, ex eis omnipotenti deo gratias agamus. Sciendum est quia mala nostra solummodo nostra sunt, bona vero nostra et omnipotentis dei sunt et nostra, quia ipse aspirando nos prevenit ut velimus, qui adiuvando subsequitur ne inaniter velimus, sed possimus implere quod volumus. Preveniente autem gratia et bona voluntate subsequente,

hoc quod omnipotentis dei donum est fit nostrum meritum. Quod bene Paulus brevi sententia explicat dicens: Plus illis omnibus laboravi, qui ne videretur sue virtuti tribuere quod fecerat adiunxit: Non autem ego, sed gratia dei mecum. Ac si diceret: In bono opere laboravi non ego sed et ego; in eo enim quod solo domini dono preventus sum, non ego; in eo autem quod dono voluntate subsecutus, et ego. Nemo quippe ut divina illum gratia sequatur prius aliquid dedit deo. Nam si nos deum bene operando prevenimus, ubi est quod propheta ait: Misericordia eius preveniet me? Si quo nos bone operacioni nos dedimus ut eius graciam mereremur, ubi est quod Paulus apostolus ait: Gratia salvi facti estis per fidem, et hoc non ex vobis, dei enim donum est, non ex operibus, ne quis glorietur. Si nostra dilectio deum prevenit, ubi est quod Johannes apostolus dicit: Non quia nos dilexerimus deum, sed quia ipse prior dilexit nos. Id est quod per se dominus dicit discipulis suis spontanee. Si sine eius munere nostra virtute deum sequimur, ubi est quod per evangelium veritas protestatur dicens: Sine me nichil potestis facere. Ubi est quod ait: Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eum. Ubi est quod iterum dicit: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos. Si ex nobis dona bonorum operum virtute nostra coaugmentando prevenimus, ubi est quod rursum per Paulum ita subtiliter dicitur: Ut omnis decepte humane menti fiducia ab ipsa cordis radice succidatur, cum ait: Non quia sufficientes sumus ex nobis aliquid cogitare quasi ex nobis, sed sufficiencia nostra ex deo est. Nemo ergo deum meritis prevenit ut tenere eum quasi debitorem possit, sed miro modo equus omnibus conditor et quosdam preelegit et quosdam in suis reprobis moribus iuste deserit, nec tamen electis suis pietatem sine iusticia exhibet, quia hic eos duris afflictionibus premit, nec iniustis reprobis iusticiam sine misericordia exercet, quia hic committentes tolerat quos quandoque in perpetuum dampnat. Electi igitur preveniente se gratiam sentiunt, et reprobi malis meritis quod merentur accipiunt, ut de misericordia inveniant electi quod laudent, et de iusticia nolint reprobi quod accusent, qui ideo nequaquam celestis patrie premia eterna accipiunt, quia ea, ut dum vivere poterant, ex libero arbitrio contempserunt. Sed videlicet liberum arbitrium in bono format electis, cum cor mentis a terrenis desideriis gratia aspirante suspendit. Bonum quippe quod agimus et dei est et nostrum; dei per prevenientem graciam, nostrum per obsequentem liberam voluntatem. Si enim dei non

Moralium xxiiii

est unde meritum ei gratias agimus. Et rursum si enim
non est, unde nobis retributio promittitur? Pensamus ergo
quod nos in merito gratias agimus, sumus quod eius mu-
nere prevenimur. Et rursum quia nos in merito retri-
butionem querimus, sumus quod subsequente libero arbi-
trio bona eligimus que agemus. De donis que
dat deus electis suis. Mor(alium) li(bro) xi° Capitulum 2m

Porro nullum latet quod quinque sunt sensus cor-
poris nostri, scilicet visus, auditus, gustus, odoratus
et tactus. Hii sensus in omnibus qui sentiunt atque discernunt
virtutem discretionis et sensus cerebro trahunt. Et
cum unus sit cerebri index, sensus qui intrinsecus
presidet, per meatus tamen quinque sensus quisque discernit.
Deo vero ordinante neque oculus audiat, neque auris
videat, neque os olfaciat, neque nares gustent, neque ma-
nus odorent. Et cum per unum sensum cerebri omnia
disponantur, singuli tamen horum sensuus aliud facere non pos-
sunt preter id quod ex dispositione conditoris acceperunt. Sed quid de
corporibus exterioribus? Interiora et spiritualia colligenda
sunt, ut per id quod in nobis publicum est transire
debeamus ad secretum quod in nobis est, et in no-
bis ipsis lateat. Inveniendum quippe est quia cum
una sit sapientia, alium minus, alium magis inhabitat, alius
hoc, alius illud prestat, et quasi cerebri more nobis ipsis ve-
lut quibusdam sensibus utitur, nec genus ipsa [sibi] dissimil-
iter sit dissimilis, per nos tamen diversa et dissimilia
semper operetur, quatenus iste sapientie, ille scientie donum per-
cipiat, iste genera linguarum, iste gratiam curationum habeat.
Omnipotens quippe conditor noster deus utrumque medi-
um secreto moderatur, unde beatus Paulus dicit (1 Cor 12): Alii sermo-
ne sapientie, alii sermone scientie, alii plena fidem, alii gratia
sanitatum, alii operatio virtutum, alii prophetiam, alii discretio
spirituum, alii genera linguarum, alii interpretationem sermonum
tribuit. Sunt enim quidam qui per donum gratie et ipsa
intelligunt que expositionibus non audierunt,
hii videlicet sermone sapientie percipiunt. Et sunt quidam
qui per semetipsos intelligere audita nequeunt, sed ea que
in expositoribus legerunt retinent et parenter proferunt
que lecta didicerunt, atque isti sermone scientie pleni sunt.
Cum unus tamen eodem ex spiritu iste verbo sapientie pollet, nec
tamen sermone scientie, id est doctrine, fulcitur, quia sentire et in-
venire sufficit, et quod perdiscendi studium non accepit, ostendit
non ille sermone scientie fulget, nec tamen in verbo sapie-
ntie convalescit, quia consufficiat explere quod unusquisque didicit, et
tamen condescendendum experimento subtile aliquod non assu-

git. Iste prudentie et clementie impar, nec tamen
perseveranti gratia infirmitates corporum curat. Ille
orationis ope morbos subtrahit, nec arenti terre pluvias (verbo)
mas reddit. Iste operatione virtutum consuescere viventes et
mortuos revocat, et tamen prophetie donum non sentit, que
sibi ventura sunt ignorat. Ille ventura
quasi velut presentia attendit, et tamen in nulla signorum
operatione se exercet. Iste per discretionem spirituum
in factis subtiliter mentes aspicit, sed tamen diversi-
tates linguarum nescit. Ille diversitates linguarum
examinat, sed tamen mentibus subtilius cogitata corda
non pensat. Alius in una lingua quod novit sermo-
nium pondus interpretando prudenter distribuit, et
tamen religionis bonus que non habet patientie caret.
Sic itaque creator noster ac dispositor cuncta moderatur,
ut qui extolli poterat ex dono quod habet, humilietur
ex virtute quam non habet. Sic cuncta moderatur ut tamen
per impensam gratiam unumquemque sublevat, et per disparem
alium alteri subdit, et meliorem quemque dono alio
cum qui sibi subditur attendat, ac licet se prius ex-
altum sentiat, eo tamen quod superat se in aliis postpo-
nat. Sic cuncta moderatur, ut dum singula quecumque
sunt omnium imposita quedam caritatis necessitudine
fiant omnia singulorum, et unusquisque sic quod non
accepit in altero possideat, ut ipse alteri pos-
sidendum quod accepit humiliter impendat. Sicut per
Paulum dicitur (Gala 5): Per caritatem servite invicem. Tunc
enim nos caritas iugo dulci liberos reddit,
cum vicissim nos invicem per amorem servitio subiacemus
et aliena bona nostra credimus, et nostra aliis quasi
propria offerentes exhibemus. Hinc rursum per eundem
Paulum dicitur (Ro 12): Nam et corpus non est unum membrum sed multa.
Si dixerit pes: quia non sum manus, non sum de corpore,
non ideo non est de corpore. Et si dixerit auris: quia non
sum oculus, non sum de corpore, non ideo non est de corpore. Si
totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi
odoratus? Et paulo post dicit: Si essent omnia unum
membrum, ubi corpus? Nunc autem multa quidem mem-
bra, unum corpus. Quid enim sancta ecclesia, nisi superni
sui capitis est corpus? In qua alius alta videndo
oculus, alius recta operando manus, alius admoni-
ta currendo pes, alius precepta veritatis intelligendo
auris, alius fetore malorum bonorumque fragrantia
discernendo nares est. Qui dum illud more membrorum
dum vicissim sibi accepta officia impendunt, unum
de perceptis omnibus corpus reddunt, et dum diversa in ca-
ritate peragunt, diversum esse prohibet, ubi convenit.
Sed a vitium quod cuncta agunt, corpus unum quod compertis

continentiae non esset, quia videlicet mulierum contactu
non experiret, si huius corporis membrorum diversitas non teneret.
Sic itaque membris caritatis virtutum dona dispen-
suntur, et dividens singulis prout vult, qui mensuras
et terminos eius imponit, ut cum quisque in toto illo acce-
dit hanc illa attingit quae alii denegatur, alii illa dene-
gatur quae ipse attingit, mensuras sibi positas cognoscat in-
ter quisque plus posse plus accepit conatur, ut for-
tasse is cui tantummodo datum est proprio [illegible]
ta dispensari tempteret et innaturalis [illegible]
is qui semper virtutis donum ad sola innata [illegible]
vocat, et damnum legis contra [illegible] contendat.
Plerumque enim amittit quod portat, qui audaciter ea quae
pertingere non valet, arripere festinat. Nam et mem-
brorum nostrorum ministeria videmus, cum sua singula officia
distincte servamus. Videre quippe oculis, aure
vero auribus audimus. Si quando vero ordine mu-
tato videre oculis velimus aure accommodari, sicut videlicet
nota satis patent; si quis odore velit ore distinguere
sapores naribus gustare, utrumque sensus amittent qui prius
intimant, dum enim hi proprios usibus non aptantur, et
sua officia deserunt et ad extranea non assur-
gunt. Sic itaque Paulus ut acceptas a Domino
largitate mensuras in ipsa praedicatione suae se latitu-
dine coartabat, cum [illegible] diceret: Non enim audeo ali-
quid loqui eorum quae per me non efficit Christus. Mensura
igitur omnipotens Deus nostris profectibus imposuit, ut
habeamus quaedam virtutum bona, quae nunquam
quaesivimus, et quaerimus quaedam nec tamen habere va-
leamus, quatenus mens nostra dum hoc non potest habere quae appe-
tit, illa se intelligat de semetipsa non habere quae habet, et
per illa quae sunt considerent ea quae desunt, et per ea quae
utilia desunt fiunt humilia bona quae sunt. Quod
quaedam dona Dei non semper manent in electis. Moralium
libro secundo. Capitulum tertium

Alia sunt dona sancti spiritus sine quibus
ad vitam nequaquam pertingitur, alia quibus vitae
sanctitas pro aliorum utilitate declaratur. Mansuetudo
namque, humilitas, patientia, fides, spes, caritas Super dici ii pr
dona eius sunt, sed ea sine quibus ad vitam homines
nequaquam perveniunt. Prophetiae autem virtus,
curatio, genera linguarum, interpretatio sermonum, dona eius
sunt, sed quae virtutis eius praesentiam proximorum
intuentium ostendunt. In illis igitur donis sine quibus
ad vitam perveniri non potest, sanctus spiritus sive in
praedicatoribus suis, seu in electis omnibus

semper manet; in illis autem quibus per ostensionem illius no-
stra vita servatur, sed aliorum quaeritur, nequaquam in praedicatoribus semper
permanet, quia semper quidem eorum corda ad bene vivendum praesidet,
nec tamen per eos virtutum signa semper ostendit, sed aliquando se eis
a signorum ostensionibus subtrahit, ut eo humilius virtu-
tes eius habeant, quo habere teneri non possunt. Dona igitur
eius quibus ad vitam tenditur sine periculo amitti non possunt;
dona vero quibus vitae sanctitas demonstratur, plerumque sine dis-
pendio subtrahuntur. Illa ergo pro nostra eruditione sunt tenen-
da, haec pro aliorum profectibus exquirenda. In illis nos
tenere cum timore ne pereat, in istis a nobis aliquando sublato
se solet humilitas, quam ad elationem fortasse mentem sub-
levabant. Cum ergo recessa nobis virtutum signa subtrahuntur,
tunc bene ostendimus quam accepta recte teneamus, cum perfecto
aequanimiter eorum munera sublata toleramus. Quod superbi
pectores et indignos se esse recognoscunt in virtutibus
proficiunt. Moralium libro xxxiiii. Capitulum quartum

Sancti viri quo apud Deum altius virtutum
dignitate proficiunt, eo subtilius se indignos
esse deprehendunt, quia dum proximi luci fiunt, quicquid eos in
se ipsis latebat inveniunt, et tanto magis foris sibi
deformes apparent, quanto nimis pulchrum est quod intus Nota
videntes. Unusquisque enim sibi dum tactu veri luminis illustratur
ostenditur, et unde agnoscit quid est iustitia, inde eru-
ditur ut videat quid est culpa. Hinc est quod saepe mens
nostra, quibusdam sanctae inhumane gustationis actione torpescat,
quibusdam quibuslibet delinquit et nesciat, quoniam peccata quae
quasi nulla paenitenda, cum tamen ad apprehenda sublimia
sacrorum compunctione cingitur, et suae compunctionis oculo
excitato ad eam perpendendam se post fletum vigilantior
reddit. Nam cum neglecta se deserit, et nonnullo tempore
torpescit, vel otiosa verba, vel inutiles cogitationes
amore omnino reatus esse credit; ac si igitur compunctionis
incalescens a torpore suo tenebra subito afflatu con-
templationis emicuit, illa quae levia paulo ante credi-
dit, mox ut [illegible] summa ac mortifera perhorrescit.
Cuncta namque ubi animus nostra quod acutissima
compungitur, quia inde habet perpetuam terroris gradum, unde
ad se iam in anima nulla prius patet, ex quo enim ad intus
conspicit quam sint horrenda quae exterius perpetuus
servit, et quanto amplius sublevatur per spiritum, tanto
magis refugit infima, in quibus per spiritum deficit. Nota
Nihil quippe in eum id quod intus videat pascitur, et eo
summus videtur quod se extrinsecus magis [illegible]
non est quod intus videat, sed hoc non inveniunt
quam lapsum indicent patere, ad exteriora quae tolerat

in dicendi regulam sumunt. Super se enim rapitur dum sublimia contemplatur, et semetipsam iam liberius conscendendo conspiciens, quantum ei corpus ipsa sub se ipsa veniret subtilius comprehendit, et qua re minor modo agitur et unde dignior efficitur, unde sibi immundius videatur, et tunc rectitudini longe se esse sentiat, cum appropinquat. Nam quisquis divinae sapientiae radiis tangitur, sua illi manifestius certitudo monstratur, et eo minus in eo flectatur in imo, quo sagacius summa considerans conspicit quantum distat a recto. Quod sancti que bona faciant debent occultare et aliquando publicare. Moralium libro xix. C. 4

Sanctis plerumque viris est bona que faciunt occultare, ne tangat eos lapsus elationis in mente. Sed quia gentium nobis est, quid sit hoc quod ipse semper, cum hoc est velle quod ipse, et tamen noluit virtutes suas, et tamen aceas quas sint illuminati quod inimici audiant, qui diffamaverint eum, nisi quod his ipsius suis se exemplis dedit eos ut ipsi quidem virtutes suas desiderent occultare, et tamen ut alii conspicere prodesse inviti, et ista quidem sua occultando se ipsos custodiant, sed dum produnt inviti bona ad proximos suos eos transmittant. Occultent igitur studio, nec tamen publicent, et corde occultatio sit custodia ipsa, corde publica sit utilitas aliena. Aliquando igitur sanctis viris coram hominibus compellunt bona facere, cum eadem hominibus sua facta narrare, sed eundem finem referentes omnia, ut non ipsi eisdem operibus, sed pater eorum qui in celis est glorificari debeat. Dum enim se praedicant, et ipsa corda praedicatores fortasse despiciat quorum vita nescit. Compellunt vitam suam dicere, ut auditores suorum valeant vitam imitari, et facta sua referunt, ut innocenti venerati sunt, veneratiori appetunt, ut vocem audiant. Scriptum quippe est: Cum elevarent alia de terra, elevabantur et rote, quia videlicet auditorum mentes praedicantium vita suspiciunt, necesse utique est ut praedicatoris animant. Unde est quod sancti praedicatores boni et viri sancti honore praelationis fungunt, et honorari propter innocentiam volunt, et tamen cogunt bona narrare que faciunt, non elationis sed utilitati serviunt. Quod electi dei numquam sunt in hac vita securi. Moralium libro xx.

Capitulum sextum

Electi quique quamdiu in hac vita sunt, securitatis sibi confidentiam non praesumunt. Hostis enim omnibus contra temptamenta suspecti, in insidias vivunt hostis occulti, qui et temptare cessante sola gravant suspitione turbantur. Nam saepe multos quae parvulis incauta securitatis sunt, quam callidus hostis temptaverit, sed et praesentem cognosceret. Sic laudem quippe in communi solicitatam numquam relaxentur in mente supina, et laboriosa deserens, imaginationibus fluxis, qui in gaudiis mollibus spirantes iacens, eamenti diabolica corruptionis resultata perimat. Semper non ad certamine adversarii erigendus est animus, semper contra occultas insidias cautela providenda. Sancti enim viri se despicere soliti, ut ... semper sunt de temptatione suspecti, atque omne ... vitae magis vivos corpatio perficit, qui in hac ... vita sunt. Unde quamvis per Iob dicitur: Temptatio est vita hominis super terram. In eminenti et metuunt, et certitudine in se sibi providere non praesumunt, sed porro inter gaudia spei et temptationis metum consideret, et timet, confortantur et turbantur, cum morantur et suspicantur. Quod non sunt ammiscenda bonis actionibus prava opera. Moralium libro xix.

Capitulum septimum

Vestimento vir vestiri ... Ille quippe quorum iustitia sicut vestimento se vestit, qui se undique bono opere protegit et nullam partem actionis suae pravo iudicio relinquit. Nam qui in aliis actionibus est iustus, in aliis iniustus, ... hic latus eo aperit illud nudavit, nec iam sunt bona opera, que subortis aliis operibus pravis inquinat. Cordis igitur oculis, cordis cautis porrectis undique nobis adhibenda est custodia, ut videlicet unusquisque hic nisi diligenter inspiciat, et quod dum in hac vita est contra spiritales inimicos in acie positum se cessat, ne mercedem qua per alias actiones colligit per alias amittat. Ne hinc ostium fores obstruat, et aliunde aditus pandat. Sed qua et enim cautius contra insidiantes inimicos magno valet aggere, foraminibus iungit munitis, expositis ... innuat custodia. Unius nequam forame in ea tamen per negligentiam inimicis relinquat, unde procul dubio hostis ingreditur, qui undique exclusus videbatur. Unde magnopere oportet et bona semper agere, et ab ipsis bonis nos operibus magnitatione cautius custodire, ne si mentem elevant, bona non sint, quia non actorem elevant, sed elationi militant. Unde quam rem non inordinate agimus, sed exhibent non causa ... magis, sed tamen ad edificationem certe eduxit, testimonium praestant. Electi namque in proprio elephantes fiunt, sed subiecto quod continuat occubuit. Quos igitur iste sequitur, quia sua opera ... inter eos que superant vitia, sed subiectis quae fingunt supplicando succumbit, quia enim sub hoste quod praesumit monit, quod de culpa quod superat elevat.

igitur magnis opere est, quia bona prodesse nequeunt, si mala non caveantur que surripiunt. Perit omne quod agitur, si non in humilitate sollicite custoditur. Quod in electis remanet semper aliquid unde humilientur. Mor. libro iiii^to

Capitulum octavum

Omnes quicumque que mundi sunt mente calcaverit et que dei sunt intentione plena desideraverit, hostem antiqui malicia instigante sic quasi ... inflammant. Nam qui eius dominio subiecti sunt, hi quieto iure possidentur ab eo. Sed cum quisque ad conditoris sui desiderium recalescit et libertatis ingenite iura repetens ab hoste tunc suis crudelescit, quia tunc hostis se considerat despici, et manus dei videt apprehendi, dolet quod amittit se ... remitti, zelo mox accenditur, mox ad certamen movetur, mox ad temptationes innumeras contra rebellantem mentem se excitat, ut temptationum iacula in torquendo offendat eum quem quieto iure possidebat. Quisquis igitur accingi iam divino studio properat, quod ad ... quia contra antiquum adversarium certamen paratur, ut sub in certamine ... suscipiat, qui quietius sub tyrannide in captivitate fuerat. Sed in eo ipso ... quando mens contra hostem accingitur, quasi alia victoria sub ... regente aliis veluti alium de culpa aliquid, quod tamen non valde noceat, remanere permittitur, et sepe mens que adversa multa et fortia superat, unum in se et fortasse tam minimum intentione magna invigilans non expugnat. Quod divina miri dispensatione agitur, ne virtutibus ex omni parte splendescens in elatione sublevetur, ut dum in se parvum quid reprehensibile videt, et tamen hoc subigere non valet, nequaquam sibi sed auctori victoriam tribuat, in hiis que subigere fortiter valet. Proficientes igitur adiutrice iustitiae ... melius roborantur infirmitate, quam hi ipsam ... quod subigere non possunt, ad hoc vincit vitiatus ... inter ... intorquentur, ut eo de se mens tam in summis iura servat, quo sibi viribus quia que appetit non expugnat. Idcirco enim quedam minima vitia in electis remanent, sepe ut mentes ... sollicitam in certamine semper exerceat, et eo de victoria non superbiat, quo nunc in se hostes conspicit, a quibus adhuc vinci formidat. Capitulum ... se per ... dum in bono ... in fine. Mor. li. ... p^o

Incassum bonum agitur, si ante vite terminum deseratur, quia et frustra velociter currit, qui prius ad metas veniat deficit. Hinc et quod per Moysen

dicitur: ... et incassum

hostie in altari offerri preciperit, ut videlicet omne bonum quod inchoamus, etiam perseveranti fine compleamus. Sacrificium est autem, quia sunt non nulli qui bona que facere noverint operantur, et hec operantes meliora deliberant, sed retractantes meliora que deliberaverint immutant. Et quidem bona agunt que ceperant, sed a melioribus que deliberaverint succumbunt. Hii nimirum ante humana iudicia stare videntur in opere, sed ante dei omnipotentis oculos ceciderunt a deliberatione. Unde fit ut plerumque bonum opus eorum minus deo placeat, quo animus pes mentis in meliori gradu deliberationis inconstanter ponitur, ipsa cogitationis inconstantia cecidit. Cur bonis bene malis est male in hoc seculo. Mor. li. v^to. Inno ... iii. ...

Capitulum decimum

Cum valde occulta sint divina iudicia, cur in hac vita nonnumquam bonis male sit, malis bene, tunc fortasse deprehenditur, quia et boni si qua deliquerint hic recipiunt, ut ab eterna plenius dampnatione liberentur, et mali bona que pro hac vita faciunt hic inveniunt, ut ad sola imposterum tormenta pertrahantur. Unde et ardenti in inferno diviti dicitur: Memento fili quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala. Ac cum bonis hic bene est et malis male, incertum valde est, utrum boni ideo bona accipiant, ut provocati ad aliquid melius crescant, an iusto latentique eterna iudicio hic suorum operum remunerationem percipiant, ut a premiis vite sequentis inanescant, et utrum malos ideo adversa feriant, ut ab eternis suppliciis correpta defendant, an hic eorum pena incipiat, ut quasi pena complendi eos ad ultima gehenne tormenta perducat. Quia igitur inter divina iudicia humani incertitudinis sue caligine humana mens premitur, sancti viri cum sibi suppetere prospera huius mundi conspiciunt, pavida suspicione turbantur. Timent enim ne hic laborum suorum fructus percipiant, timent ne quod divina iustitia latens in eis vulnus aspiciat, et exterioribus eos muneribus cumulans ab interioribus repellat. Cumque ratio tanti cogitant, quod nec bona agant, ut soli domino placeant, nec in ipsa affluentia sue prosperitatis exultent, magis quidem de prosperis occultata contra se iudicia metuunt, sed tamen eadem prospera que se ab intentione intima impediunt, egre ferunt, et molestie prorsus vite blandimenta tolerant, quia plerumque vitam tardari intimo desiderio non ignorant. Plus enim in hoc mundo honor quam despectio occupat, et magis prosperitatis sublimitas quam necessitatis adversitas conturbat. Prosperitatis namque navigium cum homo comitibus premitur, ad concupiscenda que melius sunt liberior relaxatur. Nullam non animum dum multis preterit ... ad desiderium cum cursu retinet. Unde fit ut sancti viri magis in hoc mundo prospera quam adversa formident, sciunt namque quia mens cum blandis occupatione premitur, aliquando labitur ad exteriora declinatur, sciunt quia sepe sic hunc clandestina

dixi: et incassum

cogitacio declinat, ut quo per intentionem ignorat pensat an
aut que sunt interna bona que cupiunt et cognoscunt
quod nichil sit omne quod blanditur temporaliter audiri. Calca-
to itaque mundi prosperitate mens corporis ex eo tollitur, quo
superne felicitatis est sanctificata, tantoque magis in per-
fectionis dulcedinis apparatione erigitur, quanto hic conspi-
citur, quod fortune sibi inceptio glorie despectu blanditur. Quod
boni non debent timere detractiones reproborum in
omnibus que sunt supra exemplis (?) Capitulum undecimum

Reprobi mala bonis ingerunt, et corporis actibus
non cessant detrahere, sed boni linguas derogan-
cium non debent timere, quia stultum valde est
si illis placere querimus, quos non placere deo scimus.
Perversorum enim derogacio vite nostre approbacio est, quia iam osten-
ditur aliquid iusticie nos habere, si illis displicere incipimus
qui non placent deo. Beatus Job cum persecutorum dero-
gantium linguas inter dolores tolleret, patienter iacu-
la verborum cogitatione sustinuit (?), ad conscienciam revocavit
atque in mente solidam hanc aspexit dicens: Ecce
enim in celo testis meus, et conscius meus in excelsis.
Qui et subdidit: Verbosi amici mei, ad deum stillat
oculus meus. Hii enim cum quod de nobis dicitur semper tan-
te rectitudine intra mentem debemus interiorem testem et iudi-
cem querere. Quid enim prodest si omnes laudent, cum
conscientia accusat, aut quid poterit obesse si omnes nobis
derogent, et sola conscientia defendat. Beatus igitur Job
inter linguas derogancium inflexa mente persistens,
quia multa se impugnari falsis sermonibus vidit,
in celo testem quesivit. Sed magna inquisicione res
indiget, an verbi opprobrium tenemus (?), utrum semper de-
proprie derogancium verba debeamus, an contra aliquando com-
pescere. Sciendum est quia linguas detrahen-
cium sicut nostro studio non debemus excitare, ne ipsi
pereant, ita per suam maliciam excitatas debemus equanimiter
tolerare, ut nobis meritum crescat. Aliquando autem eas com-
pescere, ne dum de nobis mala [illegible] disseminat, eorum qui
audire nos ad bona poterant, corda innocencium
corrumpant. Hinc est quod vita in exemplum imitacionis
debent, si possunt, detrahencium verba sibi compescere,
ne eorum predicacionem non audiant qui audire poterant,
et in pravis moribus remanentes bene vivere contempnant.
Sed in hac re subtili inquisicione necesse est ut semper ipsum
animum investiget, ne fortasse laudis propriam gloriam querat
et animarum lucrum se querere mentiatur (?), sepe
enim sub nomine laudis animus pascitur, et quasi sub ob-
tentu lucri spiritualis, cum de se bona dei cognoverit,
letatur. Et sepe sue glorie defensione contra detrahentes
inspicit et fingit sibi in quod hec ex zelo faciat, quia
quod a bono sermone detrahencium summo perturbet.
Isti igitur debent magno opere cavere ne contra corporis opinio-
nem detrahencium verba prevaleant, qui suam
conscientiam subtiliter discuciunt, sed in ea inveniunt
de amore privato glorie nichil habere. Unde est enim quod
iusti et perfecti aliquando virtutes suas predicant, bona
que divinitus acceperunt narrant, non ut ipsi apud
homines sua ostensione proficiant, sed ut eos quibus predi-
cant exemplo suo ad vitam trahant. Iusti itaque atque
perfecti non solum cum vituperationis sue verba reprehen-
dunt, sed etiam cum virtutes quas habent infirmis lo-
quuntur, reprehensibiles non sunt, quia per suam vitam
quod referunt aliorum animas ad vitam querunt. Deroga-
tium sermonibus (?) eorum mox bona sua detegunt, nisi eos
ut dixi aut proximorum utilitas aut etiam nimia necessitas
cogat, sicut non aliquis ut necessitate compulsi, in bonis que
de se referunt non aliorum utilitate sed sua defendunt (?), 29
sicut beatus Job sua facta enumerat dicens: Oculus
fui ceco, et pes claudo, pater eram pauperum, et
causam quam nesciebam diligentissime investiga-
bam, et multa alia que sepe egisse se commemo-
rat. Sed quia in vulnere doloris positus ab amicis
increpantibus impie egisse (?) et non lenius (?) premens,
atque offensor oppressor pauperum fuisse diceretur,
vir sanctus inter flagella dei et humane increpa-
tionis verba deprehensus, mentem suam conterere
cernit (?), atque ad desperationis foveam conspexit in-
pelli, qui iam iam cadere poterat, nisi admonicionem
sua virtute revocasset, ut ad spem animi reduceret,
ne oppressus ictibus et vulneribus in desperatione periret.
Eo ergo bona sua enumerat, non inmoratione (?)
aliis aut exaltacione se credat, sed ad spem animum refor-
mat. Iusti itaque sicut sine arrogancia aliquando
bona que agunt, ita sine zelo private glorie detra-
hencium sibi linguas redarguunt, quia nociva lo-
quuntur. Cum vero linguas derogancium corrigi ne-
queunt, equanimiter sunt pro eorum tolerandi, nec
obtrectacione (?) sermo timendus est, ne dum vituperatio
pravorum metuitur, recta opera bona deserant. Quod
antiquus hostis et bonis in operibus bona intencione (?)
aperte (?) persequitur. Capitulum duodecimum

Prava mens antiquus hostis persequitur, ut vide-
licet hoc quod rectum coram hominibus agi-
mus, in divino conspectu vicietur. Alii namque in
bono opere intencionem pollui, licet omne quod in ac-
tione sequitur, et primum invenitur quod non exstat quod
hec ab origine perturbetur. Alii vero intencionem

boni operis inchoare non praevalet, sed in ipsa actione
se quasi in itinere se opponit, ut cum propositum mentis
securior quisque egreditur, subjuncto latenter vitio quasi
ex insidiis perimatur. Aliis vero nec intentionem inchoat
nec in itinere supplantat, sed opus bonum in fine
actionis illaqueat; quanto vel a domo cordis vel
ab itinere operis longius recessisse se simulat, tanto de
capiendo bonae actionis fine astutius expectat, et
quo incautum quemque quasi recedendo reddiderit,
eo illum repentino interdum vulnere durius insana-
bilius confixum transfigit. Intentionem quippe in bono opere
polluit, quia cum facilia ad decipiendum corda hominum aspicit,
cordi desideriis auram transitorii favoris apponit, ut
in his quae recta faciunt, ad appetenda ima a rectitudine
intentionis inflectantur. Cum vero inchoare intentionem
non praevalet, in via positos laqueos tegit, ut in eo
quod bene agitur cor extollatur ad elationem [illegible], quatenus
quod inchoavit aliter proficiat in actione, longe aliter
quam coeperat perducatur. Saepe enim bono operi dum laus
humana obviat, mentem operantis immutat, quae
quamvis quaesita non fuerat, tamen oblata delectat; cujus
delectatione dum mens boni operantis resolvitur, ab
omni intentionis intimae vigore dissipatur. Saepe
se bene inchoatae iustitiae exultatione ira subjungit,
et dum zelo rectitudinis immoderatius mentem
turbat, cuncta quietis internae salute sauciat. Saepe
gravitatem cordis quasi subjecta exultatione
tristitia sequitur, atque omne opus quod mens bona in-
tentione inchoat, hoc velamine maeroris obnubi-
lat, quae et aliquando tanto tardius repellitur,
quanto [illegible] quasi severior simulat. Saepe se
bono operi laetitia immoderata subjungit, cumque
plus mentem quam decet hilarescere exigit, ab actione
bona omne pondus gravitatis repellit. Cum vero
antiquus hostis neque in exordio intentionis fe-
rit, neque in itinere actionis intercipit, duriores
in fine laqueos tendit; quem tanto nequius
obsidet, quanto solum sibi remansisse conspicit ad decipiendum.
[illegible] semel ac in intentione corrumpit, seg-
nis actionis medietas et terminus ab hoste callide
securius possidetur, quia tota sibi arborem fructibus
[illegible] quam veneni dente in radice vitiavit.

Quod bonis prodest ut temptentur. Moralium libro [illegible] C. 13

Mira nobis pietatis dispensatione agitur, ut nec
vita ab hoc [illegible] pulsatione fatigetur; nam esse

se magnarum virium homo crederet, si nullum casum
virium defectum aut mentis arcana sentiret; sed
dum temptatione in mente quatitur, et quam sufferat fatigatur,
ei antea sui insidias minime humilitatis ostenderet, et inde praeveniret cum
unde accepit forte stare. Temptatus autem non solum
vires a quo accipiat discit, sed quanto custodiendae sint
intelligit. Saepe enim quos temptationis certamine superare
non valent, superba de virtutis securitate sternunt, et dum
lassum se quisque in otio remittit, dissoluta mente cor-
ruptioni prostituitur. Ac si ex dispensatione supernae pie-
tatis temptatio non repente advenerit vires, sed tem-
pore acerrime crudelius pulsat, minime ad insidias
deprehendendas evigilat, ut cum hostem se intellexerit tam
[illegible] attingat. Duo enim sunt genera temptationum: unum
quod in mente etiam insita hominis pravitate concitatur
agitur, quatenus sic subito temptet ut hunc inopinato
proventu vulneret et prosternat; aliud quod non insperate
[illegible] accedit videatur; aliud vero quod paulatim venit
in mentem et resistente animo levibus suggestionibus inficit,
et omnes in eo vires usque ad immunditiae suae
assiduitate consumunt.

Quod sancti viri temptentur et flagellentur. Moralium libro primo. Capitulum 14

Iusto moderamine occultae dispensationis aliquando
temptari permittimur, ut qui ex dono muneris
in virtute proficimus, et quid sumus in ipsa infirmitate
memoremur; et qui ex perceptione muneris opera virtu-
tis inferimus, ex infirmitate nos memoria secum
humilitatis offeramus. Aliquando autem post profectum minime
non solum temptant vitia, sed et flagella castigant. Cum
autem temptantur vires, pia dispensatione nobiscum
agitur, ne his virtutibus quibus proficimus extollamur.
Cum vero flagellis atterimur, malis incipientibus
amorem, ne mundo blandiente seducamur. [illegible]
ea dum nos temptant, proficientes in nos virtutes
humiliant; flagella dum temptant, surgentes in corde
hominis accedere voluptates elevant. Per temptationem
mala discimus quae de nobis, per scientiam flagella cognoscimus
quid de hoc mundo fugiamus. Per illa restringimur ne virtutibus
sanctae extollamur, per ista compungimur ne quid exterius
appetamus. In hac ergo vita dum sumus et flagellis atte-
rimur aliquando et temptationibus, necesse est cum laboribus in
flagellorum seu in temptationibus vitiorum non solum nostra nobis
infirmitas innotescit, sed et incognita virtute profectum
agnoscimus. Nemo quippe vires suas in pace cognoscit.

si enim bella desint virtutum exercitia non probantur. / Hinc pridem miles est qui fortem se in pace gloriatur, cum quem certamen proferat, nescit, nisi adversa cognoscit. / Et cum ea ipsa, cum mirum non possint destituta. Secundo etiam plerumque temptantur et in superbia elevantur.

Moralium libro quinto. Capitulum quintumdecimum

Superna dispensatio ideo interdum tota sibi sentientes, carnis motu percutit in pusillanimitatibus, ne tanta mens in superbiam audeat pro suae fortitudinis elevatione, dum pulsata trepidat in solo actoris adiutorio spe pendens robustius figatur. Dominus Job de quo dicit: pro superbia quasi leena capies me. Leena cum esca animalis exquirit, in foveam capitur. Sic enim quibusdam regionibus fieri solet, ut una fovea in qua pecus deponitur, ab illius escae appetitu pertrahitur leena quotiens quae angusta simul et alta paratur ut intra ambitum ... fallendo nullo modo evadat. Talia quippe fovea quae postea collocat effodit, quae tamen cum pecus est ex ... partibus aperte conjungit / ... ut leena currens, quae super ... urget. Tum quam inferiori parte ... appetit, ... nolens ... nequaquam ... quae intra clausa ... quae rem sua sponte intra ... ad superiores partes circumsepta ... redit / sic sit ... diligenter ... nos cottidie quasi leena capit ... elationis ... saepe enim homo virtutibus acceptis in audacia suae praesumptionis erigitur. Sed nimia dispensatione pietatis ... quibus ... ordinat, dum quo intrare desideria ... expetit / quasi leena animalis escam quaerit ... aliquid appetit / quid aliud quam praedam ... sua sponte ... accidit ... nequaquam valet / quia ... considerat. Dixit Paulus ... admonitionem requirat / quasi cum superna ... caput ... fovea ... Leena itaque ... infirmitate ... ad superiores partes ... revocat ... desideria / in humilitate ... prae ... praesumptione ... infirmitatis suae ... clausus ... ut infirmitatis suae ... clausus.

Quod iusti palmae comparentur. Moralium libro .x. C. 16

Palmae quae tarde proficit, sed in viriditate diu persistit / vita sanctorum bene per comparationem ... palma inferius tactu aspera est ... viridis corticibus obvoluta superius ... et visu et fructibus pulchra / inferius corticum suorum involubilibus angustatur, sed superius amplitudine pulchrae viriditatis expanditur. / Sic quippe est vita electorum / inferius despecta, superius pulchra. / Inferius illa quasi in multis corticibus obvolvitur, dum innumeris tribulationibus angustatur. In summa vero illa quasi pulchrae viriditatis foliis amplitudine retributionis expanditur. Sed quid aliud palma quam a ceteris arborum generibus distat / differt. Omnis namque arbor in suo robore iuxta terram vasta subsistit, sed crescendo superius angustatur, et quanto paulisper sublimior, tanto in altum subtilior reddit. Palma vero minoris amplitudinis ab imis inchoat, et inter ramos et fructus ampliori robore excrescit, et quae tenuis ab imis proficit, vastior ad summa succrescit. Ceteris itaque alia arbusta, in imis tenues[?] ... in summa vasta, superius angusta ... deteriores ... rebus sunt fortes, in caelestibus debiles / Namque pro temporali gloria usque ad mortem desudare appetunt, sed pro spe aeterna nec parum quidem in labore subsistunt / pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant / et pro caelesti mercede vel tenuissimi verbi contumelias tolerare ... terreno iudicio toto etiam die assistere fortes sunt, in oratione vero coram Deo vel unius horae momento lassantur. Saepe nuditatem, dejectionem, famem pro divitiis et honoribus acquirendis tolerant, et eas res ab summa ... quae adipiscendas festinant, superna a laboriose quaerere tanto magis dissiliant ... Hi itaque quasi aliarum arborum more deorsum sunt vasti, sursum angusti, quia fortes in inferiora subsistunt, sed ad superiora deficiunt. Sed e qualitate palmarum designat profectus ... in ... nequaquam sunt ... fortes et ... debiles, sed longius ... distantiam ... exhibent / quia ... Sunt vero nonnulli quia caelestia appetunt, et ... terrena sua delinquere ... cottidie ... pusillanimitate ... quibus ... arbustis similes ... / qui nequaquam tales superius surgunt / quales in imis oriuntur. Hi quippe in conversatione ... non tales quales coeperunt perseverant ... more arborum in ista ... sed tenues ... quia paulisper per ... virtutum ... quippe ... desideria superna ... et quae robusta ac fortia ... debilia atque infirma ... cum ... aetatis ... quam ... Palma sicut diximus est ... est in infirmitate ... ea coepit qualitas

extendit, quia sepe electorum conversio plus peragit finiendo quam proponit inchoando. Et si tepidius inchoat primordia, ferventius extrema consummat. Semper enim inchoare se et inextinguibiliter iterum in novum pertendant, atque terminus crescat inchoationis ex cuius fortis in culmine perfectionis convalescit.

Cur deus permittit electos temptari. Mor. li. xxxiiii. Ca. IX

Alta dispensatio moderatoris dei, iusto se bene viventes stimulis vel minime impedit, vel flagellis premit, vel quibusdam superimpositionis oneribus gravat, vel laboriosis occupationibus implicat, et summa potencia providens quod si quieti ac liberi in tranquillitate persisterent, temptationes adversitatis ferre non valentes, mentis pectora vulneribus paterent. Dum occupat, a suspirandis interius temptationum iaculis occultat. Mos quippe medicinalis est, ut sepe fluore interni in punctione cutis trahat, et plerumque unde intus curat vulnus exterius sauciat. Ita nimirum divine dispensationis medicamine agitur, ut exterioribus doloribus interna vulnera adimantur, et percussionibus repellantur flagellorum ea que mente occupare poterant interiorum punctione vitiorum. Sed tamen sepe dum patentis culpe torpori sibi homines non sunt, et aut doloribus cruciantur aut laboribus deprimuntur, contra iustum et omnipotentem iudicem in querela prosiliunt, si minus intuentes quam forte adversum bella gerunt. Quanto si in mentes inviolabiles felicitate attenderent, nequaquam de hiis que exterius tolerant murmurarent. Sed ideo videntur nobis hec gravia, quia bella occulti adversarii nolumus pensare graviora, a quibus plerumque bellis ut deprimimur, dei flagellationibus defendimur, quod affligimur occulte. Caro enim nostra plagis vivens macerationem pelleret, si nullo merore affligeretur in temptationibus efficeretur. Quamvis autem nesciat quam multo melius sit ardere flamma febrium quam flamma viciorum. Et tamen cum febre corripimur, quia viciorum estum qui nos occupare poterat considerare negligimus, de percussione murmuramus. Quamvis nesciat quam multo sit melius durius in fine doloribus subiacere quam blandientibus demoniacis spiritibus subdi. Et tamen cum alto dei iudicio conditionis humane aliquid nos ingerit, in querelam prosilimus, minime attendimus quod si nos nulla adversitas premeret, fortasse ancius nostra multas iniquitatibus percussis liberam deserueret. Ideo quod hec que toleramus gravia

dicimus, quia hostis callidi bella que sit quos nos dura et intollerabilia non videmus. Sed iam si pondus omne ... si ea que se poterant obsessio occulta adversarii bella persuaderet? Quod enim si omnipotens deus cuncta que patimur sufficeret, sed tamen sua nobis adiutoria subtraheret, et hostis antiqui temptamenta nos derelinqueret? Sed tanto hoste quo ibimus, si nullis actionis nostre protectionibus defendamur? Cum igitur deo corripiente dura flagella vel labores toleramus, ut equanimiter ferre nequaquam in vicio immurmuratione excedimus, hostem nostrum ad memoriam revocare debemus, et dum non estimabimus omnia que patimur, dum exterius cruciatibus, ab interna passione liberamur.

Cur deus permittit adversarios gravare convictu bonos. Mor. li. xx. Capitulum XVIII

Omnipotens deus eos quos mirum diligit aliquo tempore relinquit, sicut et eius suos dum revertendo adiuvat et derelinquendo probat, donis firmat, tribulationibus temptat. Et omnipotens deus electorum suorum adversarios temptare permittit crudeliter, ut presentia malorum purgetur vita bonorum. Nunquam quippe deus malos adversus bonos eo permitteret, nisi eam quam ... possessio videret. Nam dum iniusti seviunt, iusti purgantur, et utilitati innocentium militat vita perversorum. Sic et percutiendo humiliat, et humiliando semper ad melius format. Cum iniustus iustum laboribus fatigat, et contumeliis lacerat, perfecto hunc ab omni vitiorum rubigine urendo purgat. Quia igitur mala reproborum bonos dum cruciant purgant, veritati meliorum militat etiam crudelitas iniquorum. Sed plerumque ipsa tribulatione deprehensi tardare auxilium subvenientis estimant, cui persequentium immanitas paulo longius angustiat, et cumulata quidem fiunt ereptionis remedia, sed hec quod ab ereptore citius agitur dolori tardius videtur. Cumque ad omne tribulationis auxilium quod sub voce non statim sequitur, quod desit estimatur. Nam scriptum est: Adiutor in opportunitatibus in tribulatione, et si ad quemcumque ad ordinem providentia protectoris deserere tamen credit, quem ad vota nostra patientiam. Alto namque consilio omnipotens deus, cum sancti eius adversariorum persecutionibus contemnunt, cumque assidue velut libenter in supplicationibus clamat, differre solet vocem petentium, ut illorum patientiam ostendat, quatenus eo magis exaudiant adiutorium, quo tardius non exaudiuntur ad votum. Unde alias scriptum est: Deus meus clamabo per diem nec exaudies, et nocte. Atque ipsa utilitas de exaudiende mora mox subdit, cum illis protinus subiungit: et non ad insipientiam mihi. Ad multiplicanda quippe sanctorum premia proficit quod postulata tarde percipiunt, ut ex dilatione crescat desiderium, et ex desiderio meritum augeatur. pᵒ

Intellectus non sunt tenere, ut cum diu ardentior affectus
aperiatur, affectus ad apprehendenda celestia tanto fiat
parat quanto fuit exspectando longanimis. Quod
nos debeamus sustinere eos qui nostra tollunt Moralium libro
xxxi.

Capitulum decimum nonum

Cum nobis leviter inferri temporale dampnum sentimus,
tanta ultionis ira repente ab intimis inar
descimus, nostra patientia rumpitur, quia ex dolore cordis in
vocibus effrenatur. Res namque temporalia quas defendere etiam
iurgiis querimus, amittendis iactare indicamus, inchoans per tur
bacionem quod amamus. Ibi quippe est gaudium studium
defensionis, ubi et amor vis amoris, nam quanto magis
terrena diligimus, tanto perturbari eis vehemencius premimur.
Quia cum mente in hoc mundo aliquid possidemus, non de
tenemur, nisi cum amittimus. Sine dolore namque amittitur quod
quod sine amore possidetur. Sed cum hoc ardenter diligimus,
habita gravius suspiramus ablata. Possidere in hoc mundo
aliquid nolumus, et ecce veritas clamat: Nisi quis re
nunciaverit omnibus que possidet, non potest esse meus disci
pulus. Perfectus igitur expamus quod debet res terrenas
iurgando defendere, quas non precipitur possidere. Itaque
cum res nostras amittimus, si perfecte deum sequimur, ab huius
vite itinere a magno onere levigati sumus. Cum
vero tamen rerum earumdem nobis inimicis necessitas imponi
tur, quedam dum eas rapiunt solummodo tolerandi sunt,
quedam vero servata karitate prohibendi, non tantum sola
cura ne nostra subtrahant, sed ne rapientes non sua se
metipsos perdant. Plus quippe de ipsis raptoribus
debemus metuere quam rebus irrationabilibus defenden
dis inhiare. Illa etiam nos rapta morientes amittimus,
cum illis vero ex nostro condicionis ordine et si coniunctis sum
deamur post presentem mundi vitam simul. Cum ita
restat, quia minus ea quibus utimur et plus debemus
amare quam sumus. Si ergo et pro sua utilitate raptoribus
loquimur, iam non solum nobis quam temporalia, sed ipsis etiam quam
sunt etiam necessaria. Quia vere illud est sollerter inter
tuendum ne pro utilitatis metu subrepat vel zelo
succensa prohibicio, impetu in immoderatiore distensa, ipsis
et de odiose turpitudine contencionis erumpat. Dum
enim pro terrena pace a corde cum proximo scinditur, liquido apparet
quia plus res quam proximus amatur. Si enim caritas insit,
etiam eos raptorem proximum non habemus. Non in ipso
premimus quam raptorem prosequimur. Consideramus ergo nos quia aliter
potestas devastamus, quia dilectionis bonum sponte deserentes
tes a nobis ipsis, nunc est quod amittimus, quia ab illo gloria
la exteriora perdebamus. Sciendum vero est quia sunt non nulli

quos karitatis gremio nutriens mater ecclesia tolerat,
quousque ad spiritualis etatis incrementa perducantur; nam
vinculo caritatis spiritum tenent, et perfectionis mentem
expedire non valent. Ad dona namque spiritualia minime
assurgunt, et tamen hiis qui sibi coniuncta sunt, ad
tuenda ea que tenuerunt se summunt. Et namque
in defensionis eiusdem mansuetudinem excedunt sepe
et quosdam non despiciunt qui stationem vivendi na
tivide vel minime defendere terrena conspicimus. Desi
derimus igitur in illis pro caritate reprehendere, nec tamen
eos reprehendendo despicere, quia profecto bonum et
eadem honum, et nisi quedam indictabilia que ap
parent et magna quam latent. In nobis autem sepe magis
inspicere possumus, et namque quemlibet reprehendendo diximus de
celatione. Hinc ergo simulanda est vite meritis clarus,
quia et illa pro infirmitate sunt publica, et nostra secreta
et simul simul fortia illorum secreta sunt, et in publico
nostra delinquunt. Nos igitur de aperta infirmitate reprehen
dimus; si quid ut de occulta fortitudine estimare
nevemur; et sepe de aperta firmitate aliqui nos ele
vet occulta sua infirma considerans semper in humilitate
firmat. Sepe enim non multis virtutibus preceptis ob
seruamus, et quedam pauca preterimus. Et nos mul
ta premittimus cum pauca servamus. Unde fit plerum
que ut quod servare nos dicimus, hoc preterire alios
videmus, ne mens nostra se in elacione mens elevet,
obliviscens quam multa preterit, cum valde sint pau
ca que servat. Necesse est igitur ut quibus alias re
prehendimus, placidam solicitare mentis cogitacionis in
clinemus, quia si sublimiore se actione nostra animus
inaspicit, sic in peccati singularitatis ductus
hyspanus vivit. De novitate conversi Moralium libro xxiiii. C. 20

Gravis inter utrumque in ipso conversionis
sue initio cum sua parte considerans, cum a consuetudine seculi
velit opere dirumpere, et madere pro spiritum seculi
ut gustacionis mollibus desiderio temporalium hinc
omnis abire, et ingressum dum lectica fortiter portare.
Cogitanti enim ista, occurrit illa familiaris sue
carnalis delectatio, qui in vetustata diu, quanto
eum diutius tenuit, tanto arcius astringit, atque
ab se tardius abire permittit. Et quis in mente
que anxietas cordis, cum hinc spes cordis vocat,
hinc caro revocat, hinc amor nove conversacionis
invitat, hinc usus vetuste pravitatis invitat,
pungnat hinc desiderio ad spiritualem prudenciam flagrat,
et hinc in semetipso carnalem conversationem
tolerant. Qui cum aliquo modo etiam in brevi de
lectat, sed quia divina gratia diu nos ipsos differt

tatibus assiduam non permittit, nuptie amore precordiorum
blanditiis / Quamvis nos ad libertatem nove conver-
sationis consolando perducit, et precedente interna
subsequens letitia resonet, ita ut conversi uniuscuiusque
animus eo magis ad votum suum pervenisse gaudeat,
quo magis se pro illo invenit laborando dolu-
isse / Sic cordi immensa letitia, quod et quod desideratur
iam prope securitatis propinquat, ac ne conversus
quisque iam semet esse crederet, que pugna
monis superare non valuit, ne ipsa postmodum securitatis
sternat, dispensante Deo permittitur, ut post gustatam
mentem suavem temptationum stimulis tangatur / Con-
fusio videlicet securitatem pariat / Mater autem neglige-
ntie soboles est securitas / ne ergo conversus securitatis
negligentia dissoluatur, impulsu temptationis
afficitur, ut quod quisque in ipso conversionis initio
magna plerumque excepit dulcedine consolationis,
sed durum laborem postmodum probatione ex-
periatur. Tres quippe modi sunt conversorum, incho-
atio, medietas, atque perfectio. In inchoatione autem
inveniunt blandimenta dulcedinis, in medio
quoque tempore certamina temptationis, ad extremum vero
perfectionis plenitudinem. Prius ergo illos dulcia susci-
piunt que consolentur, postmodum amara que exer-
ceant, et tunc demum suavia atque sublimia que
confirment. Sicut enim nos blandiendo conversi quamvis in ipso
adhuc aditu inovationis sue, vel tranquillitatem
pacatissima carnis, vel dona prophetie, vel predica-
tionis doctrine, vel signorum miracula, vel gratiam
curationis accipiunt / postea autem diversis temp-
tationum probationibus fatigantur, a quibus temp-
tationibus adhuc enim incipientes valde se il-
lesos crediderunt / Cum videlicet divine gratie dispensa-
tione agitur, ne in inchoatione sua temptationum
asperitate tangantur, quia si corpora initia amari-
tudo temptationis exciperet, tam facile ad ea
que reliquerant redirent, quam nec longius dis-
cessissent, ita contemptis prius vicibus quam in ipso post-
tea replicant. Primus ergo suavitate securitatis
sentiunt, prius pacis quiete nutriuntur, post cogni-
tam vero dulcedinem, tanto iam tolerabilius tempta-
tionum certamina sustinent, quanto in Deo altius cog-
nitione (?) amaverint / Sepe autem ita diutius sunt temptatio-
num certamina, quam longa meditatione fuerunt blandi-
menta / Sepe vero magis datur in inchoatione dul-

+ inchoatio bl-
andam promittit
et aspera medie-
tas probat et ple-
na post perfectio
roborat nam sepe
quisque quis

cedinis / Minus autem in labore probationis / sepe minus in in-
choatione dulcedinis, magis in labore probationis,
nunquam vero labore temptationis dissipant se profecto firmi-
tatis / quod nos firma certaminis remineat quisque ple-
nitudine perfectionis. Plerumque autem in eo quisque conver-
sus labitur, quod dum quibusdam donis gratie dulcedine
inchoationis excipitur, confirmationem accepisse se per-
fectionis arbitratur, et plenitudinem consolationis estimat,
qui adhuc blandimenta esse inchoationis ignorat /
Unde fit, ut dum subita temptationis procella tangitur,
desperatum se et perditum Deo suspicatur, quasi inchoation-
is non possit credere, adhuc in prosperis positus mentem
ad adversa pararet, et brevibus dementibus postmodum
tam firmus resisteret / Sic ea et fugatus perdidisset,
quam quid tranquillius se perfidus tolat / Corporum tamen certamina
etiam si perdidit non declinat, quod bestius tamen tenens ne-
quaquam pugnat, sine pulvere temptationis. Plerumque autem
conversus quisque talibus temptationum stimulis agitatur,
qualibus ante conversionem suam numquam pulsatum se esse reminiscitur,
non quia tunc hec eadem temptationis deerant, sed quia non appa-
rebant. Humanus quippe animus multis cogitationibus
occupatus, sepe sibimet aliquo modo manet incognitus,
ut omnino quod tolerat nesciat, quia dum permulta perpetrat
ab intima sui cognitione removetur. Si autem se deo coma-
tate se appetat, et ramos illicitos de cogitationibus ab-
scidat, tunc liberius conspicit, quod de intima animus radice
producit. Carduus namque si nascitur in via, conculcantium
pedibus teritur, atque ipso usu conculcationis eius superficies
ne appareat consternitur, sed quamvis desuper surgentes spine
non appareant, subtus tamen radix occulta perdurat. Si autem
eum pedes transeuntium terere et calcare cessaverint,
mox in superficiem surgendo progreditur, et spina prodit in
publicum, que tamen in radice latebat occulta. Ita et in
corde secularium sepe occulta quedam temptationum ra-
dix non facile apparens emergit, quia velut in via cito
in sita conculcatur tritura pede cogitationum, et per innumeras
curas quasi multis conculcantibus premitur ne videatur.
Si autem per conversionem suam anima cordis curarum turba re-
movetur, ut nulla conculcationum insolentia conteratur, multis co-
gitationum tumultibus premat, tunc quod occultum latebat
agnoscit, tunc de radice motorum punctura leviter spine
temptationum, tunc quod diu inventus manum agere, ut magis
prius fieri non tegatur occulta, sed radicitus evellatur. Conver-
sationis namque conversi animum ita hec spina conturbat,
ut sepe percussione subita pene superari se sentiat, cuius
vulneris medullitus inflictum exitiabile pertimescat

Plerumque vero ipsi temptationum stimuli diu
in bello retinent dilatantur / et non quidem acriores
sed longiores existunt / minus autem dolent sed ma-
gis inficiunt / quia dum inter dimicans adheret /
tanto fit minus pavendi quanto magis assueti /
Inter hec quoque deprehensa mens huc illucque disten-
ditur / et multiplicibus temptationum estibus dis-
sipatur / et sepe hinc inde provocata cum temptati-
onibus obviet / vel quid prius impugnet ignoret / Un-
de plerumque evenit ut dum nimis insurgentia bella
metuat / dum repugnantis animi iam iam quasi
quasi in lapsum desperationis inclinet / quousque
quousque hanc ipsam sublimitatis manum quam sibi ad
remedium elegit expavescat / et quia in summo
ductus turbatur / qui in imo securius stabat /
Sed quia omnipotens deus probari nos permittit temp-
tationibus non reprobari / sicut scriptum est Fidelis
est deus / qui non patietur nos temptari supra id quod
potestis / sed faciet cum temptatione etiam proventum ut
possitis sustinere / tamen consolationis ope occurrit /
et surgentes temptationum stimulos mitigat / et re-
pugnantes contra se cogitationum motus media
pace tranquillat / moxque animam in mestitia desper-
antem celesti leticiam perficit / Dum devictum mala nostra
sunt que tolerant. Cor nostrum quietis dolere ad
opera pristina. Mor. li° viij° Capitulum XXI.

C 21 Sepe nonnulli aperte pravitatis vias deserunt /
spiritales habitum sumunt / moxque ut prima
bona bene vivendi contingunt / obliti quam sunt
afflicti iam per penitentiam de gestimans nequicie
nolunt / laudari cum de inchoata iusticia appetunt /
preesse etiam melioribus concupiscunt / quos plus
quam dum in novitate presens prosperitas sequitur / mul-
to quam prius fuerunt de spiritualis habitu peiores fiunt /
nam rebus multiplicibus occupari / atque ipsa
occupatione confusi / non solum perpetrata minime de-
plorant / sed adhuc que deplorent excogitant / qui
cum mundum deserunt ad exteriora officia provehi
non debent / nisi per humilitatem in eisdem mundi con-
temptu diu manus solidentur / Citius namque bona
depereunt / que hominibus ante tempus innotescunt /
quia arbusta plantata quando non radice fixa con-

levant / si manus contingens tangit are-
scunt / ac si in alto radix figitur / et inter terre hu-
moribus compressa solidatur / et hec manus si
pellit / sed non ledit / hec et ventorum flatus in
flectendo concutiunt / sed non evertunt / Ne-
gotiis ergo immixta recepta operis / diu ac robuste in
alto humilitatis figenda est radix cordis / ut
cum ab humano ore detractionis aura vel favoris
flaverit / et si in qualibet parte utcumque moveat
animum / funditus non evellat / sed ad statum suum
protinus post inflexionem redeat / si apud se for-
tis in radice perduret / Eundem in rebus exteri-
oribus pietate surgente robustius / quia tamen si
diu constituit implicari / statim sine labore
deserunt / si autem per operationem temporis ab humanitate suo
conspectu permittatur / sepe et arcem celsitudinis in
me quassatur / sic fit videlicet bona sua / et
intempestive manifesta deperiunt / et diu
occulta solidantur / Qui humane occupationis
manus ex incipiente ante consolationis retam
contingit / si recente pietate repletur / eamque facile
deserunt / quod adhuc humore infirmitatis plene
non caruit / Cum vero in longa quietis sine
abiectione se animus conspicit / quod more exsic-
cati pietas / cunctis vero obdurescit / et consistit
cum prius vesilli omne quod solidum fit / sepe
aut neve consolationis compendia / adhuc exer-
rali fiunt intra gemita / et ideo innotescere non
non debent / ne cum laudentur bona que placent /
deceptus laude sua animus / deprehendere in eis
nequeat mala / que latent. Quando de terreni
dilectione propinquos. Mor. li° vij°

Capitulum XXII.

Sunt plerique qui non solum aliena non appetunt /
verum etiam cuncta que possideant in mundo
delinquunt / semetipsos despiciunt / nulla prius vite
affectu requirunt / ab huius mundi se actionibus
separant / et penes se cunctis propinquis animi
frui eant calcant / sed tamen adhuc vinculo carnali
cognationis obligati / dum amori propinquitatis
indiscrete deserviunt / ad ea sepe per affectum cogita-
tionum redeunt / que iam et cum ipso despectu
subegerunt / Cumque plerique ante est carnis propinquos

diligunt / retracta exterius cordis parentia di-
mittunt. Nam saepe quosdam videmus conversionem
ad perfectum studium perfectae iam praeteritae vitae desi-
deria non habere / mundum et opere et professione re-
liquisse / sed tamen per inordinatos affectus propinquorum
praetoria irrumpere terrenorum ac iurgiis tractare /
libertatem intimae quietis relinquere / et trita
diu a se studia iam diudum desueta (resumere) ext-
cognatos a quibus proximos deserit quam velit /
pretii omni virtutis iungi / quatinus eosdem quos
per affectum vitalis negligat tanto solidius di-
ligat / quanto in eis affectum et prolem copulae
carnalis ignorat / propinquos igitur ad aeterna ra-
pientes / eorum quoque carnalem gratiam in profectus
postponentes / distantiam compatria eos dispositio-
nis arte et arte quemeant diligere et salubri
dilectione habere / quatinus sic fiat per amorem ad immo-
surgere / ut valeamus eos vivus prodesse
mane / debemus quidem et temporalia his que habe-
mus impertiri plus ceteris praebere / quae et fla-
mma admotis rebus incendium porrigit /
sed hoc prius ubi prius nascitur incendit / debemus
ex plana terrenae cognationis agnoscere / sed tamen
hanc cum cursum nostrum impedit ignorare / quatinus
fidelis animus in divino studio accensus /
nec ea quae sibi sunt infimus coniuncta despi-
ciat / et haec apud semet ipsum recte ordinans superio-
rum amore transcendat / sollerti quoque cura pen-
dendum est / ne carnis gratia subrepat / et
arcto itinere cordis gressum deflectat / ne nimi-
rum amoris impediat / et surgentem mentem
super ipso suo pondere deorsum premat / sic et enim
quisque propinquos debet necessitatibus compati / ut tamen
per compassionem non sinat mens sive intentionis
pedem / ut affectus quidem mentis viscera reple-
at / sed tamen a spirituali proposito non avertat / neque enim fa-
bricandi dispendendi vitia propinquis carnis eos
diligis / sed amore spirituali quam in se dilectionem
inveniunt / quatinus sic eam discretionis moderamine
temperent / ut per hanc in primo saltem ac minimo
arcto itinere non declinet / nam qui districto
studio sponsionis aeternae gaudia sitiunt / sicut
semet ipsos pro divino amore despiciunt / sic et
ea quibus se sentiunt praediti postponunt / et
tu pro deo vere est / ut quibus valent cunctis
insinuat / pro deo privata obsequia etiam propinquos

negant. Explicit liber nonus. Incipiunt capitula
libri decimi.

Capitulum primum de diversitate percussionum et flagellorum dei
Capitulum secundum de duobus modis flagellationis eorum
Capitulum tercium item de eisdem duobus flagellis dei
Capitulum quartum quod flagella dei sunt multa
Capitulum quintum quomodo in adversitatibus nos consolari debeamus
Capitulum sextum quomodo quaevis afflicti nos debeamus consolari
Capitulum septimum quod divina iudicia non sunt a nobis discutienda
Capitulum octavum quomodo nos debeamus habere cum flagellamur
Capitulum nonum quod sancti viri nullum tempus sine percussione dei
Capitulum decimum quod per universa sua opera tentationes
Capitulum undecimum quomodo diabolus incipiat temptare
Capitulum duodecimum de hiis qui fugientes aliquod peccatum incidunt in aliud
Capitulum tredecimum de fraudulentis consiliis diaboli ad decipiendum
Capitulum quartumdecimum quod diabolus quorundam bestiarum appellatur nominibus. In-

cipit liber decimus de flagellis dei et temptationi-
bus diaboli. Capitulum primum de diversitate percussionum et flagellorum
dei. Moralium libro nono.

Percussionum diversa sunt genera / alia namque est
percussio qua peccator percutitur ut sine retractatione
puniatur / alia qua peccator percutitur ut corrigatur / alia qua
nonnumquam quisque percutitur non ut praeterita corrigat / sed ne
ventura committat / alia qua plerumque percutitur / per quam
nec praeterita culpa corrigitur / nec futura prohibetur /
sed dum inopinata salus percussionem sequitur / sal-
vantis virtus cognita ardentius amatur / Cumque
innocens flagello atteritur / ei per patientiam meritorum sum-
ma cumulatur. Aliquando enim peccator percutitur / ut absque
retractatione puniatur / sicut percussae Iudaeae dicitur / plaga
inimici percussi te castigatione crudeli / et rursum
quid clamas super contritione tua / insanabilis
est dolor tuus. Aliquando peccator percutitur ut corrigatur / sicut
cuidam in evangelio dicitur / Ecce sanus factus es iam noli
peccare / ne tibi deterius aliquid contingat / verba
enim salvantis indicant / quia praeterita peccata vi-
vum doloris ingerebant. Aliquando quisque non pro praeterita cul-
pa diluenda / sed pro futura vitanda percutitur / quod aperte
Paulus de semetipso testatur dicens / Et ne magnitudo
revelationum extollat me datus est mihi stimulus
carnis meae angelus Sathanae qui me colaphi-
zet / qui enim non ait quia extulit sed ne extollat /
aperte indicat / quod percussione illa ne eveniat compescitur /

X.

non autem quae eveniunt culpa purgatur (sed aliquando
vero quis nec pro praeterita culpa | nec pro futura in-
iquitate feritur | sed ut sola divinae virtutis
potentia ex amputata passione innotescat | un-
de cum domino in evangelio de caeco nato diceretur | hic quis pecca-
vit an parentes eius ut caecus nasceretur | respondit
dominus dicens | neque hic peccavit | neque parentes eius |
sed ut manifestentur opera dei in illo | in qua manifestatione quid
agitur | nisi ut ex flagello meritorum virtus augeatur |
et cum nulla praeterita iniquitas tergitur | magna de
patientia fortitudo generetur. ¶ Quod duobus mo-
dis flagellatur homo. Mor. li° xx°

C 2. Duobus modis in hac vita hominem iudicat
deus | quia aut per mala praesentia inchoat
iam tormenta sequentia | aut tormenta se-
quentia flagellis praesentibus extinguit | Nisi
enim delictis exigentibus iustus iudex et nunc et
postmodum quosdam percuteret | de iniquis per psalmista-
no sic diceret | Induantur sicut diploide confusione sua | diplois
dicitur quippe duplex vestimentum | confusione ergo sicut
diploide induti sunt | qui iuxta reatus sui
meritum et temporali | et perpetua damnatione feriuntur |
solos quippe poena a supplicio liberat | quos immutat |
nam quos praesentia mala non corrigunt | ad
sequentia perducunt | sed aliquando quosdam peccata prius
a supplicio eterno defendit | paulus namque cum dixisset | cum
iudicamur a domino corripimur | ut non cum hoc mundo damp-
nemur | hinc etiam scriptum est | quem diligit dominus casti-
gat | flagellat autem omnem filium quem recipit | saepe ergo
mentis [illegible] | ut magis secura sit. [illegible] |
et | cum flagellis augentur | superni iudicii incer-
titudine turbatur | pavet ne in aeternum sequentis dam-
nationis sit hoc quod patitur | et de inter suae mentis
Ad Hebr. xii ambigit in passione. ¶ Praedicatore
egregio attestante didicimus | quia fidelis deus est |
non patitur nos temptari super id quod possumus | sed
faciet cum temptatione etiam proventum ut possimus
sustinere | per prophetam contra dominus dicit | plaga inimici
percussi te castigatione crudeli | qui autem [illegible]
patitur | nisi vires illius a passione superentur |
non habet deus quem filium percutit per disciplinam |
sed quasi hostem percutit | cum vero virtute mente pacatur
flagella transcendit | valde metuendum ne pro

nis exigentibus non quasi filii apte | sed quasi hostes
adversarios feriamur. | Item de eisdem flagellis
Mor. li° xxiii°

C 3. Percussione quosdam deus feriendo cor-
rigit | alios flagello [illegible] ut peccat |
[illegible] vero eius vitam in pravitate permanentes
[illegible] | flagellum [illegible] sed [illegible]
peccat | qui cum flagellum [illegible] ut peccat |
adhuc [illegible] quod non patet | In hac vero
vita [illegible] tanto magis [illegible] patet |
quanto magis expectando flagellatur |
sic ipse voce angeli ad Iohannem ait | ego
quos amo redarguo et castigo | Contra
de flagello damnationis per Ieremiam dominus
dicit | Dum [illegible] delinquentes ipsos
[illegible] | quos non iam sub disciplina fi-
lios | sed sub despecta percussione hostes
[illegible] | plaga inimici percussi te casti-
gatione crudeli | et iterum quid clamas
super contritione tua | insanabilis
est dolor tuus. ¶ Unde hoc semper etiam pu-
dent | ut ante ad iustitiam redeant quia
ipse ira iudicis inextinguibilis [illegible]
[illegible] | ne ultimo flagello deprehensi fuerint
[illegible] finiatur vita cum culpa | flagellum [illegible]
[illegible] diluet culpam cum mutaverit vita
[illegible] moribus non mutat non expiat
actiones | [illegible] quod divina percussio an
purgatio in nobis inter percussiones est | an
[illegible] poenae sequentis | flagella enim ab hac
vita inchoant | et in aeterna percussione
perdurant | sicut quibusdam dominus per prophetam | dñi
[illegible] quod scriptum est non iudicabit dominus bis
in idipsum | cum tamen [illegible] per prophetam dei
[illegible] non attendit | et duplici contritione
contere eos | et id quod alias in epistola iude
apostoli scriptum est | Iesus de terra egypti sal-
vans | secundo eos qui non crediderunt perdidit |
quibus [illegible] ex sensu plenum | quia [illegible]
[illegible] fieri non possit | hoc expectato percussio-
[illegible] in peccato suo moritur | debet estimari |
quia eorum percussio hic incepta | illic perficitur | ut
[illegible] mancipatis [illegible] flagellum sit |

per temporalia incepit, sed in eternis sup-
pliciis consumatur. Qualiter eis qui modo
corrigi renuunt, iam sequentium flagellorum
correpta percussio sequentium sit initium
tormentorum. Quod flagella dei creden-
da sunt esse iusta. Mor li xx

Cap. 3m

Duobus modis flagella sunt pensan-
da, ut scilicet perpendatur an qualia sint
aut quanta. Nam sepe multa ex qualitate,
sepe summa ex quantitate leviguntur. Si inde-
licet cum multa sunt non sic summa, cum non

Mor li xxxi

summa non sit multa. Quisquis autem contra fla-
gella semetipsum defendere nititur, flagellantis
iudicium evacuare conatur. Nam cum culpam suam fun-
ditus se denegat, quid aliud quam iniusticiam ferientis
accusat? Nemo ergo iniuste se fuisse credat, et
supra sua licet non sit cognita, non tamen aggravata
credatur iniusta, sed eo saltem iustum credatur
omne quod patitur, quo minime constat quod
auctore patiatur. Magna enim satisfactio percussi-
onis est voluntas iusta creatoris, quia cum iniu-
stum facere nil possit, iusta cognoscitur et ubi
latet. Nam cum per iniusticiam pro patimur, si in
percussione ista divine voluntati coniungimur,
iniuriam nostram iniusticia ipsa coniunctione leva-
mur. Quisquis enim iam percussionem tolerat, sed adhuc cau-
sas percussionis ignorat, si iustum credens quod
ipsum contra se iudicium amplectitur, eo ipso
ab iniusticia sua iam correptus est, quo percussu-
se iuste gratulatur. Iniusticia enim sua dum
se spiciens, se se contra se erigit, et magis iam
iusticia, quod voluntatis iudicis concordat, pena
per cum dispiciunt in culpa. Omnis ergo qui

Mor li xxiii

flagellatus, qui verbera percussionis acce-
pit, et cum causas verberum nescit, considerare
debet, quia deus in auctore illo, et omne
quod patitur eius iudicio se postponat, an
se innocentem esse non dubitat, et quod amplius
patitur iustum credat, et si eiusdem iustae causas
ignorat. Quisquis enim per peccatum punitur, iusti-
ciam murmurando recusat, eo ipso iam iniustus
esse inchoat, quo ferientis iusticia non acceptat.
Homo namque sub deo est conditus,

et ad conditionis ordinem redit, qui sibi
equitatem iudicis sui esse cum non intellig-
antepouit, et considerata pro creatoris defuerit
timor meus per suppliciationem memoria condicionis
sue ... ipsa cum percussionis pondere in
expressum verbis corpo caret, ad quod fortis ...
dicionis sue recolligens ait. Obmutui et
non aperui os meum, quia tu fecisti me. Pensa-
vit enim conditionis sue ordinem, et iustam
percussionis invenit, quia qui benigne eum quod
non erat condidit, eum perfecte qui erat non iniu-
ste percussit. Quomodo debeamus nos conso-
lari in adversitatibus. Mor li vo

Cap. 4m

Magna consolatio est in reprehensione
... tempora ad mentem reducere, qualiter nos

contigit res quas perdidimus adhabuisse, non

fuit ... dei voluntate invenit, quod aliquid
ista non sunt dolorem tempe(rat) quod amisit.
Preda cum in hac vita ea que volumus patimur,
necesse est ut ad eum qui iniustum velle
nil potest, facile mente voluntatis inclinemus.
Magna quippe est consolatio in eo quod displicet
quod ille ordinate circa nos agit, cui non nisi
iustum placet. Si igitur iusta deo placere scimus,
pati autem nulla nisi que deo placuerint pos-
sumus, iusta sunt cuncta que patimur, et valde
iniustum est si de iusta passione murmuramus.

Mor li ii

Magna ergo consolationis tribulacionis est, si cum ad-
versa patimur, auctoris nostri admonitione
dona recolimus, nec frangit quod ex dolore
obviat, si mente cito hoc quod examine subl-
evando occurrat. Hinc namque scriptum est: in die
bonorum ne inmemor sis malorum, et in die
malorum ne inmemor sis bonorum. Quisquis enim
dona percipit, sed donorum tempore nequaquam est
flagella pertimescit, in elacione pleti ca-
dunt. Quisquis autem flagellis atteritur,
sed flagellorum tempore nequaquam se ex donis
que eum contigit accepisse consolatur,
a statu mentis intus omni desperacione
destruitur. Sic ergo utraque coniungenda sunt,
ut unum super altero fulciatur, quatenus et fla-
gelli pena memoria temperet doni, et doni

seriatim mordeat supplicia ac formido flagelli.

Quod nos debeamus aliquem dolentem consolari. Moralium libro vi°.

Cap^m 6

Cum volumus afflictum quempiam a merore
suspendere, ordo consolationis est ut stu-
deamus prius lugendo eius luctui concordare.
Dolentem namque non potest consolari, qui non con-
cordat dolori, quia eo ipso quo a merentis afflictio-
ne discrepat, minus ab illo recipitur, cui mentis qualitate
separatur. Sed emollire prius debet animum, ut afflicto con-
gruat, congruens inhereat, inherens trahat. Neque
enim ferrum ferro coniungitur, si non utrumque in confusione ig-
nis liquetur, et durum molli non adheret, nisi
prius eius duritia mollescat, ut quasi hoc ipsum fi-
at quod aliud teneat. Sic nec iacentes erigimus,
nisi a rigore nostri status inclinemus, quia dum recti-
tudo stantis iacentis discrepat, cui condes-
cendere negligit, nequaquam levat. Sed hoc
sciendum est, quia is qui afflictum consolari
desiderat, mensura necesse est doloris quem suscepit pensare,
ne non solum dolentem non mulceat, sed intemperate
dolens afflicti animum ad pondus desperationis
premat. Sic enim dolor inventum dolori iungen-
dus est, ut temperamento sublevet, non autem per
augmentum gravet.

Quod divina iudicia non sunt a nobis discutienda. Moralium libro vi°.

Cap^m 7

Cum omnipotens Deus diversis nos persuasionibus
et adversitatibus pulsat, hoc tacendo
secum ipsum debet considerare, et divina iudicia non de-
discutere, actionis sua semper indiscussa veneran-

4^m da sunt, sed iusta nequaquam esse posse. Sciamus quippe
de causis eius consilio querere, ut quod est, sed cum
eius consilium supplere, at quo forte causa non de-
prehenditur, restat ut sub suis illius cum humilitate
taceat, quando nequaquam sufficit sensus carnis ut
secreta penetret maiestatis, qui quo iussa Dei
non videt, infirmitate sua considerans, cur
non videat, non videt. Consenciat ipsum quod in
passione mens recedat, et quod apprehendere non
valet non requirat, ne si diu inter ea disputat,
amplius discussa provocet, et quod placare humili-
tas poterat, inextinguibiliter supplicia accendat.

Mor li. vj. Prima enim virtus est ne perversa debeat
peccata vitare. Secunda vero salubris correptio cor-
rigit, sed plerumque culpas non solum inveniens
nunc vitamus, sed etiam efficit commissas ag-
noscimus, et peccatis mens tanto alcius
ingemiscat, quanto ea mala dampnum suae con-
ditionis sentit, sed fit plerumque dum miseria lan-
guet, ut culpa pene subsequitur, et flagella
delinquentis oculos aperiat, quos inter vitia
securitas excecabat. Torpens quippe animus
passione tangitur et excitatur, ut qui statum
sue rectitudinis securus perdidit, afflictus con-
siderat quo iaceat. Sicut est quod salutem aut in-
iuriis cessare facit pena maior, sicut et dicit
quem Dominus diligit castigat, flagellat autem om-
nem filium quem recipit. Electus quoque quisque sic assi-
duis se gaudeat flagellis atteri, quatinus
eterna supplicia evadens, in iudicio valeat
purgatus inveniri. Ipse namque in similitudinem
suae ponderis decorem tocius durantem, in virtute
manum artificis per subveniencia flagella
relevavit, sed persolvere quod pertulit dolore flage-
llorum corripit, et penam quam ad beatitudinem
que sine initio doloris est erudit.

Quod nos debeamus gratias agere flagellanti. In
pastorali capitulo xxxv°.

Cap^m 8^m

Omnes quos Deus nunc flagellat, tanto
se debent Dei filios sentire, quanto
illos castigat flagella disciplinae. Nisi enim
correptis hereditatem dare disponeret, eos
erudire per molestias non curaret. Considerare
etiam debemus quod pro perpetua hereditate tenemus,
quando divina carnales filios disciplinae flagella
castigant. Quoque nobis divinae correptionis
pena gravius est, perpetuum et minus amittenda
hereditas percipitur, et per mansuram supplici-
a vitantur. Quos quoque Deus flagellat, sol-
licitate paterne virtute suadeant gratiae.
Incessanter enim quantum redemptor noster
aliquos quos diligat pertulit mala, debet
considerari, cur iterum a primo ordine ut hoc
tollit adeo flagella pro malis, sed tamen
Deus ab hominibus pertulit mala plurimis.

sunt quis sane intelligendae de passione
sua iustus exsistat, si hinc ipse sit flagello
non exiit qui hic sine peccato iustus. Mor. li. vj. [C]onsiderandum
quam magno opere est ut cum innumeris doloribus
pondere dolorum affligimur, spe ad superna re-
ducamur, quatinus eo mentes ad alta pertingant
quo nos exterior pena castigat, et in eo quod
caro flagellis afficitur mentes ad appetenda al-
tiora sublevet. Valde enim impossibile est ut
hec peregrinationis nostre tempora, si enim et la-
boribus careamus. In omel. si si quis vult ad me. [C]onsiderandum autem est quod
ad magna premia pervenire non potest nisi per magnos
labores. Nulla vero lege a deo nullis
nisi multis sufferat carpe, quia iste laborat deus
premium premiat, superne scilicet civium gaudia,
chorus angelorum meretur, cum beatis spiritibus gloria
condit, assistere presentem dei vultum conteme-
dum semper lumine videre, nullo metu mortis
afficiatur, incorruptionis perpetue munere letari. Cum
unum ille carpit assistere, ubi nec se spectat sine fine
gaudere, si autem illius tantum delectat mole
pavoris magnitudine non detineat nisi modo cum
labore. Mor. li. viij. [C]ella igitur quisque cum hic mundi adversa
patitur, cum honestatis contumelias, cum dampna
aviditatis, cum corporis voluptates, cum contra quibus exer-
centur pensant, si cum mens oculum ad eterne patrie
considerationem tendat, et profecto quam sit leve quod pa-
titur inveniet. Valde enim impossibile est credere
ostendatur considerare premia eterne remune-
rationis. Grave quidem quod sustinet esse estimat,
sed leve pro premium considerationis pensatur, et de
premii remunerationis considerant, vile est
mandat quod pene desistentes labora. [C]apitulum. Quod dy-
abolus nullum temptat absque permissione dei. Mor.
libro xxxiij et dial. li. iij.

Cap. 9m

[A]bsque concessione omnipotentis dei nullam ma-
lignus spiritus contra hominem habet potestatem,
qui attestante [illegible] describit, quia nec in diue in
obsesso homo potest, nec rursus in beate bruta
animalia, nisi missus per suppliciter petit. Cum enim redemptori nostro
[illegible] allegore que hominem tenebat demon est,
si eicis nos, mitte nos in gregem porcorum.
qui hinc et ab homine expulit, et in porcos
ille, eos quam in abissum mittere concessit. Ex quo
re colligitur quante infirmitatis in adversarius

colligitur

existat, cui si potestas suavia licentia non praebet grassari,
nec in porcos valet. Quem quo iste sua sponte voce
fidelis ad dei imaginem hominibus audeat, deus nimirum
per quod missus coniuge nec porcos presumat. Sic ergo nos
nocere est sponte subdita, cui et adversa omnia sicut nimirum
sit tanta in nobis hostibus potentiores simus, quanto in
actore omnium bonum efficamur per humilitatem, fore namque
debemus quod diabolus hoc afflictionem iustorum semper
appetit, cum ab actore in potestatem non accepit, et
temptationis creatura nullatenus qualis sit. Unde
omnis voluntas eius semper iniqua est et iniusta, et
tamen deo permittente omnis potestas iusta. Qui a semetipso
sit volumus, sed a domino potestatem, quia enim ipse facere inique ap-
petit, hoc deus non nisi iuste fieri permittit. Ex quo quod
temptatione cuilibet appetere, sed eos qui temptandi sunt et prout
temptandi sunt, non nisi temptari deus iuste permittit.
[P]avendum ergo non debet, qui nichil nisi permissus
valet, potestas vero nostra illa timenda est, que tam hoste
semper premisit, et adversa iusti iudicis, et iniusta
illius voluntate sinit. [C]apitulum. Quod dyabolus secundum diversas
complexiones apponit temptationem. Mor. li. xiiij. Cap. 10

[E]xistunt complexiones nostre quia eius mentis in me sit
nam mores ipsi, aut tenaciori, aut sublime
solent ex quibus, mores vero blandi et patule ample-
xura detentores nimium qui a levitate et dissolutione
intuetur quod humanum genus inimicus, unum virtutis mores
cui vicia sint propinqui, et ideo opponit ante faciem
ad quod conspicit facilius inclinari mentem, ut blandis et
letis moribus sepe luxuriam, nimium vana gloriam,
asperis autem moribus iram, superbiam, vel crudelitatem
proponat, ibi ergo decipula et pretium deceptionis in-
serit et ponit, ubi vias et invenit proxime cognationes.
[H]unc igitur uniuscuiusque complexionem antiquus hostis ad
temptationis prospicit, et tunc temptationis laqueos apponit.
Alii namque leves, alii tristibus, alii timidis, alii
elatis moribus exsistunt, quo ergo occultus adversarius
facile capiat, vicinas complexionibus deceptiones parat,
quia enim letitie voluptas vicina est, letis moribus
luxuriam ponit, et quia tristitia in iram facile la-
bitur, tristibus poculum discordie porrigit, quia timidi
supplicia formidant, pavidis terrores intentat, et
quia elatos extolli laudibus conspicit, eos ad quod vo-
lunt blandis favoribus trahit. Singulis ergo
hominibus vicinis complexionibus insidiatur, ut non fa-
cile captivaret, si aut luxuriosis premia, aut
avaris scorta proponeret, si aut voraces de absti-
nentie gloria, aut abstinentes de gula nubi-

callitate pulsaret / si mites per studium cernimus / aut iracundos capere per pauore formidinis contendit /
In temptationis igitur tedio singulis assiduas insidias / mentes moribus laqueos abscondit / et neque singulis omnibus / sed quibusdam mentes ac uias positas uicijs fatigant. Quod temptatio eius (?) dura / corpore sic xxxj

Ca(pitulu)m 11

Cum antiquus hostis aliquem temptare incipit / prius quasi consulens blanda et illicita suggerit / post ad delectationem pertrahit / ad extremum per consensum possidens molesta per tandem consuetudine pene insolubiliter constringit. Hinc est quod non nulli peccata longo usu perpetrata et semetipsos ipsi reprehendunt / et licet conuincti (?) fugiunt / sed uitare opere nec detrectantes possunt. Pensandum est etiam / quod plerumque eis quos cepit / tunc grauiores culpas ingerit / cum presentis uite eos illos propinquare cognoscit / et quo se consummationem temptationum considerat / eo iniquitati pondera grauiora cumulat / et quos prima (?) opera cepit / ad finem deteriores reddit / ut eius temptamenta quo citius cessatura sunt / ualentius compleantur / quia cum suis penis eorum fatigat comitari supplicium / in eis ardentius ante mortem iniquitatem omne exaggerare peccatum / plerumque iam male subditum possidet / sed tu illum [illegible] compellit (?) diuina / et nunc maius ciat / quam ad se capienda (?) uoluntas inclinat / Cumque tarde repellitur / acriores infligere stimulos conatur / ut eos temptationum fluctibus mens ab isto repugnata sentiat / quos etiam possessa nesciebat / et plerumque cui possidet minora temptamenta irrogat / cum uero de corde pellitur acriori infestatione perturbat /
Delphino (?) quod dispectus antiqui temptationibus beato Job a deo dicitur stringit caudam suam quasi cedrum / prima quippe serpentis suggestio mollis et tenera est / et facile uirtutis pede conterenda / sed si hec cum ualere (?) neglegentius admittitur / et ad cor adducitur ualescere permittitur / tantam se uirtutes exaggerat ut captam mentem deprimens / usque ad intollerabile robur excrescat / caudam itaque quasi cedrum stringere dicitur / quia semel ei recepta in corde temptatio / in auctoris (?) que sub sequuntur non leuiter uelut exurere dicatur / Caudam igitur hostis antiqui caput herba est cauda cedrus / quia exprima (?) quidem suggestione blandiens sub seruitur / sed postremum deserviens in ualescens sic fortitudinis temptationis fine uoluitur / superabile namque aliquid mens suggerit / sed inde sequitur quod mentem imo possit / prius namque quasi consules blanda ad animam loquitur / sed cum semel delectationis infixerit / molenta (?) per consuetudine pene insolubiliter inodat (?) / Unde et beato Job caudam dicitur / denique (?) in uelleat cauda ligat / quia primo suggestione paruat (?) / sed postremum mentem reuadere (?) ualeat inualescente fine temptationis constringit / cauda enim peccatum ultimo morte admittitur / uidelicet serpentis suggestione / carnis delectatione / spiritus consensione perficitur / antiquus ille hostis prius illicita suggerens erit / post ad delectationem pertrahens dentem (?) figit / ad extremum uero per consensionem possidens caudam stringit /
Hinc est enim quod non nulli peccata longo usu perpetrata et semetipsos ipsi reprehendunt / atque ea (?) conuinctos fugiunt / sed opera uitare nec detrectantes possunt / quia dum serpentis istius caput non conterunt / plerumque caudam et uolentes ligantur / qui autem eos cedri more [illegible] inducunt / ordinis (?) quia a blanda uoluptate exordium / usque ad uiolentiam retentionis excrescunt / Tamen quod quisque debet iniqua temptationis fugere / quanto fine eius intelligit cauda soluere non posse / Sit et autem ut minimo restringitur (?) sistit / si non ei uel minimis lapsibus / ut in uno dimicans contenderet / si uero eius suasionibus anima subsecuta consenserit / quanto se crebrius ei subiciat / tanto eam sibi intollerabilem facit / ut ei reluctari non possit / Delphinus (?) qui cum aliquid peccatum faciunt incidunt in alium

Morale (?) xxxij

Capitulum 12m

Multa pietate condolens antiqui hostis astuta argumenta pandimus (?) / cum beato Job a domino de [illegible] testiculorum eius perplexari (?) dicitur / Nemi (?) testiculorum eius sunt perplexa argumenta machinamenta (?). Ipsa quippe calliditatis sue uires erigit / et fluxa mortalium corda corrumpit / testes eius sunt suggestiones praue / quibus in mentis corruptione fuerit / atque ingrupta (?) anima iniquitatem operis plenum gignunt / sed testiculorum nerui perplexi sunt / quia suggestionum illius argumenta implicatis

mr. ming di

inuenerantibus alligant, ut plerosque ita pec-
care faciant, quatenus si fortasse peccatum fuge-
re appetunt, hi sine aliquo peccati laqueo non eua-
dant, et culpam faciant dum uitant, ac
nequaquam se ab una ualeant solui, nisi in alia
consentiant ligari. Quod melius ostendimus,
si qua ex conuersatione hominum aliquorum huius
exempla proferamus; quia uero in tribus sancta
ecclesia ordinibus constat, coniugatorum uidelicet,
continentium atque rectorum, unde Ezechiel tres
uiros liberatos uidit, Noe scilicet, Danielem
et Iob, et cum in euangelio dominus alios in agro, alios in lecto,
atque alios in molendino esse perhibet, tres procul
dubio in ecclesia ordines ostendit, liquido sa-
tisfacimus, si singula ex singulis ordinibus
exquiramus. Ecce enim quidam dum inde-
bitas amicitias appetat, cuiusdam alterius similem
sibi uitam duxerit, quod secreta illius omnia sile-
re cogitat se iurando constringat; sed is cui
iuratum est adulterium perpetrare cognouerit, ita uero etiam
maritum adulterae atque de eo conueniat. Is autem qui iu-
rando promisit, aduertere reticere, et dum se hinc
inde cogitationibus impugnat, atque hoc simile formi-
dat, ne silendo adulterii simul et homicidii
particeps fiat, prodere trepidat, ne reatus se peri-
urii obstringat. Pleiadas quasi restriculorum nexus
ligatus est, qui in quamlibet partem declinet
metuit, ne a transgressionis contagio liber
non sit. Alius cuncta quae mundi sunt deserens,
ac penitus frangere proprias uoluntates quae-
rens, alieno se subdere regimini appetit; sed eum qui
sibi addidit pater esse debeat, priusquam caute inquireret
delegit. Cum fortasse is qui sine iudicio eligitur,
ei praecipere iam coeperit agi quae deo sunt prohibita,
quae mundi sunt, pensas itaque subditus uel
quae sit culpa in oboedientia, uel quod contagium secu-
laris uitae, et oboedire trepidat, et non obe-
dire formidat, ne aut oboediens deum in
suis praeceptis deserat, aut rursum non oboedi-
ens eum quem elegit priore contempnat, et aut illi-
us obtemperans, hoc quod prius appetiit contra
deum exerceat, aut rursum non obtemperans eum
quem iudice suo quaesierat, sine iudicio superbiat.
Ecce ergo iste per indiscretionis suae uitium Pleiadas
restriculorum nexus astringitur, qui aut obtem-
perans, aut etiam non obtemperans in culpa trans-
gressionis ligatur. Studebat proprias uoluntates
frangere, et curas eas etiam quas ex precepto prioris solitudinis de-
creuit mundum funditus relinquere, et ad curas
mundi uel ex aliena uoluntate compellitur redire. Pleiadas itaque
nexum sibi sentit, nos argumenta hostis alligant, ut
culparum nodis quos cernimus solui dum astringant. Alius
pensare pondus oneris ecclesiastici negligens, ad lo-
cum regiminis primus ascendit; sed quia omne quod eminet
plus moeroribus afficitur quam honoribus gaudet, dum cor tribu-
lare coeperit, ad inceptam culpam reuocatur, dolet quod se
ad laborem in culpa mersisse, et quod sit regimine quod admiserit,
ex ipsa status difficultate perpendit. Et cum se quod cum
periculis praeesse agnoscit, uult adeptae sublimitatis
locum deserere, sed timet ne grauius delictum sit suscepti
gregis custodia reliquisse. Vult suscepti gregis cura
gerere, sed formidat ne deterior culpa sit regimina pasto-
ralis gratia empta possidere. Pro honoris quoque ambitu liga-
tum in culpa se hinc inde se conspicit, et quo ipse sine reatu
sui ueniret inuenit. Si autem susceptum semel gregem re-
linquit, aut rursum sacerdotium accepta scelerate empta teneat,
utrumque metuit, et suspectus latus omne pertimescit,
ne aut stans in empto regimine non digne regat,
aut non etiam deserens euadat; aut etiam regimen deserens
dum aliud flere nititur, rursus aliud de ipsa gregis
destitutione committat. Quia ergo antiquus iste hostis ita
in exemplicatis nodis ligat, ut plerumque mens indubitato
adducta, unde se a culpa nititur soluere, inde culpa al-
ius astringatur, recte dicitur: numquid restriculorum eius
Pleiadas soluis? Argumenta namque machinationum illius
sunt quo laxantur, nisi soluuntur, eo magis implicantur
ut teneant. Est uero ad destruendas eius uersutias
utile satis, ut cum mens inter minora et maxima
peccata constringitur, si omnino nullus sine peccato euadendi
aditus patet, minora semper eligantur. Quia et qui murorum undique
ambitu ne fugiat clauditur, ibi se in fugam praecipi-
tat ubi breuior murus inuenitur; sed cum in dubiis con-
stringimur, ualde in minimis soluamur, ne in magnis
sine uenia peccemus. Vtraque plerumque nexorum fa-
cit iste hostis Pleiadas soluit, dum aduenientes maxi-
mas per commissa minora tuetur. Arcturi de duobus
quorum unum mollitur, extinguitur, uel aliud
nutrit. Illud namque diu est ardentius quod primo
percussus. Saepe enim quis ab aetate se in gluttoniae mi-
nime temperans, ita iam pene superatus luxuriae
stimulis premitur, qui huius pugnae uictum ...
tit'

pusillanimitatem restringit / in amore glorie temptatione
fatigat / tot columbinum itaque est / ut prurientes ab
inventione intentionem abnegata omnium vanitatem destruit /
nec tamen per negligentiam acuta sapientia simplicitatis ex-
tinguat. De fraudulentis consiliis dyaboli contra religiosos.

Capitulum tertiumdecimum

Nequaquam antiquus hostis inopia premitur / sed cal-
liditate pestifere persuasionis et fraudulentis
consiliis inficit / astuta quippe eius consilia dum quasi
blanda persuasione consulunt / cor astute intentione perver-
tunt / et dum dulcia resonant / ad noxia cor inclinant /
et dum libenter audiuntur / ab interna intentione animum
in exteriorum inter delectatione demergunt / Hec enim antiquus
hostis magna ope ad excogitandam deceptionem satagit /
ut dum perversitatis sue consilium quasi utile ostendit / suaviter
valeat sonare quod dicat / quatinus et ostensa utilitate
intentionem inviolet / et absconsa iniquitate corrumpat / Sed
apertius melius ostendimus / si pauca breviter consiliorum
eius argumenta pandimus / Ecce quidam rebus contemptis
propriis / decrevit nullis mundi huius occupationibus impli-
cari / valde sitiendus quietis sue commoda perdere /
et valde despiciens cum peccatis seculi ambulare / Sed huic
hostis callidus veniens venit / ut intentionem
bone devotionis sublimat / quasi utilitatis consilium
subministrat dicens / ea quidem que sunt tua rapta suffi-
ciunt / sed hec desuper actum eis / sed etiam post hec
nulla prudentie / assunt que ad preces expendenda sunt
filiis / sed tamen grandia sunt que sequentur / ecce pater tuus et
est / si sollicitudo prudentia cessat / pauperes quod decet / annuo
et terrena potest acto pagi / et in oratione cul-
pa declarari / quatinus et exteriora stipendia perficiat
et in interna rectitudine non inflectatur / sed intima blan-
diens insinuat / et scorsum iam negocio terreno quod
prudenter pro laqueos occultat / pernitiosa itaque eius
consilia / auditorum suorum sub laudis notis sua iniquitate
blanduntur. Alius quoque non solum devitat commoda terrena
non querere / sed etiam cunctis que possidet renuntiare / ut
in disciplina celestis magisterii tanto se liberius
exerceat / quanto et expeditior redditus ea que possi-
derat primum poterat deserens cessat / Huic cor hos-
tis insidians / occulta suggestione alloquitur dicens /
Sed hec tante temeritatis surreptio an-
da / ut credere audeat quod omnia relinquendo professas /

alii te creator concedit / atque alii dare ipse dispositionis
potentius / valentiore te robustiore que fecisset / sed
te sua vestigia cum inopie nostre voluisset sancto
proposito et terrena patrimonia nequaquam deserens / et
tamen exiliis per tunc opera superne faciens bona
terrena mutamur / Sic blandiens suggerit / scorsum
vero in eisdem rebus quas retinere admonet /
cum tunc oculos delectationes pestiferas apponit /
quatinus seductum cor adblandiens terrena praevalescat /
et intima professionis vota pervertat / Dolosa igitur
eius consilia. dum deceptionibus blandiri fingunt
reddunt / per maiorum dispendium devinctis iniungunt /
Alius relictis omnibus que exterioribus possederat /
ut ordine solitudinis disciplinae apprehenderet
et intimas fugere voluntates sicut sub certis
alienis voluntatibus subdens / non solum primis
desideriis sed ad professionis cumulum / in longius mente
sublimiori remanet / et cuncta que sibi agenda
sunt ex aliena arbitrio obtineret / Huic hostis callidus intro
mollius / quanto ab excelsiore loco deiecerit
devotione / magis quam violenta suggestione
blandiens dicit / Quantum peremptorium agere militan-
da potuisti / si nequaquam te in dedicationem alienis subderes /
cum previdi tamen sub studio melioratis omnium iniungis /
cum intentionem tuae bonum / dum ultra qua vere
est extendere intus frangis / Cum enim dum lo-
quitur ipsa usus es pertractasti / qui sit te plene ad
bonum nunc deum suffitias / alicui super te iudicium
cur requiris / Hec blandiens insinuat / scorsum
vero in voluntatibus eius propriis extendens superbie
calcaria parat / et dum laudat corde in ... rationem
dum / investigat calliditer / ut sublimet in summitate /
Clandestina itaque eius consilia / dum quasi blanda
animum delectant / unde per maiora ... intentione
dissipant. Alius fractis prorsus voluntatibus propriis / nullam
iam contradictionis intra / et in imitatione vite ex-
emplaris prime / exarsit / et tanto maiori zelo
contra peccata aliena accenditur / quanto sibi
sumendis mortuus inquietabilis ipsius non
cernit / Hunc hostis callidus / quia zelo iustitie
et actus pertendisse cognoscit / quasi propter consulentibus
inbido affert dicens / quid te ad aliena curanda
delectas / salutem tuam considerare ... commendes /
cum non pendis / quam cum ad aliena extendis erga
curanda que tua sunt minor invenires / Sed quid

vdest ... ubriens ci[bi] rorem ... et putredine
si negligendo dilatatur hec dum q̄ [con]silens
de zelum caritatis adiunxit et omne bonum ...
deret exorta ... potuit gladio submoveret corpus
extinguitur si enim proximos diligere sicut nosmet
ipsos precipi dignum est non sic eorum zelo contra vicia
sicut nos flagimus ... q̄ sicut ... consulit men-
tem abmentione ipsa aliena reddit et unde mul-
cet inde decipit ... Quod diabolus quarundam besti-
arum appellatur nominibus capitulum ... Capitulum ...

Antiquus hostis aliquando pro crudelitate leo dici-
tur, aliquando pro multimode calliditatis varietate
non incongrue tigris vocatur; modo enim sicut est p-
ditus humanis sensibus obicit, modo quasi angelum lu-
cis ostendit, modo stultorum mentes persuadens
blanditur, modo perurgent ad culpa terrendo; modo suade-
ndo vicia aperte monstrat, modo in suis suggestionibus sub vir-
tutis specie palliat. Hec itaque bestia que tanta va-
rietate respergitur nunc tigris vocatur, nunc etiam et myrmi-
coleon appellatur; myrmicoleon est animal parvum
formicis adversum, quod se sub pulvere abscondit,
et formicas grana gestantes ... interficit ...
... sic itaque ... apostata angelus ...
... mentes ... bonorum ...
... in ipso ... obsidet ...
... insidias ... formicas ...
... myrmicoleon autem ...
... formicarum leo ... formicarum
... et formica ... qui ipsis
formicis est leo ... ceteris animalibus
... est formica ...
... formica devorat ... sic
antiquus hostis sicut ...
est fortis ... resistentes debilis ... eius sug-
gestionibus ... leo ... nequaquam
... resistere ... formica ... alius q̄
leo est alius formica quia crudelitate illius car-
nales mentes ... sed spirituales vero infir-

Mor. li. xv. mitatem illius pede ... De eo
qui assidue ... eius suggestionibus in Job dicitur:
Caput aspidis suggeret et occidet eum lingua vipere;
aspis parvus est serpens, vipera vero prolixioris est
corporis, et aspides ova gignunt et ex ovis filii
procreantur; vipera autem cum conceperit filii ... vent-
rem ... qui ruptis lateribus matris ... ex ...
ventribus prodeunt; unde et vipera eo quod vi pariat no-
minatur. Vipera itaque sic nascitur ut violenter exeat
et ... sue ... extinctione prodeat. ...

p... aspides ... latentes in ... immundi spiritus
figurantur ... suggestionibus qui cordibus hominum prava
persuasione surrepunt; quid vero per linguam vipe-
re nisi violenta diaboli temptatio designatur? Prius enim ille
... subripit postmodum etiam violenter trahit;
caput itaque aspidum suggerit, quia mala suggestionis
occulte primum per incaute nascitur; sed occidit eum lingua
vipere, quia postmodum capta mens veneno violente
temptationis necatur. ... subtilibus consiliis
maligni spiritus ... hominis qui dum leniter per-
suadent et fallunt, quasi venenum aspidum fundunt,
ova autem aspidum malignorum consilia spirituum, et ex
ovis filii pareunt, qui ex eorum consiliis ... in pravorum ...
cordibus latentium opera prava proferuntur. Dehinc ovis
aspidum ... est ... comedit de ovis eorum moritur,
quia qui spirituum immundorum consilia recipit, in se vitam
anime occidit. Caput igitur aspidis suggerit et occidit
eum lingua vipere, quia cum incipit suggestionum hostis
antiqui leniter suscipit, violentis se postmodum
eius temptationibus ... tradit. ... hec ... et
et per continuam ... valenti ...
qui aspis veneno suo ... vipera autem ... occidit
... aspide violenta et subita, per viperea venis
temptatio designatur, et diuturna ...
... vipere a lingua ... ingeni-
te; quia repentina temptatio sepe mente inopi-
natam mox ut ... fuerit, longa vero temptatio
qua prava ... persuadendo suggerit, velut ex
lingua vipere occidit. Explicit liber decimus. In-
cipiunt capitula libri undecimi.

¶ Incipit liber undecimus de peccatoribus et ira dei

De arrogantibus Moralium libro xxiii Capitulum primum

Quatuor sunt species quibus omnis tumor arrogancium demonstratur cum bonum aut a semetipsis se habere estimant aut si sibi datum desuper credunt pro suis se hoc accepisse meritis putant aut certe cum iactant se habere quod non habent aut despectis ceteris singulariter videri appetunt habere quod habent. Sic semetipso enim bonum se habere iactabat cui paulus dicit quid autem habes quod non accepisti si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis ¶ Rursus ne datum nobis donum gracie pro nostris precedentibus meritis credamus idem apostolus admonet dicens Gracia salvi facti estis per fidem et hoc non ex vobis dei enim donum est non ex operibus ut ne quis glorietur qui et de semetipso ait qui prius fui blasphemus et persecutor et contumeliosus sed graciam consecutus sum quibus verbis aperte declarat quod gracia non pro meritis tribuitur dum exemplo docuit et que de malicia venit et que de benivolencia accepit ¶ Rursum non nulli iactant se habere quod non habent sicut de voce prophetarum de moab dicitur superbia eius et arrogancia eius ego novi et non quod sit iuxta eam virtus eius sicut angelo ecclesie laodicie dicitur quia dicis quod dives sum et locupletatus et nullius egeo et nescis quia tu es et miser et miserabilis et pauper et cecus et nudus ¶ Rursum non nulli despectis ceteris videri appetunt singulariter habere quod habent unde et phariseus iustus de templo absque iustificatione descendit quia bonorum operum merita sibi quasi singulariter tribuens oranti publicano se pretulit ¶ In hac autem arrogancie specie crebro humanus animus labitur ut id quod habet habere se singulariter glorietur nimirum tanto diabolo similitudini magis appropinquat quia quisquis bonum se habere singulariter gaudet quisquis sublimior videri ceteris querit illum imitatur qui despectis bona societatis angelorum sedem suam ad aquilone ponens et altissimi similitudinem superbe appetens per unum desiderium ad quoddam culmen conatus est singularitatis erumpere et cuncti a bonis statim post primum parentis lapsum de corruptibili stirpe se dicimus et non virtute propria sed preveniente superna gracia ad meliora se vota vel opera commutatos et quamquam sibi mala inesse cognoscunt de mortali propagine sentiant mentem quamquam vero inesse bonum conspiciunt immortalitatis gracie agnoscunt donum eique de accepto munere debitores sunt qui et preveniendo dedit eis bonum velle quod noluerant et subsequendo concessit bonum posse quod volunt sciens enim sum quem negantem convincat qui semetipsum sibi tribuit quod operatur et illum negat ex cuius gracia surgit bonum operis arrogat omne quippe peccatum quod cum simulatione est esse nequam prodit quia a supremo iudice veniam requirit si superat autem virtutis specie tanto gravius indepressione est quanto longius ab humilitate eique virtus sibi tribuit operis ad adiutorium non recurrit auctoris sic ut eo gravius peccat quo et ipsum hoc quia est peccatum ignorat

Mor. li. xviii. Nota

¶ De divitibus superbis Moralium libro decimo

Capitulum secundum

Sunt non nulli divites quos census opum nimium non elevat sed potius opera misericordie exaltat et sunt non nulli qui dum se exteris opibus humiliare conspiciunt eternas dei divicias non requirunt atque etiam patriam non amant quia hoc sibi sufficere quod rebus temporalibus sublevantur putant nec est hoc census in culpa sed affectus cuncta enim que deus condidit bona sunt sed qui bonis male utitur profecto agitur ut quasi per edacitatem ingluvie eo per quem vivere debuit pane moriatur atque non nulli sunt quibus et res eterne non sufficiunt et tamen apud se per fastum timoris erigunt hos et census ad ostensionem sui minime sublevavit et tamen ancipi pena in rebus divites addicit ¶ Sepe vero videmus quosdam divites qui et opes et gloriam habere sine culpa potuissent si hec habere cum humilitate voluissent sed extollimini rebus inflatis honoribus dedignantur ceteros omnemque vite sue fiduciam in ipsa habundancia rerum ponunt de creatore non desperare est spei magnitudinem ponere quia enim magnis defluentibus fundamentum ponere est miserum

Mor. li. xxi. [?] xxvi. Nota

labentibus spei fiducia nescit solidare, stante
enim imperio Dei transeunt omnia. Quid ergo
nisi citius fugere est transeuntibus rebus
inherere? Qui enim rebus labentibus inheret
ipse videlicet trahitur quo tendit quod tenet. Sed
sunt plerique qui etsi in rebus transeunti-
bus fiduciam nequaquam ponunt, ac tamen sibimet
ad usus necessarios habunde assunt, nunc tractata le-
tantur. Quia tamen dubium non est, quod tantoque
quis minus dolet quod desunt eterna, quanto
magis gaudet quod assunt temporalia; et qui minus
dolet quod desunt temporalia, eternus expectat
ut assint eterna. Studendum namque est ne
quisquam temporalia diligat, ac deinde ne in rebus tem-
poralibus, que non ad delectationem sibi, sed ad
usum retinet, fiduciam ponat. Sunt autem viri
in hac peregrinationis copia, qui ea quae appe-
tunt adhuc creatoris sui speciem contempla-
tione sumunt, omnem presentis vite copiam inopiam
deputant, quia videlicet nihil extra Deum suf-
ficit menti que veraciter Deum querit. Et plerum-
que eis ipsa sua habundantia fit vehementer onero-
sa, quia hoc ipsum consumunt eos quod festinan-
tes ad patriam in itinere nulla portant. Sed [illegible] sic
[illegible] indigentibus proximis devote
partiuntur, quatenus dum sint, iste quod non habet de-
ponat, ille quod amplius habebat, nec
donator largitatis [illegible], nec cum quod retardati-
onis putat minimum omnis gravet. Electi ergo
de multa habundantia nunc letantur, quia vide-
licet pro amore celestis patrimonii aut largi-
endo dispergunt aut despiciendo deserunt. Et pen-
sandum quod facile est habentem vim divitias de-
spicere, sed difficile vero est eas viles esti-
mare cum non habentur.

De avaricie detestabilibus operibus et exemplis. Capitulum tertium

Cum aliter avaricia, id est cupiditas, diversis
subiectis procul dubio malis omnibus
deditur, quia de avaricia mala omnia oriuntur
et peccatorum omnium semina producuntur, de qua per Pau-
lum dicitur: Radix omnium malorum cupiditas. Ipsa
quippe latenter oritur in mente, sed plurimos
peccatorum omnium parentes producat in opere. Sciendum
quod avaricia aliquando per elationem surripit, aliquando
per timorem. Sunt namque nonnulli qui dum potentio-
res videri appetunt, ad alienarum rerum ambitum suc-
cenduntur. Et sunt nonnulli qui dum sibi subsidio
in vita deesse timent, mentem ad avariciam relaxant,
et aliena ambiunt, cum sua sibi sufficere non posse sus-
picantur. Et sciendum quod sepe omnipotens Deus, cum avari
menti vehementer irascitur, prius ei permittit ad
votum cuncta suppetere, et post hanc per ultionem sub-
trahit, ut pro eis debeat supplicia eterna solvere, tollitur
sempiterna. Maioris quippe ire iracundie est
cum etiam hoc tribuitur quod male desideratur, atque inde re-
pentina ultio sequitur, quia hoc quod obtinuit, quod Deo
nascente concupiscunt, [illegible] tardius apprehe-
ndunt multiplicia cum producunt, ne implere debeant ma-
la vota. Nam quo citius mala vota implere
permittitur, plerumque tanto citius puniuntur. De ava-
ro dicitur in beato Job legitur: Cum satiatus fuerit
arctabitur, estuabit et omnis dolor irruet super
eum. Prius quippe anhelat per avariciam concupita con-
gregare, et cum venire avaricie multa congessit
satiatus arctatur, quia dum anxiatur qualiter acquisita
custodiat, ipsa eum satietas angustat. Estuabit
ergo et omnis dolor irruet in eo super eum. Prius namque
dolorem habuit in ipsa sue concupiscentie fatigatione,
qualiter concupita caperet, qui alia blandimentis,
alia terroribus auferret, ac postquam acquisita rerum
pervenit ad desiderium, alius hunc dolor fatigat,
ut cum sollicito timore custodiat quod cum labore
meminit acquisitum, hinc inde insidiatores
metuit, atque hoc se perpeti quod ipse fecerat aliis per-
timescit, formidat potentiorem alium, ne hunc
sustineat violentum. Pauper vero cum conspicit
suspicatur furem, ipsa [illegible] sicut avari magis
opere ne [illegible] despectu negligentia [illegible]
[illegible]. In his itaque omnibus quia timor
ipse pena est, tanta in se [illegible] patitur quanta pati
timet. Hos post etiam ad gehennam ducit, eternis cruciati-
bus mancipat. Omnis ergo dolor super eum irruit
quem et hic prius pena concupiscentie, postmodum
vero cura custodie, et illic eterna pena ultionis
cremat. Secum etiam ad eterna supplicia ducit,
actionis bonis que hic possidebant alienat.

si enim doloris sui aliquid permanserit, secum que habuerat tolleret. Sed quia omnia quibus tunc inhiare noluit, ex hac luce subtractus admittere nequaquam valet, huius est felicitas cordis aliena non querere, sed numquam ex iudicis conventu manare, ex qua videlicet securitate et presentis requies nascitur, quia aliena et tranquilla cogitatione ad gaudia eterna transit. Sed contra reprobi et hic fraguntur in desideriis, et illic cruciantur, scilicet quod de labore cogitationis labor doloris nascitur, dum ab estu avaricie trahuntur ad ignem gehenne.

De superbis divitibus elemosinas facientibus capitulo xii°

Capitulum quartum

Quidam post aliquam elemosinas factam, humana (?) superbius actibus peccare dimittunt (?), sicut et propheta de eo qui hoc non agit dicit: Non dabit Deo placationem suam nec precium redemptionis anime sue. Nonnulli vero divites elati inferiores opprimunt, aliena rapiunt, et tamen hec quibusdam aliis largiuntur, et cum multos depredant, aliquibus quasdam ope defensionis sumunt, et pro iniquitatibus quas numquam deserunt, dare precium videntur. Sed tunc elemosine precium nos a culpis liberat, cum peccata plangimus et abdicamus, nam qui et semper peccare vult, et quasi semper elemosinam largitur, frustra precium erogat, quia non redimit animam, quam a viciis non compescit. Elemosina ergo superbi divitis eum redimere non valet, quia perpetrata simul rapina pauperis ante Dei oculos ascendere non permittit. Quod dives avarus nihil aufert secum de divitiis cum moritur capitulo xiii°

Ca. 4 De superbo divite et avaro beatus Job dicit: Dives cum dormierit nihil secum auferet, aperiet oculos suos et nihil inveniet. Cum invenire sine possessionibus omnes aut dormierit sompnum suum et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis, ut cum inopia manum divites post mortem cumque inveniant, eis cum morte divicias suas in quorum manus ponant. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in eterna tabernacula. Dives ergo cum dormierit nihil secum aufert, res suas cum moreretur secum tolleret, sed ad petentis vocem cum viveret sibi tulisset. Nam terrena omnia que servando amittimus, largiendo servamus, patrimonium quidem nostrum retentum perdimus, manet erogatum. Diu enim cum rebus nostris durare non possumus, quia aut nos illa moriendo deserimus aut ille nos viventes quasi deserunt pereundo. Agendum ergo nobis est, ut res absolute perituras in non pereunte cogamus transire mercedem. Sed innuendum valde est quod a beato Job dormire dicitur, cum dormierit aperit oculos suos et nihil inveniet. Vel dormiam quippe oculos claudimus et evigilantes aperimus. Sed quia homo ex anima constat et corpore, dormimus vero sompnus dicitur, alienus negligentie dormitantis, qui cum corpus obdormierit in morte, tunc anima evigilat in vera cognitione, et dormit ergo dives, et oculos aperit, quia cum carne moritur anima inde cogitur, quod perinde contempsit, tunc affectio in vera cognitione evigilat, tunc non esse conspicit quod tenebat, tunc se vacuam invenit, que plena rebus preteritis hominibus se esse credebat. Dormit et nihil secum aufert, nec minimum de rebus quas tenuit. Nam cum spacer simul ducatur, solummodo omnia pro quibus culpa peccata est relinquet. Fit ergo ut et acceptis rebus careat, ac sese que super actis extollat, aspiceret se hic quod pro nimis non habet, inveniet. Quia ipse non evigilet, et tunc cognoscat quod vacuum fuit quod in sompnio tenuerat. Sepe namque contingit dormienti inopi, ut se per sompnium ditem videat, atque ex eis sibi velit animum extollat, et erit se hic quod non habuit, iamque dedignari incipiat, a quibus dedignatur ipse eo dolent. Sed repente evigilans, cum gelasse se doleat, qui inanium divitiarum ymaginem vel dormiens tenebat. Gemit enim pondus sub paupertatis pondere, inopie sue angustiis premitur. Et eo penis quo ad tempus brevissimum nanctus dives fuit. Sic sic fit miseris divitibus huius mundi, qui rebus acceptis tumentes, ubi operari de sua habundancia nesciunt, quasi dormientes sunt divites, sed paupertate sua evigilantes inveniunt, quia nihil secum ad illud iudicium quod permanet ferunt, et quanto nunc ad breve tempus sublimiores elati sunt, tanto tunc se in perpetuum graviores ingemiscunt. 125 Dicat ergo beatus Job: aperit oculos suos et nihil inveniet, quia ille aperit ad supplicia quos hic ad avariciam clausos habebat, aperit oculos et pietatis fructum non invenit.

quos hic clausos teneri cernimus / unde
g[regorius]. Illi carnes aspice / qui terrene superbia dampna-
tione tempore dicitur resserunt / Quid nobis
profuit superbia et divitiarum iactantia / quid
contulit nobis / Transierunt omnia illa tam-
nuncius quam umbra / et tamquam nuncius percurrens / Illa et fi-
gurana fuisse que cernimus / iam aurisse
cognoscimus / que quando dum videat / fallus
fallus eorum cordibus magna et magna vide-
Mor. li. xj bant. De superbis quasi dicitur in libro Job
tegit / et redigentur in littam cineres / Cine-
sicut per oculum visus sic per naturam solet super-
bia designari / Cernimus namque in littam redigi
cum superbus quisque humiliat in morte / et
elata caro tabescit in putredine / Intue-
amur in qualia in sepulchris iaceant
divitum cadavera / que illa inextincta
carne sit ymago mortis / que tales cor-
rupti / et dicere ipsi erant qui extollebantur
honoribus / habitis rebus tumebant / de-
spiciebant [illegible] ceteros / et quia solos
se esse in his gaudebant / et dum non perpenderent
quo tendebant / nesciebant quid erant /
sed in littam cinis redacta est / quia de specta
iacent in putredine / que tumebat in
varietate / In littam cinis redigitur / que quamvis
carnis potencia valuit / tales corrupti-
bus probat. De coniugiis et fornicationibus. Mora-
libus xxvi et in pastorali libro i° Cap. vi

Ipsa vite mobilis quarum experimenta
ipsius noxia proveniant [illegible] quedam bona
que versantur et ipsa experimentis quedam
per noxia / sicut peccata sunt atque flagicia /
quedam namque nobis ex bonis [illegible]
per [illegible] ipsa / sicut opus aliquod vel coniugalis copula /
bonum namque est coniugium / sed mala sunt que
per coniugium mundi curis succrescunt / Unde
et Paulus quibusdam meliora persuadens /
cum eos ad celibatum [illegible] et eos ad
coniugio revocaret / non premit coniugium / sed curas
mundi nascentes ex coniugio repellit dicens /
Hoc autem dico non ut laqueum vobis iniciam / sed
ad id quod honestum / et quod facultatem prebeat
sine impedimento dominum obsecrandi / Dum quo
[illegible] non noceret / ex bonis [illegible] possunt
[illegible] plurimis quod noceret / sicut sepe [illegible]
[illegible] in ma-

repletus presumencia [illegible] / In via quod mala
non offendimus / sed alas nascitur quo pugnavit / Ex
coniugiis quippe terrene sollicitudines prodeunt / et
[illegible] magis gemini auditores suos admulcerat /
[illegible] / ne terrena sollicitudine ligarentur / Ut sola
[illegible] manus non sine culpa sed cum non propter
sola libidine / sed per suscipienda prole misceantur / sunt
cum debent suscipiende prolis causa se ex coniunctos /
et cum miscendi feminine ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] voluptates [illegible]
quod [illegible] esse non [illegible] / In ipso cum coniugio coniu-
gum [illegible] non est ut [illegible]
[illegible] / quod [illegible] copule spem [illegible] vo-
luptatis [illegible] / De coniugatis [illegible] Paulus apostolus
dicat / tempus breve est / reliquum est ut qui ha-
bent uxores tamquam non habentes sint / Uxorem namque habe-
re tamquam non habens / qui [illegible] carnis consolacionis
tam carnis [illegible] sed etiam gaudia spe-
[illegible] [illegible] / qui sic debita carnis sic
copulare / ut tum per ea mundi tota mente non [illegible]
in habere / ita [illegible] eidem minus egregius predi-
cator dicat / qui cum uxore est sollicitus est que sunt huius
mundi quo placeat uxori / Sic uxorem habet quasi
non habens / qui sic studet placere coniugi / ut tamen
non displiceat conditori / qui sic [illegible] carnali
copulacione utitur / ut tamen numquam ad prava opera
[illegible] [illegible] [illegible] amore
flectitur. Qui autem coniugio non sunt obligati / ne
[illegible] sine mundi dampna [illegible] se putet
vacantibus feminis / cum enim Paulus fornica-
tionis [illegible] tot criminibus [illegible] inseruit /
cuius sit reatus indicavit dicens / Neque fornica-
tores neque ydolis servientes / neque adulteri / neque
molles / neque masculorum concubitores / neque fures /
neque avari / neque ebriosi / neque maledici / neque
raptores regnum dei possidebunt / [illegible] temptatio-
num procellas cum difficultate salutis tolerant /
coniugii portum petant / scriptum quippe est melius
est nubere quam uri / sine culpa sed ad coniugium ve-
niunt / si tamen necdum meliora devoverint /
nam [illegible] [illegible] [illegible] subire possunt /
bonum [illegible] [illegible] fecit. De [illegible] [illegible]
[illegible] bonorum et malorum libro xxvi Cap. vii

Ex [illegible] bonorum est [illegible]
[illegible] malorum [illegible] [illegible] [illegible] Nō

mali conspiciunt quod euadunt bene existimant quamquam aduersum in hac vita paciuntur. Cum enim nunc replebi et delectacionum suarum desideria compleant, in finis sui dampnacione senciunt, quia morte male viuentes amarescunt. Transitorio autem verbere affliguntur electi, ut quam tamen flagella corrigant, quos prima pietas ad hereditatem seruat. Nam et eum flagellant iusti tempore disciplinatus corrigit, quem ad eternitatis adhuc hereditatis promissum preparat. Cum sine a voluptatibus relaxant in infirmis, quod tamen temporalia bona suppetunt, quanto eterna denegantur. Iniusti ad debitam mortem currentes effrenatis voluptatibus vtuntur, quia et vitulus qui mactandus est in liberis pascuis relinquitur. Ideo iusti a delectacionis temporalis iocunditate restringuntur, quia et vitulus ad labores vite mea deputatur, subiugo retinetur. Negantur electis in hac vita bona temporalia, quia egris quibus spes viuendi est nec quamquam a medico cuncta que appetunt conceduntur. Dantur a reprobis bona que in hac vita appetunt, quia et desperatis egris omne quod desiderant non negatur. Perpendant igitur iniusti que sunt mala que nunc permanent, et neque corporis scilicet intendant que pariunt, et eundem eum quod de eorum gaudiis animant, qui et ipsi prius a summo ad salutis pretia redeunt, et illi qui penitencia pretia ad fomenta vendunt. Contra ipsi reprobi ab hereditate districti iudicis alieni erunt, quia hic eum prius inmoribus acceperunt. Sciant quoque iniqui a flore eterne hereditatis alieni. Iusti vero semper se pollere inspiciunt, et maculis accumulantis et aspiracionibus se adiuuari intelli... pertinet, sic eum deus vnumquemque conspiciat actiones et vias, sic gressus dominat ut ne minimas quidem cogitaciones eius iudicio ac verba tenuissima, que apud nos usu inlicent, in discussa remaneant. Sic singulorum vias deus subtili examine considerat, ut non in nimio quod nimi...nec ea que remuneret bona perdat, nec mala que videlicet displicent sine inspectione derelinquat. Sic singulorum vias considerat, sic gressus enumerans pensat, ut subtili examine conspicatur ad quamquam ad bona proficiat vel quantum ad mala deficiat sine precio.

tibus concordant. Inuentum quippe meritorum sed bone vite studiis augetur, plusque mali amarior retrahitur, et bonum quod ante in operande consiliis alia pretio proueniunt. Sunt suscepti vim tanto se subtilius in cogitacione constringunt, quanto et astrinorum indice districtius considerari conspiciunt. Incenire quippe desiderant, municipis signa delinquunt, quemquam ut tanto sint magis sensibiles in dicta, quanto semper ipsos conciderent et per excessionem repertendum. Nec enim hac delectacia gaudia securitatis sumunt, quod ab illo se iudice considerant, quia in eis et alia videt que vident ipsi in semet ipsis non valent. De blandis hominibus et malis reptilibus in omelia xa super Ezech. Capitulum 8m

Ezechiel propheta dicitur vero dicitur: quod cum habitatis cum scorpionibus. Scorpius pal... quando incedit, sed cauda ferit, ne a facie mordet, sed a posterioribus nocet. Scorpiones ergo sunt homines blandi et malicia pleni, qui bonis videntur in bonis quidem in facie non resistunt, sed mox ut recesserint derogant et detrahunt, alios quos valuerint inflammant, qui eorum prosperitatem inpedire intendunt. Occulte et noctifera inferre non desistunt. Scorpiones ergo sunt qui blandi et innocenti in facie videntur, sed post dorsum portant unde feriant. Scorpiones enim in oculis ferunt, quam in morte latentem trahunt. Unde etiam per psalmistam: Circumdederunt me sicut apes, quod lingua dulcedine melle proferunt. Apes in ore mel habent, in cauda aculeum; et omnes qui linguis blandiuntur, sed latenter ex malicia feriunt, apes sunt qui loquendo dulcedinem mellis proferunt, sed occulte feriendo vulnus inferunt. Scorpiones ergo in malicia sunt homines, quorum foribus ac voluptatibus in facie non prosumunt. Aut dicitur occultus et machinacionibus sunt, et a posteriori vulnus detraccionis inferunt. De clericis et prepositis amore lucri vacantibus. Capitulum 9m

De clericis et hypocritis [...] Job dicitur loquitur dicens: Spem meam sunt meam... et accipitris, quis herodium et

Ad. dr. pro.

accipitrem nesciat, quia volatus sui velo-
citate reliquas aves transcendant. Strutio-
nis penne eorum similitudinem habent, sed volatus
eorum celeritatem non habent. Terra quippe elevari
naturaliter et alas quidem ad volatum protendit, sed ten-
tat, sed tamen nunquam se in aera volando suspendit.
Ita sunt nimirum omnes ypocrite, qui dum bene agen-
tium vitam simulant, imitationem sancte visionis habent, sed
veritatem sancte actionis non habent. Habent quippe
volandi pennas per speciem, sed in terra repunt
per actionem, quia per figuram sanctitatis alas exten-
dunt, sed curarum secularium pondere pregravati nul-
latenus a terra sublevantur. Accipitris penna
et herodii quidem sunt arcta, sed pennis densioribus
fulta, et ideo cum celeritate sursum volant, quia
parum est quod assignat, multum quod levat. Ac
contra strucio vanis pennis induitur et in
mane aere sustinetur, ut ex se volare appetat, ipsa
pennarum paucitas mole carnis eam in aere
non suspendat. Bene ergo in herodio et accipi-
tre electorum penna figuratur, qui ergo dum in hac vita
presenti sunt, multa ex culpe contagio esse non
possunt, sed cum eis parum quidem desunt, nec
multa bonis actionibus bene suppetunt, que
illos in superna extollunt. Ac contra ypocrita
et si qua facit pauca que elevent, preterit
multa que gravent. Neque enim nulla bona
agit ypocrita, sed quibus ea ipsa desperatione mul-
ta committit perversa, pauce velut penne non
sublevant corpus strucionis, quia pennam bonam
ypocrite multitudo prave gravat actionis. Unde quoque
ipsa penna strucionis ad pennas herodii et
accipitris similitudinem habet coloris, virtutis eius
similitudinem non habet. Illorum enim coloribus et
formiores sunt et volant celerius, sine virtu-
te sive soliditate pasciuntur. Ac contra penne strucio-
nis desolute, eo volatu summo nequeunt, quo
aliquo quasi premere deberet aere suspendit.
Quid ergo in hiis aspicimus, nisi quod electorum
de virtutibus evolant, ut in nemoribus celum sa-
nonis premant, ypocritarum autem actio quamvis recta
videatur, volare non sufficiat, quia vindicis flamme
mittitur penna, vide laudis aura perfusa.

De hiis qui mala faciunt occulte et bona
publice. Morum de Iudaeorum. Capitulum 10m

Multi vero simplicitatis clamitate fulgentes
qui primus diaboli suasionibus seducti sunt,

quique occulti post se habitam sanctitatem agere
oculis hominum videntur, similiter, sed ea ante dei oculis
iniqua fuerunt. Sepe namque homo multis occultis
peccatis involvitur et in una aliqua virtute magnus videtur,
que ipsa quidem virtus manifestius deficit, quia dum in
notescit hominibus, proculdubio laudatur, cuiusque laus
inhianter appetitur. Sicut et ipsa virtus ante dei oculos
virtus non sit, dum abscondit quod displicet, prodit quod pla-
cet. Que itaque esse mira apud deum mala sunt, et mala
occulta sunt et bona publica. Plerumque enim latet su-
perbia et castitas innotescit, atque ideo ostensa diu casti-
tas circa finem vite perditur, quia cooperta superbia usque
ad finem incorrecta retinetur. Alius elemosinis va-
cat, ipsa distribuit, sed in multis iniustus est. Vel for-
tasse lingue incitationibus exercet, et sic plerumque,
ut is qui misericors fuerat, vix vite sue termino rapa-
citatis et crudelitatis stimulis inardescat, quod val-
de iniusto iudicio agitur, ut perdat unde hominibus pla-
cuit, quia sic unde deo displicuit corrigere nequaquam
curavit. Alius corporis pacem fundet, sed inimicitias esse
re in corde malitiam non cavet. Sic quippe incapa-
ces, quia dum latent dolentes. In multis itaque
qui interdum etiam fulgore iustitie resplendere
videntur, alii occultis peccatis exagerantur, eandem virtutem
que publice clamatur dissipat. Sed e contra plerumque
dum sibi in hiis celsitudine superni ordinis subtilius
pendamus, sepe videmus omnipotens deus occulta eorum ma-
la dum tollat, et aperta eorum bona electorum suorum cordibus
penitus dispensant. Nam non nulli mundum
nequaquam funditus deserentes, non perseverantur an-
gustie arripiunt, sed ad carendam angustam viam
ex suo eos qui perseveraverunt attendunt. Unde
plerumque contingit ut ipsum habeat quod bene videntur viventes non
sibi sed aliis potius electis innitaverunt, eos suis
ad bene vivendi studia proferunt, quos ipsi non
perseverantia provocant. Sepe enim quosdam videmus
viam ingredi, ad locum prepositum festinare, quos alii
quia euntes conspiciunt sequuntur, eundemque locum
pariter petunt, sed sic plerumque ut irruente aliquo im-
plicationis articulo, postea redeant qui preibant
et hii ad locum perveniant qui sequebantur. Ita
nimirum sunt qui non perveniunt viam sanctitatis ar-
ripiunt, et tamen in virtutis itinere non perveniunt ut
dicebant, ut eo qui preveniunt sunt quo gradiantur oste-
dant. Cum opera illorum sanctitate non modica
electorum prevectibus sunt, quia illorum lapsum dum
aspiciunt de suo statu attremiscunt. Et ipsa
ruina que illos dampnat, istos humiliat. Desunt
enim in superni adiutorii protectione confidere, dum
plerosque eorum conspiciunt de suis viribus cecidisse.
Sic ergo bene agere videntur ut publicum electis se
quentibus iter monstrant, sibi vero in lapsum

iniquitate corruunt / electis post se pergentibus /
quasi cauendam superbie foueam ostendunt. Sic igitur
omnipotens deus ad electorum suorum solatium bona iam ma
lorum reproborum / quia hii qui ad illud perueniunt prouectis simus
ad eum minus proficiunt / et electi in eo quod superbe fa
ciunt alienis lapsibus corriguntur. Quod reprobi
non sciunt aliqua bona obliuiscuntur malorum que fe
cerunt. Moralium libro vicesimo quinto et vicesimo secundo

Ca^m n^m Reprobis sepe accidit ut si qua bona gesserint bonum uel
minimum faciant / a malis suis oculis iam penitus me
moria pauca auertunt / atque hic quod uel exiguum bonum se
cerunt tota intentione semper inspiciunt / et ex eo
iam quasi sanctos se estimant / obliti malorum suorum que
commiserunt / uel que sunt tamen bona sunt minora /
quod fortasse facere nec perfecte potuerunt / sic econ
uerso plerumque electis solet / ut cum multarum uirtutum
quasi polleant / bona eorum uel minimum mala ualde
desiderant perfecta / quamuis ad exiguum ante respice conside
rant / de hiis uirtutibus in quibus preualent
se nunc extollant / dum quod de infirmitate repe
riant / hoc quasi nobiles semper humiliati inspiciant / Sic reprobi
a se districtione iudicii non rigilant attendentes / plus
de malis suis metuerent quam de bonis ipsis ex
ultarent / plus inspicerent quod de hiis que ad hoc
eis agenda sunt debitores tenentur / quam quod operantes
quedam iam debita pro parte soluunt / neque absolutus
est debitor qui multa reddidit / sed qui omnia. Sic
ad brauium uictorie peruenit qui in magna pre
spectaculi uictoria currit / si in modico metas non
cucurrit / quid reliquum est deficit / Amplius ab eis
inspicere que bona nec dum fecerint / quam ea que iam
nos fecisse gaudemus. Plerumque tamen quando temptan
tur electi / plerumque cor ardi sufficit / ut bona que
fecerunt ad animum reuocent / et iam bona sentiens
habuerint / sed sic in electi fit ita ab eo quod sibi placent
mentis oculos diuinitus / cum ipse de parte
bonis bona deponunt / et de hiis que minus
egisse intelligunt esse inaugmentum. Indignos se
esse estimant / et pene soli bona sua non uident /
que ipse uidenda omnibus adeo proferunt / sunt
enim hec ita mira [illegible] ut bona quidem que agunt
uideant / et tamen cum peregrinantur ab eorum memoria oc
los auertunt / sepe pro reprobi pro hoc quod unum aliquod
bonum sine intentione estimant / mala quam ma
multa in quibus diu iam sunt non agnoscunt. Et
sepe etiam pro hoc quod ad leuissimum mala sunt inspi
ciunt tepidant / mira dispensatione agitur / ut mali
bona adeo prouecta non amittunt / ipsi ipsos
et occulti examine iniusta disponit / in ipsos
et mala admittit / et illos bona fecit / dum et

ita ad prouectu bonum utuntur temptationes malis /
et illi ad augmentum mali utuntur minime
bonis / Ita quippe inde proficiunt in bono
proficiant / unde malo temptantur / Illa inde
ad manus mali deficiunt / unde de bono gloria
tur. De hiis qui ad malum desciuerant
redeunt. Moralium vicesimo quinto super hec Ca^m n^m

Duobus modis homines a deo recedunt
et duobus modis a deo apostatare sunt /
nam uniuscuiusque a conditore suo aut fide
recedit / aut opere. Sicut ergo qui a fide recedit
aut apostata est / sic qui ad prauum opus quod
deseruit redit / ab omnipotenti deo apostata
tata / absque ulla dubitatione deputatur et etiam
si fidem uidetur teneat / fides enim nichil
ualet sine operibus. Sunt autem non nulli qui se
ductibus uoluptatibus obuiare quasi tota mente
deliberant. Sed [illegible] inruente temptationis
articulo / in deliberationis proposito non perse
uerant. Alius namque superno uictus superbie in
flatus / cum magna esse prima humilitate
conspiciat / ad usum semetipsum se erigit / et
quam timorem uirgam passus deponit /
Qualiter se quibusdam gramine hominem
prouexit / sed tamen repente hic uincit [illegible]
uerbi pulsauit / ad ea respecta prauis elatum
reddit / sicut ad timorem ducitur / ut neque
quando humilitatis bonum acceperit / memoret.
Alius auaricie estus augendis facul
tatibus anhelat / sed cum se iam penitus uelit
omnia contempnit / negare per concupiscentias
mentis sue decimas / iam uel appetere adeptus
timuit / si magnum moderamine freno possi
dere / sed tamen repente sunt oculis oblata
que placent / manibus prauis mens
anhelat / semetipsum non capit / ad hoc reddi
hac occasione querit / et obliuiscatur quam
semel perpegerat / cogitatio iam se similis
per desideria acquisitionis inquietat /
Alius luxurie tale pollutus / et longa iam
consuetudine captus tenetur. Ista a se
castitatis uidetur compaciatur / et ea reme
tatur pene deplorauit / sed se iam se quam uo
luntate suo luxuriam deleat / et resultare
consuetudini quasi totis se uiribus parat / sed
uel obiecta oculis spe uel admonitionem
reducta / cum subita temptatione concu
tiatur / protinus a se sua prauitate dissipat /
et qui contra hec clipeum deliberationis
erexerat / deliberationis iaculo confossus ia
cet / sicut enim luxuria eum uelut superat / at
si nulla contra eam intendentis arma parasset

Crescit igitur flammis accenditur, eiusque
similis ad inferendas proximis iniurias vel
contumelias effrenatur. Cum vero nulla humanis
sermo eum pulsat, quanta sit mansuetudinis
virtus, quanta pacis altitudo considerat; seque
etiam contra ad contumelias patientem patitur ac
prona quoque commotionis verba non sentit; ipse
te adversus et contumelias medullitus inflam-
matur. Ita ut non solum ad memoriam pacem
promissam non redeat, sed et penitentiam mente et
ea que bona omnia non agnoscat. Cumque fu-
rori plene satisfecerit, quam post eam in tran-
quillitate redit, et tunc se ad plenam claustra
recolligit, cum lingue non parcit, sed prolatis verbis se-
satisfecisse furorem potuisset post commissa
illata se cohiberet, quia et aurige sepe spu-
mantes equos non prudentius dare se capi-
stris cohiberet. Reprobi ergo vita delectamento
apperunt, sed ad consueta per mala replicantur.
Bona que ceperunt, sed a malis nequaquam recedunt,
et quippe humiles sed non sine despectu, et co-
tenti proximis sed sine narratione, et casti sed sine
maceratione corporis, et patientes sed sine con-
tumeliis volunt, adeo quod virtutes quam
sed labores invenit fugiunt. Ecce qui prope
rectam rigorem bonorum verbi

Capitulum 13m

Omnes perversi, sunt peiore iudicio dam-
nat, sed nulla ei adversitate resistitur,
et tunc securius ne pravitas subiaceat, cum perse-
veraverit quod nequiter concupiscit. Quia licet vindicta
superni iudicii adsistat, aut supplicia rescindat
desperant, aut quod in malo obstinate contemp-
sit. Sicut enim prosperitatis quidam perversitas fuit eorum pro-
eorum manifeste quod perditionis iudicium est,
cum affectus iniquitatibus subsequentibus sunt
effusi, et nulla contradictas impedit, quia mens
perversa concepit. Nam sepe fures horum
dum tardant, vota mutantur, et diu diffi-
cultate prosperi fiunt, peccati male de-
temptis agnoscunt, et quibus prius animis
contradicat, volentes postmodum quod eorum con-
parant audiunt. In negligit et mala eius dei
deserit, in nequitia prorsus penitus permittit, quem
dum diu omne quod nequiter concupivit exoptat,
quia non subito penitus sed eius in
fine pena differtur, nequissima eius actio
adeo iudicari non credit. Estimat deus nimis
acta non cure, quia differt in se dampnare
vel et magna eius patientia quod quasi patitur
negligentia. Iniquus etiam ipse videns in peccatis
suis adeo non iudicari credit, quotiens inul-
te peccat, nec emendare ultra nequitia, per qua digna

non prolatam pena, cum se sic expectare, eo ad peram
nequiter instigat, et patientia superne longanimi-
tatis despiciens, unde corrigi culpa suam debet,
inde cumulatur. Sepe et quia pena quod inde repen-
te non suscipit, ipsum deo non estimat displicere quod suadet
sed magis nunc et ad qualibet blasphemias insi-
piendo prorumpat, voluntatem suam nequiter ad-
impleat, aliena rapiat, et quia nec dum parte
vias suas ad nomen, cum non iudicari estimat, tamen quod penitus
est appetit, venit percussionis, venit eterna et repen-
tina passio, et tunc quod nescit aut adeo com-
piunt suum se impius extra videt, per [illegible] rebus
dampnantur, tunc pena sua videt apud quos
diu tenuit clausos, in ipsa tunc quod fidelis se omni-
bus iudicare sentit, quem mala sua [illegible] intuitu tamen
de finaciendo non posse. Nemo igitur dicat humana
fide quod non arceri, tunc in qui quempiam iniquitates
suas lebe prosperitatis cumulare, subito enim tollet, quem
diu expectat tollere, que tanto sequitur districtior sententia,
quanto peccati ea magis est prorogata patientia, quia divina
severitas eo iniquos acris punit, quo diutius prosperitatem
et mala eius que diu patienter prebuit, quia in malis
non desistit, sed animadvertendo inseparabile. Sepe autem hy
qui diu in iniquitate toleranti sunt, subita morte rap-
iuntur, ut nec flere liceat ante mortem quod peccaverit.
Quod deus expectet peccatores ad penitentiam eorum
verbo

Capitulum quartum decimum

Omnipotens deus peccatores misericordie tempore
expectat, quos ad penitentiam vocat, quod non averterit
ad gratiam in eorum reatus testimonium veniat, parcunt
ad gratiam revertet, quos inretractabiliter effundet, dum
tollat quem in perpetuum dampnat, et quod ut misere
dissolvat, quia effundendum se fine imposuit fuisset.
Et quamquam et hic contra ut ad penitentiam vocat
et hic per diversas cautiones, cum et hic flagella
prope, quibus suaviter decertantes gaudes, sunt pe-
nitus autem tempus est ut incipiat iudicium de domo
dei, ubi mox admonendo subiungit, si autem primum a nobis,
que finis eorum qui non credunt dei evangelio? Perit
quippe nequaquam divina severitas inulta remanet
permittatur, sed iudicium contra hic correctione indi-
getur in reprobos dampnatione consummat. Cum
eos ergo nunc reprobi et voluptates suas desideria
iuxta iniquitatem consumunt, atque eos ipsa flagella non
conterant, quos eterna eos supplicia expectant.
Sed videndum est quia et si quidam mali reprobi
longanimiter deus tolerat, quidam tamen etiam hac
vita flagellat, et hic non nisi fine inchoat quod
eterna condempnatione consummat. Ergo et non nulla
punit, et non nulla in hac relinquit, quia si nulla
respiceret, quod dum res humanas curare crederet, et
nunc finem si cuncta hic puniret, cum iudicium
inde responderet. Quedam igitur finire ut non

in sollicitudine super nos formidemus, quedam levi-
cula suauescunt. Ad hoc iudicium reparare senciamus.
Mo li. xx Hinc est quod beatus Iob dicit: Verebar omnia opera
mea, sciens quod non parceres delinquenti. Si delinquenti non
parcit, quis ab eterna morte eripitur, cum a delicto
nemo mundus reperitur? An penitenti parcit et
delinquenti non parcit, quia cum delicta plangimus neque
iam delinquentes sumus? Sed quid est quod Petrus cum negat
respicitur, et redemptoris negati respectu ad lacri-
mas vocatur? Aut quid est quod Paulus cum redempto-
ris nomen in terra extinguere conaretur, eius verba de ce-
lo audire meruit? Sed tamen culpa in utrisque punita est. Nam
et de Petro recordatus scriptum est: Recordatus Pe-
trus verbi Iesu quod dixerat, egressus foras fle-
vit amare. Et de Paulo hec eadem que hunc
vocavit veritas dicit: Ego ostendam ei
quanta eum oporteat pro nomine meo pati. Delinquenti ergo
Deus nequaquam parcit, quia delictum sine ultio-
ne non deserit. Aut enim ipse hoc homo in se penitens
punit, aut hoc Deus cum homine vindi-
cans percutit. Nequaquam ergo peccato parcitur, quia nulla-
tenus sine vindicta laxatur. Sic nos salvans vin-
dicta operum pravas culpas absolvimus; sed tamen reatum
eiusdem culpe diluentes, absolvit quidem ad hoc
animalis obitus. Delicta namque illa nostra sine pu-
nicione seu peremptione non relaxat, et cum relaxat
Mo li. xxv labellas cum suis in ... maculas sordet
temporali afflictione tergere, quas in eis reperit. Ita-
que non ultra inducit. Sed quod Deus sicut scriptum est, Deus parcens
redditor est, sepe dum iniquos tolerat, quos in
peccatum dampnat, nunquam tamen a veritate parcit, quia
pusillanimium innocentium consolando concordat. Aliquando
quippe dum prave iniquos parcit, ut misera
iniquorum ... peragit. Aliquando ni minus ... cadat,
vero quem mature innocentium corda confirmat. Unde
nunc quosdam iniquos sit ut ostendat quia iniusta ma-
la non deserit, nunc vero iniquos dum tolerat ut co-
sideracionibus insinuet, ad quod eos inducit
fuerit. Et sciendum quod si Deus iusto ordine aliquid
in se permittit, multum debere non sunt in-
iustum, quod si iuste permisit, et deinde peccatorum
in iustitia, quasdam quoque nunc considerat culpas
parcit electorum, et tamen etiam iusta sive non negli-
git in iustitia sciendum. Quod non debemus desperare
de peccatibus nostris li. xxv et omnes de operibus
bene. Capitulum quintumdecimum
Nullus homo se dimidiare sed is qui nunc
iniquus est, in iniquitate in ... fundat,
vel is qui iustus omne extimatione una sua
cum iusticie presse [illegible], et nunc considerat pr-

atque distingueret, ut et bona actio perseverans
et tamen malis ratione presse in ...; velud quem
usque ad ... sum actio prava constringes ...
me dampnet suppliciis, ... cum uiderem
cotidie, quia iusticie luce resplendent, et
tamen ad finem sue nequicie obscuri tenebris
et multos cum nos peccatorum tenebris ob-
volutos, et tamen in fine sue bonum repen-
te reddi lucis iusticie... unum lucis eterna
nominis semel inventa iusticie illiba-
ta usque ad obitum ... et plerosque pecca-
minibus usque ad extremum cepta semel crimina sine
cessatione cumulasse. Omnis homo in ... (No)
iudicio ... nubila mentis sue ... iustitia mutat,
ut aliqua consideratione districtat ubi quis
perducitur in malo, vel quis perveniet in bono, vel
quis ab infimis convertitur ad summa, vel quis
a summis ruberit ad infima. Latent quippe homi-
nes quasi de causa liber sine cognoscatur, quia dum
nostrum iudicio abissiciliane mentis oculo
nullatenus penetrantur. Videmus namque quia
de adversa gentilitatis iusticie luce perfusa est, et
iudea dudum dilecta perfide est nocte ceca-
ta. Simul enim quod latro de patibulo crucis est
ad regna; Iudas de apostolatus gloria est
lapsus in tartarum. Rursum quia alii
socie qui cepunt dum mutantur, et latenter
alii nominis proficisse ad supplicium, et apostolos
suum prepisse positum quod desideravimus magistrum
iudeos per Paulum constituto persecutionis furore
ad gentium apostolatus vocatum, et tamen fortitudinem
occulta formidat, in repbari se cum post
quam vocatus est timeat. Ait enim: Castigo
corpus meum et in servitutem subicio, ne forte
aliis predicans ipse reprobus efficiar. Et certe
iam de illo vere dixerat Dominus: Surgat vas
electionis mihi est; et tamen adhuc castigat
corpus suum metuit ne reprobaretur. Hec in se vis-
nobis, qui de electione certa nullam ad-
huc vocem Dei cognovimus, et iam in opere
suis de securitate corpore habet perfecto in spe
de securitatis ... sed certa timor in hunc clam ...
ut et illa elatam foveat et ipse torpentem
spurgat. Unde per psalmistam dicitur: Qui timent
Dominum in suis operibus renunt. ... Bene ... lauda-
bili ... in homine, si ... pietate videtur,
quod districte discussa inde ante oculos iudi-
cis sui aperte placeat sufficiat. Obviat, ubi
per Salomonem dicitur: Sunt iusti atque sapientes,
et opera eorum in manu Dei, et tamen nescit homo

utrum amore an odio dignus sit, sed omnia in fu-
turo servantur incerta. Hic rursum per eundem
Salomonem dicitur: quis hominum intelligere potest
viam suam, et minus bona mala vel econtrario
faciens conscientia attestante agnoscit, sed racio-
nem quod ea sua ab hominibus nesciat, quia etiam
si recta se quisque opera agere intelligat, sub dis-
tricto tamen examine quo tendat ignorat. Ne-
mo ergo se scit sanctum de opere, nemo de tempore exul-
tat, nemo se alicui de operibus suis preferat,
quia de hiis quos invenit adhuc parvula
frigidos, quam nos operatores inspiciat et defenso-
res fidei vere [illegible] ignoramus [illegible]
quid frigidos nunc etiam coram [illegible]
dimus, sed eos nec intuitu nec desperare de-
bemus. Quid enim sic hodie aspiciamus [illegible]
eius [illegible] nescimus [illegible]
et qui post nos [illegible] venire dicitur, pagi-
litate operis [illegible] nos antecedit, et impetum
actis sequimur, quod hodie [illegible] videbamus. Nemo
itaque de suis operibus extollatur, nemo de-
sperat eos quos adhuc frigidos videt, quia
qui sint [illegible] sunt [illegible] nos [illegible] et
[illegible] non valet. Quis enim crederet quod [illegible]
[illegible] lapidantium Stephanum Paulus per-
veniret, qui in morte eius omnium lapidantium
vestimenta servavit [illegible] dona [illegible]
[illegible] nullos desperantes omnino
[illegible] illis moverde non [illegible] quibus
[illegible] prelati sumus, quia et si eam videmus
[illegible] possimus nescimus [illegible]
[illegible] [illegible] qui [illegible]
[illegible] debemus pensare [illegible] est ut de
se unusquisque non presumat, quia et [illegible]
[illegible] notabile est, ut [illegible] regno sit
dignus nescit [illegible] ut [illegible]
[illegible] que fortasse [illegible] [illegible]
desperare non audeat, quia dicitur [illegible]
ignorat. De [illegible] libro
[illegible] et [illegible]

Capitulum 16m

Usitatum humani generis vicium est et labendo peccatum committere, et [illegible] commissum negando abscondere, et convictum defendendo multiplicare. [illegible] humilitatis [illegible], et iniquitate sua quoque [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] cum peccavi iam exordium [illegible] est humilitas [illegible], quia sibimet ipsi [illegible] [illegible], qui malum non [illegible] [illegible] fecit, et qui defendendo accusare poterit

accusando celerius defendit. Hominis quippe est proprium iniquitate sua [illegible] culpabiles occultare, nec perpetrata detegere, sed defensione velare. Quo contra Jacobus dicit: Confitemini alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini. Salomon quoque ait: Qui abscondit scelera sua non dirigetur; qui autem confessus fuerit et reliquerit ea misericordiam consequetur. Hinc [illegible] [illegible] homines, et culpas confitentur, et humiles non sunt. Nam multos novimus qui arguente nullo peccatores se esse confitentur, cum vero de culpa sua fuerint fortasse arrepti, defensionis patrocinium querunt, ne peccatores esse videantur. Qui si hec cum se sponte dicunt peccatores se esse vera humilitate cognoscerent, cum arguuntur ab aliis esse se quod confessi fuerant non negarent. Qua in re indicia vere confessionis [illegible] unusquisque se peccatorem dicat, id de se dicenti alio non contradicat. Nam quia scriptum est: Iustus in principio accusator est sui, non magis [illegible] indicium apparet [illegible] peccare se quisque nullo arguente [illegible] [illegible] ab aliis mala que fecimus increpatis superbe defendimus, liquet quia peccatores nos ex nobis ficte dicebamus. Sed summo opere curandum est ut mala que fecimus et sponte fateamur, et hec aliis arguentibus non negemus. Superbie quippe vicium est ut quod de se fateri quisque quasi sua sponte dignatur, hoc sibi dici ab aliis dedignetur. Valde autem difficile est ut peccatorem se quisque [illegible] [illegible] suo [illegible] [illegible] nos [illegible] [illegible] videamus nulla [illegible] [illegible]. Nam peccatores nos quod [illegible] [illegible] sed [illegible] flagello [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] humillima [illegible], qui tot sublimia gesta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] quod non [illegible] [illegible] [illegible] mali [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] verbis [illegible] [illegible] [illegible] eius [illegible]

quia sepe et reprobi peccata confitentur, sed deflere contempnunt. Electi autem culpas suas quas vocibus confitendo aperiunt, districte animadversionis fletibus insequuntur. Qui vero mala que perpetravit insinuat, sed flere que insinuaverit respuit, quasi culpam subducta veste detegit, sed turpitudinem mentis medicamento nullo non apponit. Pro amore conditoris afflicti, dum quedam male gesta plangimus, ipsa nos amaritudinis ad discutiendos nos sub vigilantia exercitat, alia in nobis etiam que amplius defleamus invenimus, que sepe que torpentes latent, plenius in nobis sentit, et afflicta mens eo amplius invenit mala que fecerat et nesciebat, et reatum suum quanto necesse minor hinc in se commota deprehendit; surgens quippe amaritudo penitentie incaute cordi imperante ingerit illuminationem

Mor. li. xiii

que eo ni sistit. Sed quia pro his in divino iudicio de malis nostris inquisitionem movent nolumus, magno opere intercurrendum est, ut nos in corde districte discussione investigemus, ne quelibet culpa nobis inpunita remaneat, ne nec ipsa quod fecit defendere audeat, et defendendo nequiter nequiora adiungat. Sunt enim nonnulli qui non solum nequaquam deflent quod faciunt, sed etiam laudare et defendere non desistunt. Et nimirum dum defenditur culpa geminatur. Contra quod voce prophetica cuidam dicitur: Peccasti, ne adicias iterum. Peccato quippe peccatum addicit qui mala gesta etiam defendit; qui cultum quod fecit etiam procacia defensionis adiungit. Culpa igitur quam fecimus sola remaneat, ne dum laudatur et defenditur, iniquitatis nos multiplicatis obligat. Peccata confiteri debemus, sed utinam alia non ingeramus, vel ea que fecimus sola defleamus. Sed mirum valde est quod nimirum permaneat illa mala tu facta per adulationem prius corriguntur, quos huius mundi blandimenta fraudulenta leta et fallacia ad illam delectationem rapiunt. Nam quos adhuc nova alia delectant, falsum est quod dicunt se preterita alia deplorare. Capitulum [illegible] inveniens [illegible] accidere per confessionem. Mor. li. xxxi. Capitulum iiii.

Sicut per annos singulos penna vetus cadit, ac nova nascens recrescit, ac sic melius accipiter plumescit, sic electi quibus predicta vetustate per favoris ornatum abiciat, et naturam per lunas in suo vivum volatus assumit. Et quidem domesticis accipitribus quo melius plumescere debeant, tepida ac repentina loca requirunt; agrestibus vero ... mutis flante alas expandunt, et calidis corporis membra ad laxandam veterem pennam nova que exalescunt; cum autem ventus de est, alis contra radium solis expansis atque percussis, aura repentina sibi faciunt, sic quoque pores aperiuntur ut veteres exeunt vel nove succrescunt. Quid est quod accipiter in austro plumescit, nisi quod sibi unusquisque sancti tactus flatu sancti spiritus concalescit, et usum vetuste conversationis abiciens, novi hominis formam sumit? Quod Paulus admonet dicens: Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induite novum. Vetustatem quoque priore est annectata sindia dolosa carnis, autem vetere, et nova forma sumitur cum innocenter ac simpliciter homini unum sensum tenetur. Penna namque vetere longius gravat, et pluma nove innocentie sublevat, et ad volatum tanto levior quanto venustior reddat. Alas autem nostro sancto ad austrum expandere est per adventum sancti spiritus nostras cogitationes aperire, ut iam non libeat defendendo nos tegere, sed accusando publicare. Tunc quod accipiter plumescit cum ad austrum alas expandit, quia tunc se unusquisque novitati penne induit, cum spiritu sancto cogitationes suas confitendo subsequitur, cum sui tunc faciendo non detegit, nove vite opera minime producit, qui nescit huius quod gravat non valet proicere quod sublevat. Ipsa namque nos compunctionis porus cordis aperit, et pennas virtutum fundit. Cumque sic studiose mentes de pristina vetustate redarguunt, alas novitate nunc induit. Quomodo penitentia sit agenda. Mor. li. xvi.

Ad dignitatem divine vite nullus homo valet accedere, cum ipse deus mala que facimus pensat, et singula quoque opera nostra pro retributione signat. Delicta quoque nostra ipse penitencia multiplicia delectatione deleamus. Si singula iudicio supremo sub quadam occultatione premat, sub illius oculo gravia ostendat, et in perplexitatibus suis cum penitentibus ea inspici cordis reservat, qui et divitia in peccatoribus conspicit. Sed tu hunc quoque hoc veraciter ad penitentiam emollit, et nosipsos ad singulas culpas quas fecimus deflendas convertit, quas inscientes delectat, quia dum nos eas punimus, ipse nequaquam in extremo examine iudicat, Paulo testante qui ait: Si nosmetipsos iudicaremus, non utique iudicaremur. Omnis qui peccat in penitentia duplicem geminum debet, quia et bona que oportuit non fecit, et mala que oportuit non fecit. Unde pecca eius ita ... qui mala opera peccata deplorant debent perpetue divina

Mor. li. xxxi

In pastorali c. iii

quam postulat, ne bis immoderate afflicti
animus moriatur. Neque enim pie deus ante delinquentium
oculos flenda peccata opponeret, si per semetipsum ea
districte ~~discutere~~ ferire voluisset. Constat quod
a suo iudicio abscondere voluit quos misericorditer
praeveniens sibimet ipsis iudices facit. ¶ Admoneantur
tres qui commissa deserunt nec tamen plangunt,
ne iam sibi relaxatas aestimare debeant culpas,
quas etsi agendo non multiplicant, nullis tamen
fletibus mundant. Neque enim scriptor si a scrip-
tione cessaverit, quia alia non addidit, etiam illa
que scripserat delevit; nec qui contumelias in-
rogat, si solummodo tacuerit satisfecit, cum profecto necesse
sit ut verba praemissae superbiae verbis subsequentis
humilitatis impugnet; nec debitor absolutus
est quia alia non multiplicat, si et illa que liga-
verat non relaxat. Et cum deo delinquimus, nequaquam
satisfacimus si ab iniquitate cessamus, nisi
voluptates quas dileximus e contrario appositis lamen-
tis insequamur. Non autem de vitae [illegible]
pascitur, sed delictorum morbis medicamentis con-
trariis medetur, ut qui voluptatibus delectati dis-
cessimus, fletibus amaritudini accedamus, et qui
per illicita defluendo cecidimus, etiam a licitis
nosmetipsos restringendo surgamus, et cor quod
in sua laetitia infuderat, salubris tristitia co-
mburat, et quod vulneraverat elatio superbiae, curet
abiectio humilis vitae. ¶ Quomodo [illegible] super accesse-
vit ad [illegible] et super [illegible]

Dominus enim sua pietate declarat, nos qui
culpam per penitentiam querit, sed penitentiam agere
diligimus non possumus, nisi mala quae eidem
prius contraximus, penitentiam enim agere est et
perpetrata mala plangere, et plangenda non
perpetrare. Nam qui sic alia deplorat ut tamen
alia committat, adhuc penitentiam agere aut
ignorat aut dissimulat. Quid enim prodest si
peccata quis luxuriae defleat et tamen adhuc
avaritiae aestibus anhelat? Aut quid pro-
dest si irae culpas iam lugeat, et tamen adhuc
invidiae facibus tabescat? Sed magnopere considerandum
est, quod qui peccata deplorat, ploranda iterum committat,
et qui plangit vitam, perpetrare vitia
timeat. Nam cogitandum summopere est, ut qui
se illicita meminit commisisse, a quibusdam etiam
licitis studeat abstinere, quatenus per hoc conditori
suo satisfaciat, ut qui commisit prohibita,
[illegible] aliquando debeat etiam concessa, et se
reprehendat in minimis, qui se meminit in
maximis deliquisse. Quisquis enim illi-
cita nulla commisit, huic iure conceditur ut licitis

utatur; sic quod pietatis opera faciat, ut cum se voluerit,
etiam quae mundi sunt non delinquat. Aut si quis in
fornicationis culpa, aut forte, quod est gravius, in
adulterio lapsus est, tanto a se licita debet ab-
scidere, quanto se meminit illicita perpetrasse. Neque enim
par penitentia esse debet eius qui minus, et eius qui
amplius deliquit, aut eius qui in quibusdam
facinoribus cecidit, et eius qui in multis est
lapsus. ¶ Summopere igitur [illegible] mens
ea debet quod bonorum operum lucra penitentiam
quanto graviora sibi intulit damna peccatorum,
et quia se illicita meminit perpetrasse, quatenus
[illegible] iam [illegible], etiam a licitis debet abstinere;
sicut aliquis [illegible], sed ea quae commisimus praeterita
deploramus. ¶ De penitentia et super [illegible]
xxxviii°. Capitulum decimum nonum

Dominus ineffabili sua gratia post se ire ma-
luit [illegible] Leviathan, id est antiquum hostem, obtinuit
etiam alii eos etiam quos iam cepit animitat, et
quasi ab ore illius cadunt, qui post perpetratas
culpas ad innocentiam redeunt. An non more
pravum [illegible] tu negaverunt, an non more [illegible]
nunt, tu mira sua luxuriae lingua imperfecit,
sed verum ab eius ore subtracti sunt, quia post per-
petrationem tantae nequitiae adhuc penitendo
redeunt. Quis autem hominum Leviathan manus ore
evadat, ut illicita nulla committat. Sed hinc
agnoscimus quanti redemptori quanto debito-
res sumus, qui non solum nos more Levi-
athan praeripuit, sed ab ore etiam reduci concessit,
qui et dedit homini praeceptum ne peccaret, et tamen pec-
canti dedit remedia ne desperet. Unde curan-
dum summopere est, ne quis delectatione peccati Levia-
than istius ore rapiatur, et cum se raptus fuit
non desperet, quia si peccatum perfecte lugeat, adhuc
de ore eius evadet. Quisquis ergo non dum
captus ore eius fugiat; quisquis vero iam cap-
tus est, via evadendi quaerat. Prius quippe
ac infans est conditor noster, sed reo dicitur, quia
prius est ne in malo pecco, et alienum quoque peccata
ut dicat, quod infans de peccati remissione disso-
lverat cum devotus [illegible] deflet, sed [illegible]
tare quisquis timeat, quod se digne deflere
possit ignorat. An culpam quoque infirmitas meti-
at, post culpa de pietate praesumit, neque tamen
infirmitas timeat, ut nulla spei consolatione
convalescat, ita confidat de venia, ut adhibere
fletibus suis digne prius negligat medi-
cinam; sed quod praesumit sibi pie praecessit, semper etiam co-
gitet districte iudicari. Sicut prius de indulgentia
spes veniae gaudeat, sed sub districtione illius

penitentibus correptio contremiscat / spes vero perfectionis
nos habeat / etiam morsum timoris / ut ad cor-
rigenda peccata etiam iustitia iudicantis terreat /
quem ad fiduciam venie gratia parcentis invitat /
Hinc in quodam sapientem dicitur / Ne dixeris
miserationes domini multe / peccatorum meorum non recorda-
bitur / Pietati namque eius terrorem iunxit et iustitiam subdit
dicens / Misericordia enim et ira ab illo / Itaque dispensatione clementie al-
terno quoniam utique et misericordie et potentie consulit /
nec libro commotionis presumendi causam / nec caput [illegible]
gerendi remedium subtraxit / Ad hoc quippe in scriptura
sacra nostrorum [illegible] et peccata sunt indita / ut caute-
la nostra per eorum ruina maiorum / Ad hoc illorum illic
et penitentia presumitur et venia / ut spes penitentium sit
vicaria / De statu quidem suo nullus audente nemo
superbiat / De lapsu etiam suo nullus surgente nemo de-
speret / Quid a fratres quid in hac re debemus aspicere /
nisi in immensam misericordiam conditoris nostri / qui nobis
velut in signo ponere posuit / eos quos post mam [illegible]
vivere post lapsum fecit / Perpendo etenim Petrum / aspi-
cio latronem / aspicio Zacheum / intueor Mariam / et
nichil in hiis aliud video / nisi ante oculos nostros posita
peccata spei et penitentie exempla / Fortasse in fide lapsus est ali-
quis / aspiciat Petrum / qui amare flevit / quod timide ne-
gaverat / alius contra proximum suum in malicia cru-
delitatis exarsit / aspiciat latronem / qui et in ipso mor-
tis articulo ad vite premia penitendo pervenit / Alius
avaricie estibus anhelans aliena diripuit / aspici-
at Zacheum / qui si quid alteri abstulit quadrupla
reddidit / Alius libidinis igne succensus carnis
munditiam perdidit / aspiciat Mariam que in se amorem
carnis igne divini amoris excoxit / Ecce omnipo-
tens deus ubique oculis nostris quos imitari debeamus
obiecit / ubique exempla sue misericordie opponit / mala ergo displiceat
vel experta / libenter obliviscatur omnipotens deus quod nos
nocentes fuimus / paratus est penitentiam nostram nobis ad
innocentiam deputare / Pensemus ergo si possumus
dispensationem superne pietatis / stantibus si ceciderint
minatur penam / lapsis ut surgere appetant premit-
tit misericordiam / Illos terret ne presumant in bonis / istos
refovet ne desperent in malis / Iustus es in presenti
ne perdas misericordiam / Peccator es de venia presume ut
resurgas / Ecce a culpa lapsi sumus / stare nequaquam
valemus / In pronis enim nostris desideriis iacemus /
sed quem nos reos condidit / adhuc expectat et pro-
vocat ut surgamus / Pensemus superhabundantis miseri-
cordie sinum / peccare nos vidit et pertulit / qui nos
ante culpam peccare prohibuit / etiam post culpam exper-
tare ad veniam non desistit / Ecce ergo fratres mei si
vocata divina conditionis curam / cogitare quod facturi sumus /
recogitare quid fecistis / largitate superne pietatis
aspicite / et ad misericordie iudicium dum adhuc expectat

ut lacrimis veniente considerantes namque quam
iustus sit peccata nostra nolite negligere / Considerant-
tes vero quam pius sit nolite desperare / ad regionem
nostram que est paradisus / superbiendo inobediendo
visibilia sequendo / cibum vetitum gustando
discessimus / sed ad eam necesse est ut flendo obe-
diendo invisibilia contempnendo / atque carnis
appetitum refrenando redeamus / et qui a paradisi
gaudiis per delectamenta discessimus / ad hec per lamenta
revocemur / Unde necesse est fratres karissimi
ut semper pavidi / semper quasi suspecti / ponamus
ante oculos cordis hinc culpas operis / illinc in-
dicium extreme districtionis / pensemus quam districtus
iudex veniat / qui iudicium minatur et latet /
terrores peccatoribus intentat / et tamen adhuc sustinet /
et idcirco venire citius differt / ut minus inveniat
quod condempnet / Puniamus fletibus culpas / et
cum voce psalmiste preveniamus faciem eius in
confessione / Voluptatum nos fallacia nulla decipi-
at / nulla vana leticia seducat / Ecce enim
ante oculos que formus peccatorum considerantes vero vel la-
bis iudex / quam prius ait ad eum ut [illegible]
primenus ad lamenta / vita nostra que ad tempus
amarescat in penitentia / ne eternam amaritudine
sentiat in vindicta / Per fletus quippe ad gaudia
ducimus / veritate pollicente que ait / Beati qui lugent
quoniam ipsi consolabuntur / Per risum vero ad gaudia
venimus / veritate attestante qui ait / Ve vobis
qui ridetis nunc quia lugebitis et flebitis / Si
ergo retributionis gaudium in premio querimus /
presentis amaritudine in nostra teramus / Sacrificium
namque deo est spiritus afflictus quam peccatum / psalmista
attestante / qui ait / Sacrificium deo spiritus contribula-
tus / Nostra namque preterita in baptismatis perceptione
laxata sunt / et tamen post baptisma multa commisimus /
sed lavari iterum aqua baptismatis non possumus /
Quia ergo et post baptisma inquinavimus vitam /
baptizemus lacrimis conscientiam / quatenus
regionem nostram repetentes / qui ex ea bonis
delectati discessimus / ad eam malis amantium re-
deamus / Explicit liber xi. Incipiunt capitula libri
xii

Capitulum i. Quod sic statutum terminum hominis debeat vivere
Capitulum ii. Quod nec ante statutum sibi terminum moriatur
Capitulum iii. De brevitate mortalis vite
Capitulum iiii. Quod nescia dies mortis nostre
Capitulum v. De pavore quo boni homines cum moriuntur
Capitulum vi. Quod ante momentaneum aliquis perdidit fructum
Capitulum vii. Quod spiritus maligni veniunt ad hominem morientem
Capitulum viii. Quod anima vivat post mortem carnis

Homelia Gregorii: Maria stabat

Homelia Gregorii: Dum assumitur ad publicanos

Homelia Gregorii: Cum natus esset

Homelia Gregorii: Assumpsit Ihesus xii discipulos

Incipit liber duodecimus de animabus an certe et sic statutum a deo unicuique quantum debeat vivere. Moralium libro xvi° et in dyalogorum libro primo.

Capitulum primum

Nulla quae in hoc mundo fiunt absque omnipotentis Dei iudicio vel occulto consilio veniunt. Nam cuncta Deus praesciens saecula ante saecula decrevit qualiter disponantur per saecula. Ita ipsa quoque per hominum regimina praedestinatio ita est ab omnipotenti Deo disposita ut ad hoc electi ex labore perveniant, quatinus postulando mereantur accipere quod eis omnipotens Deus ante saecula disposuit dare. Sic enim qui apud Deum magni sunt meriti, nequaquam obtinere possunt quae praedestinata non fuerint, sed ea quae sancti viri orando efficiunt, ita praedestinata sunt ut precibus obtineantur. Statutum quoque iam est homini vel quantum hunc mundi prosperitas sequatur vel quantum adversitas feriat, ne electos eius aut immoderata prosperitas elevet aut nimia adversitas gravet. Statutum quoque est quantum in ipsa mortali vita temporaliter vivat. Nam etsi quindecim annos Ezechiae regi ad vitam omnipotens Deus addidit, cum eum mori permisit, tunc eum moriturum esse praescivit. Qua in re quaeritur quomodo praescitum ei dicitur dispositione divina tunc quia moriens esset non vixit, cum ei mortis est dicta sententia, propter lacrimas eius vita est addita. Sed per prophetam dixit Dominus quo tempore mori ipse debebat, divina largitate non nunc illo eum ipse ad mortem distulit quo ante saecula ipse praescivit. Nec propheta igitur fallax, quia mortis innotuit tempus quo vir ille mori merebatur, nec dominica statuta convulsa, quia ut ex Dei largitate anni vitae crescerent, hoc quoque ante saecula fuit praefixum, atque spatium vitae quod inopinate foris est additum, sine augmento praescientiae fuit intus statutum. Praefixi igitur dies singulis ab interna praescientia Dei nec augeri possunt nec minui, nisi contingat ut ita praesciantur ut aut optimis operibus longiores aut pessimis sint breviores, sicut Ezechias augmentum vitae meruit per eum impensionem lacrimarum, et sicut de perversis est scriptum: Indisciplinatis obviat mors. Sed tamen nemo ante statutum sibi tempus moriatur. Moralium libro xvi°.

Capitulum 2m

Cum autem tempus ad vitam nobis praestitum sit, nobis procul dubio praefixum, quaerendum est quod in Job legitur: Qui sublati sunt ante tempus suum eorum expirata saeculo subtrahatur. Omnipotens est Deus et si plerumque mutatur sententiam, consilium nunquam. Eo ergo tempore quisque subtrahitur quo ex divina potentia ante tempora praescitur. Sciendum est quod creans et ordinans nos omnipotens Deus iuxta singulorum merita disponit et terminum, ut vel malus ille breviter vivat ne multis bona agentibus noceat, vel bonus iste in hac vita subsistat ut multis boni operis adiutor existat; vel rursum malus longius differatur in vita ut prava adhuc opera augeat, ex quorum temptatione purgati iusti verius vivant; vel bonus citius subtrahatur ne si hic diu vixerit, eius innocentiam malitia corrumpat. Sciendum tamen quod benignitas Dei et peccatoribus spatium paenitentiae largitur, sed quia acceptum tempus non ad fructum paenitentiae sed ad usum iniquitatis vertunt, quod a divina misericordia mereri poterant amittunt. Quamvis omnipotens Deus illud tempus uniuscuiusque ad mortem praescit quo eius vita finiatur, nec alio in tempore quisquam mori potuit nisi ipso quo moritur. Nam si Ezechiae anni additi quindecim ad vitam memorantur, tempus quidem vitae crevit ab illo termino quo mori ipse merebatur, divina enim dispositio eius tempus tunc praescivit quo illum postmodum ex praesenti vita subtraxit. Cum igitur ita sit, quid est quod in libro Job dicitur: Qui sublati sunt ante tempus suum, nisi quod omnes qui praesentem vitam diligunt longiora sibi eiusdem vitae spatia promittunt, sed cum eos mors superveniens a praesenti vita subtrahit, eorum vitae spatia quae sibi longiora quasi metiri putaverant interrumpit. De brevitate vitae. Moralium libro xi°.

Capitulum 3m

Quamlibet longe considerare longitudinem praesentis vitae cordis oculum ad exordium reducat cuiusque, ut ex ordine actis colligitur, quia nulla sunt quae videntur aliqua esse dum sunt, sicut a beato Gregorio ... reminiscens et cum ad hoc tempus quo sumus mentis oculos ducimus, cognoscimus quod breve sunt ... longum ... ad hodiernam diem vitam ducere, ... videbatur fuisse, ... fine adest, ... nulla ... transierit ... in hoc mundo ... ad vitam vel brevissimum restat momentum ... longum tempus ... deprehensum ita ... ac si ... longitudo ... in fine ... quia ... momentaneam vitam.

quo que sic angustari potuit punctus. In puncto
quippe illud modico ut homine levatur, nec illa mori
agitur ut exprimenda lingua trahatur; sed ergo in
vitā puncto eterna tetigit qui hunc accepit et amisit.

Quod nescimus diem mortis nostre. Gregorius libro xii et in
omelia [illegible] super Ezech.

Capm x

Quando de hoc seculo ad eterne vite requiem inducamur
ideo a conditore nostro celare nos voluit finem
annorum diem ergo nostre mortis et incognitam, ut dum
semper ignoratur semper proximus esse credatur, et tan-
to quisque sit ferventior in opere quanto et incertus
est de vocatione, ut dum incerti sumus quando moriamur
parati ad mortem pati venire debeamus. De hac hora
mortis dominus dicit: cum venerit et pulsaverit confestim
aperiat ei. Venit quippe dominus cum ad iudicium propinquat,
pulsat vero cum iam per egritudinis molestias esse mor-
tem vicinam designat; cui confestim aperimus si hunc cum
amore suscepimus. Aperire enim iudici pulsanti non
vult qui exire de corpore trepidat, et videre eum quem
contempsisse se meminit iudicem formidat; qui
autem de sua spe et opere securus est, confestim pulsan-
ti aperit, quia letus iudicem sustinet, et tempore propinque
mortis agnovit de gloria retributionis hilarescit. De
hac hora mortis iterum dominus dicit: Vigilate quia nesci-
tis diem neque horam; quia post peccata deus penitentiam suscipit,
sed scire [illegible] de penitentia scita quo tempore expectat
aliud tempus voluptatibus, atque penitentie aptius
potuisset; sed qui penitentia veniam promisit, peccanti diem
crastinum non promisit. Semper ergo extremum diem debemus
metuere quem numquam possumus providere. Ecce nunc tempus
diem in quo vivimus ad inducias conversionis ac-
cepimus, et tamen mala que fecimus flere recusamus;
non solum commissa non plangimus, sed etiam que deflenda
augemus; ac si aliqua ex crebro corripiatur signa
egritudinis vicinam mortem denuntient, inducias
vivendi querimus; [illegible] peccata nostra deflere [illegible] cum
magno estu desiderii petimus, quas acceptas in
pro nichilo habemus. Nos ergo fratres karissimi sollicite
cogitemus, sic nobis vivendum [illegible] peccare, et tunc
queramus ad bonum agendum vivere, cum iam de corpore compel-
limur exire. Illud tempus quo peccatum fugere non licet
nemo deo cogitat cui licet. Illa ergo exitus hora semper
est metuenda, ista redemptionis nostre [illegible]
semper est ponenda ante oculos mentis, qua ait:
Vigilate quia nescitis diem neque horam. Hora vero sic
per dominum ultima deus hic [illegible] nobis voluit
esse incognita, ut semper possit esse suspecta, ut dum
illam previdere non possumus, ad illam sine in-
termissione preparemur. Unde fratres mei in condicione mor-
talitatis nostre mentis oculos figite, venienti
vos iudici per fletus cotidie et lamenta preparate.

certa mors maneat omnibus, nolite de spatio vite
[illegible] incerta cogitare; nolite [illegible]
[illegible] vos aggravare, et quia mortis sive fugiunt
hore, ut boni operis mercede [illegible] agi-
te; audite quid sapientissimus Salomon dicat: Quodcumque
potest manus tua facere instanter operare, quia nec
opus nec ratio est apud inferos quo tu properas.
Eterna ergo venturi mortis tempus ignoramus,
et post mortem operari non possumus, superest ut ante
mortem indulta tempora rapiamus. Sic enim mors
ipsa cum venerit vincitur, si prius quam veniat semper
timeatur. **De pavore quem habent morientes**
Moralium libro xxiiii c xvi.

Capm xi

Electi quoque sollicite considerantes et luce in
deo considerantes adveniat, [illegible] et antiqui
perspiciunt, et ante sententiam tanti examinis quod ex
operibus vite sue positi sunt attendunt, et si cuncta
prava opera que potuerunt intelligere devitave-
runt, inveniri tamen coram districto iudice illa
magis mala pertimescunt, que per momenta
temporum ipsis inconstantibus cogitationum mo-
tibus perpetrata non intelligunt. Facile est a
opera perversa vitare, sed nimis difficile est ab
illicita cogitatione cor tergere; et cum de his
omnibus semper districti dei iudicia pertimescant,
tunc tamen vehementius metuunt, cum corporales
[illegible] debitum [illegible]; districti
iudicii se propinquare cernunt, et fit tan-
to timor acrior, quanto et retributio certa vicinior
[illegible] pavor urgente carnis solutione; et re-
tributione vicina instat, et quo magis districtum
iudicium iam tangere creditur, tanto vehementius
formidatur. Ante oculos autem [illegible] inchoante
[illegible] fantasmate [illegible] omnibus
[illegible] subductis, se et illum tunc considerat
cui appropinquat, et si ea que fuerunt [illegible] perhi-
[illegible] formidant tamen illa que
nesciunt, quia videre semet ipsos [illegible]
[illegible] non possunt et comprehendere, et ideo [illegible]
[illegible] memini. Neque enim in
[illegible] que post pusillum
[illegible] possit. Con-
[illegible] considerat et quid nescit
quid sine aliquo reatu est, [illegible] laudabiliter gessit,
si remota pietate iudicetur. [illegible]
appropinquans [illegible] cernere [illegible]
anima turbatur [illegible] et si quid tranquillum in
hac vita sapere potuit, [illegible] mente mor-
[illegible]
[illegible] mor-
tis pavore [illegible]
[illegible] gaudia [illegible]

solutione rapiuntur et contemplatione vere lucis inhiant, et prius carne expoliantur hilares sunt, et dum debitum solvunt necessitatis, non iam pertimescunt letitia muneris. Quod anime quandoque aliqua previdet ventura in iiii° dialogorum libro.

Capitulum [illegible]

Sciendum est autem quod nonnumquam anime vi acre exitu sue in medium aliquid previdet subtilitate sua, et per revelationem agnoscit ventura. Aliquando etiam dum mors fit ut corpus deserat afflata divinitus in secretis celestibus incorporeum mentis oculum mittens misteria celestia non per sompnium sed vigilando prelibat. Plerumque contingit ut anima egressura hos etiam recognoscat cum quibus pro equali culpa vel premio in una est mansione deputanda. Plerumque etiam aliquid penale de spiritualibus videt, quod tamen quibusdam animabus ad edificationem sua, quibusdam vero contingit ad edificationem audientium. Solet frequenter etiam animabus exeuntibus electorum dulcedo laudis celestis proferri, ut dum illam libenter audiunt dissolutionem carnis ab anima minime persentiant. Sed in eadem quoque contingit iustos viros in morte sua precedentium sanctorum visiones aspiciant, ne ipsam mortis sue sententiam penalem pertimescant, sed dum eorum mentibus internorum civium societas ostenditur, a carnis sue copula sine dolore et formidinis fatigatione solvuntur. Quod nonnumquam in confessione [illegible] ut ipse apertius profert auctor et vestitor vite. Aliquando etiam trepidantium mentes per quibusdam revelationibus roborat, ut minime pertimescant a morte. Quod maligni spiritus veniunt ad homines in morientes moralium libro xiiii° et xxiiii° et xxxiiii° et in omelia super appropinquare ihesus.

Capitulum [illegible]

Antiquus hostis adversarius noster mortis ad rapiendas peccatorum animas crudelius effrenatur in violentia, et quos viventes blandiens decepit, morientes seviens rapit. Et illi morientes eum timent, qui conditoris sui potentiam viventes non timent. Quando egredientem animam spiritus videt maligni exeuntem de corpore animam obsident, quam in carnis amore pravam deceptoris delectationibus fruuntur, ante cuius oculos reductis iniquitatibus quas perpetravit, secum ad societatem dampnationis sue trahentes cruciant, ut ipsa iam extremitate vite deprehensa et a quibus hostibus circumclusa sit videat, et tamen evadendi aditum invenire non possit, quia operari iam bona non licet que cum liceret agere contempsit. Tunc enim non solum opera verba etiam bonis et insuper cogitationis iniquitates replicant, ut que prius se prava delectavit in presenti, ad extremum de omnibus angustet in retributione. Quod gaudet quod sua iniquitas accedit vel delectare; ad puniendum intuere et cogitationes illicite que modo ex ea providemus in extrema vite delectatione dissipantur. Nam per mortem omnipotentis dei suppliciendo contempsit, illis in extremo vite in iniquis tradidit, cum quibus in eterno iudicio dampnationis per eterne societatis alligabitur. Dum in hac sanctione sua per compunctione maligno spiritui ad ultionem tradi permittit, ut illa ipse ad penam de corpore cogatur, que ei ad culpa sponte consensit. Et per malignum spiritum in inferno retrudetur, (et usque dies iudicii veniat) ex quo iam ignibus in sui sicut et ipse cruciatur. Ingredientem igitur animam maligni spiritus opera sua requirunt, et mala que sua fecerit replicant, ut secum ad tormenta trahant. Sed cum [illegible] de prima solummodo anima dicitur, cum ad electos quorum egredientes veniant, et sunt in illis si quid sua scant aliquid requirunt, sed illos tamen rape non possunt, quia eos ille ad celestia sanctus cepit, qui pro nobis sine debito mortis debitum solvit, ut nos sub reo subiunxit hostis nostri debita iura non teneat, quia pro nobis mediator dei et hominum homo christus ihesus gratuito reddidit, quod non debebat, qui cum pro nobis mortem carnis indebitam reddidit, nos ab animae debita morte liberavit. Mortis igitur tempore iam nos malignus malignus spiritus rape non valet, quia eius membra effecti sumus in quo non habet quicquam, et apertam iam sumus vere libertate solummodo, qui ei qui vera libertas est, et plus est aut mortuos liber. Ipsi dum [illegible] fugimus, sed tamen ab eo moribus et operibus non disiungimus. Quapropter ad mortem pacati se dicit ipse quod certa premia percipiat, sed iam intima securitatis meritum securitatem degustat, ut antiquum hostem adesse venientem non metuat, et mortis ingruente articulo, violentias eius impetus nullatenus pertimescat. Sed cum et iustis viris amor est retributionis ipsa plerumque mobilitas mentis securitas, qui cum dei formidini medullitus se subdidit, omne adversarii pondus amore illo anteferentes, quippe dum iudicem perfecte timent, nec morientes metuunt accusatorem. Sciendum est autem quod aliorum multi anime non in ipso suo egressu oculos post mortem vero celestis declarant, unde et sancti martires ab infidelibus crudelia multa perpessi sunt, quibus adversa sua merita signis crebris et miraculis claruerunt. Egredientes enim animas de corpore non videmus spiritus et manentes in corporibus non videmus, nec tamen homines idcirco coramnes esse credimus, quia animas corum videre non valemus.

In iiii° dyalogo

Natura quippe aeris invisibilis est, atque ita corpore invisibiliter egreditur, sicut incorporea invisibilis manet. Quamvis tamen multi mentis oculum fide pura et uberiori oratione mundantes, animas frequenter inde viderunt de corpore egredientes. Quod anima vivat post mortem carnis in iiij° li° Dialogi

Cap^m 8^m Quia post mortem carnis vivat anima, patet ratione, sed fidei admixta. Tres quippe vitales spiritus creavit omnipotens deus: unum qui carne non tegitur, sicut est angelorum; alium qui carne tegitur, sed non cum carne moritur, sicut est hominum; tercium qui carne tegitur et cum carne moritur, sicut est iumentorum omnium que brutorum animalium. Homo namque sicut in medio creatus est, ut esset inferior angelo, superior iumento, ita aliquid habet quod cum summo, aliquid quod cum infimo. Immortalitatem scilicet spiritus habet cum angelo, mortalitatem vero carnis cum iumento, quousque [illegible] et ipsam mortalitatem carnis gloria resurrectionis absorbeat, et inherendo spiritui caro servetur in perpetuum, quia et ipse spiritus inherendo deo servatur. Que tamen caro nec in reprobis inter supplicia pro se deficit, quia semper deficiendo subsistit, ut qui spiritu et carne peccaverunt, semper essentialiter viventes et carne et spiritu sine fine moriantur. Pensandum est quia vitam anime manentis in corpore possumus ex ipsis motibus corporis pensare, quia nisi in corpore anima adesset, eiusdem membra corporis non possent moveri. Sic vita anime post corpus apertis quibusdam rebus attestationibus cognoscere possumus. Sancti apostoli et martires qui presentem vitam nequaquam despicerent, nec in morte carnis animas ponerent, nisi certiorem animarum vitam subsequi scirent. Ecce quia qui animas in morte posuerunt, et animarum vitam post mortem carnis crediderunt, cotidianis miraculis choruscant. Ad eorum tumulos namque corpora viventes egri veniunt et sanantur; periuri veniunt et a demonio vexantur; demoniaci veniunt et liberantur; leprosi veniunt et mundantur; deferuntur mortui et suscitantur. Pensandum itaque eorum anime qualiter vivunt illic ubi vivunt, quorum hic et mortua corpora in tot miraculis vivunt. Si igitur vitam anime manentis in corpore deprehendimus ex motu membrorum, quidni de quorum vita anime post corpus possumus ex eadem [illegible] ossa mortua in virtute miraculorum. Quod perfecti viri mox vadunt ad gloriam cum moriuntur cap^m li° viij

Quamvis sanctus seu malignus spiritus aliquo moriente [illegible] egrediente animam a claustris carnis accipit, in eternum secum sine ulla permutatione retinebit, ut nec exaltata ad supplicium pereat, nec eternis immersa suppliciis ultra ad remedium erectionis ascendat. Nequaquam enim una redemptorum post mortem liberatur, quam ante mortem gratia adiuvans non reformat. | Mor. li. iiij

Electi quidem dei et perfecti viri postquam de carne exeunt, nequaquam prolatione spatia sicut antiqui patres a perceptione celestis patrie ne differuntur. Mox quippe ut a colligatione carnis exeunt in celesti sede requiescunt. Eterna enim ante adventum redemptori sunt, cum ante carnis in habitatione suscipi potuerunt in paradiso sua pena duravit, quia eum conditor et redemptor in inferni claustra penetravit, electorum inde animas eduxit, ut eos illuc ire non pateretur unde iam alios descendendo liberavit. | Mor. li. xiij

Quod vero nunc ante resurrectionem corporum in celo recipiantur anime iustorum, | iiij li. dyalogi
hoc neque de omnibus iustis fateri non possumus, neque de omnibus negare; nam sunt quorundam iustorum anime que quibusdam adhuc mansionibus a celesti regno differuntur. In quo dilationis damno quid aliud innuitur nisi quod de perfecta iustitia aliquid minus habuerunt, et tamen luce clarius constat quia perfectorum iustorum anime mox ut huius carnis claustra exeunt celestibus sedibus recipiuntur. Quod autem ipsa veritas per semetipsum testatur, constat quod nunc animarum sola, postmodum vero etiam corporum beatitudine perfruentur, ut in ipsa quoque carne gaudeant in qua dolores cruciatus quoque pro domino pertulerunt. Et sciendum est quod etsi parvulos baptizatos omnes infantes atque in eadem infantia morientes ingredi regnum celeste credendum est, omnes tamen parvulos qui loqui iam queunt regna celestia ingredi credendum non est, quia nonnullis parvulis eiusdem regni celestis aditus a parentibus clauditur si male nutriuntur. Sciendum est quod superna pietatis ex magna misericordie largitate disponitur, ut nonnulli etiam post exitum repente ad corpus redeant, et inferni tormenta que non crediderant audita saltem in ipsa pertimescant. Ipsa autem inferni supplicia aliis demonstrantur, aliis hic fit ad admonitionem, aliis vero ad detrimentum, ut isti videant mala que caveant, illi autem eo amplius puniantur quod inferni supplicia nec visa et cognita vitare voluerunt. Quod mali mox vadunt ad infernum cum moriuntur.

H[...]mana epi[...] [illegible] Tam in quarto li° Dialogi
[...]macio non est [...] reproborum animas ante iudicium

in inferno esse vel posse cruciari. Sed si stolidas
sacri eloquii sententias credimus et intelligimus, iam
per certa iniquorum animas esse credamus in inferno/
quia experitur vel crematione ignis/ ex quo iam
in gehenne ignem certum est pro omnia dei iussu cruciare
et nam sicut clarius beatus gregorius declarat/ si credi-
tur est/ quod a die exitus sui reprobos ignis
cremat. Sicut autem spiritus incorporeus in hoc
tenetur homine corpore tenetur/ in hoc quod illud vivi-
ficat/ sic post mortem cum sit incorporeus
spiritus/ etiam igne corporeo penaliter tenetur/ ubi
mortificetur. Teneri autem per ignem spiritum dicimus/ ut in
tormento ignis sit videndo atque sentiendo/
Ignem namque eo ipso patitur quo videt/ et quia cremari se
aspicit crematur/ sicque fit ut res corporea incorpo-
ream exurat/ dum ut ex igne ex igne visi-
bili ardor ac dolor invisibilis trahitur/ ut
per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporea
flamma crucietur/ quamvis colligere dictis evangelicis
possimus/ quod incendium anima non solum videndo/
sed etiam experiendo patiatur. Dives enim mor-
tuus in inferno sepultus damnatum in flammis igni-
bus perhibetur/ quis iam sapiens reproborum animas igni-
bus teneri neget. Cum reprobis in fine iudicis
est dictum/ Ite in ignem eternum qui paratus est
diabolo et angelis eius/ si diabolus eiusque angeli
cum sint incorporei/ corporeo sunt igne cruciandi/
quid mirum si anime et antequam recipiant corpus/
possint corporea sentire tormenta. Sed quomodo mortem
moveat/ quod anima immortalis dicatur/ dum constet quod
in igne perpetuo moriatur. Sciendum quia sicut du-
obus modis vita dicitur/ sic duobus modis etiam mors
debet intelligi/ aliud namque est quod per eam vivimus/
aliud vero quod in beatitudine et gaudio sumus/ sed est
aliud est beate vivere atque naturaliter. Anima itaque
mortalis esse intelligitur/ et immortalis/ mortalis
quippe quod beate vivere amittit/ immortalis autem
quia vitaliter vivere numquam desinit/ et vite
sue naturam amittere non valet perdere/ nec cum in perpetua
dampnata fuerit morte. Illic enim per penam beata esse
perdit/ et esse non perdit/ ex quo ut semper cogitur/
ut et mortem sine morte/ et defectum sine defectu/
et finem sine fine patiatur/ quatenus eius mors
immortalis sit/ et defectus indeficiens/ et finis
infinitus. Quare reprobi sic vivunt in inferno
post mortem. Gregorius libro iiii et xxxvi

Capitulum ii

Post quam tempus vite presentis absciditur/ nec
quaquam reprobi et peccatores ad opera iam vite
penitentie ulterius revertentur/ nec ad ex-
hibenda iam opera renovabuntur. Unde quisque
in reprobus persolvet in tormenta/ cuius hic
illicite suavit desideria/ et ultricibus flammis
traditus semper morietur/ qui semper in morte sua
vivat. Sic enim in morte consumetur/ quia si consume-
retur iam moriens esset/ cum vita pena finiret. Sed ut
sine fine cruciatur/ vivit sine fine in pena appli-
catur/ ut cuius vita hic mortua fuit in culpa/ illic
mors eius vivat in pena. Sicut ignis omnia que sus-
cipit consumet/ quia cruciabit et non extinguetur/
morietur et vivet/ deficiet et subsistet/ finietur
semper et sine fine est/ immutabilitas quasi ignis eius
exigit/ ut etiam suppliciis numquam possit/ et qui in illa
in vita ad culpam nimis in viventibus cruciabuntur
ad penam. Plurimum enim pensi quisque in suis actionibus
se extendit/ tanto plus invenit in proportione pensare
faciat/ quia consueti reprobi vivunt iniquitatis ampliores
potuerunt/ sunt et ampliore tormento retributionis
fierent/ qui et ipsi exprimentur actiones peractas deinde
sunt debeant amplius invenerunt/ non enim invenit
inveniunt iniquitate noverunt/ nisi et quererent/ et non
quererent/ nisi exspectatio peccatum festinaret. Propterea
igitur incrementis corporis nunc mortis male cogitationis
et dolorem recipiunt digne retributionis. Et
quamvis dampnatorum sit omnium dolor infinitus/
graviora tamen tormenta recipiunt/ qui in multis
iniquitatibus expressius quoque desideriis invenerunt/
et quia solet mestis cum spes vel falsa respondere/
ut penam suam reprobi cum sentiat/ etiam de remedio
spe amittent. Sunt est quod dives qui inferni fla-
mma cruciabat/ quia semper reparare non possit exspectando
cognoscebat/ et quia se iam igneo carcere tor-
mento adiectu deprecationis suppliciis fiebat/ iam
nequaquam sibi sed relictis fratribus opitulari et prece
satagebat dicens/ Rogo te pater abraham ut mit-
tas lazarum in domum patris mei/ habeo enim quinque fratres/
ut testetur illis/ ne et ipsi veniant in locum hunc
tormentorum. Sic quoque debemus indubitanter
credere/ quod iniqui post illum eius dampnati suppliciis
sunt de precantibus et cognatis suis et presentibus
quos reliquerunt cogitabunt/ verum sicut ipsum veri-
tas dicat/ quia dives qui in inferno sepultus
fuerat de quinque fratribus quos reliquerat etiam in
supplicio positus curam gerebat. Patet et quod de iustis
in tormentis posito dicat/ quod videt abraham et la-
zarum in sinum eius/ credendum est/ quod ante retributionem
extremi iudicii/ quosdam in iusta in requie iustos
conspiciant/ ut eos videntes in gaudio non solum
de suo supplicio/ sed et de illorum cruciantur bono/ Iusti
vero semper in tormentis manentes in ipsorum iniquitate
corporis gaudium crescat/ quia malum conspiciunt
quod misericordia evaserunt/ tanto quod maiores erep-
tori suo gratias referant/ quanto vident in aliis quod
ipsi perpetrati si essent derelicti potuerunt. Quod de reprobis autem

sciendum est, quod sicut hii qui adhuc viventes sunt mortuorum animas quo loco teneantur ignorant, ita mortui vitam in carne viventium post eos qualiter disponatur nesciunt, quia vita spiritus longe est a vita carnis, et sicut corporea et incorporea diversa sunt genere, ita et distincta cognitione. Quod tamen de sanctis animabus non est sentiendum, quia qui intus omnipotentis dei claritatem vident, nullo modo credendum est quia foris sit aliquid quod ignorant. Si autem querit aliquis utrum animabus prosit aliquid si mortuorum corpora in ecclesiis fuerint sepulta, sciendum est quod quos non gravia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis si sepeliantur in ecclesiis, quod eorum proximi quotiens ad eadem sacra loca conveniunt, suorum quorum sepulchra aspiciunt recordantur, et pro eis domino preces effundunt. Nam quos peccata gravia deprimunt, non ad absolutionem potius quam ad maiorem cumulum damnationis eorum corpora in ecclesiis ponuntur. Et hii quibus dimissa peccata non fuerint, ad evitandum iudicium sacris locis post mortem non valent adiuvari. Quos ergo peccata gravia deprimunt, si in loco sacro sepeliri se faciunt, restat etiam ut de sua iudicentur presumptione, quatenus eos sacra loca non liberent, sed et culpa temeritatis accuset. De purgatorio igne iiii° libro dial[ogorum].

Dyalog. l. iiii

Quales hinc quisque egreditur, talis in iudicio presentatur. Sed tamen de quibusdam levibus culpis ante iudicium purgatorius ignis credendus est, pro eo quod veritas dicit, quod si quis in spiritum sanctum blasphemiam dixerit, neque in hoc seculo remittetur ei neque in futuro. In qua sententia datur intelligi quasdam culpas in hoc seculo, quasdam in futuro posse relaxari. Quod enim de uno negatur, consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur. Sed tamen hoc de parvis minimisque peccatis fieri posse credendum est, sicut est assiduus ociosus sermo, immoderatus risus, vel peccatum cure rei familiaris, que vix sine culpa vel ab ipsis agitur qui culpa qualiter declinare debeant sciunt, aut in non gravibus rebus error ignorantie; que cuncta etiam post mortem gravant, si in hac vita adhuc positis minime fuerint relaxata. Sed hoc pensandum est et sollicite, quia Paulus dicit illum per ignem posse salvari, non qui super fundamentum, id est christum, ferrum, es vel plumbum edificavit, id est peccata maiora et ideo duriora atque tunc iam insolubilia, sed ligna, fenum, stipulam, id est peccata minima atque levissima, que ignis facile consumat. Sed tamen sciendum est quod illic saltem de minimis nihil quisque purgationis obtinebit, nisi bonis hoc actibus in hac adhuc positus vita ut illic obtineat promeruerit. Quod oblatio salutaris hostie prosit animabus post mortem in quarto libro dialogi sequitur.

Credendum est sacram oblationem salutaris hostie non solum viventes adiuvare, verum et sacerdotes post mortem insolubiles non sunt animabus mortuorum multum prodesse. Ut hic namque ipse defunctorum anime videantur annuatibus expetere, et signa quibus per ipsam victimam sacre oblationis absolute eis constant indicant. Sciendum est quod illis sacra victima mortuis prodest, qui hic vivendo obtinuerunt ut eos etiam post mortem bona adiuvent que hic per alios fiunt. Sed hoc pensandum est quod tutior via sit, ut bonum quod quisque post mortem suam sperat agi per alios, agat dum ipse vivit per se. Beatius quippe est liberum exire quam post vincula libertatem querere. Debemus itaque presens seculum vel quia iam conspicimus defluxisse, tota mente contempnere, cotidiana deo lacrimarum sacrificia, cotidianas carnis eius et sanguinis hostias immolare. Hec namque singulariter victima ab eterno interitu animam salvat, que nobis illam mortem unigeniti per misterium reparat, qui licet surgens a mortuis iam non moritur et mors ei ultra non dominabitur, tamen in se ipso immortaliter atque incorruptibiliter vivens, pro nobis iterum in hoc misterio sacre oblationis immolatur. Eius quippe ibi corpus sumitur, eius caro in populi salutem partitur, eius sanguis non iam in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur. Hinc ergo pensemus quale sit pro nobis hoc sacrificium, quod pro absolutione nostra passionem unigeniti filii semper imitatur. Quis enim fidelium habere dubium possit in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri, in illo ihesu christi misterio choros angelorum adesse, summis ima sociari, terrena celestibus iungi, unumque ex visibilibus atque invisibilibus fieri. Sed necesse est ut cum hec agimus, nosmetipsos deo in cordis contritione mactemus, quia qui passionis dominice misteria celebramus, debemus imitari quod agimus. Tunc ergo vere pro nobis deo hostia accepta erit, cum nos ipsos hostiam fecerimus. Et studendum ut hostia salutari post mortem non indigeamus, sed ante mortem deo hostia ipsi fiamus. Explicit liber vi. Incipiunt capitula libri vii.

Cv Quod antichristus multos sibi subiugabit
Cvi De Antichristi mira calumnia et falsitate
Cvii De tempore Antichristi solvetur sathanas
Cviii De predicatoribus Antichristi et de hiis qui fugient
Cix Quod Antichristus obtinebit potencias Christi fidelium
Cx De tribulacionibus sanctorum tempore antichristi
Cxi De predicacione et morte Enoch et Helie
Cxii De superbia antichristi
Cxiii De dampnacione et interitu antichristi et sequacium eius
Cxiiii De fine mundi et terrore iudicii
Incipit liber xiii de antichristo et de fine mundi
Quod mundus cotidie tendat ad finem. Maior liber
xxxiiii^o. Capitulum primum
Orbis ergo huius mundi corpus quasi inmensitatis
terminum extrema que nos sumus perpetue pericli-
tacionis quippe qualis sit finis mundi agnoscimus
si solliciti aspiciamus hoc quod de mundo gestamus
Etas etenim iuventutis primum per annos robusti-
ores, in senili autem tempus crescentibus morbis ex
coquitur et dum diu manus distendit ut subsistat
moriendi imminet cotidie desinit per momenta
vivendi. Ita et mundi tempore incrementis a-
nnis augetur crebrescentibus malis affici-
tur unde etatis augmentum propius unde salutis
dispendium sentit tribulaciones namque illic
crebrius consistunt et eo detrimenta vite debilior
consolatur quo quasi ad vitam prevencior durat. Stat enim
in iuventute vigens corporis. Forte et incolume
manet pectus. torosa cervix. plena sunt brachia
in annis autem senilibus statura curvatur cervix ex
siccata deponitur. frequentibus suspiriis pectus
urgetur virtus deficit. loquentis verba anhe-
litus intercipit. ita et si languor desit plerumque seni-
bus ipsa sua salus egritudo est. ita mundus
velut in annis prioribus velut in iuven-
tute viguit. ad propagandam humani generis
prolem robustus fuit. salute corporum viridis
opulencia rerum pinguis. ac nunc ipsa sua se
nectute deprimitur et quasi ad vicinam mortem
nocius cotidie et crebrescentibus malis
molestiis quoque et flagellis urgetur. cotidie
repentini casus nos opprimunt. nove nos
semper clades affligunt. De tribulacionibus
ante finem mundi. Gregorius super euangelia.
Capitulum 2^m
Dominus ac redemptor noster paratos nos invenire
mundi precurrencia mala denunciat
ut eo minus perturbent venientia quo fuerint
presciebant dicens Surget gens contra gentem et reg-
num adversus regnum et terremotus magni
erunt per loca et pestilencie et fames terroresque
de celo et signa magna erunt. Ultimis tribu-
lacionibus multis tribulacionibus preveniuntur per
crebra mala que preveniunt indicantur mala
perpetua que subsequuntur. quia multa debent mala
precurrere ut malum valeant sine fine nunciare.
Sed cum tot signa perturbacionis dicta sint oportet ea
considerantes breviter per singula perstringamus
quia necesse est ut alia e celo alia e terra alia
ab elementis alia ab hominibus patiamur. Ait enim
surget gens contra gentem ecce perturbacio hominum
erunt terremotus magni per loca ecce respectus
ire desuper. erunt pestilencie ecce inequalitas
corporum. erit fames ecce sterilitas terre. terrores quoque
de celo et tempestates ecce inequalitas aeris.
Quia ergo omnia consummanda sunt ante consummacionem
omnia perturbantur et qui in cunctis delinquimus
in cunctis ferimur ut impleatur quod dicitur pugna-
bit pro eo orbis terrarum contra insensatos. omnia namque
que ad usum vite accepimus ad usum converti-
mus culpe. sed cuncta que ad usum pravitatis flexi-
mus ad usum nobis vertuntur ulcionis. tranquillitate
quippe humane pacis ad usum vertimus vane
securitatis. peregrinacionem terre pro habitacione dileximus
patrie. salutem corporum redegimus in usum viciorum ubertatis
habundanciam non ad necessitatem carnis. sed ad per
versitatem inflexiamus voluptatis. ipsa serena blan-
dimenta aeris ad amorem nobis servire coegimus
terrene delectacionis. Iure ergo restat ut simul nos ea
omnia feriant que simul omnia in nostris viciis
male subacta serviebant. ut quot prius in mundo
incolumes habuimus gaudia. tot de ipso post-
modum cogamur sentire tormenta. Quod sancti
debent gaudere de fine mundi in cunctis super-
erant signa. Capitulum tercium.
Dominus ac redemptor noster paratos nos in-
venire desiderans senescente mundo
que mala sequuntur denunciat. sequeque in sancto
euangelio ut nos ab eius amore compescat. appropinquante
eius termino quante percussiones preveniant in
notescit. ut si deum in tranquillitate metuere no-
lumus saltem vicinum eius iudicium vel percussionibus
attriti timeamus. Nolite ergo fratres mei mundum
diligere quem videtis diu stare non posse. qui-
cumque deum diligunt ex fine mundi gaudere debent
et hilarescere. quia videlicet eum quem amant
mox inveniunt dum transit is quem non amaverunt.
Absit enim ut fidelis quisque qui deum videre desiderat
de mundi percussionibus lugeat. quem finiri eisdem
suis percussionibus non ignorat. Scriptum quippe est
de sanctitate Iacobi corporis qui radices cordis
in eius amore plantaverunt quod superne bona
non querunt qui illam nec esse suspicantur. Nos
a qua aliam vitam perdimus et audimus. sed pro patria
hanc diligimus qui celestis patrie gaudia eterna
cognoscimus festinare quantocius debemus

Incorrect: sup[er] Eius signa (margin note)
Ro^m (margin)
Ro^m (margin)

debemus / optandum nobis est eternum regnum /
atque ad illam in ea breviore pervenire / quibus
etenim malis nos nunc dies urgetur / quae nos cotidie
quae adversitas nos angustat / quid est vita mortalis /
nisi via / et quale sit sub hoc mundo pendere in labore
sub labore / et tamen eandem viam nollet finire

De [illegible] apostoli quarto decimo et decimo
quarta Capitulum quintum

Antiquus hostis contra mundum totis viribus
solvetur / qui quamvis nunc mitis / pro eo quod super-
ne conditionis beatitudinem amisit / tamen in ple-
nius extinguetur / qui attemptandi licentia ab
spiritibus electis tandem relegabitur / ipse quippe
multis operibus illud vas perditionis ingressus
antichristus vocabitur / qui contra deum se erigens / ac
simulatione sanctitatis / etiam amore pietatis se
tollet / et electi etiam illius / sub metu potestatis suffra-
gabitur / nam quamvis tunc superbe extolletur /
quamque callide machinabitur / etiam cum virtute per-
secutionis extinguetur / De hoc antichristo in beato Iob
legitur in die eius stupebunt novissimi / et pri-
mos invadet horror / tanta enim tunc impios
iniquitate effrenabitur / ut etiam electorum corda non
parvo pavore feriantur / tunc vero ante eum deterre-
rentur / et novissimi electi hic nominantur
et primi / quia scilicet hii qui in fine mundi
reperiuntur in morte carnis [illegible] / et illi et
qui a prioribus mundi partibus praecesserunt / Enoch
scilicet et Helias / ad medium revocabuntur / et
crudelitatis eius saevitia / ipsi adhuc in mor-
tali carne patiuntur / Quamvis vires in tanta parte
separatis novissimi obstupescunt / et primi metuunt /
quia scilicet illos hoc ipsum superbie sublevantur /
omnem temporalem eius potestatem despiciunt / illos
vero eum quod ipsi adhuc in carne mortali sunt in qua
cruciatu temporalis post ipsa quae fortiter tolerant
supplicia perhorrescunt / ut in utroque unum quod-
que tempore et constantia ex veritate sit et pa-
vor ex carne / quia et si electi sunt / ut tamen
[illegible] nequeant / per hoc tamen quod homines / et ipsa
metuunt tormenta quae vincunt / Dicitur autem quod in
diebus eius stupebunt novissimi / et primos
invadet horror / quia videlicet tanta tunc signa
monstrantur / et crudelia ac dura faciens est /
ut et ad stuporem perducat quos in fine mun-
di invenerit / et horrores praestet qui in eius conspi-
ratione fuerant / sed carnalis mortis dolore
fugerent / vel [illegible] / ita ut in errore inducant
si fieri potest etiam electos / videlicet [illegible] quia eta-

[illegible] terroribus magnis trepidant

Quod antichristus multos sibi subiugabit
Moralium libro [illegible] Capitulum quintum

De antiquo hoste beatus Iob dicit post se
omnem hominem trahet / et ante se
innumerabiles / quod loco homo humana sa-
piens dicitur / sed cum plus sint homines quam
innumerabiles / querendum nobis est / cur
ante se innumerabiles / post se homines tra-
here dicatur / nisi quia antiquus hostis rep-
robum tunc hominem ingressus / cunctos quos
carnales invenerit / sub sue iugo dominationis
rapit / qui et ante plus quam appareat
innumerabiles quidem non tamen omnes carnales
traxit / quia et occidit a carnali opere ad uni-
tatem multi revocantur / atque ad statum iustitie /
alii per breve / alii per longam penitentiam redeunt /
et nunc innumerabiles rapit cum falsitatis sue
stupenda omnibus signa non exhibet / Cum
vero coram carnalium oculis miranda eius
prodigia fiant / post se tunc non innumerabiles /
sed omnes trahet / quia qui bonis [illegible]
delectantur / [illegible] se absque retractatione sub-
icient / sed sicut praescita sunt / quia plus est omnem
hominem quam innumerabiles trahere / cur prius
dicitur quod [illegible] trahat / et post in augmento innumera-
biles subiciuntur / [illegible] namque expetit / ut prius
quod minus est / et postea in augmento
plus esse dicatur / Sed sciendum est / quia in hoc
loco plus sunt innumerabiles dicti quam omnes /
post se enim omnem hominem trahet / quia in
tribus annis et dimidio / omnes quos in fine
dies vitae carnales invenerit / iugo sue do-
minationis astringet / ante se vero innumera-
biles traxit / quia per quinque milia et adhuc eo
plus annorum curricula / quamvis carnales omnes
trahere non potuit / multo tamen plures
sunt in tam longo tempore hii quos ante se innumera-
biles rapit / quam omnes quos tam breve tempore
rapiendos invenerit / beatus Iob dicit et post
se omnem hominem trahet / et ante se innumera-
biles / quia et tunc minus tulit quam omnes
tulit / et nunc amplius diripit / cum omnium
corda invadit

Quod ante adventum antichristi
[illegible] non fiet ista etiam Moralium libro [illegible]

[illegible] ad beatum Iob dicitur [illegible]
[illegible] eius praedicet [illegible] de hoc [illegible]
[illegible] antichristi [illegible] perveniendum /

occulte quidem, sed tamen iuste dispensationis. Superni
quippe ordine dispositionis occulte, prius quam
antiquus hostis in illo dampnato homine se
antichristo quem assumet appareat, a sancta ecclesia vir-
tutum subtrahentur signa. Nam prophetia absconditur,
gratia curationum aufferetur, prolixioris abstinen-
tie virtus imminuitur, doctrine conticescent
verba, miraculorum tollentur prodigia. Que quidem
nequaquam superna dispensatio funditus subtra-
het, sed non hec sicut prioribus temporibus aperte
ac multipliciter ostendit. Quod tamen mira dispen-
satione agitur, ut una eademque re divina simul pietas
et iustitia compleatur. Dum enim subtractis
signorum virtutibus sancta ecclesia velut ab-
iectior apparet, et bonorum premium crescit, qui
illam propter celestia et non propter presentia signa
venerantur, et malorum mens contra illam citius
ostenditur, qui sequi non pertinent que invisibilia
promittit, dum signis visibilibus non tenen-
tur. Dum igitur humilitas fidelium multiplicatur
et manifestatio signorum quasi destruitur, tali
occulte dispositionis examine inde bonis
merces largior, unde malis ira iusta cumulabitur.
Cum igitur antiquus hostis, prius quam mani-
festus est et copiosus veniat, ex magna
parte signa virtutum in sancta cessabit ecclesia, ita
tunc cum eius potentia crescit, cum a
fidelibus miraculorum dona subtrahentur, et
tunc contra eos antiquus ille hostis per aperta
prodigia ostendetur, ut quanto ipse per signa extollitur,
eo a fidelibus sine signis robustius laudabi-
libus compugnetur. Quamvis etiam fidelibus
in eius examine non deerunt signa, sed tamen
erunt illius ut innumera, paucia vide-
antur nulla, quod minima virtus orbibus
signis potest fieri, cum omne quod ab illo fit terri-
bilius comparatur, per inchoatam constantiam calce-
piuntur. Sed malignus hostis tanto contra
eos acrius in malitia se exhibebit, quanto se de
propria ecclesia clarescentibus signis miraculis
dolebit, totum quoque in eorum mentem colliget cautus
quod reprobos in necem fidelium immanius et
crudelius accendet. Per hunc antichristum sig-
nificatur sathanas. Moralium libro xxxiiii et xiiii.

Cam am

Hostis antiquus virtutis nunc nunc oste-
ditur, qui dispensatione divine pietatis
a cordibus a bonorum cordibus religatur, et ab
electis angelorum spiritibus, nunc in abyssi pu-
teo, id est in reproborum mentibus reclusus premitur,

tempore vero Antichristi, quem de tribu Dan ferunt venire,
ab exteriores sibi mundi de abyssi puteo, id est de
iniquorum cordibus, nunc occultae fremens exaltat. Eduxit
eius predicet, et tunc accepta potestate contra ecclesiam
in verum aperte persecutionis erumpet. Unde per Johannem
dicitur: Postquam consummati fuerint mille anni, solvetur
sathanas de carcere suo et exibit et seducet gen-
tes. Millenario omnino numero quantitatem quamvis sed universi-
tatis qua regnat ecclesia designavit, et per ipsum
universum persecutione sua licet quemlibet fit ecclesie
tempore expressit, quo paratus draco de puteo abyssi
educetur, quia diabolica malitia que in subdolis
iniquorum occultatur cordibus, tunc revelabitur; et
quod nunc per timorem tegitur, tunc contra ecclesiam publice de-
iniquorum ore virus omne persecutionis aperitur. Nunc re-
absconditur se subblandientes lingua serpens constra-
et quasi quodam se tegit abysso simulationis ma-
licia calliditatis. In fine vero mundi antiquus hostis
vas suum illum hominem perditum ingredietur,
qui specialiter Antichristus nuncupatur, qui in supernas
homines transcendens necnon sceulans
honoris culmine, non signis et prodigiis fictis
sanctitatis, sed in terrore potentie elevari presumet;
prius enim ipse erit, qui in sublimibus cordibus
sue potentia nature non se perdidit vel dejectus, tunc
vero antiquus hostis suis viribus [illegible] reddi-
tus, parvo quidem in tempore, sed in multa contra
nos laxabitur virtute, sicut Johannes dicit:
Post hec oportet solvi illum modico tempore, et quanta
ad crudelitatem [illegible] feruat licet, superna tamen
mira brevitate dierum angustabitur, sicut ipsa
Veritas ait: Nisi breviati fuissent dies illi, non
fuisset salva omnis caro. Quia enim et superbus
nos et infirmos Deus conspicit, dies quos singula-
riter malos mancipit, misericorditer breviatos
dicit, propterea ut et superbia timeat de temporis adver-
sitate, et infirmitas respiciat de brevitate.
Antiquus igitur hostis acrius contra mundi sep-
tatur aggredietur, quia tanto sit saevius
ad penam, quanto se vicinorum sentit ad penam.
Considerat quippe quod iniquus sit in licentiam cre-
at nequissime libertatis, quam cum expletam
licentia absolutus religabitur in incendio, et quanto
brevitate temporis angustatur, tanto multiplicitate
crudelitatis expanditur, habens iram magnam,
sciens quod modicum tempus habet. Sicut Mor. li. xxxiiii

de ipso angelo loco Johannis dicitur, tunc quoniam nimie
magne fervore perdilectum, ne qui in ei beatitu-
dine stare non poterat, in dampnabilibus suis sentencia
cum paucis maneat, tamen quamvis nequiter valuerit
calliditas exquirit, aut superbie dampnate alarum erigit,
et periculum hominum dampnabilium quem generabit,
ante ipsum temporalis persuadebit nequiter ostendat.

De predicatoribus antichristi et de signis que faciet. Apocalypsi xiii. Capitulum octavum libri.

Sicut incarnatus dominus in predicatione sua pau-
peres ydiotas et simplices, sic econtra diabolus
cum homo quem in fine mundi apostata angelus as-
sumet ad predicandam falsitatem suam, astutos ac
duplices homines mundi sciencia fulgentes eliget
ipse, et ille homo qui tanta in nequicia antiquus
est ut omni peccatorum parti transcendat, predicationi
sue in sapienciam carnalium sensibus pollentes
predicatores suos in seculo per ipsos perget. Predicatores
igitur antichristi socios sibi spem aggregabunt, sed
tamen opera iniquitatis exercebunt, clam enim per
iusticie simulacionem, sed obscure pravitatis peticionem.
Illo tempore complebitur quod veritatis ore dicitur: surgent
pseudo christi et pseudo prophete, et dabunt signa et
prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri
potest, eciam electi. Quod videlicet dicitur non quia electi casuri sunt,
sed magnis terroribus trepidaturi sunt, tanta namque
contra iustos iniquitate effrenabuntur ut eciam electo-
rum corda non parvo terrore feriant. Electi namque dum
eorum signa conspiciunt, dum frequentes videant
contra imperium antichristi miracula perhorrescent, quo-
dam dubietatis nubilo in corde pacientur, et
eorum prodigiis incidentibus caligo trepidacionis ad
momentum mentibus eorum generabitur, quia dum sepe
prodigia illorum malicia efficiunt, et de miraculis per
illis aspectis ex dubilibus signis bonorum men-
tium oculos caliginosa dubietas confundit. Predicatores antichristi

Quod antichristus obtinebit [illegible] partes apocalypsi [illegible]

Capitulum 9

Antichristus veniens ipse etiam summas homi-
num seculi partes obtinebit, qui duplici suo
errore conabitur ad se corda hominum, et missis pre-
dicatoribus trahere, et quociens per [illegible] inclinare
poterit, quidem innumeros eius sequela depravari ab audi-
toribus poterit, sed hanc tamen humana iudicia per-
ditum seculum terrorem adductus exaltabitur, nam
quos illi apperunt loquendo perdiderunt, multi pote-
ciam senciendo stupebunt, et affligendo tenebris
illud per se tempus apprehendit, qui ad predicacionem

fidelium predicatione, alii verbis fuerunt, alii
gladiis, quibus enim et ipse non est antichristi pre-
dicatores non deficiunt, si non eos predicationi
precium seculari terrore munient, sed duplex
contra illos calliditate agetur, quia quidam eis
ab aliis verbis blandientibus dicitur, quidam
ab aliis et gladiis sevientibus inpugnabit, quia
igitur antichristi predicatores perversa suadendo
apparere possunt despicabiles, ab immenso
auditoribus suis per eos sibi reverencia ex-
hibent, quorum predicaciis fulciunt, verbis gravibus
auditoribus agetur, ut in perversis eorum predicationi-
bus, et si non veritatis sua certa temporalis
potencia timeatur. Antichristus enim hostis Moralia li. xxxii
pessimum perditi hominis in actibus suis viri-
bus effrenabitur, et contra electos laborare in
crudelitate, fraude et virtute fuerunt, per-
tere unde per fortitudinem et potenciam
secularium, fraude per signa et miracula
per vim, ut enim eos qui apparuit sunt inqui-
protrahat secularia ostenditur, et non tam
iusticie fallat, signa sanctitatis simulat, illis
suadet elacione magnitudinis, ipso de-
super ostensione sanctitatis. Quod sub

quo antichristus apocalypsi xxxiii. Capitulum 10m

Antichristus hostis omnibus deus in
tempore suo multum persequatur
et non solum in reproborum mentibus, sed etiam
in electorum corporibus inestimabili crude-
litate sine qualibet obiectione grassabitur;
de tribulacione ipsius temporis veritas dicit: erit tunc
tribulacio magna, qualis non fuit ab inicio mun-
di usque modo neque fiet. Quod videlicet de ex-
citu antichristus exercebit
antiquis temporibus martirum, ut nunc fe-
cit, fugat tribulacio, que penarum
genera novimus, que martirum
expansione gaudemus; alios namque ictu
amputavit, iugulo gladius feriunt,
alios avibus pabulum, in quo mo-
et repellitur, et repulsa
alios fera dentibus traxit, alios
flammas ferro insultans singula
alios belluina rabies morsibus devorata
alios ab intimis visceribus parte
alios effossa terra
alios alarum
alios inse p

tectos aqua replendo absorbuit, alios cum domo flamma usque ad cineres de parva consumpsit. Cum ergo antiquus hostis in fine mundi per antichristum nequius crudelitatem suam dilataverit, quid est quod in his tormentis tunc electis restat, nisi hoc quod in evangelio per semetipsam veritas dicit: Surgent pseudochristi et pseudoprophetae et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem mittantur, si fieri potest, etiam electi. Fideles enim nunc mira faciebant cum perversa patiebantur; tunc autem hostis huius satellites etiam cum perversa inferent, mira facturi sunt. Pensemus ergo quae erit humanae mentis illa temptatio, quando pius martyr et corpus tormentis subicit, et tamen ante eius oculos miracula tortor facit. Cuius tunc virtus non ab imo cogitationum fundo quatiatur, cum is qui flagris cruciat, signis coruscat? Nimirum enim hostis tunc antiquus in antichristo tunc erit altius bellaturus prodigiis et durius crudelitate tormenti; non enim sola tunc potestate exiget, sed etiam signorum ostensione fulciet.

De predicatione et morte Enoch et Helye in omelia super recumbentibus. Capitulum 11

Illud autem quod terre est promissum Helyas raptus et sublevatus legitur, ut in quandam terre secreta regionem reponeretur, ubi in magna iam carnis et spiritus quiete viveret quousque ad finem mundi redeat et mortis debitum solvat. Terminus enim Helie raptus sit, mortem tamen distulit, non evasit; qui adhuc mundo huic restituetur, ut et ministerium predicationis impleat et carnis debitum solvat. In fine enim seculi, temporibus antichristi generalibus ad plenum susceptis, Helia et Enoch predicantibus, qui scilicet per Zachariam due olive et per Johannem duo candelabra nominantur, quia tunc ex plebe iudaica sumuntur [illegible] convertentur, et ad eorum predicationem multi ex his qui tunc comedebant in fidelitate remanserunt, ad cognitionem veritatis revertentur. Nec solum fideles quique roborati in soliditate sancte ecclesie persistent, sed etiam complures libenter [illegible] convertentur ad fidei cognitionem, ita ut Israelitice gentis reliquie, que prius repulse fuerant, ad fidem redeuntes, prophetiam sacri eloquii de Christo fuisse cognoscant, et ad summam matris ecclesie gratiam omni devotione concurrant.

Helyas quippe veniens, sicut per Malachiam dicitur, reducet corda filiorum ad patres eorum, quia scilicet Iudei incipient filii credere per predicationem Helie quod patres sui meminerunt predixisse, qui ante antichristi adventum [illegible] occiderunt, et annuntiaverunt eum venturum esse. Sicut autem in veteri testamento legimus, Enoch translatum, alium sublevatum, sic Helyas ad celum aerium est sublatum. Quomodo hi ergo duo predicatores ex mundi illa tam morte subtracti nunc occultantur, ne appareant, sed postea ipse antichristo apparebunt, ut predicare valeant. Qui ad predicationem ipsum in fine revocabuntur, et ut debitum carnis solvant ad modicum predicaturi, sicut per Johannem in Apocalypsi dicitur: Et cum finierint testimonium suum, bestia que ascendet de abysso faciet adversus eos bellum et vincet et occidet illos.

De superbia et morte antichristi. Mor. li° xxxij. Capitulum 12

Antichristi potentia non suis tunc viribus roborabitur, sed Sathane virtute in gloria predicationis attolletur, et terrena regna que ei erunt inimica dicionis illius subicientur. In illo quidem humana forma cernetur, sed verbis suis ultra homines elevabitur, quia fallendo dicet se unum [illegible] faciendo apparebit, et quasi mendax regula stabilit. Hoc quasi bellum ex malitia operis abscondet, quosdam etiam quos si velit electos dei in mente inveniet, obtinendo reprobos ostendet. Nonnullos luce iustitie resplendentes et operis virtute robustos franget, et multos qui sancti credebantur ad imum sue voluntatis trahet. Nonnulli relicta spe celestium illo duce ad ambitum glorie secularis anhelabunt, et fidem [illegible] ad intemptatis desiderium inclinabunt. Super reprobos namque homines fastu glorie sceleris extolletur, et super electos quosque homines, et super ipsius potentia divinitatis extolletur, ita ut hic perversus et ille homo desperatus estimari deum se super homines iactet. Unde per Paulum dicitur: ut in templo dei sedeat ostendens se tamquam sit deus. Cum ut tumore plenius ostenderet premisit: Qui extollitur super omne quod dicitur deus aut quod colitur. Quondam autem [illegible] sub his fovea cecidit, qui immensum ruine, quia lapsus est non permansit. Diabolus ipse ut homo ab statu sue conditionis elata mente corruerunt, ut ille dicit: Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo; ut iste [illegible] credidit: aperientur oculi vestri et eritis sicut dii. [illegible] ergo utrumque tradidit, quia deo similis esse non per iustitiam sed per potentiam concupivit, sed hic per gratiam

Mor. li. xj
Mor. li. ix. In omel. super recumbentibus
Mor. li. xxvij. In omel. ij super Eze.

libertatis, qui dei similitudinem appetendo perverse
ceciderat, in reatu sui criminis longe imparem
se esse cognoscens clamat dicens: Quis similis tui. Di-
abolus autem in sui lapsus crimine iuste dimissus in
ruine sue mensura nunc permanet, sed quanto
ab omnipotentis gratia dei deseritur, tanto magis se
contra eius cumulavit, nam qui ideo cecidit quia
ordine pravo deo similis esse voluit, eo usque perduc-
tus est ut in antichristum veniens indignetur deo similis
dedignetur, et cum quem hoc non potuit superbus equa-
lem dampnationis putat inferiorem. Unde et de
illo hoc quod iam premissimus dicitur: Extollitur se su-
per omne quod dicitur deus aut quod colitur. Apte mira-
tur, qui appetendo dudum dei similitudinem
quia in se deum exigere voluit, sed in supplicio culpa
crescendo iam se super omne quod dicitur deus et co-
litur extollit, sed eius superba elatio districti iudi-
cis erit adventu ferienda, sicut per Paulum dicitur:
Quem dominus ihesus interficiet spiritu oris sui et destruet
illustratione adventus sui. De hoc homine predic-
to quod per danielem dicitur contra principem principum con-
surget, nam sicut per Paulum dicitur ita ut in templo
dei sedeat [illegible] et sine manu conteretur.
Quod enim per danielem dictum est quod contra principem prin-
cipum consurget, hoc per Paulum dicitur ita ut in templo
dei sedeat ostendens se tanquam sit deus, et quod
per danielem dicitur sine manu conteretur, hoc per Paulum
exprimitur quod dominus ihesus interficiet spiritu oris sui et
destruet illustratione adventus sui, sine manu
scilicet conteretur quia non angelorum bello nec sanctorum certa-
mine, sed per adventum iudicis solo oris spiritu eterna
morte ferietur. De dampnatione antichristi et se-
quacium eius. Moralium libro xo iob. Ca iij Rm liij

Videns beatus iob quod antiquus hostis sub vas
illud reprobum hominem quem sacra scriptura ap-
pellat antichristum in fine mundi ingressurus
tanta elatione extollitur, tanta virtute preparabi-
tur, tantis signis et prodigiis in ostensionibus
sanctitatis elevabitur, ut a nullo homine argui facta
eius valeant, quia cum potestate terroris adiungentur
etiam signa sanctitatis, ait: Quis arguet coram eo
viam eius, et quod fecit quis reddet ei? Perversa
quippe dyaboli quem veniens est ingressus, mentis(?) acrior
erit in perpetratione, sed ante eum nunc cuncte(?), quia apparebit(?)
ad hunc illud vase suo ipso non gestat. Cuius quidem
hominem illum audebit increpare, cuius visum
etiam pertimescunt electi, sed cum eius viam non solum
helias et enoch, qui in eius exprobrationem re-
ducentur ad medium, sed etiam omnes electi arguent,
dum contempnentes cum virtute mentis eius
malicie resistent, sed quod hec ex dona gratie et
non suis viribus faciet, recte dicitur: Quis arguet
et coram eo viam eius, et quis(?) non de sui
ceteris adiutorio electi resistere valeant, sal-
vantur. In eo enim quod paulo post(?) eius magis ad
contradicendum, non ipsi sunt qui viam eius
arguent, sed ille erit qui intus eos confortabit,
vel certe viam eius arguere est, per pravitatem
eius et vias interminentes supplicia
turbare, et quod solus dominus propria virtute facturus est, de quo scriptum est: Quem dominus ihesus
interficiet spiritu oris sui et destruet illustratione
adventus sui, recte dicitur: Quis arguet viam
eius, ubi et sequitur: et quod fecit quis reddet
ei? Quis nimirum nisi dominus, qui solus dicto predicto
homini reddet que fecit, dum pravitate eius tam
validam per adventum suum eterna dampnatione concludet. Homo enim sui longe
latius sub morte iram tam mala libet, antequam proprie
diffunderet, et ponere sue iniquitatis exten-
dere, et in eterna gloria appetet, si possibile
est, imperium per manere, de quo per Dani-
elem dicitur: Quia dolus in manu eius
dirigetur. Dolus quippe in manu est fraus
in virtute, quia omne quod inique voluerit,
hoc adipisci exequi etiam fortitudine faciet. Dolus vero
eius dirigi dicitur, quia fraudes eius malicia
nulla difficultas prepedit, sed dum hec eius inimici-
tias non sinit extolli, quia cunctis laudem
terrene pravitatis amittet, et omne gaudium
nominis sui perdet, quod longe latius in brevi
tempore diffundit prosperitate, et de honore inter(?)
sentibus ad eterna supplicia dampnabitur, cum
apparente superno iudice de hoc mundo tolletur,
in quo prius gloriabatur. Scriptum quippe est quod
dominus ihesus illustratione adventus sui illum
interficiet, omnis namque iniquitas eius cum mundi
fine dampnabitur, et ipse cum omnibus sequacibus
suis in terminente mundi fine dampnabitur.
Omnes enim iniqui qui de eius perversa persua-
sione accepti sunt, in pravis actionibus in-
venti illustratione adventus domini in eterno
interitu cum eodem suo capite ferientur, et cum
eo pariter ad supplicium tenebuntur, et districtus
iudex omnes illius iniquitates cum ipso nunc(?)
de fine concludet. De fine mundi et die
iudicii, in quo dominus super nubes ihesus et super
signis veniet. Capitulum xii(?)

Quia dilectissimi fratres regnum celorum appro-
pinquat, etiam si celi tacerent, mundus clamat

Mor. li. xxxii

Mor. li. xxxiiij et xxxiiij

nunc namque illius voces sunt eius qui
eum tot actibus persecutionibus aggravat sua cecidit
quam iam nobis ex vero regnum aliud quod sequa-
mur ostendit. Ipsis iam et a quibus amatur ama-
rus est. Ipse ruine eius predicant quod ama-
dus non est. Si enim ruinam sui domus
quassata minaretur quisquis in illa habi-
taret fugeret, et qui stantem dilexerat, ca-
dentem quantocius abscedere festinaret. Si ergo mundus ca-
dit et nos eum amando amplectimur, opprimi
volumus potius quam habitare, quia nulla nos ra- racio
tio ab eius ruina separat, quos eius passionibus
amor ligat. Facile ergo est iam nunc cum omnia
destruenda cernimus animum nostrum ab eius
dilectione disiungere. Sed quia cum ipsis nunc ignis
habitaculum absumitur, quisquis eius possessione
potitur rapit quod valet et fugit. Lucrum deputat
si quid secum ex ignibus tollat. Ecce ebul-
liente flamma mundum concremat, et
cuncta que in eo pretiosa videbantur fumus
iam proximus velut ignis devastat. Nos
ergo fratres karissimi quos Christus tenet peccantes
qui nec dum ad precepta dei mundum re-
linquitis, hunc morientem credite. Si nobiscum
aliquid de illo capiatis, si quid fugientes
tollitis, si hoc opere in presenti remanendo potestis ad
retributionem nobis proximam largiendo sua vis.
Terrena quippe omnia fugiendo committitis, si
sub largitate fugiatis. Relinquit omnia qui pe-
ccat, relinquere omnia non potest lacrimis maculas
peccatorum plangit. Elemosinis charitate sacris hostiis
expiet. Suffragant namque ad absolutionem
nostram oblata cum lacrimis et benignitate mentis
sacri altaris hostia suffragatur. Quam is qui in se
surgens a mortuis iam non moritur adhuc per
hanc in suo mysterio pro nobis iterum patitur.
Nam quotiens hostiam ei sue passionis offerimus,
totiens nobis ad absolutionem nostram passi-
onem illius reparamus. Nolite fratres mei pos-
sidere per desiderium que adhuc nunc relinquitis
positum, sed in melior amando nichil amando
possidetis. Ea possidendo cuncta relinquitis
ipse in solo redemptore figite ad eternam
patriam mente transite quod districtus in iudicio
veniat Deus providete. Ecce in die tremendi examinis
sui cum angelis, cum archangelis, cum thronis, et do-
minationibus, cum principatibus et potestatibus
apparebit. Celis ac terris ardentibus cunctis vi-
delicet elementis in sui obsequii terrore commo-
tis. Hunc ergo tam pavidum iudicem oculis
ponite. Hunc venturum timete, ut hunc cum venit

non timendi sed securi videatis. Timendus est enim ne
timeatur. Videlicet nos ad usum bone operis exercitat
metus illius. Vitam nostram a iniquitate compescat
iudicis fratres credite quia tanto eritis securi de pre-
sentia eius. Quanto nunc esse satagitis suspecti de cul-
pa. Quum ergo tempora fugiunt cum bello clauditur, et adhu-
dendum cernis iudicem nostrum cum magna impel-
lim in portam bonis actibus et pacem cum festi-
natione. Explicit liber xiii. Incipiunt capitula libri
xiiii.

Incipit liber xiiii de iudicio et penis reproborum capitulum
primum. Quod domino veniente ad iudicium elementa
commovebuntur. Moralium libro xxvi.

Tempestas in mari cum oritur, prius leves undę
et postmodum volumina maiora generantur.
Deinde fluctus maximi se erigunt, et naviga-
tes quosque ipsa sua altitudine subvertunt. Sic sic
nimirum extrema illa perveniet, que mundum universum
subruat tempestatis animadversionis. Nunc enim bellis et
cladibus et quibusdam modis sua nobis exor-
dia ostendit, et quanto ad finem cotidie propinquius
efficimur, tanto grandiora ruere tribulationum volumina
videmus. Ad extremum vero commotis omnibus elemen-
tis, supremus iudex veniens sicut olim apparuit, quia
videlicet tempestatis fluctus maximus levat.
Sed et dicat adhuc medium et ego non videbo non
solum terram sed etiam celum. Hac tempestate sancti
viri instante appareant, et ex hiis tribulationibus
que mundum sunt prudentur quiescant, atque extrema

iudicii adventum intenta mente considerantes perti
mescunt / supreme quoque maiestatis iram ad iudicium venien
tis et terrorem tanti examinis considerantes expaves
cunt. Quo autem despectius se dei iudicia eos qui se ele
vant . . . si et illos ad tempus alii despiciunt / qui
hec semper in humilitate formidant / unde summope
formidandum est nobis illud examen tante
discretionis / constat enim qui in hac vita cum pauitet se
passioni corrupcio sequitur despicitur prius est / uno in
iudicis / amor corrigentis est / non districtio punientis /
Corpore igitur posita ubi iudicia eterna pensanda sunt
hinc et enim prendere hinc summope considerare de
bemus / quo sunt illa que repleat / si fieri nos unquam va
let eius ira que puniatur. Ubi mortui resurgent
In omelia de x virginibus. Capitulum secundum

Cum bene vivere iudex ad extremum iudicium disce
cta et reprobi in mortis sompno sopiuntur / sic
enim dies iudicii subripit / ut previderi non valeat
quando veniet / unde scriptum est dies domini sicut fur
in nocte ita veniet / tunc electi et reprobi resurgentes
a sompno sue mortis excitantur / cum quomodo esse possit
in beato Job legitur / homo cum dormierit non resurget /
cur laboramus si in eternis de nocte non inven
dum / quod a deo non resurget / est scriptum sit / omnes quidem
resurgemus sed non omnes inmutabimur / et per semet
ipsam veritas dicat / omnes qui in monumentis
sunt audient vocem eius / et procedent qui bona
fecerunt in vitam interesse sub uncta sua iudicat
qui districto in promissa lateat / nam subditur donec
atteratur celum non euigilabit nec consurget de somp
no suo / liquet enim quia non resurget donec atteratur ce
lum / qui in mundi finis adveniente humanum genus
a sompno mortis ad vitam non euigilabit. Non
ergo quia omnino non resurgat / sed quia ante consumma
cionem genus humanum nunc resurgat insinuat
In extremo igitur iudicii die / cum apostolis celi / ministra
tibus angelis / considentibus apostolis / in sede ma
iestatis sue ipsius apparuit / omnes scilicet electi pariter videbunt
et reprobi / ut et iusti de munere retribucionis
sine fine gaudeant / et iniusti de ultione suppli
cii in perpetuum gemant. In potestate enim et maiestate
iustum sed quia in humilitate positum audire noluerunt /
ut virtute eius tanto tunc districtius sentiant quanto
nunc cervicem cordis ad eius passionem non inclinant /
Virtutes quorum celorum i. angeli archangeli throni
dominaciones / principatus / et potestates / in adventum dis
tricti iudicis movebuntur / et nos tunc oculis
visibiliter apparebunt / ut districte tunc a nobis exigat
quod nunc nos invisibilis conditor equanimiter portat /
Preterea in illa die tremendi examinis / bonum pa
rentes malis filiis prodesse non poterunt / testan
te propheta qui dicit / Noe Daniel et Job si fuerint

in medio eius / vivo dicit dominus / quia filios
et filias non liberabunt / sed ipsi tanta sola ipsi
liberabunt animas suas / et rursum boni
filii nichil malis parentibus proderit / sed ad
reatum post malorum pertinet pro ipsa fiunt bo
nitas filiorum / sicut ipsa per se veritas non
credentibus iudeis dicit / Si ego in belze
bub eicio demonia / filii vestri in quo eiciunt /
ideo ipsi iudices vestri erunt. Ubi adven
tum domini pavebunt omnes qui iniqui fu
erunt inventi. In omelia ii super eze. Capitulum 3m

Cum dominus ad iudicium venerit / districti
iudicii concussu omnia simul elementa
pavebunt / et in ipso conditore qui tunc in car
ne mortali fuit inventi / in pavore in
nimio corda commovebuntur / tunc enim ut impleatur
quod scriptum est / sol obscurabitur / et luna non
dabit lumen suum / et stelle cadent de celo /
et virtutes celorum commovebuntur / quam metus
erit hominis . . . iudicii suam non formida
tis / ibi enim simul tunc peccata ante oculos
redeunt omnia / ibi cuncta que perfecta cum
delectacione ad memoriam revocantur cum pavore /
Ibi caligo mentis exspectans exspoena erit flamme
dampnacionis / tunc quippe ex peccatorum
memoria sensum mentis deprimunt / cali
go cecitatis / cum bungemina dei filium
non punitur reprobi conspiciant in forma domi
nacionis / videbunt enim in quem transfixerunt /
et tollet impius ne videat gloriam dei. Ignis
etiam ille iudicii qui celum et terram et frica
concremabit / peccatores procul dubio consumet
in pena sue dampnacionis / sicut enim fulgur
exit ab oriente / et paret usque in occidentem /
ita erit adventus filii hominis / ubi nullus
audiens / tunc in sua mente latere promittitur
qui ipso iudicis fulgore punitur. Hic enim
angelis et archangelis / omnibusque virtu
tibus possidens redemptor in ius suo tunc
terrore videbitur / et quia ignis iudicii in reproborum
iudicium fumabit. Hinc psalmista ait /
Ignis in conspectu eius ardebit / hinc pre
terea apostolus ait / adveniet dies domini ut fur
in quo celi magno impetu transient / ele
menta vero ignis ardore solventur. Ubi
deus in potestate veniet ad iudicium Moral
lib. ix et xlii et xliii et in omelia et
super eruit supra. Capitulum quartum

Dominus qui virum fecit in humili
tate veniens consideravit non possunt
quanto terrore venturus est in fortitudine
sue maiestatis apparens / secundo per adve
nus illius pensari et conspicua provat / in
equanimi ad redimendos carnales venies

divinitatis sue magnitudinem aeternalibus
oculis conspiciant, foris autem eius celsitudinis
terrorem sentire percipiunt. Adventus scilicet po-
tentem iudicium exercens in sue [illegible] ma-
iestate cadunt. Terribilem quippe clarique terroris ma-
iestatis eius adventum psalmista David insi-
nuat dicens: Deus manifeste veniet
et non silebit deus noster. Ignis in conspectu eius
ardebit, et in circuitu eius tempestas va-
lida. Districtionem quippe iusti tempestas
ignisque comitantur, quia tempestas exami-
nat quos ignis ~~cremat~~ exurat. Tempesta-
tis enim nomine iudicii turbine designatur. De quo
turbine districti terrorem examinis Iohel pro-
phetans ait: Conturbentur omnes habitatores
terre quia venit dies domini, quia prope est dies
tenebrarum et caliginis, dies nubis et tur-
binis. Magnus enim dies domini et terribilis
valde, et quis sustinebit eum? Extrema vero iu-
dicii severitas recte tempestas et turbo dicitur,
qui malefactorum cogitationes revelat. Unde per
prophetam ait: Dominus in tempestate veniet et in tur-
bine. Vis eius incomprehensibilis est, atque
intolerabilis illa magnitudo terroris, quod dominus
in ostensione sua venturus est. Hunc enim
ad iudicium venientem qui adventu suo ele-
menta concutiet, movet autem conspectu celum
et terra contremiscit. Unde etiam per prophetam dicit: Ad-
huc semel et ego movebo non solum terram
sed etiam celum. Ad cuius examinis generalem
sententiam deducetur cum ad iudicandum malorum
remunerationem quoque bonorum angeli, archangeli, thro-
ni, principatus et dominationes obsequentur. Pen-
sate fratres karissimi ad conspectum tanti iudi-
cis, quis in illo die terror erit, quando iam in
pena remedium non erit, quando illa confusio cui-
quam reatu suo cogente contingeret, in omni con-
ventu hominum et angelorum erubescere. Quis
pavor enim quem etiam [illegible] humana
mens capere non habet. Unde [illegible]. Sic die
propheta Sophonias innuens ait: Iuxta est dies
domini magnus iuxta et velox nimis. Vox diei domini
amara; tribulabitur ibi fortis. Dies illa dies
ire, dies tribulationis et angustie, dies
calamitatis ~~et~~ miserie, dies tenebrarum
et caliginis, dies nebule et turbinis, di-
es tube et clangoris. Pensate fratres karissimi die
iudicii super corda reproborum quam asperitate propheta in-
sinuare, quem tot appellationibus non valet
exprimere, quanta vero tunc erit electorum leticia
de eius visione mentis gaudere de [illegible]

conspectu videntur et elementa contremiscit. Si enim
iram arguamus, mores mutemus, mala tempo-
ralia resistendo vincamus, precepta vero flentibus pu-
niamus, adveniente eterni iudicis tanto tunc securi
videbimur, quanto nunc districtionem illius timendo preve-
nimus. Quod sathan rapietur de hoc mundo et
rapietur in iudicio cum reprobis. Moralium libro xxxiiii^o. Ca^m

Adveniente districto iudice, antiquus hostis
apostata cum angelis de hoc mundo per ira iudi-
cii tolletur. Qui nunc in ira mansuetudinis longani-
mitate tolerat, tanto tunc pondere terroris examinet; ut
insuper eorum etiam bonorum scrutando turbet, et enim
iudicii turbine rapietur. Ille qui in cordibus reprobi
potuerit, in mentis terrore concussit, etiam supne pa-
tris predicatores contemnuntur, quamvis enim iam for-
tes atque perfecti, adhuc tamen quia sunt in mortali corpore, non
possunt inter tanti terroris supplicium nulla formidine
concuti; sed cum Leviathan rapitur, cum iam omnia moveri
mota elementa quatiuntur. Predicatores suos bonos
quosque in se quos vero dura adhuc in suis cordibus illud
tempus invenerit, species de regni propinquitate
letificabit, et carnis infirmitas de ire ostensione
perturbabit. Erit igitur eis aliquo modo tremor
letus, et timor securitatis, qui et celesti regno se re-
munerari confidunt, et districti tanti turbinis metum
per carnis infirmitatem contremiscunt. Conside-
remus ergo quo iniquorum conscientia cruciatur, quem etiam
iustorum vita turbatur, quem qui odiunt adventum iudi-
cis quid faciunt, si terrore tanti iudicii etiam qui
diligunt expavescunt. Iustus igitur predicatoribus
iustis quoque hominibus quasi pavore constringentur, si quam messe
meis potuit Leviathan ultro iudicatur. Quod desiderare
debemus mortem nostram. Moralium libro [illegible] Ca^m

Conditor et redemptor noster dominus Ihesus
Christus suscepit mortem, ne mori timeamus;
ostendit resurrectionem, ut nos resurgere posse confidamus.
Dum igitur dicitur, ipse qui est caput ecclesie resur-
rexit, quid in eius corpore etiam sequatur ostendit.
Exemplum quippe indicavit quod in premio promisit, ut
sicut ipsum resurrexisse fideles agnoscerent, sic ipsi
in fine mundi premia nostre carnis prima speraverint
mortem enim triduo sustinuit, mortem ergo
sicut nos usque ad finem seculi remansit. Nos vero
post mortem carnis in pulvere remanemus usque ad
finem mundi. Corpus illius post mortem resusci-
tatum venit; sed nostra adhuc corpora usque ad finem
mundi carnis differentur. Unde fit ut ne quis vero cogita-
tione tacita forsan dicat: quod mirum ille resurgeret
a morte, qui vel idem quod deus et homo morte
quam ex humanitate pertulit, ex divinitate superavit.
Nos vero qui puri homines sumus, a mortis damp-

Inomel (?) sic filii est reg. c. x. vii

ratione nequaquam surgere possumus. Nam in resurrectione eius
ipse multorum sanctorum corpora surrexisse, quatenus et ipse
nobis exemplum ostenderet, et de aliorum qui nobis per puram
humanitatem similes fuerunt, nos ratione roboraret,
ut cum homo se desperaret percipere quod in se ostenderet Deus
homo, hoc in se fieri posse praesumeret quod in ipsis
factum cognosceret, quos puros homines fuisse
non dubitaret. Nec quisquam dicat sperare non debet
de se homo quod in carne sua exhibuit homo Deus.
Ecce cum Deo surrexisse homines cognoscimus,
quos puros homines fuisse non dubitamus. Si igitur
membra nostri redemptoris sumus, quod gestum constat
in capite, in nobis praesumamus. Si multum nos abi-
cimus, sperare debemus in nobis [illegible]
bra, quod de membris eius superioribus audimus.

Moral. li. xiiii. Nonnulli homines corpora mortuorum redacta in
pulvere considerant, dum vim resurrectionis ex ratione
colligere non possunt, hi ad statum pristinum redire
posse desperant, quomodo faciat pulvis ad carnem
redeat, et redivivum corpus pulveris [illegible]
compingat, quo illa ex ariditate per vivificata membra
inviridescat, et sese per eorum species formasque distin-
guat. Sed minimum per rationem hoc non potest comprehendi, sed
specialiter per exemplum potest credi. Quis enim ab uno grano seminis
in immensum surgere arborem crederet, nisi certum per hoc
experimentum teneret? Quid ergo difficile est ut pulvis
in membra redeat, dum conditoris potentiam
considerare cernimus, qui ex semine ligna mirabiliter et
adhuc mirabilius ex ligno fructus creat. Unde

In moral. viii se pte xx. utraque homo qualiter admirari nemini incredibi-
les admirari qualiter redire possis. Dura tamen
mens comprehendere quo videas, qui quo veneris
ignoras. Da potentiam creatori tuo quod comprehendere
non vales de temetipso. Dic enim quia tu extra
factus es, cum vero conclusum in eo creatus conspicis,
do, ne ergo de carnis tuae defectus vere prendere prius
de [illegible] quia minimum est Deo reparare quod erat, qui
creasse quod non erat.

De qualitate corporum post resurrectionem. Moral. li. xiiii. Capitulum xl^m

Redemptor noster unum quod in se ostendit,
nobis promisit, et quia membra sua sperantes
gloriam capitis, eam in fine mundi factum gestit in
nobis. Sed ecce resurrectionem audio, effectum tamen eiusdem re-
surrectionis exquiro. Credo namque quia resur-
recturus sum, sed nolo ut sua qualitatem sciendum esse
mihi est, utrum quidam subtili vel aereo, an in eo quo
morior corpore resurgam. Sed si in aereo corpore surrexero,
iam ego non ero qui resurgo. Nam quomodo vera est resurrectio
si vera non poterit esse caro? Aperta igitur ratio suggerit, quia si vera caro
non fuit, procul dubio vera resurrectio non erit, si caro resurgere
non poterit, quia vere non resurgit quod cecidit. Credendum
est igitur quia nequaquam corpus nostrum in illa resurrectionis
gloria erit impalpabile, aereis subtilius vel aere;
erit a subtile quod per effectum spiritualis potentiae, sed pal-
pabile per veritatem naturae. Unde et redemptor noster
dubitantibus de sua resurrectione discipulis ostendit manus et la-
tus palpanda, ossa carnemque praebuit dicens:
Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa
non habet, sicut me videtis habere. Sed quia apostolus
cum scriptum sit: Caro et sanguis regnum Dei
possidere non possunt, qua ratione credendum est car-
nem veraciter resurgere? Sciendum est in sacro eloquio
quod caro dicitur iuxta naturam, aliter iuxta corruptionem vel
culpam. Caro quippe iuxta naturam, sicut scriptum est:
Hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea;
et Verbum caro factum est et habitavit in nobis. Caro
vero iuxta culpam, sicut scriptum est: Non permanebit
spiritus meus in hominibus istis, eo quod caro sunt. Et
sicut psalmista ait: Memoratus est quia
caro sunt, spiritus vadens et non rediens. Unde
et discipulis Paulus dicebat: Vos autem in
carne non estis sed in spiritu. Neque enim in carne non
erant, quibus epistolas mittebat; sed quia passio-
nes carnalium desideriorum vicerant, iam libe-
ri per virtutem spiritus non erant in carne. Quod ergo Pau-
lus dicit, quia caro et sanguis regnum Dei
possidere non possunt, carnem vult intellegi secundum culpam,
non secundum naturam. Unde et mox quia carnem secundum
culpam diceret ostendit subdens: Neque corruptio in-
corruptelam possidebit. In illa ergo caelestis regni
gloria caro secundum naturam erit, sed secundum passionis desideria
non erit, quia devicto mortis aculeo in aeterna in-
corruptione regnabit. Credimus ergo et fatemur car-
nem nostram post resurrectionem futuram, et eandem et
diversam: eandem per naturam, diversam per gloriam; eandem
per veritatem, diversam per potentiam. Erit itaque
subtilis quia et incorruptibilis, erit palpa-
bilis quia non amittet essentiam verae naturae.

Quod omnes ad iudicium veniunt postquam resurrexerunt. In moral. libri sexto decimo pro... Capitulum xli^m

Quod post resurrectionem mortuorum sint ad iudi-
cium venturi, testatur psalmista, qui de
Domino dicit: In conspectu eius procident omnes
qui descendunt in terram. In terram mortui non
spiritu sed corpore descendunt. In conspectu ergo Domini
procidunt qui in terram descenderunt, quia mortui ad
iudicium resurgendo veniunt, qui nunc in pulvere
putrescunt. Item cum venerit Dominus ad iudicium
mittatur. Per eundem psalmistam dicitur: Advo-
cavit caelum sursum et terram discernere populum suum. Mor. li. xxvi

90

per celos cum iustis accipimus, per terram vero pecca-
tores et reprobos designamus. Sed hii qui terrenis actibus
occupati elemosinarum et lacrimarum opere ad eter-
nitatem pervenerunt, celos itaque deus sursum advo-
cat, cum hii qui sua omnia relinquentes conversatio-
nem celestis vite tenuerunt, ad consedendum
in iudicio vocantur, atque cum eo iudices veniunt.
Terram quoque sursum vocat, cum hii qui terrenis acti-
bus obligati sunt, in eis tamen plus celestia
quam terrena lucra quesierunt, quibus dicetur: Hospes
eram et collegistis me, nudus et operuistis me.

Mor. li. xiiij

Quanto plus qui peccatis nunc eternum iudicem ce-
lebrantius sentiunt, sed agendo prius se testantur
quia nesciunt. Qui enim hic non formidat iudicem,
nec dum cognovit cum quanto turbine terroris
adveniet. Si enim pensare tremendi ponderis
examinis posset, diem ire utique timendo precaveret
et inadventionis districte suam prius appareat
placaret. Iratum namque tunc iudicis non vi cum
iudicem pre illo non erunt, sed precibus placatum,
cum non in illo tremendo sedet examine, et iudi-
cat, et placari non potest, quia sua furorum que diu
sustinuit tacens simul omnia reddet iratus. Hinc vere
est nunc timendus iudicem, cum nec dum iudicans
cernitur, cum diu sustinet, cum adhuc mala colit
que videt, ne ei semel iram in retributionem
ultionis extulit, tanto districtius in iudicio
sit, quanto diu iudicium diminuens expectavit.

Quod filius dei ad iudicandum sedebit. Mor. li. xxvj.

Ca^m^ 2^m^

Cum venerit filius hominis in maiestate
sua et omnes angeli cum eo, tunc sedebit
super sedem maiestatis sue. Sicut adhuc tunc
ipse hoc est tunc multa sua per summam sic diligenter
filiis evangelii gratia est collata per dominum. Ipse quippe
ad redemptionem iram veniens, novum nobis
testamentum condidit, sed de eisdem nos testa-
menta mandato discutiens, tunc etiam iudex
veniet. Erit quam tunc actor iudicii, qui nunc est
conditor evangelii, ut qui tunc districtus exa-
git quod nunc mansuetus iubet. Et nunc pacifice namque
reddit conspicuum, quod magis pius clementia
sua blandientes imponit, sed habens severitatem
exigunt. Et que dant cum mansuetudine precepta
exigunt cum terrore. Blande namque nunc
comparat eloquium domini mandata, sed erit aspera in
exactione sententie. Mansueta vero est ad
modicos vocantes, sed tunc districta veniente
est iustitia iudicans, eorum etenim est quod iuste
minimi mandati indiscussione preterierit
quo iudicibus constat, quia ipse dedit ecclesie quam
iudicat. Hinc est quod ipsa veritas per se dicit:
Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio.

Quod omnes sancti cum deo iudicabunt. Mor. li. x.
et in omelia ij super Ezech. Capitulum undecimum

Omnes sancti qui perfecte relinquerunt mundum
cum domino venient ad iudicium, et cuius ser-
vicio eius maiestati coniuncti, et simul cum eo fir-
mi iudices videbuntur, qui non solum propria mundi etiam
precepta sequuntur. Hinc est quod ipsis sanctis apostolis
dicitur: Vos qui reliquistis omnia et secuti estis me,
in regeneratione cum sederit filius hominis in sede
maiestatis sue, sedebitis super sedes xij iudicantes
xij tribus Israel. Liquet enim plus quam duodecim iudi-
ces illa venturi consessus causa non habebit, sed numero
duodenario una quantitas universitatis exprimitur, quia
cum formula divini amoris excitantis, sic possessa
relinquerit, illic proculdubio culmine iudiciarie pote-
statis obtinebit, ut simul tunc iudex cum iudice ve-
niat, qui in consideratione iudicii sese spontanea
paupertate castigavit. Hinc est enim quod de sancte ecclesie spon-
so per Salomonem dicitur: Nobilis in portis vir eius, cum se-
derit cum senatoribus terre. Hinc Ysaias ait: Dominus
ad iudicium veniet cum senioribus populi sui. Hinc se-
niores eosdem veritas non iam famulos, sed amicos
denuntiat, dicens: Iam non dicam vos servos, sed amicos
meos. Hinc dixit quod die iudicii iustos quisque qui ut
despiciat quanta potestate fulgeat demonstrat, ut cum cum
deo iudices veniunt, qui nunc iniuste pro deo iudica-
tur, tunc eorum super tanto latens emicat, quanto nunc
eos manus persequentium durius angustat. Tunc reprobo-
rum oculis patescet, quod celesti potestate subnixi sunt, qui
terrena omnia reliquerunt. Quotque enim nunc pro veri-
tatis amore se sponte lubricant, tot tunc mundi ma-
iudices cum Christo quasi lampades choruscantes. Quod

reprobi videbunt gloriam sanctorum in die iudicii. Mor.
li. x. Capitulum duodecim

Credendum est quod ante retributionem extremi
iudicii quosdam in requie iustos iniusti
conspiciant, ut eos videntes in gaudio, non solum
de suo supplicio, sed etiam illorum bono crucientur. Iudi-
ciorum iudicii iustos ad contemplandum eorum cruciatum
ipsi perducunt reprobi, ut ad maiora recauid sui sup-
plicia videant que perdiderunt gaudia, tunc magis
pudor et confusio cooperit, cum eos in conspectu iu-
dicis culpa testis adduxit, tunc iudex extremis dicitur
sed accusator intus tollitur, cum ante oculos omnis
culpa reducatur et mens super gehenne incendia
suo omnis igne cruciatur. De quibus per psalmistam voce
dicitur: Exaltetur manus tua, non videant; videant
et confundantur. Intellexit quippe reprobi ad nimia ut
observarent, sed tunc cognoscunt reatus, illuminat. Hec et
non sequendum vitam non videant, et tunc cum
postquam amiserint viderant. Tunc quippe etiam intelli-
gere neglexerunt, ut intellecta agere contempnunt.
Sed tunc ea intelligentes proculdubio desiderantes

et conspiciunt, cum assequi desiderata prodire conspici
nequaquam possunt. Quod deus separabit bonos a malis
in omelia super simile est regnum celorum [illegible] sa-
mul qui exiunt sermone. Capitulum .xxvij.

Ad statum etiam multa conveniunt. Sed ecce pave-
res implevimus, et tamen nemo nostrum se fore
quot sunt qui in illo electorum dei numerum grege
hic nulla fidelibus pravorum admixtione possunt
replebam in sancta fidelium iudicii in [illegible]
vam invenit. Hoc ovile se ecce recipit edos cum
agnis sed attestante evangelio cum iudex advenerit congre-
gabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eas ab
invicem, sicut pastor segregat oves ab hedis. Nequaquam
enim illic in ovium grege intrari possunt qui hic carnis
sue voluptatibus serviunt. Illic eos iudex separat ab
humilium sorte, qui se hic exaltant in cornibus
superbie. Regnum celorum percipere nequeunt, qui hic et in
celesti fide positi, toto desiderio terrena querunt. Quod
deus iudicii die in iudicio et tranquillus iustis et iratus ap-
parebit malis vel iniustis moralium libro .xxvj. Capitulum [illegible]

Creator omnium deus in extremo iudicio in quibus-
libet semetipso permanens, nulla mansuetudine ac
mutabilitate variabitur, sed tamen electis et reprobis nequaquam
sub eiusdem specie immutabilitatis ostenditur. Quin et tran-
quillus iustis, et iratus parebit iniustis. Et se n-
quillus iustis, et iratus parebit in iustis. Unde merito ei ex
conscientia intra semetipsos deserviunt, unde meriti eorum
eque iustum respiciant, sed non equaliter modus sentient
qui etiam scitis eum benignum ostendit, ac iratum iniustis
qui et ipsos eum trahit culpa, terrorum pavore quos exspectat
criminis tribulacionis culpa, sicut nunc quemque ex culpa
ceteri iniusti contingeret in ira se culpas trahit, et tamen
eum iustis contingeret intra se culpas tenet, et tamen
se iudicare iudicem iustum iudices. Sed tantum in ma-
in hac vita prius agnoscitur, ut de qualitate venturi
iudicis mortalium corda doceantur. Nam cum ad iudicem
iudicans mortalium corda doceantur. Nam cum ad eiusdem
peragunt, alius in vacante sibi conscit et alius culpe
ante platam sunt eius ad hunc tacentem iudicem neque
conspiciunt, et tamen culpe debitor quietem contra se in-
conspiciunt, et tamen culpe debitor quietem contra se in-
conspiciunt, eis ipsum iudicans silencium suspicantur, que mentem sibi
iustitiam quem ipsum iudicans silentium suspicatur, quem inimi-
cum non denunciat perturbatio iudicis, sed recordatio pri-
no denunciat perturbatio iudicis, sed recordatio pri-
tatis, quam et si adhuc foras necdum pena non clamat,
intus iam conscientia accusat. Et contra iusti animus
decernentis vel non conspiciat, sed intus de testimonio
bone recordationis hylarescat, et quo apud se quod
metuat non habet, omne quod erga semetipsum est blandi-
videt, quod propter psalmista deprecatur: Ne in die iudicii
in furore domini arguat, ut in eius ira corripi-
atur. Furor domini dicitur non perturbatio, sed sue
percessiones male sibi conscios examinatio iusta vindicte.
Examinis enim eum in iudicio tranquillum videant, ter-
ri se sentiendo ab ipso non dubitant, cum iniustis
motibus perturbari putantur. Quod libri aperientur
ad iudicandos mortuos moralium libro .xxiiij. Capitulum .ix.

Hinc futurorum iudicium dei iustorum vita, quoniam qui-
libet sua subtilitate deprehendere, nunc est enim bo-
norum bonorum. Unde eis enim in nullo hic deum iusti

in sacro eloquio liber nominatur, sicut in apocalypsi
a iohanne dicitur: Vidi mortuos magnos et pu-
sillos stantes in conspectu throni, et libri aperti
sunt, et alius liber apertus est, qui est vite, et
iudicati sunt mortui ex hiis que scripta erant
in libris secundum opera ipsorum. Liber vite est ipsa ve-
ritas iusto iudicis advenientis, in quo quia
scriptum est omne mandatum, quod quisquis eum
viderit mox teste conscientia quicquid non fecerit intelli-
git. Libri etiam aperti referuntur, quia iustorum tunc vita con-
spicitur, in quibus mandata celestia opere sic
expressa cernuntur. Et iudicati sunt mortui ex hiis que
scripta erant in libris, qui in aspectu vita iustorum
quasi in expansione librorum legent bonum quod agere ipsi no-
luerunt, atque dampnantur ex eorum comparatione quod
fecerunt. Hic quoque unusquisque tunc videns eos
quod ut fecit defleat, ut in eis quod minime atten-
dat, illorum videlicet species quondam forma nobis
ponitur imitanda, quia eum plenissime intelligi
appetat qualis est, tales nunc ipsorum conspicere qualis
non est, ut ex bonorum forma inveniatur quantum ipse
de se iusto bono deformis est. Ex hiis quippe qui-
bus plenissime bona sunt, prendit vere quam
sibi nimium sit et sua feditate in illorum conspicit
pulchritudine, quod in seipso scit perpetrari et non per-
tinuit. Quod hii qui adeptores erunt iudicandi
moralium libro .xxvj. Capitulum tricesimum

Cum deus in die iudicii statuit omnes
adeptores [illegible] hedos a sinistris, duo pro-
fecto erunt electorum scilicet et reproborum, sed bini ordines
eorundem singulis partibus continentur. Alii namque
non iudicantur et regnant, alii iudicantur et
regnant, alii non iudicantur et pereunt, alii
iudicantur et pereunt. Quippe quippe electorum non
iudicantur et regnant, qui etiam precepta legis
virtute perfectionis transcendunt, qui nequaquam
hoc solum quod cunctis divina lex precipit implere
contenti sunt, sed prestantiori desiderio plus
exhibere appetunt, quam preceptis generalibus au-
dire potuerunt, quibus voce dominus dicit: Vos
qui reliquistis omnia et secuti estis me, cum
sederit filius hominis in sede maiestatis sue,
sedebitis et vos super sedes duodecim iudi-
cantes duodecim tribus israel. Hii itaque in extremo iudici-
o non iudicantur et regnant, quia cum auctore
suo etiam iudices veniunt, relinquentes quippe
omnia plus praecepta devotione decimae excessi
sunt, quam [illegible] generaliter audierunt, specialiter namque
iussione paucis perfectioribus, et non generaliter dicitur
omnibus, quod adolescens dives audierat:
Vade vende que habes et da pauperibus, et ve-
ni sequere me. Sed enim sub hoc precepto cunctos
iussio generalis astringit, aliquid nos deserimus.

possidete. causa perfecto [illegible] aliud est [illegible] in parte [illegible] qui vero sub generali non tenentur iudicio, qui et praecepta generalia vivendo transcendunt. Sicut enim non iudicantur et pereunt qui suadente perfidia legem tenere contempnunt, ita non iudicantur et regnant qui suadente pietate etiam ultra generalia divinae legis praecepta perficiunt. Alii autem ex electorum parte iudicantur et regnant, qui vitae maculas lacrimis tergunt, qui mala praecedentia factis sequentibus redimentes, quicquid illicitum aliquando fecerunt, ab oculis iudicis eleemosinarum superductione cooperiunt, quibus iudex veniens in dextera consistentibus dicit: Esurivi et dedistis mihi manducare, sitivi et dedistis mihi bibere, hospes eram et collegistis me. Quibus promittit dicens: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Qua ergo causa [illegible] iudicium dominus per membra sua suscipit, in iudicio veniens suos susceptores recognoscet dicens: Quod uni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Pensate fratres karissimi quanta sit virtus hospitalitatis, et ad hospitalitatis gratiam ne sitis pigri; hospitalitatem diligite, et opera caritatis amate. Praebete nunc Christo peregrino hospitium, ut nos in iudicio non quasi peregrinos nesciat, sed ut proprios recipiat ad regnum.

In omel. sup. duo ex discipulis ibant in castellum

Cum sit ergo quoque iudicium solerter agite, considerate, vobis intercessores quaerite, et advocatos vobis in die iudicii pauperes parate. Ecce pauperes vos rogant qui tunc pro vobis intercessores veniant. Certe nos eos rogare debuimus, et tamen rogamur; videte si negare debemus quod petimus, qui patroni sunt qui petunt. Nolite ergo nunc ipsa petere, nolite acceptare media dissimulare, cum supplicant de supplicio cogitate; cum pauperibus praestatis, ostendite ut hi quandoque quod habent dignentur, nullam reparari. Ad tribuendum pigri nequaquam esse debetis, quia hoc quod iacenti in terra porrigitis, sedenti in caelo datis, sicut ipsa veritas dicit: Quamdiu uni ex his fratribus meis minimis fecistis, mihi fecistis.

In omel. sup. homo quidam erat dives

De iudicandis reprobis assumptis capitulis xxvii. Capitulum xvii.

Sicut pars electorum duos ordines habet, sic reproborum duos ordines continet. Alii namque non iudicantur et pereunt, alii iudicantur et pereunt. In extremo quippe iudicio non iudicantur et pereunt, de quibus dominus dicit: Qui non credit iam iudicatus est. Et de quibus Paulus ait: Qui sine lege peccaverunt sine lege peribunt. Et de quibus psalmista ait: Ideo non resurgunt impii in iudicio. Resurgent quippe causa omnes infideles, sed ad tormentum, non ad iudicium. Eorum causa tunc discutitur qui ad conspectum districti iudicis iam cum damnatione suae infidelitatis accedunt. Professionem vero fidei retinentes, sed professionis opera non habentes redarguuntur ut pereant. Qui vero nec fidei sacramenta tenuerunt, increpationem iudicis in extrema examinatione non audiunt, quia iam infidelitatis suae tenebris praeiudicati, eius quem despexerant invectione non merentur redargui. Illi saltem verba iudicis audiunt, qui eius fidei saltem verba tenuerunt; isti in damnatione sua iudicis aeterni nec verba percipiunt, qui reverentiam eius nec verbotenus servare voluerunt. Illi legaliter pereunt qui sub lege positi peccaverunt; isti in perditione sua de lege nihil audiunt, quia nihil legis habere conati sunt. Princeps namque terrenam rempublicam regens aliter punit civem intus delinquentem, atque aliter hostem exterius rebellantem. In illo iura sua consulit, cum eum subdit dignae animadversioni; contra hostem vero bellum movet, instrumenta perditionis exquirit, malitiae eius digna retribuit tormenta, de malo non eius quid lex habeat non requirit. Neque enim lege necesse est perimi, qui lege numquam potuit teneri. Ita ergo in extremo iudicio et legales illum invectio perimit, qui ab eo quod professi tenuerunt actione declinant, et expertes fidei invectione puniuntur, qui legem fidei non tenent. Alii autem ex parte reproborum iudicantur et pereunt, quibus in clamatione dominica dicitur: Esurivi et non dedistis mihi manducare, sitivi et non dedistis mihi bibere, hospes eram et non collegistis me. Quibus promittit: Discedite a me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo et angelis eius.

In pas… ex…

Omnes ergo adhuc qui aliena invadunt rapaces, quod dominus in iudicio reprobis dicat sollicite debent audire. Nequaquam enim reprobi quia rapinas vel quaelibet alia violenta commiserunt redarguuntur, et tamen ignibus gehennae mancipantur. Hinc ergo colligendum est quanta damnatione plectendi sint qui aliena rapiunt, si tanta animadversione feriuntur qui sua indiscrete tenuerunt. Perpendant quo eos obliget reatu res rapta, si talis subiciat poenae non tradita. Perpendant quid illata mereatur iniustitia, si tanta percussione digna est pietas non impensa.

De capitatione diaboli in infernum cum reprobis eorum capitulum xxxviii. Capitulum decimum octavum.

Expleto iudicii die, exeunte iudice cum terribili apparatu caelestibus legionibus angelorum, assistente cuncto caelestium ministrorum? exercitu atque civibus caelestibus ad hoc spectaculum deductis, [illegible]

hostis diabolus/ belua videlicet crudelis et spiritus in iure diu captivans deducatur/ et cum suo ore i. cum reprobis omnibus eternis gehenne incendiis mancipabitur/ cum audiunt dicentem/ Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius/

Qualis erit illud spectaculum/ quando hec immanissima belua electorum oculis ostendetur/ que hic belli tempore inimicos eos terrere poterat/ si videretur sed occulto ac nimio dei consilio agitur/ ut et nunc prius gravem aspicientibus non nisi vincatur/ et tunc aliis victoribus iam captiva videatur/ tunc enim iusti dei adiutorio quantum debitores sint recognoscunt/ qui tam fortem beluam vident quam infirmi vicerunt/ et in hostis sui conspiciunt immanitate quantum debeant defensori suo/ Videbunt enim tunc de hoc prelio iam securi electi eterna receptacula residentes/ et celestibus receptis cum iam in illo iudicio statuuntur interius regni celestis sponsis in maxillas iniecit hunc antiquum hostem viris aspiciunt/ ne inde estimaverit quod evaserunt/ Et videntibus cunctis perpetrabitur quod vis amoris eius tunc quam dura exhibetur/ cum tolerari iusta nunc iustis cotidie incunctabilibus bellum movet/ permittente enim deo electos eius in hac vita invenire noles temptat/ et temptando nescius probat/ in illa vero patria superna iustos celesti felicitate pollentes nequaquam temptare permittetur/ sed ante corporales et intus gehenne ignibus mancipabitur/ Cum suo autem reprobis videlicet omnibus flammis ultricibus tradi iussus sine fine in eis cruciabitur/ Et quos cruciat dum iusti conspiciunt/ inde in laudibus crescunt/ quia et in se cernunt bonum quod remunerati sunt/ et in illis inspiciunt supplicium quod evaserunt/ Tanta enim tunc pulchra erit universitas/ dum et gehenna iuste cruciat impios/ et eterna felicitas iuste remunerat pios/ sicut enim niger color in pictura substernitur/ ut albus vel rubeus superiectus pulchrior ostendatur/ ita malos bene ordinans deus/ felicioria exhibet gaudia bonorum/ ostensis a corporalibus suppliciis reproborum/ et quamvis illud eorum gaudium exhibitione diuturna non sit quod crescat/ magis tamen creatori suo se debitores esse sentiunt/ qui et bonum cernunt quod iuste remunerati percipiunt/ et malum quod adiuti misericorditer evaserunt/ Exemplum hic sit et de igne eius in iiii° libro Dial.

Capitulum decimum nonum

Nonnulli nequaquam fratrum prope infernum esse putaverunt/ alii vero hunc sub terra esse estimant/ sed tamen hoc animum pulsat/ quod si recte infernum dicimus quia inferius iacet/ quod ad celum terra est hoc inferius debet esse terra/ unde et fortasse per psalmistam dicitur/ Liberasti animam meam ex inferno inferiori/ ut infernus superior terra/ infernus vero inferior sub terra esse videatur/ et ei huius rei nostra estimatio concordat/ quod Iohannes signatum librum vii sigillis se vidisse dixerit/ adiunxit/ quia nemo dignus inventus est neque in celo neque in terra neque subtus terram aperire librum et solvere signacula eius/ Cum ergo ad solvendum librum nullus subtus terram inventus dignus esse dicatur/ quid obstet non video/ ut subtus terram infernus esse credatur. Quomodo [Mor. lib. xv°] autem infernus cum sit corporeus/ et incorporales spiritus cruciabit/ nec humano studio succenditur/ nec lignis nutritur/ sed creatus semel durat inextinguibilis/ et succensione non indiget/ et ardore non caret/ omnipotentis enim iusticia futurorum presciа/ ab ipsa mundi origine ignem gehenne creavit/ qui in pena reproborum esse semel inciperet/ sed ardorem suum sine lignis nunquam finiret. Est [Mor. lib. ix°] sciendum est quod natura cum ignis est/ ut ex se ipso et lucem exhibeat et concremacionem/ sed transactorum ultrix illa flamma/ maiorem concremacionem habet/ et lumen non habet/ Unde est quod veritas reprobis dicit/ Discedite a me maledicti in ignem eternum/ quorum rursum unum corpus in una persona significatus dicit/ ligate ei manus et pedes/ et mittite eum in tenebras exteriores/ si itaque ignis qui reprobos cruciat lumen habere potuisset/ is qui repellitur nequaquam in tenebras mitti diceretur. Testimonium dialogi cum reprobis in inferno Mor. lib. xv°

Capitulum vicesimum

Omnes quidem ab inferni claustris semel fuerunt recepti/ stabiliter ibi tenebuntur in perpetuum/ Quod neque unde discuti/ et quos penitus semel ipsa claustra ceperunt/ nequaquam pena transitoria vel fantastica ymaginacione cruciat/ sed ulcione tunc debiti perenne dampnacionis concipiant/ Cessans enim ad tollenda inferni mala descendit/ nequaquam ad lucem ulterius reddibitur/ quia nequaquam ulterius vita poenis liberat/ quos semel in locis penalibus iusta iudicia dampnat/ tunc enim ignis eorum flamma comburit/ quos nunc carnalis delectacio polluit/ tunc infinite patens inferni baratrum devorat/ quos inanis elacio nunc extollit/ atque qui quolibet ex vicio voluntate

culpa callidi persuasoris hic expleverunt, tunc cum duce suo reprobi ad tormenta pervenient, et quamvis angelorum atque hominum longe sit natura dissimillima, tamen pena implicat, quos unus in crimine reatus ligat. Ille enim apostata angelus qui conditorem suum despiciens per elationem cecidit, multos ad culpam pertraxit, et cum tanta sua multitudine ad claustra descendet inferni, et in quorum mentibus hic per desideria mala requievit, hos sibi postmodum per tormenta iunget, et quia hic in penetralibus reproborum malignus spiritus illorum cordibus se infudit, tunc cum ipso in perpetuum ardebunt omnes.

Greg. li. xv° Et qui ex anima simul et carne peccaverunt, illic in anima simul et carne cruciabuntur. Ubi namque retributionis meritis expressius recipiunt, qui et cogitando intus, et operando deliquerunt. Cum ergo apparuerit iudicium, ab illius visione corporum multitudo repellitur, et intus per dolorem ardet conscientia, et foris carnem cruciat gehenne ignis. Peccatores quippe cruciantur in corpore, et per dolorem ardebunt in mente.

Greg. li. xv Iustum quippe enim ut qui actioni sue corde et corpore deliquerunt, simul corde et corpore puniantur, et ubique penas sentiant, qui dum hic viverent pravis suis delectationibus ex utroque serviebant. In ipsis itaque membris quibus desideria voluptatis expleverunt, ut tunc eos undique dolor absorbeat, qui nunc suis delectationibus subditi undique contra iustitiam iuste iudicantis pugnant.

Quod pares in peccatis pariter in tormentis similibus sociabuntur. Gregorius libro ix° et dialogorum libro iiii° Capitulum xxi

Sicut in domo patris mansiones multe pro diversitate virtutis, sic damnatos diverso supplicio gehenne ignibus subicit disparilitas criminis. Quia enim summa tormentorum dinumeret arcta meritorum, nequaquam index veniens indicat, qui se in die iudicii dicturum messoribus perhibet esse dicturum: colligite zizaniam et ligate ea fasciculos ad comburendum. Messores quippe zizania ad comburendum in fasciculis ligant, cum pares paribus in tormentis similibus sociant, ut superbi cum superbis, luxuriosi cum luxuriosis, avari cum avaris, fallaces cum fallacibus, invidi cum invidis, infideles cum infidelibus ardeant. Cum ergo similes in culpa similia ducuntur ad tormenta, quia eos in locis penalibus angeli deputant, quasi zizaniorum fasciculos ad comburendum ligant. Iustum est enim hos qui ex uno igni sunt cremandi, pares paribus sociare, ut quos culpa similis inquinat, par etiam pena constringat, et qui nequaquam dispari sunt iniquitate polluti, nequaquam tormento crucientur dispari, quatenus simul damnatio conterat, quos similis elatio sublevabat, quos non dissimiliter dilatavit ambitio, non dissimilis angustet afflictio, et par cruciet flamma supplicii, quos igne libidinis par succendit flamma peccati.

Quod non uno modo culpe omnes cruciabuntur in igne. Gregorius libro ix° Capitulum vicesimum secundum

Unumquemque damnatum non eodem modo omnis eterna retributio sequetur ultionis, sicut scriptum est: potentes potenter tormenta patientur, et fortioribus fortior instat cruciatio. Quamvis ergo gehenna cunctis una sit, non tamen cunctos una eademque qualitate succendit. Etiam sicut uno sole omnes tangimur, non tamen sub eo uno ordine omnes estuamus, quia iuxta qualitatem corporis sentitur etiam pondus caloris, sic damnatis et una gehenna est que affiat, et tamen non una omnes qualitate comburit, quia quod hic agit dispar valitudo corporum, hoc illic exhibet dispar causa meritorum. Iuxta quem modum culpe pena distinguitur, et secundum modum criminis unusquisque damnatus in fine igne cruciabitur.

Quod reprobi secum videbunt in tormento quos dilexerunt in seculo. Gregorius libro iiii° Capitulum 23

Ignem inferni quamvis ardentibus ad consolationem non lucebit, tamen ut magis torqueat ad aliquid lucebit. Nam sequaces quoque suos secum in tormento reprobi flamma illustrante visuri sunt, quorum amore deliquerunt, quatenus qui vitam eorum carnaliter amaverant contra precepta conditoris, ipsorum quoque eos interitus in augmento sue affligat damnationis. Dives enim qui detrahitur ad inferni tormenta descendere, quinque suos fratres, quorum ab se memoriam non abstulit, paulo post potuit etiam presentes et secum ardentes videre. Quid autem mirum si secum quoque reprobos aspiciat cremari, qui ad doloris sui cumulum etiam quem despexerat in sinu Abrahe Lazarum vidit? Si ergo cui in pena adesse non debuit, cur non credendum sit quod eos in supplicio videat quos contra Deum dilexit possidere? Qua ex re colligitur quod eos quos inordinate nunc reprobi diligunt, miro in divino ordine secum tunc in tormentis videbunt, ut pena sibi pariter exaggeret illa carnalis cognatio quos ante oculos pari ante oculos ultione damnata. Illis itaque qui in obscuritate cruciat ardendi est quoddam lumine ad tormentum fuerit, quod si aspicere testimoniis in expositione sua non possumus, superius ut credimus

doceamus, sicut Ebreis gentis Hebree pueris qui per Chaldeorum regem impium succensis ignibus tantum ligatis manibus pedibusque proiecti sunt, mira dispensatione conditoris qualitas ignis in virtute divisa temperata est, ut vestimenta non attingeret et vincula incenderet; et sicut illis ardens flamma nocuit ad solacium, et tamen ardens nequaquam ad supplicium, ita e diverso gehenne flamma reprobis nequaquam lucebit ad penam [margin: ad solacium quod et tamen lucebit], ut damnatorum oculis ignis supplicii et nulla claritate candescat, et ad doloris cumulum dilectos qualiter cruciantur ostendat. Non enim nimirum si gehenne ignis credimus simul in supplicio simul obscuritatis et luminis, quem expressimus nominis; quod et tetra flamma lucet obscura.

Quod reprobi in tormentis et dolore habebunt et pavore. apud Gregorium libro 9o.

Capitulum vicesimum quartum

Illic namque intra tormenta timor dolore sit, dolor timore non sit, quia nequaquam inde metus cruciat, cum pati iam cepit quod metuebat. Inferni ignibus traditi dolorem in suppliciis sentiant, et in doloris angustia perculsi sic semper pavore feriuntur, ut et quod timent tolerent, et rursus quod tolerant sine cessatione pertimescant. Scriptum est enim: Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur. Hic flamma que succenditur illuminat, illic ignis qui cruciat obscurat. Hic metus amittitur cum tolerari iam ceperit quod timebatur; illic et dolor dilaniat et pavor angustat. Horrendo igitur modo tunc erit reprobis dolor cum formidine, flamma cum obscuritate. Sic sic videlicet damnatis sentiri pondus summe equitatis decet, ut qui a voluntate conditoris nequaquam se vel in vita dispares esse timuerunt, in eorum cruciatu ipsa a suis qualitatibus etiam tormenta discordent, quatinus quo se ipsis per nequitiam cruciatus augeant, et tam varie perdentes in semetipsis sentiant, quia cum supplicia in se diversos ubique invenit cruciatus et in eis tante sub eodem contingentes fiunt, ut sic miseri anime prodeant, quatinus sine termino cruciatus vivant, quia et ad finem per tormenta pervenit et sine fine deficiens durat. Fit ergo miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu, quia et mors vivit, et finis semper incipit, et deficere defectus nescit. Mors perimit et non extinguit, dolor cruciat et nullatenus pavorem fugat, flamma comburit sed nequaquam tenebras decutit.

Quod sine fine reprobi cruciantur in flammis. apud Gregorium libro 4o.

Capitulum 25m

Sunt nonnulli qui peccatis suis ideo finem ponere negligunt, quia habere quandoque finem super se futura iudicia suspicantur. Quibus breviter respondemus: si quandoque finienda sunt supplicia reproborum, quandoque finienda sunt etiam gaudia beatorum. Per semetipsam namque Veritas dicit: Ibunt hi in supplicium eternum, iusti autem in vitam eternam. Si igitur hoc verum non est quod minatus est, nec illud verum quod promisit. Sed inquiunt: ideo peccantibus penam eternam minatus est, ut eos a peccatorum perpetratione compesceret. Qui eterna supplicia creature sue minari debuit, non inferre. Quibus citius respondemus: si falsa minatus est ut ab iniustitia corrigeret, etiam falsa pollicitus est ut ad iustitiam provocaret. Et quis hic eorum vesania tolleret, qui dum promissionibus reproborum supplicia finire asserunt, sua etiam assertione electorum premia remunerationis que assequuntur (?) quibus hanc eorum vesania tollet qui conantur asserere verum non esse quod veritas minata est de eterno igne, et dum satagunt Deum pie (?) misericordem, non verentur predicare fallacem. Sed inquiunt: sine fine non debet puniri culpa cum fine. Iustus namque est omnipotens Deus, et quod non est eterno peccato commissum, eterno non debet puniri tormento. Quibus citius respondemus quod recte dicerent, si iustus iudex non corda hominum sed facta pensaret. Iniqui etenim ideo cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt. Nam voluissent utique sine fine vivere, ut potuissent sine fine in iniquitatibus permanere. Nam magis peccare quam vivere, et ideo hic semper vivere cupiunt, ut numquam desinant peccare dum vivunt. Ad districti igitur iudicis iustitiam pertinet, ut numquam careant supplicio, quorum mens in hac vita numquam voluit carere peccato, et nullus detur iniquo terminus ultionis, quia quamdiu valuit habere noluit terminum criminis. Sed inquiunt: nullus iustus crudelitatibus pascitur, et delinquens servus a iusto domino ideo cedi precipitur, ut a nequitia corrigatur. Ad aliquid ergo ceditur, cum non eius dominus cruciatibus delectatur. Iniqui autem gehenne ignibus traditi quo fine semper ardebunt? Et quia constat quod pius est omnipotens Deus, non pascitur cruciatibus iniquorum, cur miseri patiuntur si non expiantur? Quibus citius respondemus quod omnipotens Deus quia pius est, miserorum cruciatu non pascitur; quia autem iustus est, ab iniquorum ultione in perpetuum non sedatur. Sed iniqui omnes eterno supplicio, et quidem sua iniquitate puniuntur, et tamen ad aliquid ardebunt, scilicet ut iusti omnes et in Deo videant gaudia que percipiunt, et in illis respiciant supplicia que evaserunt, ut tanto in eternum magis divine gratie debitores se cognoscant, quanto in eternum mala puniri conspiciunt, que eius adiutorio vicerunt.

Explicit liber secundus. Incipiunt capitula libri tertii.

Incipit liber xvi de gloria sanctorum. Quod sanctis in iudicio dominus videbitur ex humanitate sua in divinitate sua in gloria sua sicut lumen in [illegible]. Capitulum primum

Quid deus se suis sanctis exhibiturum pacto promittat, iudicis ipsius audiamus dicentis: Amen dico vobis quod precinget se et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. Precinget se, id est ad retributionem preparabit. Faciet illos discumbere, id est in eterna quiete refovebit. Discumbere quippe nostrum in regno quiescere est. Unde rursum dominus dicit: venient et recumbent cum Abraham et Ysaac et Iacob. Transiens autem ministrat, quia sue lucis illustratione nos satiat. Transire vero eius est a iudicio redire ad regnum. Vel certe dominus nobis post iudicium transit, quia ab humanitatis forma in divinitatis sue contemplatione nos elevat. Et transire eius est in claritatis sue speculatione nos ducere, cum eum quem in humanitate in iudicio cernimus, etiam in divinitate post iudicium videbimus. Ad iudicium quippe veniens in forma servi omnibus apparebit, quod scriptum est: videbunt in quem transfixerunt. Sed tunc reprobi in supplicium corruunt, iusti ad claritatis eius gloriam pertrahuntur, sicut scriptum est: tollatur impius ne videat gloriam dei. Cum igitur ad ipsam speciem iam creatoris nostri venerimus, erit nobis delectabilis in possessione presens simul et sanctitas, sed longe ab illa sunt vitia, sed longe a securitate fastidium, quia sitientes satiabimur et satiati sitiemus. Videbimus quoque dominum ipsum qui erit merces laboris nostri, et post huius tenebras noctis gaudeamus luce diei contemplationis, que numquam nostro nunc fide inchoatur, sed ex tunc perficitur, cum eternam dei sapientiam, quam nunc per ora predicantium credimus, in ipso suo fonte bibemus. Capitulum quod omnes boni se invicem cognoscent in gloria celesti. In iiii libro dialogorum.

Sicut mali malos in suppliciis, sic boni bonos cognoscent in regno, [illegible] bonis per eos omnibus communi retributionis, ut et boni amplius gaudeant, qui secum eos letari conspiciunt quos amaverunt, et mali dum cum eis torquentur quos in hoc mundo dilexerunt despectu dei, eos non solum sua, sed etiam eorum consumat pena. Fit autem quiddam mirabilius in electis, quia non solum eos quos in hoc cognoverant mundo agnoscunt, sed velut visos ac cognitos recognoscunt bonos quos numquam viderunt. Quia enim illic omnes communi claritate deum conspiciunt, non est quod ignorant, ubi scientem omnia sciunt. Capitulum quod boni semper videbunt malos in pena nec tamen super eos ulla flectentur misericordia. Moralium libro [illegible]. Capitulum iiii

Cum iniquos omnes eterna ultio percusserit, quisquis de gloria digne retributionis hilarescit, nec damnatis iam misericordie compatietur, quia dum iustitie proprium inherens ipsius districtionis mentis vigore solidatur. Electis namque in superne claritudinis claritate manentibus nulla miseria afficit, quia eos amplius claritudo beatitudinis alienos reddit. Damnatis quoque tunc prodesse non poterunt, qui illic nulla compassione habebuntur. Eorum quippe supplicio dedicato non erit miserendum, in ipsa qua beati sunt iustitia iudicantis legunt, quia compati fas non est, quia beati sibi perfecte felicitatis minuunt. Si in regno positi nolunt comple nequaquam. Postquam in tormentis semper manent in iniquis, nec hinc eorum gaudium crescit, quia mali conspiciunt quod evaserunt, tanto quod maiores creatori suo gratias referunt, quanto vident in aliis quod ipsi perpeti si fecerint derelicti potuerunt. Nec illam tante beatitudinis claritatem apud iustorum animum fuscat aspecta pena reproborum, quia ubi compassio iam non erit, minui procul dubio beatorum letitia non valebit. Iustorum animis an sue nature bonitate insita misericordia est, tanta sinit misereri vellent iam tunc omnino non possunt, quia iustitie auctoris sui gaudio tanta rectitudine constringuntur, ut nulla ad reprobos compassione moveantur, et certa iam per iustitiam iudicii eis nullo modo misereantur. Ipsi quippe iudici concordant, cui inherent et eis quos eripere non possunt, nec extrema condescendunt, quia tantum illos ante videbunt extraneos, quanto et ab eo quem diligunt auctore suo conspiciunt repulsos. Quid autem mirum si dum iusti impiorum tormenta conspiciunt, hoc eis crescat in obsequium gaudiorum, cum et in pictura niger color substernitur, ut albus vel rubeus clarior videatur, sic quidem est tanto boni sua gaudia expresserunt, quanto eorum oculis damnationem mala subiciunt que evaserunt.

Mor. li. xviii

Capitulum ii

Augustinus li. xx de civitate dei

quamvis enim sua gaudia plene sufficiant eis ad perfruendum, mala tamen reproborum absque dubio semper apparebunt, quia qui creatoris sui claritatem vident, nichil agitur in creatura quod videre non possint. Quod sancti non orabunt pro reprobis quos ardere videbunt. Augustinus libro xxi°.

Ca^m iiij

Solent quidam [illegible] cum amplius [illegible] de sanctis cum deo regnantibus et mala reproborum mentem puniri in supplicio conspicientibus, quid est quod nunc quoque sancti faciunt, quod pro inimicis suis quos tunc ardere videbunt non orabunt? quibus utique dandum est responsum, pro inimicis suis orare. Ex causa eis eadem orant sancti pro inimicis suis eo tempore quo possunt ad fructuosam penitentiam corda convertere atque ipsa conversione salvare. quid enim aliud pro inimicis orandum est, nisi quod [illegible] deus penitentiam [illegible] et resipiscant a diaboli laqueis, a quo tenentur captivi ad ipsius voluntatem. et quo tunc pro illis orabitur, qui iam nullatenus possunt ad iustitie opera ab iniquitate opera commutari? Eadem itaque causa est cur non oret tunc pro hominibus eterno igne dampnatis, que nunc etiam causa est ut non oret pro diabolo angelisque eius eterno supplicio deputatis, vel que nunc etiam causa est ut non oret sancta ecclesia pro hominibus infidelibus impiisque defunctis, qui de eis utique quos eterno deputatos supplicio cognoverit, ante illum iam iudicii conspectum orationis sue meritum cassari refugiunt, quia sicut nunc [illegible] iusti mortuis et dampnatis [illegible] nunc corpora [illegible] adhuc aliquid [illegible] de carne sua fecerit, qui [illegible] peccati [illegible] distinctus tunc iniquorum [illegible] ab omni vicio corruptibilis [illegible] ipsa iam iustitie [illegible] atque ardentius inheserint, sic quippe memores eorum [illegible] iustissimo iudicio inheserint [illegible] distinctione absorbebit, ut omnino [illegible] quamquam ab illius eterne regule subtilitate dependeant, hec continget [illegible] dicunt. Quod sancti recordabuntur peccatorum suorum in gloria constituti. Augustinus libro [illegible].

Ca^m v

Cum electi et iusti [illegible] gloria accepti fuerint, iam de peccatis [illegible] dubietas non erit. [illegible] ita [illegible] securitate absque sui memoria non addicat, ubi non subiectum animum trepidat, sed de eius [illegible] liber exultat, sed sic nulla ibi homo peccati sui memoria tangitur, [illegible] se [illegible] exultat, aut quo languori gratias referre de [illegible] quod accepit, si [illegible] oblivione [illegible] de [illegible] plene nescit, neque enim negligenter pretermittendum est, quod psalmista ait: Misericordias tuas domine in eternum cantabo. quo enim dei [illegible] in eternum cantat, si se suis [illegible] ignorat, et si [illegible] non [illegible] unde languoris [illegible] laudes reddit. Sunt [illegible] querendum est quo [illegible] electorum in beatitudine ipsa esse poterunt, sed hanc [illegible] gaudia sui creatoris memoria tangitur, aut quo post [illegible] suas [illegible] reducta ad animum obumbrat [illegible]. Sed [illegible] ex quia sicut sepe mente [illegible] nequaquam sine lesione beatitudinis [illegible] recordamur. Sicut enim in [illegible] sanitatis tempore dolores preteritos ad memoriam sine dolore reducimus, et quo [illegible] vero [illegible] nos medicos plus amamus, sic ergo in illa beatitudine culpe memoria non que mentem polluat, sed que nos letitie [illegible] astringat, ut [illegible] dolore animus sine dolore reminiscatur, et debitorem se medico [illegible] intelligat, et eo magis acceptam salutem diligat, quo molestie meminit qua caruit. In illa itaque [illegible] nunc laudem [illegible] languori [illegible] et [illegible] contra [illegible] mala [illegible] aliquo [illegible] malo [illegible] et [illegible] laudationem [illegible] iniquitatibus polluatur, et semper [illegible] ad laudem liberatoris accendat. De distantia dignitatum quas sancti habebunt. Augustinus [illegible] et in omelia [illegible] apud patris [illegible] et in una [illegible] dicat.

Ca^m vi

Quoniam electis dei in hac vita est distincta [illegible] quoque vita eterne [illegible] distinctio dignitatum, ut quo hic alius alium merito superat, illic alius alium retributione transcendat, et tamen in illa retributione dignitas eadem omnibus [illegible] vita beatitudinis erit, [illegible] ipsa veritas dicat: In domo patris mei mansiones multe sunt. Si enim dispar retributio in illa beatitudine [illegible] non esset, una potius mansio quam multe essent. Multe ergo mansiones sunt, in quibus bonorum ordines et dispares [illegible] merito consortia [illegible]. Et quippe qui diversis horis [illegible] venerunt, licet non eque laborantes, eundem tamen eque cuncti denarium perceperunt. Et quid apud patrem mansiones multe sunt, et non eundem denarium dispares laboratores accipiunt? Una itaque ratione [illegible] multe mansiones et unus denarius [illegible] apud [illegible] dignitates erunt, sed tamen una requies eterne retributionis. Nam si dispar erit qualitas retributionis quod per opera diversa conquiritur, una tamen est beatitudo quam illic percipient que in multis mansionibus distinguitur, et si dispar erit [illegible] singulorum, non erit diversitas gaudiorum, quia et si alius minus et alius amplius [illegible] omnes dei [illegible] gaudium [illegible] letificat, et una cunctis est [illegible] letitie, [illegible] non una sit omnibus sublimitas [illegible]. In domo ergo patris sui mansiones que

multas ecce ipsa veritas dicat quia in illa beatitu
dinis vita non dispar erit, unusquisque tamen dispar me
ritum locum disparem capit. Eiusdem tamen
disparilitatis dampna non sentit, quia tantum
sibi quantum percepit sufficiat. In eisdem namque
multis mansionibus erit aliquo modo ipsa
retributionum diversitatis concors, quia tanta
unus omnes in illa pace sociat, ut quod in se quisque
non accepit, hoc se accepisse in alio gaudeat.
Quas vero Paulus mansiones innuit multa
distributas insinuat, cum dicit: Alia claritas
solis, et alia claritas lune, et alia claritas
stellarum. Stella enim a stella differt in claritate.
Quod celum erit novum et terra erit nova.
Moralium libro xvii.

Capitulum septimum

Quem pie cum passione designatas perveniet
et quasi adveniet terra nunc [illegible]
fiat. Ait beatus Johannes celum et terram
abiisse asserit dicens: Vidi celum novum et
terram novam. Primum enim celum et prima
terra abierunt. Sed tamen sciendum est
si celum et terra, vel qualiter transeat vel qualiter
maneat, debemus distinguere. Utrumque namque hec
per eam quam nunc habent ymaginem transeunt, sed tamen
per essentiam sine fine subsistunt. Hinc namque
per Paulum dicitur: Preterit enim figura huius
mundi. Hinc per semetipsam veritas dicit: Ce
lum et terra transibunt. Hinc ad Johannem ange
lica voce dicitur: Erit celum novum et terra nova.
Que quidem non alia condentur, sed hec ipsa reno
vabuntur. Celum igitur et terra et transit et erit, quia ab
ea qua nunc habet specie per ignem tergitur, et
tamen in sua semper natura servatur. Unde per psalmistam
tamen dicitur: Mutabis ea et mutabuntur. Quod
ultima conversionem sua ipsa nobis tunc manifeste
nuntiant, quibus nunc vicibus indesinenter
alternant. Nam terra arida frigore hyemali arde
scere desiccat, et humore vernali viridescit.
Celi [illegible] caligine noctis obducitur, et di
urna claritate renovatur. Hunc igitur hic fide
lis quisque colligat, et quod in mente et tamen permu
tationum vestra, que constat nunc assidue velut
[illegible]. Quod erunt similes deo.
Moralium libro xviii et in omelia in festo [illegible]
Capitulum 8

Omnes sancti ut ad gloriam mediatoris
dei et hominum hominis Jhesu Christi pervenire
mereantur, ad similitudinem nunc illius mo
rum sed humane laborant. Post hanc autem illi
tudinem quam nunc moribus tenent, ad simi
litudinem namque glorie quam pervenerint. Hinc

et enim Johannes dicit: Nunc filii dei sumus, et
nondum apparuit quod erimus. Scimus autem cum apparuerit similes
ei erimus, qui mox unde quod sibi natura adiungit.
Dicens: Quia videbimus eum sicuti est. Ille etenim
est eternus et incommutabilis permanere. Similes ei
quod ei erimus, quia eum sicuti est videbimus, quia morte
carebimus videndo vitam, mutabilitate vitam
transcendemus videndo incommutabilitatem, corruptione
nulla tenebimur videndo incorruptum. Erit autem
et similitudo hominis Jhesu Christi etiam in corporibus nostris,
sicut etiam per Paulum dicitur: Nostra conversatio in celis est,
unde etiam expectamus salvatorem dominum nostrum Jhesum
Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostre con
figuratum corpori claritatis sue. Erunt ergo tunc electorum corpora
claritati divini corporis configurata, que etsi equalitatem
glorie eius non habent pro natura, similitudinem tamen configu
rationis eius habebunt per gratiam. Quia vero sanctorum homi
num intercedit, ut in moribus sequitur electorum et in
virtute sequitur similitudo eternitatis in mente,
quam videbimus eum sicuti est. Ad hoc quippe sancti
omnes ad illa gaudia eterna pervenerunt, ut ecce deo
similes esse possint, et tamen scriptum est: Deus quis similis
tibi, et iterum quis similis erit deo in filiis dei.
Unde ergo similes, et unde non similes, nisi quia
et similes erunt ad ymaginem, et tamen non erunt similes
ad equalitatem. Apparente quippe eternitate dei
fit in eis ut eterni sint, et divinitatis visionis eius
dum rapiunt, ex apparitione beatitudinis inmutantur.
Quod videntur, et similes ergo sunt quia beati sunt, et
tamen creatori similes non sunt, quia creatura sunt. Ex
hoc itaque quandam dei similitudinem, quia non
habet finem, et tamen incommunicabili equalitate non habet,
quia cum inceptum habet. Quod sancti secundum ani
mos videbuntur et corpora. Moralium libro xviii et xxxiii.

De celesti civitate sancta utique dicitur Johannes: Ipsa ci
vitas ex auro mundo similis vitro mundo.
Composicione auri splendorem superne civitatis accepit.
Aurum enim ex quo civitas illa constat similis vitro
dicitur, ut per aurum clara et per vitrum perspicua designetur.
Aurum quippe metallum novimus potiori in
cunctis omnibus claritate fulgere. Vitri vero natura
est ut exterius visum perspicuitatis intrinsecus perspicu
itate [illegible] perluceat. In alio metallo quicquid intrinsecus
continetur absconditur. In vitro vero quilibet liquor
qualis continetur intus talis exterius demonstratur,
et ut ita dixerim omnis liquor in vitro vas
clausus patet. Quid igitur in vitro vel auro accipi
mus nisi illam supernam patriam, illam beatorum civium
societatem, quorum corda sibi invicem et claritate
fulgent, et puritate translucent. Quia enim omnes
sancti in eterna beatitudine summa claritate fulgebunt,
in structura auro dicitur. Et quia ipsa claritas corporibus

inuicem in cordibus alternis pateat, et cum uniuscuiusque uult-
um attendere simul et cuncta penetrat. Tunc ipsum autem silen-
tium nimio erit memorabile. Ibi quippe mentem uniuscuius-
cumque ab alterius oculis membrorum corpulentia
non abscondet, sed prebebit animus corporalibus spectabi-
lem. Ipsa etiam armonia corporis sic erga uniuscuiusque
tunc erit conspicabilis anima, sicut nunc non potest esse con-
spicabilis sibi. Nunc autem corda nostra quia dum sumus
in hac uita, qui ab aliis in alterutro uideri non possunt,
non nunc interea sunt lutea carne concluduntur. Has latebras
cum scilicet luto per passionem mentis in se propheta
formidabat, cum diceret: Eripe me de luto ut non infi-
gar. In hac itaque lutea et corruptibili carne, quousque
uiuimus ipsi, ut ita dicam corruptionis nostre parietes
mentis oculis nullatenus penetramus, et uicissim
cogitationes intimas et occulta malorum uidere non
possumus. Illa itaque ciuitas in qua omnes sancti tanta
claritate fulgent, tantaque perspicuitate transfluent,
que singula uicissim singulis corda manifestat. Ex
animo dei patet ut mundo in seculi [illegible] anno clara
uit perspicua. Quod impleantur omnia que a prophetis Christo
sunt promissa. In omelia in sede prius super ezechielem

Cap x. Testamentum nouum mediatore dei et homi-
num homine Ihesu Christo nobis mittitur, in cuius
claritate uenturum, et adhuc multa de eius iudicio,
multa de eius regno narrat, que nec dum ui-
demus impleta. Certe cum eiusdem celestis regni uentura
maiestas predicatur, tunc erit noui testamenti finis,
cum ea que promisit impleta fuerint. Testamentum quippe
non iam sumetur quia perficietur a domino, cum finis legis
Christus sine dubio erit non qui consumit, sed qui perficit.
Nam cum ipse de quo nouum testamentum loquitur in gloria
maiestatis apparuerit, uniuersa indumenta sue potestatis fuerint,
et cuncta que de eo sunt predicta et promissa perfectam
sue claritatis gloriam impleuerit, tunc eiusdem
testamenti uerba cessabunt, et postea uerborum predi-
cationes procul dubio necesse non erunt, cum enim deo
contemplando in sua gloria omnipotentie deum amodo illa
tis ante tenebris deducti fuerimus, clarius per nos et
amplius uidebimus quod sanctorum uocibus nec obscuris
et minus audimus. Quod deus illos remunerabit quos
eius gratia a prauis operibus prius liberauit. Moralium xxii

Cap xi. Iudicium Job legitur: saluabit innocentes, saluabitur au-
tem in munditia manuum suarum, que scilicet summa fide
celestis regni retributione promittitur, ueritate saluatur,
quia cum de deo scriptum sit, qui reddet unicuique secundum
opera eius, sum in extremo examine iustitia eum uel
eos saluat, quos eius pietas ab immundis operibus
liberauit, sed nunc adhuc saluari quisque hic munditia ma-
nuum suarum creditur, ut prius omnibus innocens fiat,
procul dubio errat, quia si superna gratia innocentem non
preuenit, numquam profecto inueniet quem remuneret in-
nocentia. Unde uoce apostoli nostri deus nullus ex nobis
ex se ipso innocens est, superna ergo pietas prius agit
aliquid in nobis sine nobis, ut subsequente
quoque nostro libero arbitrio bonum quod appetimus
agat nobiscum, quod tamen gratia in extremo iudicio
ita remunerat in nobis, ac si solummodo processisset ex
nobis. Quia enim iam diuina nos bonitas ut
innocentes faciat preuenit, Paulus ait: (i cor xv)
Gratia dei sum id quod sum. Et quia eandem
gratiam nostrum liberum arbitrium sequitur, adiungit:
Et gratia eius in me uacua non fuit, sed habun-
dantius illis omnibus laboraui. Qui dum se de se
nihil esse conspiceret, ne labores suos sibi tri-
buere uideret, illico adiunxit: Non autem ego, et
tamen quia se esse aliquid cum gratia inuenit, pre-
uenientem dei gratiam, eam ipse per liberum arbitrium
secutus subsequens, apte subiunxit: Sed gratia
dei mecum, ubi et diuino munere non erat in-
gratus, et tamen consortio arbitrii liberi non remanebat
exsortis. Non enim diceret: mecum, si ad preuenien-
tem gratiam subsequens liberum arbitrium non
haberet. Ut ergo sine gratia nihil esse ostenderet,
ait: Non autem ego. Ut uero se cum gratia operatum esse
per liberum arbitrium demonstraret, adiunxit:
sed gratia dei mecum. Constat itaque tenendum
est, quod in omni operatione bona preueniente
diuina gratia nostrum liberum arbitrium sed subse-
quatur, et quamuis ex hoc dono preueniente ut in-
nocens fiat, tamen ad iudicium ueniet ex merito
remuneratur. Quod omnes sancti liberi deum sine fine
laudabunt. In omelia iii et iiii et viii super ezechielem

Cap xii. Cum in isto seculo adhuc a nobismet
ipsis repugnat corruptio, nequaquam
ad deum laudandum siue contemplandum
perfecte libertatem mentis obtinere possumus. Sed
post presens seculum ad ueram libertatem perueniemus,
tunc enim in nobis uera libertas erit, cum
ad gloriam filiorum dei adoptionis peruenerit. Omnes
enim electi in celestem ciuitatem quam preparauit congregabuntur,
et ideo que uidebunt immutabiliter, tunc
per se corporis redemptoris omnis mutabilitas
sanctorum cessabit, et in eadem incorruptione nulla
corruptione tenebitur, iuxta Pauli uoce dicentis:
Quia creatura ipsa liberabitur a seruitute corrup-
tionis in libertatem glorie filiorum dei. Creatura
itaque creatori suo tunc inherebit ut eidem cor-
ruptione que per resurrectionem uincatur, nihil
iam in suo sancto amore contradicat, sed uita glorie
sui redemptoris fiet. Tunc ergo omnes electi in
celestia sublimati, et omnipotenti domino capiti suo
uniti, laudes liberatori libere reddent,
et regnabunt, et deum sine fine laudabunt.

cum viderint sine fine quem laudabunt.

Quod temporalis mutabilitas non erit post generale iudicium et [illegible] Capitulum 13m

Postquam post mortem in publico [illegible] velut [illegible] et pervenerimus plenius ad beatam vitam, tempus nostre mutabilitatis ita transitum erit, ut penitus non sit, angelo in sacro eloquio attestante, qui ait per viventem in secula quia iam tempus non erit, sicut legitur in Apocalypsi: Et levavit angelus manum suam in celum et iuravit per viventem in secula seculorum quia tempus non erit amplius. Nam et si ipse dicat erit tempus eorum in eternum, quia per momenta temporis desinit, nomine temporis eorum defectum innotescit, ostendens quod sine fine eorum defectus deficiat, hii qui a visionis interne contemplatione separantur. Nos autem videntes Deum omni mutabilitate temporali et defectu carebimus, et ideo tunc audire verba nequaquam egemus, qui Verbum quod per se ipsum implet omnia iam per speciem Dei Verbum videmus. Nunc enim infirmitati nostre doctor non apta specie maiestatis sue, sed per dictatorum suorum loquitur voces, ut corda adhuc carnalia carnis pulset lingua, et tanto facilius insueta percipiant, quanto ea per consueta sibi verba audiant. Tunc autem nequaquam a doctoribus ultra predicationem accipere requiremus; tunc quippe implebitur quod per Ieremiam dicit Dominus: Non docebit ultra vir proximum suum et vir fratrem suum dicens: Cognosce Dominum; omnes enim cognoscent me a minimo eorum usque ad maximum, dicit Dominus. Cum igitur nobis post visionem Deus ostenderit per speciem, tunc semetipsum quo omnibus creaturis preest nobis insinuat; tunc detersa nostre mentis caligine clara se visione manifestat, et tunc implebitur quod in evangelio dicit ipsa Veritas: Venit hora cum iam non in proverbiis loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis. Io 16 Filius enim de Patre palam annuntiat, quia per hoc quod Verbum est et ex natura nos divinitatis illustrat. Palam itaque de Patre se annuntiare asserit, quia per patefactam tunc maiestatis sue speciem, et quo ipse genitori non impar oritur et quo utrorumque spiritus utrique coeternus procedat ostendit. Aperte namque tunc videbimus quod hic credendo et ei de quo oritur subsequens non est, quo is qui per processionem procedit assurgentibus non prior. Aperte tunc videbimus quomodo et unum divisibiliter tria sunt, et indivisibiliter tria unum. Tunc apparente quem in iudicio videbimus opus [illegible], illa cessabit exhortatio nostra, et nos angustias nostre puritatis evadentes in illa eterne contemplationis gaudiorum iam nullatenus indigebimus audire verba

doctorum.

Exhortatio ad appetendam celestem gloriam in omelia [illegible] Capitulum 14

Si consideremus fratres karissimi que et quanta sunt que sanctis dabuntur in celis, iudicio veritatis cognita sunt que nobis promittuntur in celis, vilescunt animo omnia que habentur in terris. Terrena namque substantia superne felicitati comparata onus est, non subsidium. Temporalis vita eterne vite comparata mors est potius dicenda quam vita. Que autem lingua dicere vel quis intellectus capere sufficiat illa superne civitatis quanta sint gaudia, angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus glorie conditoris assistere, presentem Dei vultum cernere, incircumscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, perpetue incorruptionis munere letari. Ad illam ergo superne frequentie letitiam pervenimus, si ad ipsum toto amore tendamus, in quo sine fine gaudebimus. Ibi supernorum civium societas sancta, ibi sollempnitas clara, ibi requies secura, ibi pax vera. Et quisquis itaque Deum corde simplici sequitur pascuis eterne viriditatis satiabitur. Que sunt autem illa pascua nisi interna semper virentis paradisi gaudia? Pastura namque electorum est vultus presens Dei, qui dum sine defectu aspicitur, sine fine mens cibo vite satiatur. De istis pascuis decorum saturitate letantur, qui iam laqueos voluptatis temporalis evaserunt. Ibi hymnidici angelorum chori, ibi supernorum societas civium, ibi dulcis sollempnitas a peregrinationis huius tristi labore redeuntium, ibi providi prophetarum chori, ibi iudex numerus apostolorum, ibi martyrum innumerabilium victor exercitus, tanto illic letior quanto durius hic afflictus, ibi confessorum constantia premii sui perceptione consolata, ibi fideles viri quos a robore sui status voluptas seculi emollire non potuit, ibi sancte mulieres que cum seculo etiam sexum vicerunt, ibi pueri qui hic annos suos moribus transcenderunt, ibi senes quos et etas hic debiles reddidit et virtus operis non reliquit. Queramus ergo fratres hec pascua, in quibus cum tantorum civium sollempnitate gaudeamus. Ipsa nos letantium festivitas invitet. Certe in celestibus clarus civium letitia agitur, de prosperitate omnis in suo conventu gratulantur, et tamen nos a caritatis amore tepidi nullo desiderio ardemus, interesse tante sollempnitati non querimus, privamur gaudiis et leti sumus. Accendamus ergo fratres animum, recalescat fides in hiis que credidit, inardescant ad superna desideria nostra. Et sic mente sollempnitatis gaudio nulla nos revocat adversitas, nulla nos blandiens seducat prosperitas, toto namque desiderio ad supernam patriam anhelet, nichil omnino in hoc mundo appetat, quod constat quia citius relinquat, ut si celestis pastoris oves esse volumus, qui in via delectatione non figimur, eternis pascuis in perventione satiemur. Certe mundus qui diligitur fugit. Sed ad quorum societatem tendimus

Homelia [illegible] ine

Homelia [illegible] ego [illegible] pastor [illegible]

Homelia [illegible] quadrag[illegible] lus

florentem mundum despectantes calcaverunt.
erat vita longa, salus continua, opulentia in
rebus, fecunditas in propagine, tranquillitas in diu-
turna pace, et tamen cum in se ipso floreret, iam
in eorum cordibus aruerat mundus. Ecce iam
in se ipso aruit mundus, et adhuc in nostris floret
cordibus. Ubique mors, ubique luctus, ubique desolatio,
ubique percutimur, undique amaritudinibus reple-
mur, et tamen ceca mente carnalis concupiscentie
ipsas eius amaritudines amamus, fugientem
sequimur, labenti inheremus. Et quia labentem
retinere non possumus, cum ipso labimur quem ca-
dentem tenemus. Aliquando nos mundus delectat
a deo, nunc tantis plagis plenus est, ut ipse nos
mundus mittat ad deum. Pensate ergo quia nulla
sunt que temporaliter currunt. Finis temporalium
ostendit quia nichil sit quod transire poterat. Casus rerum indi-
cat quia res transiens et tunc prope nichil fuit cum stare
videbatur. Hec ergo, fratres karissimi, considerate sollicita
pensatione, in eternitatis amore cor figite, ut dum ter-
rena adipisci contempnitis, pervenire ad gloriam
quam per fidem tenetis. Per dominum nostrum ihesum christum
qui vivit et regnat cum patre in unitate spiritus
sancti deus per omnia secula seculorum. Amen.

Explicit liber gregorii

Ecclesiastes primo capitulo

Omnia flumina intrant mare et mare non redundat. Frater Hugo [illegible] exponit ad literam manifestum est quod omnia flumina intrant mare, quia ad [illegible] omnium aquarum et mare non crescit inde quod [illegible] ex parte una decursum fluminum [illegible] per occultas meatus revocatur [illegible] per flumina [illegible] invenitur quod in morte velud in mare fluunt et [illegible] omnes morimur et quasi aque dilabimur in terram et non [illegible] quo si acciderunt aque de mari [illegible] mare dicitur [illegible] de qua omnis [illegible] ad qua[illegible] omnes revertuntur [illegible] in [illegible] vel in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sacra scriptura in qua flumina [illegible] doctrinarum [illegible] [illegible] [illegible] absorbentur [illegible] [illegible] est [illegible] sicud aque [illegible] per mare [illegible] in [illegible] amarum mare in quod omnia flumina [illegible] et donorum spiritualium [illegible] in ipso fonte [illegible] [illegible] [illegible] et non redundant [illegible] in [illegible] per superbiam [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnia flumina dicit [illegible] [illegible] aque [illegible] [illegible] que [illegible] in [illegible]

[illegible] mare [illegible] [illegible] impiorum [illegible] [illegible] impii quasi mare fervens quod quiescere non potest [illegible] intrant omnia flumina divitiarum [illegible] [illegible] et [illegible] honorum et tamen non [illegible] [illegible] amplius [illegible] per mare [illegible] qui [illegible] in superbia [illegible] in [illegible] omnes aque [illegible] et non redundat in [illegible] [illegible] flumina sunt doctores et predicatores qui [illegible] [illegible] flumina [illegible] [illegible] predicatores [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] flumina intrant [illegible] [illegible] flumina [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] flumina [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad locum unde exeunt flumina [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] predicando ut [illegible] et [illegible] quod [illegible] predicando [illegible] flumina [illegible] [illegible] omnes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] flumina ut [illegible] [illegible] flumina [illegible] predicatores et doctores de pro[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deo [illegible] et ei [illegible] tribuunt sibi nichil [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hec frater Hugo

Desperacio mortis [illegible]

[illegible] [illegible] est [illegible] mortis [illegible] [illegible] Hugo dicit mors nichil aliud est quam [illegible] de carcere [illegible] [illegible] laboris [illegible] ad portum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] domus liberacio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] in [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Non grande est culpa cui fulcitur finis et [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] dicit frater Hugo non grande est [illegible] cui quis [illegible] fuit [illegible] adulterium quod [illegible] adulterium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] inde [illegible] [illegible] [illegible] filiorum quod adulterium filii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 23 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in adulterio [illegible] offenditur [illegible] [illegible] [illegible] adulterium non [illegible] adulterium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 22 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 19 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] domus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] est et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adulter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] adulter et fornicatores dicuntur non [illegible] cor quod [illegible] [illegible] [illegible] qui non habent [illegible] [illegible] fornicatio et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quo [illegible] [illegible] in [illegible] quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

Schirwigsdorf

Nicol orgl	ix virg
Johes Hedem[illegible]	ꝯ mans
[illegible] bachutz	ꝯ mans
Weyhant	ix virgas
Andreas wagner	ꝯ mans
[illegible]	ꝯ mans
Frawnsteyne	iij virg
Laurencius	iij virg
Thomke	iij virg
[illegible]	ix virg
[illegible]	j mans et iij virg
[illegible] klingel	iiij virg
Michahel kranwiner	iij virg
Nicol [illegible]	iij virg
Nicol [illegible]	iij virg
[illegible]	ꝯ mans
Idem	ꝯ mans
[illegible]	ꝯ mans
Johes [illegible]	ꝯ mans
Johes [illegible]	iij virg
Idem	j mans
	iij virg
	ꝯ mans

Hartwig [illegible]	lb	iij mans et ꝯ ([illegible]
Laurencius Hartwig		iij virg
Jacobus [illegible]		j mans
Paulus [illegible]		ꝯ mans
Michahel Volprecht		j mans
Jacobus [illegible]		ꝯ mans et j virg
Nicol [illegible]		xj virg
Nicol Holeman		vj virg
Nicol [illegible]		ꝯ mans
Heynrich [illegible]		ij mans
Petrus [illegible]		ij virg
Petrus [illegible]		ꝯ mans
Jacobus [illegible]		j mans
Nicol Voyt		iij virg
Nicol Beyer		j mans
Johes [illegible]		ij mans
Johes [illegible]		j mans et ij virg
[illegible]		ix virg
Mathis [illegible]		ij virg
Nicol [illegible]		ij virg
[illegible]		iiij mans et iij virg
[illegible]		ꝯ mans
Johes Hofeman		vij virg
Nicol [illegible]		ij virg
[illegible]		ꝯ mans
Reychhart		iij mans
Michahel forster		ꝯ mans

[illegible]

Registrum redditum fructuum et annonarum … ecclesie parrochialis in Hayn[illegible]

¶ Jost [illegible] … [illegible] solvit … [illegible] de duobus mansis dotis in [illegible] et j [illegible] de ovo et duos pullos super festo sancti Michahelis. Item de prato … solvit … super festo Philippi et Jacobi apostolorum et est census hereditarius et iiij pullos … [illegible] … pasche.

¶ Item Nitsche [illegible] de Michelsdorf … solvit … et iiij[or] gross hered[illegible]

¶ Item Barthusch [illegible] in [illegible] … solvit ij mensuras tritici ij mensuras siliginis et ij mensuras avene in festo Michahelis

¶ Item Nicol Cragher … solvit ij mensuras tritici ij mensuras siliginis et ij mensuras avene super festo Michahel hereditarie

¶ Item [illegible] … ij gross … Michahel

¶ Item Haze … ij gross Michahel hereditarie

¶ Item duo [illegible] solvunt … libera ab omni … [illegible]

¶ Item iiij[or] … census super [illegible] … sub forma [illegible]

¶ [illegible]

[illegible] … iiij [illegible]

Martinus [illegible] … iij [illegible]

Barthusch [illegible] … ꝯ [illegible]

Nicol Cragher … xviij gross

Petrus [illegible] … ꝯ [illegible]

Jost [illegible] … xxvij gross

Heynrich Beyr … xxiij gross

Nitsche [illegible] … xxiij gross

Johes [illegible] … x gross

Petrus [illegible] … ꝯ [illegible]

Johes [illegible] vij gross

Nicol [illegible] … gross

Petrus [illegible] … vij gross

Petrus [illegible] … vij gross

Heynrich [illegible]	iij mans
Petrus [illegible]	ꝯ mans
[illegible]	ꝯ mans
Johes [illegible]	ꝯ mans
[illegible]	ꝯ mans
[illegible]	ꝯ mans
Johes [illegible]	ꝯ mans
Nicol [illegible]	ꝯ mans
[illegible]	ꝯ mans
Nicol [illegible]	ꝯ mans
Laurencius wagner	ꝯ mans
Nitsche [illegible]	xij virg
Paulus [illegible]	j mans
Reychhart [illegible]	
[illegible]	
[illegible]	ij virg

[illegible]

¶ [illegible] annone in Michelsdorf